

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇANKIRI VALİLİĞİ
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İL MÜDÜRLÜĞÜ**

ÇANKIRI İLİ 2022 YILI ÇEVRE DURUM RAPORU

**HAZIRLAYAN:
ÇED VE ÇEVRE İZİNLERİNDEN SORUMLU ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ**

ÇANKIRI - 2023

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
A. HAVA	4
A.1. HAVA KALİTESİ	4
A.2. HAVA KALİTESİ ÜZERİNE ETKİ EDEN KİRLİTİCİLER	8
A.3. HAVA KALİTESİNİN KONTROLÜ KONUSUNDAKİ ÇALIŞMALAR	10
A.3.1. Temiz Hava Eylem Planları	11
A.4. ÖLÇÜM İSTASYONLARI	11
A.5. ÇEVRESEL GÜRÜLTÜ	13
A.6. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ EYLEM PLANI ÇERÇEVESİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR	13
A.7. ULAŞIM VE HAREKETLİLİK	14
A.8 SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	15
B. SU VE SU KAYNAKLARI	16
B.1. İLİN SU KAYNAKLARI VE POTANSİYELİ	16
B.1.1. Yüzeysel Sular	16
B.1.1.1. Akarsular	16
B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar	17
B.1.2. Yeraltı Suları	18
B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri	19
B.2. SU KAYNAKLARININ KALİTESİ	20
B.3. SU KAYNAKLARININ KİRLİLİK DURUMU	23
B.3.1. Noktasal kaynaklar	23
B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar	23
B.3.1.2. Eysel Kaynaklar	24
B.3.2. Yayıllı Kaynaklar	24
B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar	24
B.3.2.2. Diğer	24
B.4. DENİZLER	24
B.5. SEKTÖREL SU KULLANIMLARI VE YAPILAN SU TAHSİSLERİ	24
B.5.1. İçme ve Kullanma Suyu	24
B.5.1.1 Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti	24
B.5.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti	25
B.5.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.	25
B.5.2. Sulama	25
B.5.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı	26
B.5.2.2. Damla, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı	26
B.5.3. Endüstriyel Su Temini	26
B.5.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı	26
B.5.5. Rekreatiyonel Su Kullanımı	26
B.6. ÇEVRESEL ALTYAPI	27
B.6.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Atıksu Arıtma Tesisi Hizmetleri	27
B.6.2. Organize Sanayi Bölgeleri ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri	29
B.6.3. Düzenli Depolama Tesislerinde Oluşan Sızıntı Sularının Yönetimi	30
B.6.4. Artırılmış Atıksuların Yeniden Kullanılması veya Bertarafı	30
B.7. TOPRAK KİRLİLİĞİ VE KONTROLÜ	30
B.7.1. Noktasal Kaynaklı Kirleşmiş Sahalar	30
B.7.2. Arıtma Çamurlarının Bertaraf Yöntemi	31
B.7.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar	31

B.7.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği	31
B.8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	32
C. ATIK	33
C.1. BELEDİYE ATIKLARI	33
C.2. HAFRIYAT TOPRAĞI, İNŞAAT VE YIKINTI ATIKLARI	36
C.3. SIFIR ATIK YÖNETİMİ	36
C.3.1. Eğitimler	36
C.3.2. Atık Getirme Merkezleri	37
C.3.3. Sıfır Atık Belgesi Alan ve Sisteme Geçen Kuruluş Sayısı	37
C.4. AMBALAJ ATIKLARI	39
C.5. TEHLİKELİ ATIKLAR	40
C.6. ATIK YAĞLAR	41
C.7. ATIK PİL VE AKÜMÜLATÖRLER	42
C.8. BİTKİSEL ATIK YAĞLAR	43
C.9. ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER	43
C.10. ATIK ELEKTRİKLİ VE ELEKTRONİK EŞYALAR	44
C.11. ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ ARAÇLAR	45
C.12. TEHLİKESİZ ATIKLAR	46
C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları	47
C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül	47
C.12.3 Atıksu Arıtma Çamurları	47
C.13. TIBBİ ATIKLAR	48
C.14. MADEN ATIKLARI	48
C.15. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	49
Ç. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİ ÇALIŞMALARI	50
Ç.1. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALAR	50
Ç.2. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	50
D. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK	51
D.1. FLORA	51
D.2. FAUNA	72
.....	74
D.3. ORMANLAR, MİLLİ PARKLAR VE TABİAT PARKLARI	95
D.3.1. Ormanlar	95
D.3.2. Milli Parklar	98
D.3.3. Tabiat Parkları	108
D.4. ÇAYIR VE MERA	113
D.5. SULAK ALANLAR	114
D.6. TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	114
D.6.1. Tabiat Anıtları	114
D.6.2. Tabiatı Koruma Alanları	117
D.6.3. Anıt Ağaçlar	117
D.6.4. Özel Çevre Koruma Bilgileri	123
D.6.5. Doğal Sit Alanları	123
D.7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	124
E. ARAZİ KULLANIMI	125
E.1. ARAZİ KULLANIM VERİLERİ	125
E.2. MEKÂNSAL PLANLAMA	129

<i>E.2.1. Çevre Düzeni Planı</i>	129
E.3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	132
F. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	133
F.1. ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ İŞLEMLERİ	133
F.2. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	134
F.3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	135
G. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	136
G.1. ÇEVRE DENETİMLERİ	136
G.2. ŞİKÂyetLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	137
G.3. İDARİ YAPTIRIMLAR	137
G.4. ÇEVRE KANUNU UYARINCA DURDURMA CEZASI UYGULAMALARI	139
G.5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	139
H. ÇEVRE EĞİTİMLERİ	140

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa

ÇİZELGE A.1– HAVA KALİTESİ DEĞERLENDİRME VE YÖNETİMİ YÖNETMELİĞİ LİMİT DEĞERLERİ VE UYARI EŞİKLERİ.....	6
ÇİZELGE A.2- ULUSAL HAVA KALİTE İNDEKSİ KESME NOKTALARI	7
ÇİZELGE A.3- ULUSAL HAVA KALİTESİ İNDEKSİ	7
ÇİZELGE A.4–2022 YILI İTİBARIYLA SÜREKLİ EMİSYON ÖLÇÜM SİSTEMLERİ	8
ÇİZELGE A.5– 2022 YILINDA KULLANILAN YAKIT TÜRLERİ VE MİKTARLARI	10
ÇİZELGE A.6- ÇANKIRI İLİNDE HAVA KALİTESİ ÖLÇÜM İSTASYON YERLERİ VE ÖLÇÜLEN PARAMETRELER	11
ÇİZELGE A.7- 2022 YILI HAVA KALİTESİ PARAMETRELERİ AYLIK ORTALAMA DEĞERLERİ VE SINIR DEĞERİN AŞILDIĞI GÜN SAYILARI ($\mu\text{G}/\text{M}^3$; CO : MG/M^3)	12
ÇİZELGE A.8- 2022 YILINDAKİ ARAÇ SAYISI VE EGZOZ ÖLÇÜMÜ YAPTIRAN ARAÇ SAYISI.....	14
ÇİZELGE A.9– TAMAMLANAN BİSİKLET YOLLARI.....	15
ÇİZELGE A.10– TAMAMLANAN YEŞİL YÜRÜYÜŞ YOLLARI	15
ÇİZELGE B.11–İLİN AKARSULARI	16
ÇİZELGE B.12- MEVCUT GÖL, GÖLET VE REZERVUARLAR	17
ÇİZELGE B.13– YERALTI SUYU POTANSİYELİ	19
ÇİZELGE B.14- DSİ’CE İNŞA EDİLEREK İŞLETMEYE AÇILAN YERALTI SUYU SULAMA TESİSLERİ.....	19
ÇİZELGE B.15- 2022 YILI YÜZEY VE YERALTI SULARINDA TARIMSAL FAALİYETLERDEN KAYNAKLANAN NİTRAT KİRLİLİĞİ İLE İLGİLİ ANALİZ SONUÇLARI	20
ÇİZELGE B.16– 2022 YILI İTİBARIYLA KENTSEL ATIKSU ARITMA TESİSLERİNİN DURUMU	28
ÇİZELGE B.17– 2022 YILI OSB, SERBEST BÖLGELER VE SANAYİ SİTELERİNDE ATIKSU ARITMA TESİSLERİNİN (AAT) DURUMU	29
ÇİZELGE B.18– 2022 YILI İTİBARIYLA MÜNFERİT SANAYİYE AİT ATIKSU ARITMA TESİSİ (AAT) SAYISI.....	29
ÇİZELGE B.19– 2022 YILI İTİBARIYLA YENİDEN KULLANILAN VEYA BERTARAF EDİLEN ARITILMIŞ ATIKSU DURUMU	30
ÇİZELGE B.20– 2022 YILINDA KULLANILAN TİCARİ GÜBRE TÜKETİMİNİN BİTKİ BESİN MADDESİ BAZINDA VE YILLIK TÜKETİM MİKTARLARI.....	31
ÇİZELGE B.21- 2022 YILINDA TARIMDA KULLANILAN GİRDİLERDEN GÜBRELER HARİCİNDEKİ DİĞER KİMYASAL MADDELERİ (TARIMSAL İLAÇLAR VB).....	31
ÇİZELGE B.22- 2022 YILINDA TOPRAKTAKİ PESTİSİT VB TARIM İLACI BİRİKİMİNİ TESPİT ETMEK AMACIYLA YAPILMIŞ ANALİZİN SONUÇLARI.....	32
ÇİZELGE C.23- 2022 YILI İÇİN İL/İLÇE BELEDİYELERİNCE TOPLANAN VE YEREL YÖNETİMLERCE (BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ/ BELEDİYE/ BİRLİKLERCE) YÖNETİLEN BELEDİYE ATIĞI MİKTARI VE TOPLANMA, TAŞINMA VE BERTARAF YÖNTEMLERİ.....	34
ÇİZELGE C.24– 2022 YILI İTİBARIYLA HAFRİYAT TOPRAĞI, İNŞAAT VE YIKINTI ATIKLARI YÖNETİMİ.....	36
ÇİZELGE C.25– 2022 YILI İTİBARIYLA ATIK GETİRME MERKEZLERİ/ MOBİL ATIK GETİRME MERKEZLERİ	37
ÇİZELGE C.26– 2022 YILI İTİBARIYLA SIFIR ATIK SİSTEMİNİ KURAN VE BELEDİYE GENELİ TEMEL SEVİYE SIFIR ATIK BELGESİNİ ALAN BELEDİYE SAYISI	37
ÇİZELGE C.27– 2022 YILI İTİBARIYLA SIFIR ATIK SİSTEMİNİ UYGULAYAN (FAALİYET BİLDİREN) VE TEMEL SEVİYE SIFIR ATIK BELGESİNİ ALAN İL GENELİNDEKİ BİNA YERLEŞKELERİN SAYISI.....	37
ÇİZELGE C.28- 2020 YILI AMBALAJ VE AMBALAJ ATIKLARI İSTATİSTİK SONUÇLARI*	39
ÇİZELGE C.29- 2021 YILINDA KAYITLI EKONOMİK İŞLETME SAYISI	39
ÇİZELGE C.30- 2022 YILINDA KAYITLI AMBALAJ ATIĞI TOPLAMA AYIRMA TESİSİ SAYISI	39
ÇİZELGE C.31- 2022 YILINDA AMBALAJ ATIĞI GERİ KAZANIM TESİSİ SAYISI.....	40
ÇİZELGE C.32- 2022 YILINDA ATIK İŞLEME YÖNTEMİNE GÖRE ATIK MİKTARLARI*	41
ÇİZELGE C.33– 2020 YILI İÇİN ATIK MADENİ YAĞ GERİ KAZANIM VE BERTARAF MİKTARLARI	42
ÇİZELGE C.34– YILLAR İTİBARIYLA ATIK AKÜ VE PİL MİKTARI (KG)*.....	42
ÇİZELGE C.35– 2020 YILI İÇİN ATIK BİTKİSEL YAĞLARLA İLGİLİ VERİLER	43
ÇİZELGE C.36– 2022 YILINDA OLUŞAN ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER İLE İLGİLİ VERİLER.....	43
ÇİZELGE C.37– YILLAR İTİBARIYLA TOPLAM ÖTL MİKTARLARI (TON/YIL)	43

ÇİZELGE C.38– 2020 YILI AEEE TOPLANAN VE İŞLENEN MİKTARLAR	45
ÇİZELGE C.39– 2021 YILI TESLİM ALINAN ÖTA SAYISI	46
ÇİZELGE C.40– 2020 YILI TEHLİKESİZ ATIKLARIN MİKTARI VE BERTARAF EDİLMESİ İLE İLGİLİ VERİLERİ	46
ÇİZELGE C.41– 2022 YILINDA İL SINIRLARI İÇİNDE OLUŞAN YILLIK TIBBİ ATIK MİKTARI	48
ÇİZELGE C.42– YILLARA GÖRE TIBBİ ATIK MİKTARI	48
ÇİZELGE C.43– 2022 YILI İTİBARIYLA BULUNAN ATIK İŞLEME TESİSİ SAYISI	49
ÇİZELGE Ç.44– 2022 YILINDA BEKRA KURULUŞLARININ SAYISI.....	50
ÇİZELGE Ç.45– 2022 YILINDA BEKRA DENETİMİ YAPILAN KURULUŞ SAYISI.....	50
ÇİZELGE D.46– ÇANKIRI İLİNİN FLORASI	56
ÇİZELGE D.47– ÇANKIRI İLİNİN MEMELİ HAYVAN TÜRLERİ.....	73
ÇİZELGE D.48– ÇANKIRI İLİNİN KUŞ TÜRLERİ	76
ÇİZELGE D.49– ÇANKIRI İLİNİN SÜRÜNGEN TÜRLERİ.....	80
ÇİZELGE D.50– ÇANKIRI İLİNİN ÇİFTYAŞAR TÜRLERİ	82
ÇİZELGE D.51– ÇANKIRI İLİNİN BALIK TÜRLERİ	83
ÇİZELGE D.52– ÇANKIRI İLİNİN OMURGASIZ CANLILAR TÜRLERİ.....	85
ÇİZELGE D.53– ÇANKIRI ORMAN İŞLETME ŞEFLİĞİ ALAN DÖKÜM TABLOSU	95
ÇİZELGE D.54– ÇANKIRI SARIKAYA ORMAN İŞLETME ŞEFLİĞİ ALAN DÖKÜM TABLOSU	96
ÇİZELGE D.55– ÇANKIRI YAPRAKLI ORMAN İŞLETME ŞEFLİĞİ ALAN DÖKÜM TABLOSU.....	97
ÇİZELGE D.56– ÇANKIRI İLİ ÇAYIR VE MERA ALANLARI	113
ÇİZELGE E.57– ÇANKIRI İLİ 2022 YILI ARAZİ DAĞILIMI	126
ÇİZELGE E.58– ARAZİ KULLANIM SINIFLANDIRMASI	128
ÇİZELGE F.59– BAKANLIK MERKEZ VE ÇŞİDİM TARAFINDAN 2022 YILI İÇERİSİNDE ALINAN ÇED OLUMLU VE ÇED GEREKLİ DEĞİLDİR KARARLARININ SEKTÖREL DAĞILIMI*	133
ÇİZELGE F.60– BAKANLIK MERKEZ VE ÇŞİDİM TARAFINDAN 2014-2022 YILLARI ARASINDA VERİLEN MUAFİYET KARARLARININ SEKTÖREL DAĞILIMI.....	134
ÇİZELGE F.61– 2014-2022 YILLARI ARASINDA VERİLEN İADE/İPTAL KARARLARININ SEKTÖREL DAĞILIMI.....	134
ÇİZELGE F.62– 2022 YILINDA BAKANLIK MERKEZ TEŞKİLATI VE ÇŞİDİM TARAFINDAN VERİLEN GEÇİCİ FAALİYET BELGESİ VE ÇEVRE İZİNİ/ÇEVRE İZİNİ VE LİSANSI BELGESİ SAYILARI	134
ÇİZELGE G.63– 2022 YILINDA ÇŞİDİM TARAFINDAN GERÇEKLEŞTİRİLEN DENETİMLERİN SAYISI	136
ÇİZELGE G.64– 2022 YILINDA ÇŞİDİM'E GELEN TÜM ŞİKÂyetLER VE BUNLARIN DEĞERLENDİRİLMİ DURUMLARI	137
ÇİZELGE G.65– 2022 YILINDA ÇŞİDİM TARAFINDAN UYGULANAN CEZA MİKTARLARI VE SAYISI	137

GRAFİKLER DİZİNİ

	Sayfa
GRAFİK A.1- 2022 YILINDA ÇANKIRI İSTASYONU PM ₁₀ PARAMETRESİ GÜNLÜK ORTALAMA DEĞER GRAFİĞİ* 12	12
GRAFİK A.2- 2022 YILINDA ÇANKIRI İSTASYONU SO ₂ PARAMETRESİ GÜNLÜK ORTALAMA DEĞER GRAFİĞİ* 12	12
GRAFİK A.3- 2022 YILINDA GÜRÜLTÜ KONUSUNDA YAPILAN ŞİKAYETLERİN DAĞILIMI..... 13	13
GRAFİK B.4- 2022 YILI BELEDİYELER TARAFINDAN İÇME VE KULLANMA SUYU ŞEBEKESİ İLE DAĞITILMAK ÜZERE TEMİN EDİLEN SU MİKTARININ KAYNAKLARA GÖRE DAĞILIMI 25	25
GRAFİK B.5- YILLAR BAZINDA KANALİZASYON ŞEBEKESİ TESİSİ İLE HİZMET VERİLEN BELEDİYE NÜFUSUNUN TOPLAM NÜFUSA ORANI 27	27
GRAFİK B.6- YILLAR BAZINDA ATIKSU ARITMA TESİSİ İLE HİZMET VERİLEN BELEDİYE NÜFUSUNUN TOPLAM BELEDİYE NÜFUSUNA ORANI 27	27
GRAFİK C.7- 2022 YILI İTİBARIYLA KATI ATIK KARAKTERİZASYONU..... 33	33
GRAFİK C.8- YILLAR BAZINDA SIFIR ATIK YÖNETİMİ KAPSAMINDA VERİLEN EĞİTİMLERE KATILAN KİŞİ SAYISI... 36	36
GRAFİK C.9- YILLAR İTİBARIYLA SIFIR ATIK SİSTEMİNE GEÇEN İL GENELİNDEKİ BİNA VE YERLEŞKELERİN SAYISI (AYNI ŞEKİLDE BELEDİYELER İÇİNDE HAZIRLANMALIDIR)..... 38	38
GRAFİK C.10- YIL BAZINDA KAYITLI EKONOMİK İŞLETME SAYISI..... 39	39
GRAFİK C.11- ATIK YÖNETİM UYGULAMASI VERİLERİNE GÖRE İLİMİZDEKİ TEHLİKELİ ATIK YÖNETİMİ* 40	40
GRAFİK C.12- YILLAR İTİBARIYLA İLİNDE ATIK MADENİ YAĞ MİKTARLARI &..... 42	42
GRAFİK C.13- YILLAR İTİBARIYLA TOPLAM ÖTL MİKTARLARI (TON/YIL)..... 44	44
GRAFİK C.14- YILLAR İTİBARIYLA ATIK ELEKTRİKLİ VE ELEKTRONİK EŞYA MİKTARLARI (TON)..... 45	45
GRAFİK C.15- ATIK YÖNETİM UYGULAMASI VERİLERİNE GÖRE İLİMİZDEKİ TEHLİKESİZ ATIK YÖNETİMİ* 46	46
GRAFİK E.16- ÇANKIRI İLİNDE 2021 YILI ARAZİ KULLANIM DURUMUNA GÖRE ARAZİ SINIFLANDIRMASI..... 127	127
GRAFİK F.17- 2022 YILINDA ÇED OLUMLU KARARI ALINAN PROJELERİN SEKTÖREL DAĞILIMI 133	133
GRAFİK F.18- 2022 YILINDA ÇED GEREKLİ DEĞİLDİR KARARI ALINAN PROJELERİN SEKTÖREL DAĞILIMI..... 134	134
GRAFİK F.19- 2022 YILINDA VERİLEN ÇEVRE İZİN/ ÇEVRE İZİN VE LİSANS BELGELERİNİN KONULARINA GÖRE DAĞILIMI..... 135	135
GRAFİK G.20- ÇŞİDİM TARAFINDAN 2022 YILINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN PLANLI VE ANİ ÇEVRE DENETİMLERİNİN DAĞILIMI..... 136	136
GRAFİK G.21- 2022 YILINDA ÇŞİDİM GELEN ŞİKAYETLERİN KONULARA GÖRE DAĞILIMI 137	137
GRAFİK G.22- 2022 YILINDA ÇŞİDİM TARAFINDAN UYGULANAN İDARİ PARA CEZALARI MİKTARININ KONULARA GÖRE DAĞILIMI 138	138
GRAFİK G.23- 2022 YILINDA ÇŞİDİM TARAFINDAN UYGULANAN İDARİ PARA CEZALARI SAYISININ KONULARA GÖRE DAĞILIMI 138	138

HARİTALAR DİZİNİ

	Sayfa
HARİTA A.1-HEY PORTALI ULUSAL PM EMİSYONLARI DAĞILIM HARİTASI; (TON/YIL)..... 5	5
HARİTA A.2- ÇANKIRI İLİNDE BULUNAN HAVA KİRLİLİĞİ ÖLÇÜM CİHAZININ YERİ..... 11	11
HARİTA D.3- İSTİKLAL YOLU MİLLİ PARKI..... 100	100
HARİTA D.4- İSTİKLAL YOLU TMP ÇANKIRI BÖLÜMÜ 1. KISIM..... 100	100
HARİTA D.5- ÇANKIRI BÖLÜMÜ 2. KISIM BAŞLANGIÇ NOKTASINDAKİ ALAN..... 102	102
HARİTA D.6-ÇANKIRI BÖLÜMÜ 2. KISIM MERA ALANLARI..... 103	103
HARİTA D.7- JANDARMA KARAKOLLARININ KONUMU 105	105
HARİTA D.8- ÇANKIRI BÖLÜMÜ 3. KISIM 107	107
HARİTA D.9- KADINÇAYIRI TABİAT PARKI..... 109	109
HARİTA D.10- HAZIM DAĞLI TABİAT PARKI MESİRE ALANI..... 110	110
HARİTA D.11- KENBAĞ TABİAT PARKI..... 112	112
HARİTA E.12- ÇANKIRI İLİNİN ÇEVRE DÜZENİ PLANI HARİTA..... 130	130

RESİMLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
RESİM D.1- NEZAKET KEVKESİ(ALYSSUM NEZAKETİAE).....	52
RESİM D.2- ACANTHOLİMON LYCAONİCUM.....	52
RESİM D.3- TANECETUM GERMANİCOPALİTANUM.....	52
RESİM D.4- GYPSOPHİLA GERMANİCOPOLİTANA	53
RESİM D.5- TERS ŞEYTANAYAĞI(BUPLEURUM SULPHUREUM).....	53
RESİM D.6- ALLİUM STYLOSUM	53
RESİM D.7- BEYAZ ÜÇGÜL (TRİFOLİUM REPENS).....	54
RESİM D.8- SARI ÜÇGÜL(TRİFOLİUM CAMPESTRE)	54
RESİM D.9- KUŞBURNU(ROSA CANİNA).....	54
RESİM D.10- KEKİK (TYHMUS SP.)	55
RESİM D.11- DEVE DİKENİ(CİRCİUM SP.).....	55
RESİM D.12- BÖĞÜRTLEN(RUBUS SANCTUS).....	55
RESİM D.13- İLGAZ TERESİ(ARABİS ABİETİNA)	71
RESİM D.14- KIR SARIBAŞ(CENTAUREA CANKİRİENSE)	71
RESİM D.15-KIZIL TİLKI (VULPES VULPES	74
RESİM D.16- AĞAÇ SANSARI(MARTES MARTES)	74
RESİM D.17- KIZIL GEYİK(CERVUS ELAPHUS).....	74
RESİM D.18- ARAP TAVŞANI(ALLACTAGE WİLLİAMSİ)	75
RESİM D.19- PORSUK(MELES MELES).....	75
RESİM D.20- BOZ AYI(URSUS ARCTOS).....	75
RESİM D.21-SAZ KEDİSİ (FELİS CHAUS).....	76
RESİM D.22- ÇİT ÖTLEĞENİ (SYLVIA NİSORIA).....	78
RESİM D.23- ŞAH KARTAL(AGULIA HELİACA)	78
RESİM D.24- BÜYÜK DAĞ BÜLBÜLÜ	78
RESİM D.25- SAZ TAVUĞU	79
RESİM D.26- YALIÇAPKINI.....	79
RESİM D.27- TAHTALI GÜVERCİN	79
RESİM D.28- ALACA AĞAÇKAKAN	79
RESİM D.29- KÜÇÜK AKGERDANLI ÖTLEĞEN	80
RESİM D.30- CÜCE KERTENKELE	80
RESİM D.31- TOSBAĞA	81
RESİM D.32- HAZER YILANI	81
RESİM D.33- İNCE PARMAKLI KELER	81
RESİM D.34- OVA KURBAĞASI	82
RESİM D.35- PÜRTÜKLÜ SEMENDER.....	82
RESİM D.36- ORİENTAL AĞAÇ KURBAĞASI.....	83
RESİM D.37- ULUDAĞ KURBAĞASI.....	83
RESİM D.38- TATLISU KEFALİ	84
RESİM D.39- NOKTALI İNCİ BALIĞI	84
RESİM D.40- KABABURUN BALIĞI.....	84
RESİM D.41- AGELENA LABYRİNTHİCA	94
RESİM D.42- SİONA LİNEATA.....	95
RESİM D.43- İLGAZ DAĞI MİLLİ PARKI	99
RESİM D.44- ÇANKIRI BÖLÜMÜ 1. KISIM	101
RESİM D.45- ÇANKIRI BÖLÜMÜ 2. KISIM BAŞLANGIÇ NOKTASI	102
RESİM D.46- ÜÇ OLUK JANDARMA KARAKOLU VE BİLGİLENDİRME TABELASI	103
RESİM D.47- ÜÇ OLUK JANDARMA KARAKOLU MÜŞTEMİLATI.....	104
RESİM D.48- GÖLET	104

RESİM D.49- KUZYEDEKİ JANDARMA KARAKOLUNUN YERİNDE BULUNAN TANITIM TABELASI	106
RESİM D.50-GÜNEYDEKİ JANDARMA KARAKOLUNUN YERİNDE BULUNAN TANITIM TABELASI.....	106
RESİM D.52- YENİ DOĞDU JANDARMA KARAKOLU.....	106
RESİM D.51- YENİ DOĞDU JANDARMA KARAKOLU.....	106
RESİM D.53-ÇANKIRI BÖLÜMÜ 2. KISIM	107
RESİM D.54- KADIN ÇAYIRI TABİAT PARKI.....	109
RESİM D.55- HAZİM DAĞLI TABİAT PARKI	111
RESİM D.56- KENBAĞ TABİAT PARKI.....	112
RESİM D.57- BAKKAL GÖLÜ MAHALLİ ÖNEME HAİZ SULAK ALAN.....	114
RESİM D.58- TÜRBE ÇAMI TABİAT ANITI.....	115
RESİM D.59- DOKUZ KARDEŞLER ÇAMI TABİAT ANITI	116
RESİM D.60- KOCA MEŞE ANIT AĞACI	118
RESİM D.61- DEMİR MEŞE ANIT AĞACI	119
RESİM D.62- PAŞA SULTAN ÇAMI ANIT AĞACI	120
RESİM D.63- ÇATAL ÇAM ANIT AĞACI	121
RESİM D.64- YAĞMUR ÇAMI ANIT AĞACI.....	122
RESİM D.65- ÇINAR ANIT AĞACI.....	122
RESİM D.66- ÇANKIRI ORTA GELİNCİK KAYASI PERİ BACALARI	124
RESİM H.67- 5 HAZİRAN DÜNYA ÇEVRE GÜNÜ ÇELENK KOYMA.....	140
RESİM H.68- TÜRKİYE ÇEVRE HAFTASI, FİDAN DİKİMİ ETKİNLİĞİ	141
RESİM H.69 - TÜRKİYE ÇEVRE HAFTASI,ÇEVRE DOSTU BİR YAŞAM İÇİN BİSİKLET TURU ETKİNLİĞİ	142
RESİM H.70- TÜRKİYE ÇEVRE HAFTASI, ÇEVRE KİRLİLİĞİNİN TEMİZLENMESİ ETKİNLİĞİ	143
RESİM H.71- TÜRKİYE ÇEVRE HAFTASI, İLK ADIM ÇEVRE YÜRÜYÜŞÜ ETKİNLİĞİ	144
RESİM H.72- TÜRKİYE ÇEVRE HAFTASI, ÇEVRE MÜFETTİŞİ ETKİNLİĞİ	144
RESİM H.73- TÜRKİYE ÇEVRE HAFTASI ETKİNLİĞİ	144
RESİM H.74- TÜRKİYE ÇEVRE HAFTASI, ÖDÜL TÖRENİ.....	145
RESİM H.75- TÜRKİYE ÇEVRE HAFTASI, ATIKLARDAN GERİ DÖNÜŞTÜRÜLEN KIYAFETLERİN DEFİLESİ ETKİNLİĞİ	146
RESİM H.76- TÜRKİYE ÇEVRE HAFTASI, ÖĞRENCİLERİN FOLKLOR GÖSTERİLERİ	147
RESİM H.77- TÜRKİYE ÇEVRE HAFTASI, ÖĞRENCİLERİN DANS GÖSTERİLERİ.....	148
RESİM H.78- TÜRKİYE ÇEVRE HAFTASI, ATIKLARDAN GERİ DÖNÜŞTÜRÜLEN MATARYELLERİN SERGİSİ	149

GİRİŞ

Çankırı, Orta Anadolu'nun kuzeyinde, Kızılırmak ile Batı Karadeniz ana havzaları arasında, 40° 30' ve 41° kuzey enlemleri ile 32° 30' ve 34° doğu boylamları arasında yer almaktadır. İlin komşuları batıda Bolu, kuzeybatıda Karabük, kuzeyde Kastamonu, doğuda Çorum ve güneyde de Ankara'yla Kırıkkale'dir. Denizden yüksekliği 723 metre olan İl, ülke topraklarının %0,94'lük bölümünü oluşturan 7.388 km² lik bir alana sahiptir. İç Anadolu bölgesinin kısmen Karadeniz Bölgesi'ne geçişinde yer almaktadır. Doğu-Batı doğrultusunda uzunluğu 130 km, genişliği ise 80 km dir.

Çankırı İlçeleri; Merkez ilçe, Atkaracalar, Bayramören, Çerkeş, Eldivan, Ilgaz, Kızılırmak, Korgun, Kurşunlu, Orta, Şabanözü ve Yapraklı olmak üzere 12 ilçesi vardır.

Çankırı iklimi Karadeniz iklimiyle İç Anadolu Bölgesine özgü kara iklimine geçiş kuşağında yer almasına rağmen Çankırı'da genellikle İç Anadolu'ya özgü iklim hüküm sürmektedir. Merkez, Ilgaz ve Yapraklı ilçelerinde ise kışlar soğuk, yazlar serin geçer. İlin en fazla yağış alan ilçesi Yapraklı'dır. Hemen, hemen her mevsim yağışın görüldüğü ilde ortalama yıllık yağış miktarı 392– 538 kg/m² arasında değişmektedir.

Kent birbirine çok benzeyen çıplak, dik tepeler ile sarıdır. Özellikle doğusunda kalan tepeler Kaya tuzu maden rezervlerinden dolayı çıplak görünümlüdür. Kentin etrafındaki vadiler ise yeşillik, bağ ve bahçelerle kaplıdır. Kuzeybatısından gelen Tatlıçay bir kavis çizerek kenti ikiye ayırır. Kuzeydoğusundan gelen Acıçay ile Tatlıçay birleşerek Acısu adını alır ve Kızılırmak'a karışır. Kentin ticaret merkezi ve yönetsel alanı ise; Cumhuriyet Mahallesi, İstasyon Caddesi, Atatürk Bulvarı ve Buğdaypazarı Caddesidir.

Çankırı topraklarının yaklaşık %60'ı dağlar ve yüksek tepelerden oluşmaktadır. İlin kuzey sınırındaki dağlar, aynı zamanda en yüksek kesimini teşkil etmektedir. Kuzey Anadolu dağlarının ikinci sırasındaki Ilgaz Dağları, doğu-batı düzleminde uzanmaktadır. En yüksek noktası 2.587 metre olan söz konusu dağ sırasının üzerinde Küçükhacet Tepesi (2.546 Mt), Büyükhacet Tepesi (2.587 Mt), Kulpi (1.980 Mt), Buluncak (1.935 Mt), Altunsivrisi (1.934 Mt) ve Kocadağ (1.763 Mt) bulunmaktadır. Aynı zamanda Çankırı ve Kastamonu arasındaki doğal sınırı il sınırına dönüştüren Ilgaz Dağları, Kurşunlu civarında Sofra Sırtları ve Çerkeş yöresinde Doğu ve Çamlıca olmak üzere iki kola ayrılmaktadır. Ilgaz Dağları'nın güneyinde ise Çorum ile Kastamonu/Tosya sınırından başlayarak batıya doğru yönelen Erikli, Sarıkaya, Karakaya, İlisılık, Yapraklı, Doğdu, Taşyakası, Batıbeli ve Dumanlı Dağları, yaklaşık 2.000 Mt yüksekliğe uzanan yeni bir sıra oluşturur. Bu sıraların daha güneyinde kalan bölgede de Çerkeş-Gerede ve Kızılcahamam sınırı boyunca bir diğer dağ sırası uzanır. Bu sırada Çit, Karataş, Işık, Elden, Aydos, Eldivan ve Bozkır Dağları yer almaktadır. İlin kuzeybatısında ise Karabük ve Bolu ile doğal sınırı oluşturan Hodalca, Elaman ve Eğriova Dağları yer almaktadır. Kent merkezi civarında yer alan Hıdırlık Kaşı, Meryemana Tepesi ile Sarıdağ ise güneybatı düzleminde uzanan diğer büyüklü küçüklü tepelerle birlikte, ileride Taşyakası, Dumanlı ve Aydos Dağlarını oluşturarak devam etmektedir.

Çankırı'da Kızılırmak Havzası dışında kayda değer önemli ovalar yoktur. Ne var ki bu havzanın da sularının tuzlu olması sulanabilen tarım arazisinin sınırlı olmasına sebep olmaktadır. İldeki ovalar başlıca beş başlıkta incelenebilir:

Kızılırmak Havzası Ovaları: Bölgenin coğrafi konumuna göre oldukça geniş olan havzanın Çankırı topraklarında kalan bölümü yaklaşık 30 Km uzunluğundadır. Havzada batı-doğu doğrultusunda uzanan geniş ova ile bu ovanın kolları, bölgenin büyük akarsuyu olan Kızılırmak'la birleşen çeşitli çay ve derelerin yatakları boyunca, kuzeye doğru yaklaşık 25 Km uzanmaktadır. Bu ovalarda her türlü tarıma uygun alüvyonlu topraklar bulunmaktadır.

Devrez Çayı Çevresindeki Ovalar: Söz konusu ovalar Kurşunlu'nun güneyinden başlayıp Devrez Çayı boyunca uzanarak Ilgaz İlçesi çevresinde genişleyen ovalardır. Ilgaz'a kadar yaklaşık 2 Km.lik dar bir şerit çizen ovalar, buradan itibaren genişlemeye başlar. Devrez Çayı'nın suladığı bu ovalarda da her türlü tarıma uygun alüvyonlu topraklar bulunmaktadır.

Tatlıçay Çevresindeki Ovalar: Bu bölgedeki ovalar Tatlıçay ve Korgun Çayı'nın birleşme noktasında olup, söz konusu çay sularının tuzlu olması sebebiyle tarıma yönelik sulama yapılmamaktadır.

Orta İlçesindeki Ova: İlçe dahilinde bulunan ve doğudan batıya doğru uzanan ova 15 Km uzunluğunda ve yaklaşık 2 Km genişliğindedir.

Çerkeş Ovası: Oldukça küçük sayılabilecek ova alüvyonlu topraklarla kaplıdır.

Yaylalar: Dağların hakim olduğu İl arazisinde "Yayla" tanımına uygun arazilerin sayısı pek fazla değildir. Genel arazinin yaklaşık % 2,5-3'ünü oluşturan bu yaylalar ise Ilgaz Dağları üzerinde bulunan Mülayim ve Karapınar Yaylaları, Yapraklı Yaylası ile Taşyakası, Aydos ve Dumanlı Dağları üçgeninde bulunan Sanı Yaylası ile Eldivan, Aydos, Karapazar ve Aliözü Yaylalarıdır. Yaylaların bitki örtüsü ve ekolojik yapıları, özellikle dağ turizmi ile tracking sporu için son derece uygundur.

İlin en önemli akarsuları Kızılırmak, Terme, Devrez, Melan ve Acı çaydır. Çankırı il sınırları içinde kalan göller; kışın su toplayan, yazın suları çekilen göllerdir. Doğal yanında D.S.İ. ye ait sulama amaçlı göletlerde bulunmaktadır.

İlin toplam yüzölçümü 749.000 ha olup, bunun 240.570 hektarı tarım arazisi, 142.130 hektarı çayır mera arazisi, 195.300 hektarı orman arazisi ve 171.000 hektarı tarım dışı ve yerleşim alanı araziler olarak dağılım göstermektedir. Çankırı ilinin tarımda kullanılan 240.570 hektar arazi varlığı; toplam yüzölçümünün % 32'sini oluşturmaktadır. Akarsuların geçtiği alüvyon topraklar %2- 5 meyillidir. Kızılırmak nehrinin il sınırları içerisinde 30 Km. boyunca mikroklima kuşağı hüküm sürdüğünden polikültür tarım yapılabilir. Çankırı ilinde doğal bitki örtüsü üst florası karaçam, sarıçam, ardıç, ladin ve köknar gibi orman ağaçları ile ahlat, kızılçık gibi meyve ağaçları teşkil eder. Alt flora da ise hububat, yemlik ve yemeklik baklagiller ile devediken, yumak ve ayrık otu gibi bitkiler bulunur. Çankırı'da kuru ve sulu tarım koşullarında yetiştirilen en önemli ürünler başta hububat olmak üzere baklagillerden; kuru fasulye, nohut, yemlik bitkilerden; fiğ, endüstri bitkilerinden; şeker pancarı, yumrulu bitkilerden patates, sebzelerden domates, kavun ve karpuz başta olmak üzere diğer sebzeler ile meyvelerdir.

Çankırı turizm çeşitliliği açısından önemli bir merkezdir. Çankırı’da kış turizmi başta olmak üzere, inanç turizmi, kültür turizmi ve sağlık turizmi açısından önemli bir potansiyel bulunmaktadır. İle olan turist ilgisi her geçen yıl artmaktadır.

Çankırı ilinin sanayi altyapısı hızla gelişmekte olup adım adım çağın ihtiyaçları ile şekillenmektedir. Planlı sanayileşmenin örneğini teşkil eden OSB ler İlimiz Korgun, Şabanözü ve Merkez İlçelerinde faaliyette olup, Çerkeş OSB nin Alt yapı yatırımları bitmiş, parsel tahsisleri yapılmış olup tamamen dolmuştur. Korgun İlçesinden bulunan Korgun OSB, 1977 yılında kurulmuş olup Atıksu tesisi dahil olmak üzere altyapısı büyük ölçüde tamamlanmıştır. Şabanözü ilçesinde bulunan Şabanözü OSB, 2005 yılında kurulmuştur. Merkez Yakınkent OSB, 2012 yılında kurulmuştur. Çerkeş ilçesinde bulunan Çerkeş OSB, 2002 yılında kurulmuş ve altyapı çalışmaları devam etmektedir. Sanayi tesisleri İlimiz Merkez, Korgun, Şabanözü, Çerkeş, Ilgaz, Kurşunlu, Eldivan, Yapraklı, Atkaracalar, Orta ve Kızılırmak İlçelerinde bulunmaktadır İlimizde küçük ve ortak ölçekli sanayi kuruluşları ağırlıktadır. Orta ölçekteki özel sektör sanayi kuruluşlarının yanında, kamu yatırımları olarak MKEK Çankırı Silah Fabrikası ve TCDD Makas Fabrikası faaliyet göstermektedir Ayrıca, ilimizde Küçük Sanayi Siteleri (KSS) de bulunmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumunca açıklanan 2022 yılı nüfus sayım sonuçlarına ve Demografik niteliklere göre, yapılan değerlendirmede; Çankırı ili nüfusu 195.766 kişidir. Çankırı nüfusu bir önceki yıla göre 734 kişi azalmıştır. Bu nüfusun 98.614’ü erkek, 97.152’si ise kadından oluşmaktadır. Yüzde olarak ise: %50,37 erkek, %49,63 kadındır. Yüzölçümü 7.490 km² olan Çankırı ilimizde kilometrekareye 26 insan düşmektedir. Çankırı nüfus yoğunluğu 26/km²’dir.

Çankırı Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünde Çevre kısmı ÇED ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü ve Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü olarak 2 adet şube Müdürlüğü bulunmaktadır. ÇED ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü 1 Şube Müdürü, 1 Harita Mühendisi, 1 Jeofizik Mühendisi, 1 Tekniker, Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü 1 Şube Müdürü, 1 Şehir Plancısı, 1 Tekniker, tarafından yürütülmektedir.

A. HAVA

A.1. Hava Kalitesi

Modern yaşamın getirdiği şehirleşmenin bir sonucu olan hava kirliliği, yerel ve bölgesel olduğu kadar küresel ölçekte de etki alanına sahiptir. Hava kirliliğinin insan sağlığına önemli etkileri olması sebebiyle, hava kalitesi konusuna tüm dünyada büyük önem verilmektedir. Hava kirliliği problemlerini çözmek ve strateji belirlemek için, bilimsel topluluk ve ilgili otoritenin her ikisi de atmosferik kirletici konsantrasyonlarını izlemek ve analiz etmek konusuna odaklanmışlardır (Kyrkilis vd, 2007). Otoritelerin hava kalitesinin korunması ve iyileştirilmesi konusunda sorumluluklarının yanı sıra, halk sağlığını doğrudan etki eden bir konu olması sebebiyle, kamuoyuna iletişim araçları vasıtasıyla hava kirliliği güncel bilgilerini sunması da sorumlulukları arasındadır.

Ülkemizde dış ortam hava kalitesine ilişkin parametrelerin yönetimi Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği gereğince gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda, 2022 yılı itibarıyla geçerli olan hava kalitesi limit değerlerine ilişkin bilgi Çizelge A.1'te verilmektedir.

Hava kalitesi limit değerlerinin sağlanması amacıyla hava kalitesi yönetiminin bileşenleri; emisyon envanteri, hava kalitesi modelleme ve hava kalitesi ölçümleri olarak çalışılmaktadır. Son yıllarda gelişen bilgi teknolojileri hava yönetimi alanında kullanılmaya başlanmış web tabanlı coğrafi bilgi teknolojilerini kullanan "Hava Emisyon Yönetim (HEY) Portalı" Bakanlığımız sunucularında devreye alınmıştır. Bu portalda tüm kirletici kaynakların coğrafi lokasyonları ve bilgileri kayıt altına alınmakta ve hava kirliliğine katkıları ortaya konulmaktadır. Meteorolojik/topoğrafik etmenler ve sınır ötesi kirlilik taşınımı, şehirlerimizin kirliliğe katkıları bütüncül olarak değerlendirilmekte ve hava kalitesi haritaları hazırlanmaktadır. HEY Portalı aracılığıyla hava kalitesini iyileştirmek üzere Bakanlığımız önderliğinde yerel politikalar geliştirilmektedir.

Ancak farklı kirleticilere ait ölçümleri anlamak bu konuda çalışan bir bilim insanı için mümkün olsa bile genel halk ve yerel otoriteler için oldukça zor olmaktadır. Bu sebeple, hava kirliliğinin/hava kalitesinin durumunu kamuoyuna açıklarken halkın kolayca anlayabileceği bir sınıflama sistemi kullanılmaktadır. Tüm dünyada yaygın olarak kullanılan, Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) denilen bu sınıflama sistemi ile havadaki kirleticilerin konsantrasyonlarına göre hava kalitesi için iyi, orta, kötü, tehlikeli vb şeklinde derecelendirme yapılmaktadır. Dünyanın pek çok ülkesinde indeks hesaplanmasında kullanılan yöntem ve kriterler, kendi ülkelerinde uygulanan hava kalitesi standartlarına uygun şekilde oluşturulmuştur.

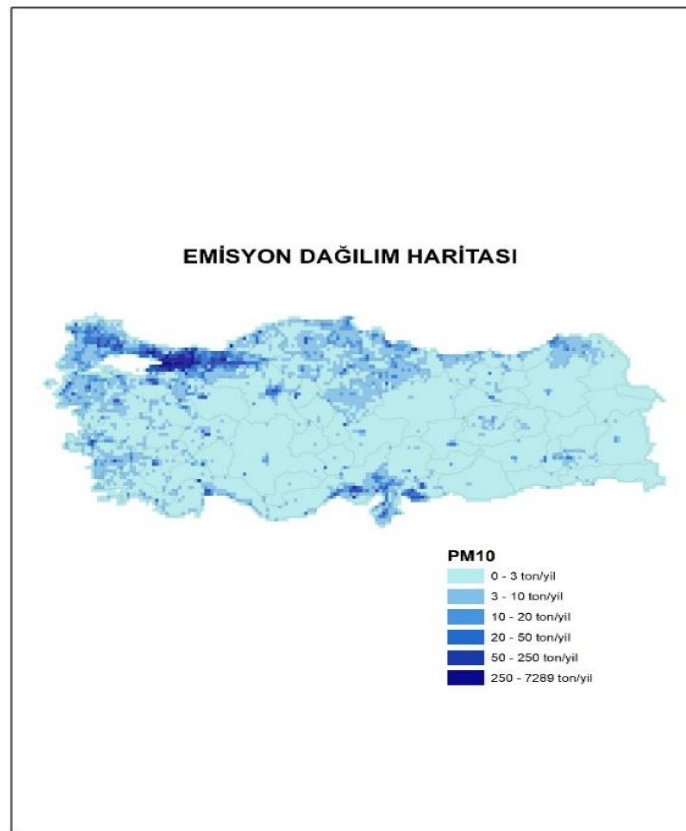
Bir ulusun hava kalitesinin iyileştirilmesi konusundaki başarısı, yerel ve ulusal hava kirliliği sorunları ve kirlilik azaltmadaki gelişmeler konusunda doğru ve iyi bilgilendirilmiş vatandaşların desteğine bağlıdır (Sharma vd, 2003a). Bir bölgedeki kirletici seviyelerini anlamak için uygun bir aracın geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu araç, vatandaşın hava kirliliği seviyesi hakkında doğru ve anlaşılabilir şekilde bilgi sağlarken, aynı zamanda ilgili otoritelerin toplum sağlığını korumak için önlem almaları konusunda kullanılabilir olmalıdır (Kyrkilis vd, 2007).

Bu amaçla, geliştirilen standart değerler, gerek uyarıcı ve anlaşılabilir olması gerekse de kullanımı açısından yaygın olarak bir indekse çevrilerek sunulabilmektedir. Belli bir bölgedeki hava kalitesinin karakterize edilmesi için ülkelerin kendi sınır değerlerine göre dönüştürdükleri ve kirlilik sınıflandırılmasının yapıldığı bu indekse Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) (Air Quality Index/AQI) adı

verilmektedir. İndeks belirli kategorilerde farklı tanım ve renkler kullanılarak ifade edilmekte ve ölçümü yapılan her kirletici için ayrı ayrı düzenlenmektedir (Yavuz, 2010).

Ulusal Hava Kalitesi İndeksi, ulusal mevzuatımız ve sınır değerlerimize uygun olarak oluşturulmuştur. 5 temel kirletici için hava kalitesi indeksi hesaplanmaktadır. Bunlar; partikül maddeler (PM₁₀), karbon monoksit (CO), kükürt dioksit (SO₂), azot dioksit (NO₂) ve ozon (O₃) dur.

Hava kalitesi yönetimine esas değerlendirme ve politika üretme amaçlı çalışmalar için sadece ölçüm sonuçları yeterli olmamaktadır. Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği çerçevesinde hava kalitesi modelleme araçları ile ulusal ölçekli bütüncül değerlendirmeye altlık oluşturacak hava kalitesi haritaları elde edilmektedir. HEY Portalı aracılığıyla hava yönetimi alanında bilgi işlem teknolojilerinin etkin olarak kullanımıyla, vatandaşlarımızın soludukları ve yarın soluyacakları hava kalitesi hakkında yüksek çözünürlüklü harita bilgisi edinebilmeleri amaçlanmaktadır.

Harita A.1-HEY Portalı Ulusal PM Emisyonları Dağılım Haritası; (ton/yıl)

Hava kalitesi yönetimi bileşeni olan modelleme çalışmaları Bakanlığımızca hem ulusal/bölgesel /yerel ölçekte yürütülmekte; hem de geliştirilen yerli ve milli NEFES yazılımıyla sokak seviyesinde hava kalitesi değerlerinin 3 Boyutlu ortamda tespit edilmesi için kullanılmaktadır.

Bakanlığımızca, 5 metreye kadar kısa mesafeleri dahi modelleyebilen 3 boyutlu NEFES yazılımıyla hava kirliliğine neden olan noktalar ve kirlilik kaynağı tespit edilebilmektedir. Geliştirilen yerli ve milli yazılım NEFES ile stratejik hava kalitesi haritaları, 3 boyutlu bina modeli, kent atlası, topografya, trafik yoğunluğu, kavşaklar, binaların yakıt tipi gibi çok sayıda etmen ele alınarak 3 boyutlu ortamda hava kalitesi değerleri halihazırda 37 ilimiz için ortaya konulmaktadır.

Şehirlerimizde politikalar için uygulama sürecinin bu yöntemle etkinleştirilmesi planlanmış olup, kalan 44 il için çalışmalar sürdürülmektedir. İlimiz için 3 boyutlu nefes yazılımıyla ilgili çalışmalar sürdürülmektedir.

NEFES yazılımıyla evsel ısınma, sanayi, kara, deniz, hava ve demiryolu ulaşımına bağlı hava kirliliği kaynak noktaları tespit edilip, kaynağa özgü önlemler geliştirilebilmektedir.

Hava kalitesi tahminlerinin Bakanlık kaynakları ve altyapısıyla gerçekleştirilmesine 2021 yılı itibarıyla başlanmış olup, çalışmaların 81 ilimizde yaygınlaştırılması planlanmaktadır. Bu amaçla hava yönetimine esas faaliyette olan Operasyonel Merkez günlük olarak teknik işlemleri sürdürmektedir.

Çizelge A.1– Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği limit değerleri ve uyarı eşikleri

KİRLLETİCİ	ORTALAMA SÜRE	LİMİT DEĞER	UYARI EŞİĞİ
		($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	
SO ₂	saatlik -insan sağlığının korunması için-	350	500 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir “bölge” veya “alt bölge”de veya en azından 100 km ² ’de –hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	125	
	yıllık ve kış dönemi (Ekosistemin korunması) -insan sağlığının korunması için-	20	
NO ₂	aatlik-insan sağlığının korunması için- (2024 yılı itibarıyla hedeflenen sınır değer mevcuttur)	220	400 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir “bölge” veya “alt bölge”de veya en azından 100 km ² ’de –hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	yıllık -insan sağlığının korunması için- (2024 yılı itibarıyla hedeflenen sınır değer mevcuttur)	40	
NO _x	yıllık -vegetasyonun korunması için-	30	----
PM ₁₀	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	50	----
	yıllık -insan sağlığının korunması için-	40	
Pb	yıllık -insan sağlığının korunması için-	0,5	----
Benzen	yıllık -insan sağlığının korunması için-	5	----
CO	maksimum günlük 8 saatlik ortalama (mg/m^3)-insan sağlığının korunması için-	10	----

Çizelge A.2- Ulusal hava kalite indeksi kesme noktaları

İndeks	HKİ	SO ₂ [µg/m ³]	NO ₂ [µg/m ³]	CO [µg/m ³]	O ₃ [µg/m ³]	PM10 [µg/m ³]
		1 Sa. Ort.	1 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	24 Sa. Ort.
İyi	0 – 50	0-100	0-100	0-5.500	0-120 ^L	0-50
Orta	51 – 100	101-250	101-200	5.501-10.000	121-160	51-100
Hassas	101 – 150	251-500	201-500	10.001-16.000 ^L	161-180 ^B	101-260
Sağlıksız	151 – 200	501-850	501-1.000	16.001-24.000	181-240 ^U	261-400
Kötü	201 – 300	851-1.100	1.001-2.000	24.001-32.000	241-700	401-520
Tehlikeli	301 – 500	>1.101	>2.001	>32.001	>701	>521

L: Limit Değer
B: Bilgi Eşiği
U: Uyarı Eşiği

Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı hava kalitesi izleme istasyonu web sitesinden alınan verilere göre Çankırı ili 2022 yılı ortalama SO₂ ve PM10 değerlerine bakılmıştır. 2022 yılı SO₂ yıllık ortalama değerinin 11,51 [µg/m³] olduğu görülmüştür, bu değer Ulusal Hava Kalite İndeksi Kesme Noktaları Tablosuna göre iyi olarak; 2022 yılı PM10 yıllık ortalama değerinin 41,09 [µg/m³] olduğu görülmüş olup bu değer de Ulusal Hava Kalite İndeksi Kesme Noktaları Tablosuna göre iyi olarak değerlendirilmektedir.

Çizelge A.3- Ulusal hava kalitesi indeksi

Hava Kalitesi İndeksi (AQI) Değerler	Sağlık Endişe Seviyeleri	Renkler	Anlamı
Hava Kalitesi İndeksi bu aralıkta olduğunda..	..hava kalitesi koşulları..	..bu renkler ile sembolize edilir..	..ve renkler bu anlama gelir.
0 - 50	İyi	Yeşil	Hava kalitesi iyi seviyededir.
51 - 100	Orta	Sarı	Hava kalitesi uygun olup, hava kirliliğine hassas gruplar orta düzeyde etkilenebilir.
101- 150	Hassas	Turuncu	Hassas gruplar için sağlık etkileri oluşabilir. Genel halkın etkilenmesi beklenmemektedir.
151 - 200	Sağlıksız	Kırmızı	Hassas gruplar ciddi sağlık sorunları yaşayabilir. Genel halkın bazı sağlık etkileri yaşaması muhtemeldir.
201 - 300	Kötü	Mor	Nüfusun tamamının hava kirliliğinden etkilene olasılığı yüksek olup, hassas gruplar açık hava etkinliklerini kısıtlamalıdır.
301 - 500	Tehlikeli	Kahverengi	Herkes, ciddi sağlık etkileri yaşayabilir. Açık hava etkinliklerinden kaçınılmalıdır.

Çizelge A.4–2022 yılı itibariyle sürekli emisyon ölçüm sistemleri (ÇŞİDİM, 2023)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme	-	-
Atık Yakma	-	-
Cam	-	-
Çimento	-	-
Enerji	-	-
Gıda	1	1
Gübre	-	-
Kağıt	-	-
Kimya	-	-
Kireç	-	-
Lastik	-	-
Maden	-	-
Metalurji	-	-
Otomotiv	-	-
Rafineri	-	-
Şeker	-	-
Tekstil	-	-
Jeotermal Enerji (JES)	-	-
TOPLAM	1	1

A.2. Hava Kalitesi Üzerine Etki Eden Kirleticiler

Hava kirliliği, doğrudan veya dolaylı olarak insan sağlığını etkileyerek yaşam kalitesini düşürmektedir. Günümüzde hava kirliliği nedeniyle yerel, bölgesel ve küresel sorunlar yaygın olarak yaşanmaktadır.

Yoğun şehirleşme, şehirlerin yanlış yerleşmesi, motorlu taşıt sayısının artması, düzensiz sanayileşme, kalitesiz yakıt kullanımı, topoğrafik ve meteorolojik şartlar gibi nedenlerden dolayı büyük şehirlerimizde özellikle kış mevsiminde hava kirliliği yaşanabilmektedir.

Bir bölgede hava kalitesini ölçmek, o bölgede yaşayan insanların nasıl bir hava teneffüs ettiğinin bilinmesi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, önemli bir nokta da, bir bölgede meydana gelen hava kirliliğinin sadece o bölgede görülmeyip meteorolojik olaylara bağlı olarak yayılım göstermesi ve küresel problemlere de (küresel ısınma, asit yağmurları, vb) sebep olmasıdır.

Renksiz bir gaz olan kükürtdioksit (SO₂), atmosfere ulaştıktan sonra sülfat ve sülfürik asit olarak oksitlenir. Diğer kirleticiler ile birlikte büyük mesafeler üzerinden taşınabilecek damlalar veya katı

partiküller oluşturur. SO₂ ve oksidasyon ürünleri kuru ve nemli depozisyonlar (asitli yağmur) sayesinde atmosferden uzaklaştırılır.

Azot Oksitler (NO_x), Azot monoksit (NO) ve azot dioksit (NO₂), toplamı azot oksitleri (NO_x) oluşturur. Azot oksitler genellikle (%90 durumda) NO olarak dışarı verilir. NO ve NO₂' nin ozon veya radikallerle (OH veya HO₂ gibi) reaksiyonu sonucunda oluşur. İnsan sağlığını en çok etkileyen azot oksit türü olması itibari ile NO₂ kentsel bölgelerdeki en önemli hava kirleticilerinden biridir. Azot oksit (NO_x) emisyonları insanların yarattığı kaynaklardan oluşmaktadır. Ana kaynakların başında kara, hava ve deniz trafiğindeki araçlar ve endüstriyel tesislerdeki yakma kazanları gelmektedir.

İnsan sağlığına etkileri açısından, sağlıklı insanların çok yüksek NO₂ derişimlerine kısa süre dahi maruz kalmaları, şiddetli akciğer tahribatlarına yol açabilir. Kronik akciğer rahatsızlığı olan kişilerin ise bu derişimlere maruz kalmaları, akciğerde kısa vadede fonksiyon bozukluklarına yol açabilir. NO₂ derişimine uzun süre maruz kalınması durumunda ise buna bağlı olarak solunum yolu rahatsızlıklarının ciddi oranda arttığı gözlenmektedir.

Toz Partikül Madde (PM₁₀), partikül madde terimi, havada bulunan katı partikülleri ifade eder. Bu partiküllerin tek tip bir kimyasal bileşimi yoktur. Katı partiküller insan faaliyetleri sonucu ve doğal kaynaklardan, doğrudan atmosfere karışırlar. Atmosferde diğer kirleticiler ile reaksiyona girerek PM'yi oluştururlar ve atmosfere verilirler. (PM₁₀ -10 µm'nin altında bir aerodinamik çapa sahiptir) 2,5 µm'ye kadar olan partikülleri kapsayacak yasal düzenlemeler konusunda çalışmalar devam etmektedir. PM₁₀ için gösterilebilecek en büyük doğal kaynak yollardan kalkan tozlardır. Diğer önemli kaynaklar ise trafik, kömür ve maden ocakları, inşaat alanları ve taş ocaklarıdır. Sağlık etkileri açısından, PM₁₀ solunum sisteminde birikebilir ve çeşitli sağlık etkilerine sebep olabilir. Astım gibi solunum rahatsızlıklarını kötüleştirebilir, erken ölümü de içeren çeşitli ciddi sağlık etkilerine sebep olur. Astım, kronik tıkalı akciğer ve kalp hastalığı gibi kalp veya akciğer hastalığı olan kişiler PM₁₀'a maruz kaldığında sağlık durumları kötüleşebilir. Yaşlılar ve çocuklar, PM₁₀ maruziyetine karşı hassastır. PM₁₀ yardımıyla toz içerisindeki mevcut diğer kirleticiler akciğerlerin derinlerine kadar inebilir. İnce partiküllerin büyük bir kısmı akciğerlerdeki alveollere kadar ulaşabilir. Buradan da kurşun gibi zehirli maddeler %100 olarak kana geçebilir.

Karbonmonoksit (CO), kokusuz ve renksiz bir gazdır. Yakıtların yapısındaki karbonun tam yanmaması sonucu oluşur. CO derişimleri, tipik olarak soğuk mevsimlerde en yüksek değere ulaşır. Soğuk mevsimlerde çok yüksek değerlere ulaşılmasının bir sebebi de enverziyon durumudur. CO'in global arka plan konsantrasyonu 0.06 ve 0.17 mg/m³ arasında bulunur. 2000/69/EC sayılı AB direktifinde CO ile ilgili sınır değerler tespit edilmiştir.

Enverziyon, sıcak havanın soğuk havanın üzerinde bulunarak, havanın dikey olarak birbiriyle karışmasının engellenmesi durumudur. Kirlilik böylece yer seviyesine yakın soğuk hava tabakasının içerisinde toplanır.

CO'in ana kaynağı trafik ve trafikteki sıkışıklıktır. Sağlık etkileri, akciğer yolu ile kan dolaşımına girerek, kimyasal olarak hemoglobinle bağlanır. Kandaki bu madde, oksijeni hücrelere taşır. Bu yolla, CO organ ve dokulara ulaşan oksijen miktarını azaltır. Sağlıklı kişilerde, daha yüksek seviyelerdeki CO'e maruz kalmak, algılama ve gözün görme gücünü etkileyebilir. Hafif ve daha ağır kalp ve solunum sistemi hastalığı olan kişiler ve henüz doğmamış ve yeni doğmuş bebekler, CO kirliliğine karşı en riskli grubu oluşturur.

Kurşun (Pb), doğada metal olarak bulunmaz. Kurşun gürültü, ışın ve vibrasyonlara karşı iyi bir koruyucudur ve hava yoluyla taşınır. Kurşun, maden ocakları ve bakır ve tunç (Cu+Sn) alaşımı işlenmesi, kurşun içeren ürünlerin geriye dönüştürülmesi ve kurşunlu petrolün yakılmasıyla çevreye yayılır. Kurşun içeren benzin ilavesi ürünlerinin de kullanılması, atmosferdeki kurşun oranını yükseltir.

Ozon (O₃), kokusuz renksiz ve 3 oksijen atomundan oluşan bir gazdır. Ozon kirliliği, özellikle yaz mevsiminde güneşli havalarda ve yüksek sıcaklıkta oluşur (NO₂+ güneş ışınları = NO+ O => O+ O₂ = O₃). Ozon üretimi uçucu organik bileşikler (VOC) ve karbon monoksit sayesinde hızlandırılır veya güçlendirilir. Ozonun oluşması için en önemli öncü bileşimler NO_x (Azot oksitler) ve VOC'dır. Yüksek güneş ışınlarının etkisiyle ozon derişimi Akdeniz ülkelerinde Kuzey-Avrupa ülkelerinden daha yüksektir. Sebebi ise güneş ışınlarının ozon'un fotokimyasal oluşumundaki fonksiyonundan kaynaklanmasıdır.

Diğer kirleticilere kıyasla ozon doğrudan ortam havasına karışmaz. Yeryüzüne yakın seviyede ozon karmaşık kimyasal reaksiyonlar yoluyla oluşur. Bu reaksiyonlara NO_x, metan, CO ve VOC'ler (etan (C₂H₆), etilen (C₂H₄), propan (C₃H₈), benzen (C₆H₆), toluen (C₆H₅), xylene (C₆H₄) gibi kimyasal maddelerde eklenir. Ozon çok güçlü bir oksidasyon maddesidir. Birçok biyolojik madde ile etkileşimde bulunur. Tüm solunum sistemine zarar verebilir. Ozonun zararlı etkisi derişim oranına ve ozona maruziyet süresine bağlıdır. Çocuklar büyük bir risk grubunu oluşturur. Diğer gruplar arasında öğlen saatlerinde dışarıda fiziksel aktivitede bulunanlar, astım hastaları, akciğer hastaları ve yaşlılar bulunur.*

Çizelge A.5– 2022 yılında kullanılan yakıt türleri ve miktarları

(Çankırı KARGAZ Doğalgaz dağıtım Sanayi ve Ticaret A.Ş., Sanayi ve Teknoloji İl Müd. 2023)

	Katı Yakıt			Doğalgaz		Fuel Oil	
	Kullanım Yeri	Cinsi	Tüketim Miktarı (ton)	Kullanım Yeri	Tüketim Miktarı (sm ³)	Kullanım Yeri	Tüketim Miktarı (ton)
Sanayi		Odun	442,50	Isınma,Mutfak Üretim	10.467.912,62		113,00
		Taş Kömürü	5.630,00				
		Linyit Kömürü	64.842,00				
		Tüketim Miktarı (ton)		Tüketim Miktarı (sm³)		Tüketim Miktarı (m³)	
Konut					60.941.733,4		

A.3. Hava Kalitesinin Kontrolü Konusundaki Çalışmalar

Çankırı İlinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na ait Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağına bağlı bir adet sabit hava kalitesi izleme istasyonu bulunmakta olup, istasyonda sürekli olarak kükürtdioksit (SO₂) ve partikül madde (PM₁₀) ölçülmekteyken söz konusu istasyon 2017 yılında yeni yerine alınarak ölçülen parametrelerine NO_x, CO, PM_{2,5} ve O₃ eklenmiştir.

A.3.1. Temiz Hava Eylem Planları

Temiz Hava Eylem Planı, Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği ile Bakanlığımızın 2013/37 sayılı Genelgesi çerçevesinde hazırlanmıştır. Planda yapılması gereken revizeler ve Ülke genelinde hazırlanan Temiz Hava Eylem Planlarında birliktelik sağlanması amacıyla İlimiz Temiz Hava Eylem Planı 12.06.2020 tarihinde toplanan İlimiz Mahalli Çevre Kurulunda 12.06.2020 tarih ve 20 sayılı kararla onaylanarak Bakanlığımıza gönderilmiştir. Temiz Hava Eylem Planında yer alan eylem uygulamaları 6 aylık dönemler halinde takip edilerek, Bakanlığımızca geliştirilen THEP-İZ (Temiz Hava Eylem Planı İzleme Yazılımı) üzerinden Bakanlığımıza bildirilmektedir.

A.4. Ölçüm İstasyonları

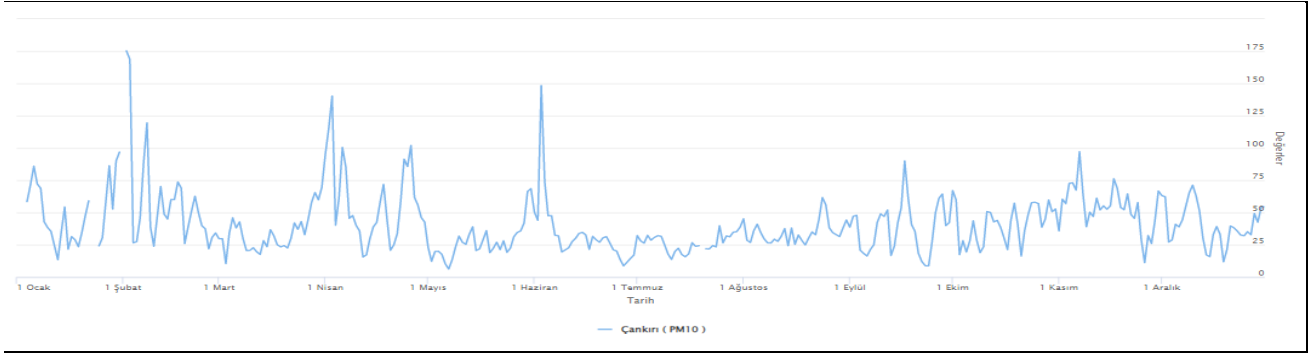
Harita A.2– Çankırı ilinde bulunan hava kirliliği ölçüm cihazının yeri

Çizelge A.6- Çankırı ilinde hava kalitesi ölçüm istasyon yerleri ve ölçülen parametreler

İSTASYON YERLERİ	KOORDİNATLARI (Enlem, Boylam)	HAVA KİRLİTİCİLERİ					
		SO ₂	NO _x	CO	O ₃	HC	PM
Dr.Refik Saydam İlkokulu Bahçesi	33° 37' 27.475'' 40° 35' 45.379''	X	X	X	X		X

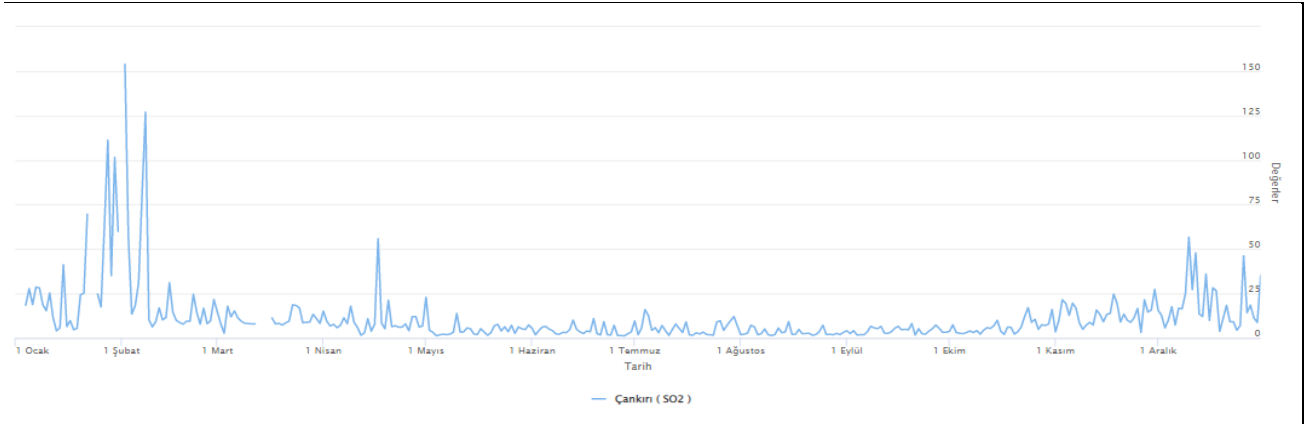
(havaizleme.gov.tr, 2023)

İstasyon: Çankırı Periyodik: 01.01.2022 -31.12.2022 Rapor Türü: AVG

Grafik A.1- 2022 yılında Çankırı istasyonu PM₁₀ parametresi günlük ortalama değer grafiği*
(havaizleme.gov.tr, 2023)

İstasyon: Çankırı Periyodik: 01.01.2022 -31.12.2022 Rapor Türü: AVG

Grafik A.2- 2022 yılında Çankırı istasyonu SO₂ parametresi günlük ortalama değer grafiği*
(havaizleme.gov.tr,2023)

Çizelge A.7- 2022 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değerlerin aşıldığı gün sayıları ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)
(havaizleme.gov.tr, 2023)

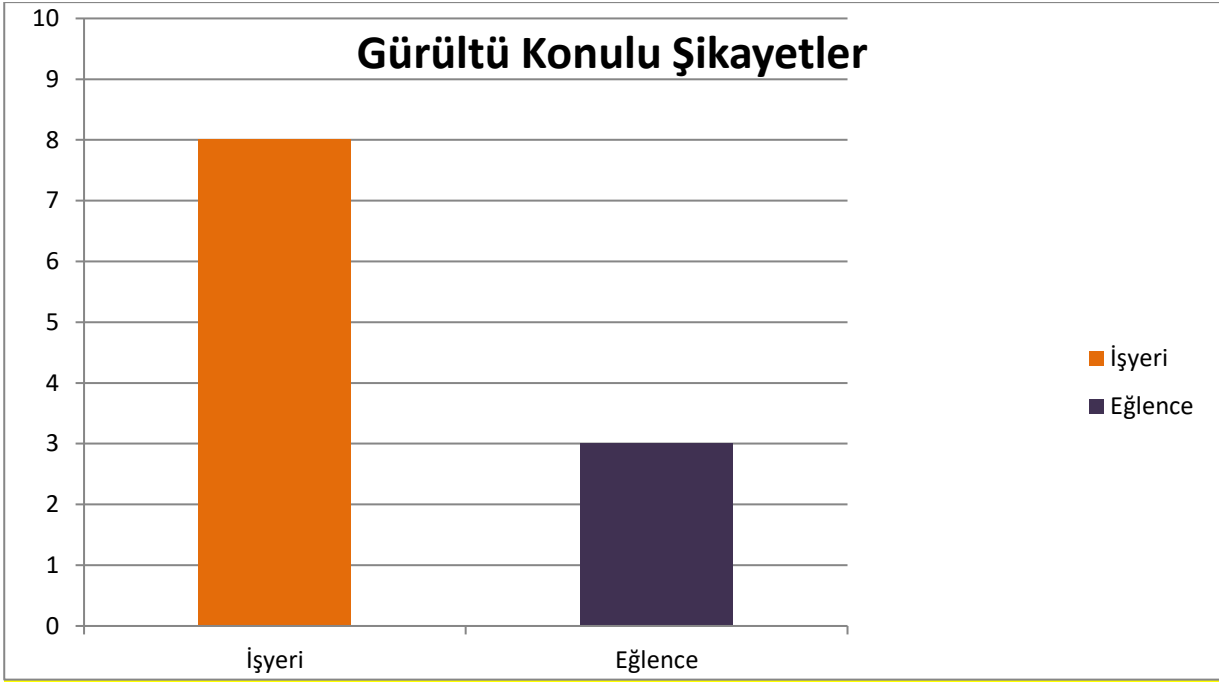
İSTASYON ADI	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	32,84		51,01	13	570,64		29,36		37,35	11	66,71		4,95	
Şubat	26,98	2	57,55	12	616,74		24,11		41,00	14	65,11		5,10	
Mart	10,91		36,10	4	358,33		13,10		25,90	2	39,04		3,52	
Nisan	10,35		57,15	14	314,39		14,46		26,82	2	41,28		6,91	
Mayıs	5,02		28,06	2	178,74		9,84		19,26		29,09		5,17	
Haziran	4,29		33,37	3	205,01		10,83		23,44		34,27		6,09	
Temmuz	5,66		27,15	-	234,02		10,48		18,30		28,77		4,23	
Ağustos	3,32		34,79	2	278,04		17,33		25,86	1	43,19		6,79	

Eylül	4,24		38,44	7	400,28		28,71		29,42	8	58,12		4,21	
Ekim	6,11		40,96	11	516,31		30,25		34,05	9	64,30		18,21	
Kasım	13,50		54,21	20	713,42		40,73		35,63	6	76,36		12,79	
Aralık	19,06		40,19	9	474,95		41,59		39,26	16	80,85		15,64	

*AGS: Sınır değerin aşıldığı gün sayısı

A.5. Çevresel Gürültü

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğüne 2022 yılında 11 adet gürültü şikayeti olmuştur. Şikayetler Çevresel Gürültü Kontrol Yönetmeliği'ne göre değerlendirilmiştir. Şikayetlere gidilmiş olup bu şikayetlerin 8 adedi işyeri 3 adedi ise eğlence grubunda yer almaktadır.

Grafik A.3– 2022 yılında gürültü konusunda yapılan şikayetlerin dağılımı
(Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, 2023)

A.6. İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar

Bakanlığımız 2019-2023 Stratejik Planı kapsamında, 30 Büyükşehir Belediyesinde Yerel İklim Değişikliği Eylem Planının (YİDEP) hazırlanabilmesi için mevzuat çalışmaları yapılacağı belirtilmiştir.

Bu doğrultuda; yerel yönetimlerce Yerel İklim Değişikliği eylem planlarının hazırlanmasına dönük mevzuat ve Teknik Kılavuz hazırlama çalışmaları başlatılmıştır. Son yıllarda ülkemizde yaşanan iklim ile ilişkili afetlerin sayı, sıklık ve şiddetindeki artışa koşut olarak bölgesel düzeyde de iklim değişikliğine karşı direncin artırılması amacıyla bölge ve şehir ölçeğinde ele alınması gereken eylem ihtiyaçlarının tespit edilerek çözüm önerilerinin belirlenmesi doğrultusunda Bölgesel İklim Değişikliği Eylem Planlarının hazırlanması çalışmaları da devam etmektedir.

Ülkemizde, emisyonların tesis seviyesinde takibine yönelik mevzuat çalışmaları 2010 yılında başlamış, Bakanlığımız ve ilgili kurumlar ile kuruluşlar arasında oluşturulan teknik bir çalışma grubu Sera gazı emisyonlarının takibine ilişkin yasal çerçevenin temelleri “Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik”in 25 Nisan 2012 Tarihli ve 28274 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle atılmıştır. Yönetmelik, Doğrulayıcı Kuruluşlar için TÜRKAK tarafından yapılması gereken akreditasyon yükümlülüğünü 2017 yılına ertelemek üzere revize edilerek 17 Mayıs 2014 tarih ve 29003 Sayılı Resmi Gazete’de tekrar yayımlanmıştır. Yönetmeliğimiz ihtiyaçlar doğrultusunda bir kez daha revize edilmiş, 31 Mayıs 2017 tarihli ve 30082 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Söz konusu yönetmelik, 2003/87/EC sayılı AB Emisyon Ticareti Direktifinin, sera gazı emisyonlarının izlenmesi, raporlanması ve doğrulanması konularını uyumlaştıracak şekilde hazırlanmış olup, AB Çevre Müktesebatına uyum çerçevesinde önemli bir adım atılmıştır.

Ulusal mevzuat kapsamında, elektrik, çimento, demir-çelik, rafineri, seramik, kireç, kâğıt ve cam üretimi gibi sektörlerden kaynaklanan ve ulusal sera gazı emisyonlarının yaklaşık yarısını teşkil eden sera gazı emisyonları tesis seviyesinde izlenmektedir.

Yönetmelik kapsamında yürütülecek izleme ve raporlama iş ve işlemlerinin detaylandırılmasına yönelik “Sera Gazı Emisyonlarının İzlenmesi ve Raporlanması Hakkında Tebliğ” 22 Temmuz 2014 tarih ve 29068 sayılı Resmi Gazete’de, tesis bazında hazırlanacak emisyon raporlarının Bakanlığa gönderilmeden önce yetkili bağımsız kuruluşlarca doğrulanması ile ilgili hususlar ve bahse konu doğrulayıcıların yetkilendirilmesine ilişkin şartlara yönelik “Sera Gazı Emisyon Raporlarının Doğrulanması ve Doğrulayıcı Kuruluşların Yetkilendirilmesi Tebliği” ise 02 Nisan 2015 tarihli ve 29314 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik kapsamındaki tesisler öncelikle sera gazı izleme planlarını hazırlayarak sera gazı emisyonlarının ilk izlenmeye başlanacağı tarihten en az 6 ay önce Bakanlığa onay için göndermekle yükümlüdür. İzleme planı onaylandıktan sonra tesis, sera gazı emisyonlarını bu plan çerçevesinde her takvim yılı (bir önceki yılın sera gazı emisyon raporunu Bakanlıktan tarafından 1 Ocak -31 Aralık) için izlemek ve her yılın 30 Nisan tarihine kadar yetkilendirilmiş doğrulayıcı kuruluşlara doğrularak Bakanlığa raporlamakla yükümlüdür.

Bu kapsamda, İklim Değişikliği Eylem Planı’nda bulunan sektörel hedefler kapsamında ilde yapılan kısa, orta ve uzun vadeli çalışmalar bulunmamaktadır.

A.7. Ulaşım ve Hareketlilik

İlimizde 1 tanesi mobil olmak üzere toplam 6 adet istasyon da egzoz emisyon ölçümü yapılmaktadır. 2022 yılında 22.972 araç egzoz emisyon ölçümü yaptırmıştır.

Çizelge A.8- 2022 yılındaki araç sayısı ve egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı (TÜİK, Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, 2023)

Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi Düzenlenen Firma Sayısı	İldeki Toplam Araç Sayısı	Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı
-	57.857	22.972

Çizelge A.9– Tamamlanan Bisiklet Yolları

(Çankırı Belediye Başkanlığı, Çerkeş Belediye Başkanlığı, Kurşunlu Belediye Başkanlığı,2023)

İli	Güzergâhı	Mesafe (km)
Çankırı-Merkez	Deveyolu	5
Çankırı-Çerkeş	Hükümet Caddesi	2
Çankırı-Kurşunlu	Müslüm Mah.	0,5

Çizelge A.10– Tamamlanan Yeşil Yürüyüş Yolları

(İlçe Belediyeleri Verileri, 2023)

İli	Güzergâhı	Mesafe (km)
Çankırı-Yapraklı ilçesi	Yapraklı - Çankırı	1,5
Çankırı-Yapraklı ilçesi	Yapraklı – Çay Yolu	0,5

A.8 Sonuç ve Değerlendirme

İlimiz hava kalitesi İl Merkezinde ki Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonundan 24 saat izlenmektedir. İstasyonda öncelikle en yaygın kirleticiler olan ve ağırlıklı olarak yakıt kullanımından kaynaklanan Kükürtdioksit (SO₂) ve Partikül Madde (PM₁₀) kirleticilerinin ölçümü yapılmaktadır. Sınır değerlerin aşılmaması ve hava kalitesinin korunması için alınan önlemler kapsamında, İl Merkezi, İlçeler ve Köylerde yakılacak ithal ve yerli kömürlerin kalori, kükürt ve nem oranının belirlenen limit değerleri sağlanması gerekmektedir. Isınma amaçlı olarak düşük kalorili ve kükürt oranı yüksek kömürlerin kaçak kullanımı ve yanlış yakma tekniklerinin uygulanması hava kirliliğine yol açtığı için Çankırı İl sınırları içerisinde kömür satacak tüm kömür ithalatçı ve üreticilerinin İl Müdürlüğümüzden kömür satış izin belgesi almak zorunluluğu olup bu izni alabilmek için Çankırı ilinde satılacak kömürün Çankırı İl Mahalli Çevre Kurulu Kararı ile belirlenen kalori, kükürt, nem, uçucu madde ve kül limit değerlerini sağladığını İl Müdürlüğümüze ispatı gerekmektedir. Belirlenen kriterlere uymayan kömürlerin kullanılması ve satışı yasaktır.

Kaynaklar

havaizleme.gov.tr

Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü

Çankırı Belediye Başkanlığı

Çerkeş Belediye Başkanlığı

Kurşunlu Belediye Başkanlığı

Yapraklı Belediye Başkanlığı

TUİK

B. SU VE SU KAYNAKLARI

B.1. İlin Su Kaynakları ve Potansiyeli

B.1.1. Yüzeysel Sular

B.1.1.1. Akarsular

Kara ikliminin tüm özelliklerinin görüldüğü ilde, kar sularının akış miktarlarında meteorolojik değişimlere paralel olarak düzensizlik görülmekte, yazları bazı sularda azalma görülürken, irili ufaklı dere ve çayların tamamen kurduğu görülmektedir. Bu durumun tersine ilkbahar ve sonbahar da ise dere ve çaylarda su miktarının artarak normal ortalamalarının üzerine çıktığı gözlemlenmektedir. Eskiden ciddi can ve mal kaybına yol açan taşkınların, son yıllarda alınan önlemler sayesinde tehlike oluşturmadığı bilinmektedir.

Çankırı sınırları içerisinde bulunan akarsuların en önemlilerinden birisi Kızılırmak'tır. Çankırı sınırları içerisinde geçtiği bölgedeki tarımsal araziye sulamaktadır. Ankara'nın Kılcahamam ilçesinden doğarak Orta, Kurşunlu ve Ilgaz'ın topraklarını sulayan Devrez çayı ise 109 km. uzunluğunda ve 4,081 m³/sn'lik debiye sahiptir. Önemli bir kolu da kent merkezinden geçen Tatlı Çay olan Acı Çay, sularının tuzlu olması sebebiyle yararlanılan bir akarsu değildir. Terme Çayı yada kaynağındaki ismiyle Şabanözü Çayı, Çankırı – Ankara sınırlarını sulama tarıma uygun olan Uluçay, Kurşunlu ve Çerkeş'ten gelen küçük çaylara beslenmektedir.

Akarsu Yüzeyleri	:5.575,1 ha
- Kızılırmak nehri	: 2.513 ha
- Devrez çayı	: 1.132 ha
- Gerede çayı	: 1.201,5 ha
- Diğer yan dereler	: 728,6 ha

Çizelge B.11–İlin akarsuları
(DSİ 5. Bölge Müdürlüğü 52. Şube Müdürlüğü,2023)

AKARSU İSMİ	Toplam Uzunluğu (km)	İl Sınırları İçindeki Uzunluğu (km)	Debisi (m ³ /sn)	Kolu Olduğu Akarsu	Özellikleri
Kızılırmak	1.335	41	85	Kızılırmak	Tımarlı Köyü civarında 1 adet regülatör tamamlanmıştır
Acıçay	113	113	3,4	Kızılırmak	Tamamı il sınırları içerisinde
Devrezçayı	160	85	8,9	Kızılırmak	Çankırı ili orta ilçesinde bir adet baraj vardır
Ulus Çayı	52	52	1,5	Gerede Çayı	Tamamı il sınırları içerisinde

Terme Çayı	37,8	37	2,9	Acı Çay	Tamamı il sınırları içerisinde Şabanözü kuzeyinden sanı çayı,güneyinde şabanözü deresi.,daha sonra Karaçay,karahacı civarında terme çayı olmaktadır
Gerede+Melan Çayı		89,6			

B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar

Çankırı sınırları içerisinde önemli göl bulunmamaktadır. Küçük ve orta ölçekli göller ise kışın su toplayan, yazın ise kuruyan göllerdir.

İl sınırları içerisinde Kamış, Hacılar, Uzun, Bozkara, Yayla, Hasır, Kürt, Pazar, Büyük, Dipsiz, Çöl Bakkal, Gül, Sülük, Kadıgil isimlerinde toplan 15 göl bulunmaktadır.

Çankırı da tarım ve hayvancılığa yönelik olarak yapılmış bulunan bazı göletlerin isimleri, hacimleri ve sulama sahaları Çizelge B.14' de gösterilmiştir.

Çizelge B.12- Mevcut göl, gölet ve rezervuarlar (DSİ 5. Bölge Müdürlüğü 52. Şube Müdürlüğü,2023)

Gölün/Göletin/ Rezervuarın Adı	Tipi	Göl hacmi, m ³	Sulama Alanı (net), ha	Çekilen Su Miktarı, (m ³)	Katılan Su Miktarı, (m ³)	Kullanım Amacı	Açıklama
Eldivan Sarayköy-1 Göleti	Kargir	332 000	55	ölçü tesisi yok		Sulama	
Eldivan Karadere Göleti	KD	400 000	144	ölçü tesisi yok		Sulama	
Eldivan Sarayköy -2 Göleti	KD	544 000	183	ölçü tesisi yok		Sulama	
Eldivan Seydiköy Göleti	HD	688 000	94	ölçü tesisi yok		Sulama	
Eldivan Ekinne Göleti	KÇD	1 620 000	436	ölçü tesisi yok		Sulama	
Şabanözü Göleti	KD	885 000	100	ölçü tesisi yok		Sulama	
Şabanözü Karaören Göleti	HD	908 000	160	ölçü tesisi yok		Sulama	
Şabanözü Mart Göleti	HD	535 000	124	ölçü tesisi yok		Sulama	
Şabanözü Ödek Göleti	HD	236 000	46	ölçü tesisi yok		Sulama	
Şabanözü Yakalı Göleti	KÇD	856 000	246	ölçü tesisi yok		Sulama	
Şabanözü Kutluşar Göleti	KD	898 000	292	ölçü tesisi yok		Sulama	İşletmeye Açılmadı
Yapraklı Göleti	HD	279 000	147	ölçü tesisi yok		Sulama	
Yukarıöz Göleti	KÇD	1 620 000	411	ölçü tesisi yok		Sulama	
Korgun Maruf Göleti	KD	871 000	162	ölçü tesisi yok		Sulama	
Korgun Yolcaya Göleti	KÇD	1 160 000	363	ölçü tesisi yok		Sulama	
Korgun Demirçevre Göleti	KÇD	850 000	264	ölçü tesisi yok		Sulama	İşletmeye Açılmadı
Korgun Karatekin Göleti	KÇD	1 850 000	655	ölçü tesisi yok		Sulama	İşletmeye Açılmadı

Kurşunlu Demirciören Göleti	KD	119 000	22	ölçü tesisi yok		Sulama + Hayvan içme	
Kurşunlu Dumanlı Göleti	KD	885 000	0	ölçü tesisi yok		Hayvan içme	
Kurşunlu Taşkaracalar Göleti	KD	308 000	26	ölçü tesisi yok		Sulama + Hayvan içme	
Alanpınar Göleti	HD	1 726 000	377	ölçü tesisi yok		Sulama	
Karacaözü Göleti	KÇD	500 000	226	ölçü tesisi yok		Sulama	İşletmeye Açılmadı
Merkez Dereçatı Göleti	BD	2 179 000	691	ölçü tesisi yok		Sulama	İşletmeye Açılmadı

B.1.2. Yeraltı Suları

Çankırı ve çevresinde genel olarak sulama, sanayi ve içmeye yeterli miktarda yeraltı suyu taşıyan en önemli formasyon Tatlıçay, Acıçay ve Eldivan Çayı boyunca uzanan killi, kumlu ve çakıllı alüvyondur. Alüvyonun kalınlığı 10-35 m arasında değişmektedir. Bölgenin yüksek kotlarında bulunan volkanik kayalarda az miktarda yeraltı suyu taşımaktadır. Volkaniklerden çok sayıda küçük debisi (51/sn den küçük) kaynak, boşalmaktadır. Ofiyolitler ve Oligo-Miyosen yaşlı kırmızı renkli formasyonlar yeterli yeraltı suyu taşımamaktadır. Bölgenin nispeten düşük kotlarında yer alan jipsler ise tuzluluk nedeniyle yeraltı suyu açısından olumsuzdur.

Tatlıçay Havzası

Handırı ve Korgunözü çaylarının Ayan köyü yakınında birleşmesiyle oluşan Tatlıçay'ın Çankırı'nın güneyinde Acıçay ile birleşim yerine kadar olan havzadır. Bu havzanın yeraltı suyu potansiyelinin belirlenmesi amacıyla DSİ tarafından hidrojeolojik çalışmalar tamamlanmış olup değerlendirmeler ve rapor yazımı henüz tamamlanmamıştır. Tatlıçay havzasında vadiler boyunca 50-200 m. Genişliğinde uzanan alüvyon bol yeraltı suyu taşımaktadır. Ayan, İçyenice, Akçavakıf bölgesinde açılan. DSİ kuyuları ve iller Bankası, kuyularından 15-25 l/sn verimler elde edilmiştir. Havzanın yeraltı suyu potansiyeli henüz belirlenmemiş olmasına rağmen sulama, içme ve diğer amaçlarla yapılan çekimleri karşılayabilecek miktardadır.

Tatlıçay havzasında Korgunözü vadisinde su kalitesi genel olarak içmeye ve sulamaya uygun özelliktedir. Handın Çayının Aşağı Çavuş ve Yukarıçavuş köyleri ve mansap bölgesinde (Acıçay'a kadar) yeraltı suları tuzlu olduğundan genel olarak içmeye uygun kalitede değildir; ancak sulamaya uygun özelliktedir. Çankırı ve Korgun'un. İçme suyu bu havzadaki kuyulardan ve kaynaklardan karşılanmaktadır. Ayrıca, havzanın, vadi kısmında DSİ'nin Ayan-İçyenice Sulama Kooperatifi sahası ve şahıs arazilerinin büyük bir kısmı kuyulardan pompajla sulanmaktadır.

Acıçay Havzası

Bu havza Yapraklı ilçesi ile İkizören ve Yüklü köylerinden Çankırı'ya ve daha güneyde Terme Çayına kadar uzanan havzadır, Vadi boyunca uzanan killi, kumlu, çakıllı alüvyon yeraltı suyu taşımaktadır, İkizören-Yüklü bölgesinden mansapta (İkizören-Men Acıçay'ın Terme çayı ile birleşim yerine kadar) jipsli formasyonun yaygın olması nedeniyle yeraltı sularında aşırı tuzluluk vardır. Bu bölgedeki yeraltı suları sulama ve içmeye uygun değildir.

Eldivan Havzası

Eldivan Ovasının içinde bulunduğu havzadır. Havza, Eldivan'dan Aşağıyanlar köyüne ve oradan da Acıçay'a kadar uzanır. Eldivan Ovasında genişleyen ve Aşağıyanlar bölgesinde daralan. alüvyon yeraltı suyu taşımaktadır. Eldivan ovasındaki yeraltı suları genel olarak içmeye ve sulamaya uygundur. Ancak Aşağıyanlar köyü çevresinde vadinin her iki yamaçlarında bulunan jipsler nedeniyle tuzlanma başlamakta, vadi boyunca Acıçay'a doğru yaklaşıldıkça tuzlanma artmakta; bu nedenle de su kalitesi bozulmaktadır. Kızılırmak ilçesine bağlı grup köylerin içme suyu Eldivan Ovasından karşılanmaktadır. Ovada kısmen de olsa kuyulardan -sulama yapılmaktadır.

Çizelge B.13– Yeraltı suyu potansiyeli
(DSİ 5. Bölge Müdürlüğü 52. Şube Müdürlüğü,2020)

Kaynağın İsmi	hm ³ /yıl
Çerkeş	10
Melan Ç. (Bayramören)	5
Bayat-Kızılırmak	1
Acıçay	9
Eldivan	8
Terme(Şabanözü)	20
Devrez(Orta)	12
Tatlıçay	16
Devrez(Kurşunlu-İlgaz)	24
Toplam	105

İlimiz Kurşunlu İlçesi Çavundur Mevkiinde jeotermal alan bulunmakta olup, alan üzerinde kurulan sosyal tesislerle sağlık turizmi açısından büyük önem arz etmektedir. Kaynaktan 54 C sıcaklıkta 47 L/s su çıkmaktadır.

B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri

Çizelge B.14- DSİ'ce İnşa Edilerek İşletmeye Açılan Yeraltı Suyu Sulama Tesisleri
(DSİ 5. Bölge Müdürlüğü 2023)

SIRA NO	TESİSİN ADI	İŞLETME ŞEKLİ	BULUNDUĞU YER		İŞLETMEYE	NET SULAMA ALANI (Ha)	
			İLİ	İLÇESİ	AÇILDIĞI YIL	KESİN	PROGRAM
1	Bükçük YAS Sulaması	Koparatif	Çankırı	İlgaz	1997	670	670
2	Kale YAS Sulaması	Koparatif	Çankırı	İlgaz	1998	150	150
3	Yenice- Ayan YAS Sulaması	Koparatif	Çankırı	Merkez	1997	200	200
4	Hallaçlı YAS Sulaması	Koparatif	Çankırı	Kızılırmak	1997	100	100
5	İlgaz Merkez YAS Sulaması	Koparatif	Çankırı	İlgaz	1998	200	200
TOPLAM						1.320	1.320

Yer altı suları toplamı emniyetli rezervi : 5 hm³/yıldır.

B.2. Su Kaynaklarının Kalitesi

Çizelge B.15- 2022 yılı yüzey ve yeraltı sularında tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği ile ilgili analiz sonuçları (Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü,2023)

Su Kaynağının Cinsi (Yüzey/ Yeraltı)	Adı	Kullanım amacı ve kullanılan miktar				Analiz Yapılan İstasyonun				
		İçme ve kullanma suyu	Enerji üretimi	Sulama suyu	Endüstriyel su temini	Akım gözlem istasyonu kodu	Analiz sonuçları YSKY (Tablo-5)	Yeri (İlçe, Köy, Mevkii)	Koordinatları	Yıllık Ortalama Nitrat Değeri (mg/L)
Yüzey	İlgaz Çeltikb aşı			x			2 6 5 1 1 1 2 3 2 4 1 5	İlgaz	X 4528409 Y 565834	2,75
Yüzey	Bayramören Dalkoz Köprüsü			x			22 13 8 3 14 4 11 16 26 15 14 40	Bayramören	X 4533849 Y 518983	15,5
Yüzey	Aytaç Altı			x			3 12 8 4 5 2 5 3 3 4 8 9	Çerkeş	X 4519052 Y 485471	5,50
Yüzey	Atkaracalar Çardaklı			x			12 22 14 4 8 4 9 10 11 14 14 14	Atkaracalar	X 4519291 Y 510591	11,33
Yüzey	Kurşunlu Sumucak			x			1 5 1 1 1	Kurşunlu	X 4519609 Y 528926	2,42

							1 2 3 3 5 2 4			
Yüzey	Tepeal agöz Köprüs ü			x			11 10 9 8 8 8 8 5 4 9 11 5	Kızılırmak	X 4469269 Y 581962	8,00
Yüzey	Kızılır mak Tımarlı Regüla törü			x			7 3 9 7 5 6 4 1 1 8 9 8	Kızılırmak	X 3396816 Y 4034555	5,67
Yüzey	Kavlak lı Köprüs ü			x			10 5 9 8 4 7 5 1 3 7 7 6	Kızılırmak	X 4471018 Y 586578	6,00
Yüzey	İnanç Köprüs ü			x			11 10 10 6 8 6 11 2 4 11 8 9	Merkez	X 4497917 Y 557457	8,83
Yüzey	Aşağı anlar Köyü			x			9 8 7 16 9 11 13 17 11 15 8 9	Merkez	X 4489435 Y 549251	11,08
Yüzey	Tüney			x			8 4 8 1 5 5	Merkez	X 4467124 Y 543734	4,42

							3 1 1 1 6 8 3			
Yüzey	Kenba ğ Çıkış			x			6 4 4 4 4 6 4 1 3 9 4 4	Merkez	X 4495526 Y 551423	4.42
Yüzey	Orta Yuva			x			1 3 1 1 1 6 1 1 1 1 3 1	Orta	X 4496347 Y 503353	1.75
Yüzey	Şabanö zü Bulgur cu			x			4 3 2 4 5 8 6 3 5 5 9 8	Şabanözü	X 4475337 Y 522971	5.17
Yüzey	Eldiva n Saray Göleti			x			3 1 1 1 1 1 1 1 1 2 1	Eldivan	X 4486717 Y 539599	1.25
Yüzey	Alpsarı Göleti			x			1 3 1 2 2 1 1 1 1 1 1 1	Korgun	X 4503119 Y 542761	1.33

Yüzey	Gümer diğın Göleti			x			1 1 1 1 1 1 1 1 1 2 1 1 1	Şabanözü	X 4478392 Y 522441	1,08
Yüzey	Kırsak al Köprüsü			x			1 1 1 1 3 1 1 4 3 3 1	Orta	X 4500832 Y 512450	1.75
Yer altı	Apsarı Kuyu suyu			x				Korgun	X 4505934 Y 545685	
Yer altı	Ayan DSİ Kuyu suyu			x				Merkez	X 450474 Y 5500236	
Yer altı	Eldivan Çay Mah.			x			0 0 0 0	Eldivan	X 4486149 Y 541676	0
Yer altı	Eldivan Cami Mah			x			6 11 4 0	Eldivan	X 4488705 Y 542427	5,25

B.3. Su Kaynaklarının Kirlilik Durumu

B.3.1. Noktasal kaynaklar

B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar

Endüstride kullanılan su genelde şebeke suyudur. İlimizde faal 4 adet Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü bulunmaktadır. Korgun OSB Müdürlüğünün Fiziksel biyolojik arıtma tesisi bulunmaktadır. Kapasitesi 2 ton/gün deşarj yeri Korgun deresidir. Ayrıca Atık suyu bulunan sanayi tesisleri bulunmaktadır. Alıcı ortam kuru dere, Kayı Çayı, Çerkeş Çayı, Terme Çayı, Ulusu Çay Deresi ve Acı Çaydır. Havzası Kızılırmak ve Batı Karadeniz Havzasıdır.

Çankırı ilinde bulunan sanayi tesislerinin bir kısmının münferit olarak atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır.

B.3.1.2. Evsel Kaynaklar

Evsel Kaynaklı Atıksular Atkaracalar (Çardaklı), Bayramören, Ilgaz, Korgun, Kurşunlu (Sivricek), Orta (Yaylakent), Şabanözü (Gümerdiğin, Gürpınar), Eldivan, Yapraklı, Yapraklı (Yukarıöz) İlçe ve Belde Belediyeleri tarafından yaptırılan doğal atıksu arıtma tesislerinde arıtıldıktan sonra alıcı ortama verilmektedir.

B.3.2. Yayılı Kaynaklar

B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar

Çankırı İlinin toplam arazi varlığı 749.000 ha. olup bunun 240.570 ha. tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Bu da toplam yüzölçümünün % 32'sini oluşturmaktadır. Sulanan tarım arazisi 27.981 ha., Ekonomik olarak sulanabilir tarım arazisi ise 85.774 ha dır. Toplam tarım arazisinin %11 ni sulanan %35 şide ekonomik olarak sulanabilir tarım arazisidir. Arazilerinin büyük bir kısmı tarla bitkileri ekiliş alanı olarak kullanılmaktadır.

İlimiz genelinde 2022 yılında 2,32 ton insektisit, 66,25 ton herbisit, 25,03 ton fungusit, 0,113 ton rodentisit, 0,37 ton akarisit kullanılmıştır. İlde tarımsal ilaç kullanılan alan 81.594 ha dır.

B.3.2.2. Diğer

İlimiz sınırları içerisinde vahşi depolama sahası yer almamaktadır.

B.4. Denizler

Çankırı ilinin denize kıyısı bulunmamaktadır.

B.5. Sektörel Su Kullanımları ve Yapılan Su Tahsisleri

B.5.1. İçme ve Kullanma Suyu

B.5.1.1 Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti

İlimizde bulunan belediyelerden Çankırı Merkez, Kurşunlu, Orta, Yaylakent, Dodurga, Şabanözü ve Eldivan belediyeleri oluşturdukları bir birlik bünyesinde içme ve kullanma sularını Güldürcek Barajından temin etmektedirler. Çankırı Belediyeleri Su ve Hizmet Birliği bünyesinde bulunan içme suyu arıtma tesisinde işlenen ham su belediyelere dağıtılmaktadır. Dağıtım hattı üzerindeki köylerden bazıları da bu sudan yararlanmaktadır.

Güldürcek Barajından 2022 yılında 13.903.071 m³ su çekimi yapılmıştır. Barajdan çekilen suyun 13.194.033 m³'ü TS 266 standartlarında arıtılarak içme ve kullanma suyu olarak şebekeye verilmektedir. 13.194.033 m³ suyun 11.579.389 m³ Çankırı Belediyesi, 234.200 m³ Kurşunlu

Belediyesi, 248.372 m³ Orta Belediyesi, 176.999 m³ yaylakent Belediyesi, 359.564 m³ Şabanözü Belediyesi, 402.509 m³ Eldivan Belediyesi, 48.000 m³ Dodurga Belediyesi, 145.000 m³ de diğer köyler tarafından tüketimi yapılmıştır.

Grafik B.4- 2022 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı (Çankırı Belediye Başkanlığı, 2023)

Türkiye İstatistik Kurumu 2020 yılı bilgilerine göre İlde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı 15 adettir. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfus 141.546 dır.

B.5.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti

Güldürcek Barajı faaliyete geçtikten sonra içme suyu amaçlı yeraltı su kaynaklarının kullanılmasından vazgeçilmiştir.

B.5.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.

İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, Güldürcek Barajıdır. Kızılırmak havzasında yer almaktadır. Güdürcek Barajının 2022 yılında en yüksek kotu 1.502,48 m (31.875.000 m³) en düşük kotu 1.495,12 m (18.750.000 m³) olarak tespit edilmiştir.

B.5.2. Sulama

İlimizde tarımsal sulamada kullanılan su, İlimiz sınırlarında seyreden akarsu kenarları, baraj, gölet suları ve kuyulardan sağlanmaktadır.

Çankırı İlinin toplam arazi varlığı 749.000 ha. olup bunun 240.570 ha. tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Bu da toplam yüzölçümünün % 32'sini oluşturmaktadır Sulanan tarım arazisi 27.981 ha., Ekonomik olarak sulanabilir tarım arazisi ise 85.774 ha dır. Toplam tarım arazisinin %11 ni sulanan %35 şide ekonomik olarak sulanabilir tarım arazisidir. Arazilerinin büyük bir kısmı tarla bitkileri ekiliş alanı olarak kullanılmaktadır. Genel olarak salma sulama yöntemi kullanılmakla birlikte, yağmurlama ve damlama yöntemleri de kullanılmaktadır

B.5.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

İlimizde 240.570 ha. tarım alanı vardır. Sulanan tarım arazisi 27.981 ha. ve Ekonomik olarak sulanabilir tarım arazisi ise 85.774 ha dır. Tarım ve hayvancılığa yönelik olarak ,Eldivan Seydi, Karadere, Saray, Şabanözü, Mart, Karaören, Kurşunlu Dumanlı, Korgun Maruf, Yapraklı Gürgenlik göletleri vardır. İlimizde yine sulama amaçlı olarak tamamlanmış Güldürcek barajı ve inşaatı devam eden Koyunbaba ve Kızlaryolu barajı bulunmaktadır.

Merkez ve Ilgaz ilçelerinde 2 şer adet , Çerkeş, Eldivan ve Şabanözü ilçelerinde 1er adet, olmak üzere toplam 7 adet Sulama Kooperatifi, bulunmaktadır. Sulanan 27.981 ha tarım arazisinin 5.239 ha rı İl Özel İdaresi sulaması (% 19) 25.652 ha ı DSİ sulaması (% 81) ile yapılmaktadır.

İl Tarım ve Orman Müdürlüğünde kullanılan su miktarı ile ilgili veri bulunmamaktadır.

B.5.2.2. Damla, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

İl Tarım ve Orman Müdürlüğünde kullanılan su miktarı ile ilgili veri bulunmamaktadır.

B.5.3. Endüstriyel Su Temini

İl Merkezinde bulunan sanayi sitesinin kullanmış olduğu su kaynağı Belediye şebeke suyudur. Ancak bazı münferit sanayi tesisleri yeraltı suyu kullanmaktadır.

B.5.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı

Çankırı ili, Kızılırmak İlçesinde Karaömer Köyü mevkiinde bulunan Tımarlı Hidroelektrik Santrali 7MW kurulu gücünde olup 2019 yılı sonunda işletmeye alınmıştır.

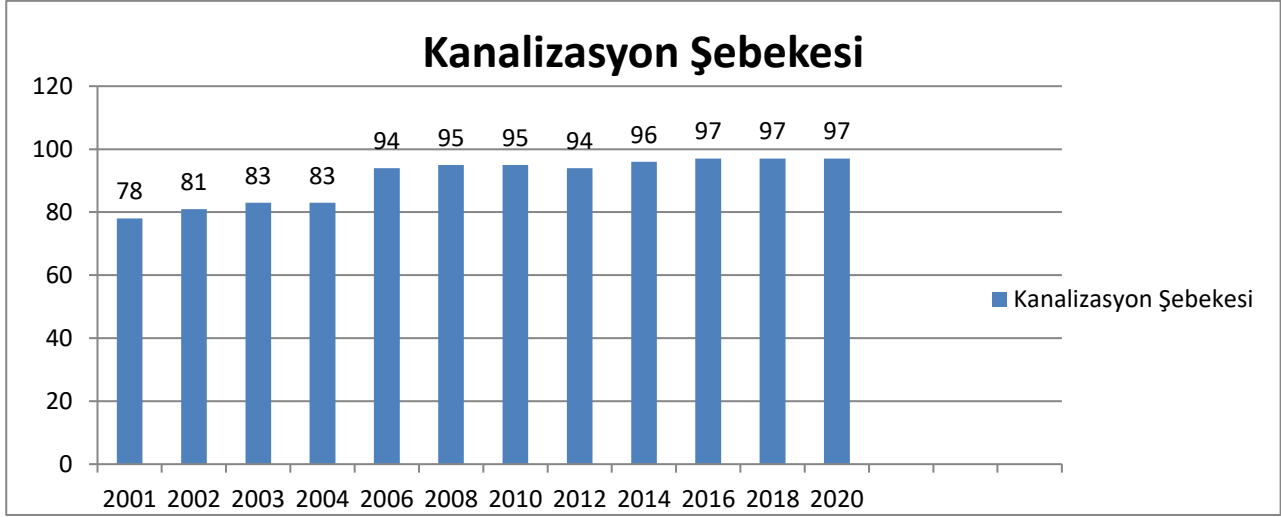
B.5.5. Rekreasyonel Su Kullanımı

İl genelinde rekreasyonel amaçlı kullanılan 2 adet gölet bulunmaktadır. Karaören ve Alpsarı göletleridir. Karaören Göleti Şabanözü ilçesindedir. Aktif hacmi 1,636 hm³ dir. Alpsarı göleti Korgun ilçesindedir. İlçe Merkezine 10, İl Merkezine 22 km mesafede bulunan Alpsarı Göleti yaklaşık 227.000 m2 lik alanıyla çevrenin en büyük göleti konumundadır. Alanın topoğrafik yapısı ve bu yapıyla bütünleşen bitki örtüsü'nün güzelliği nedeniyle ilgi duyulan önemli bir mesire yeridir.

B.6. Çevresel Altyapı

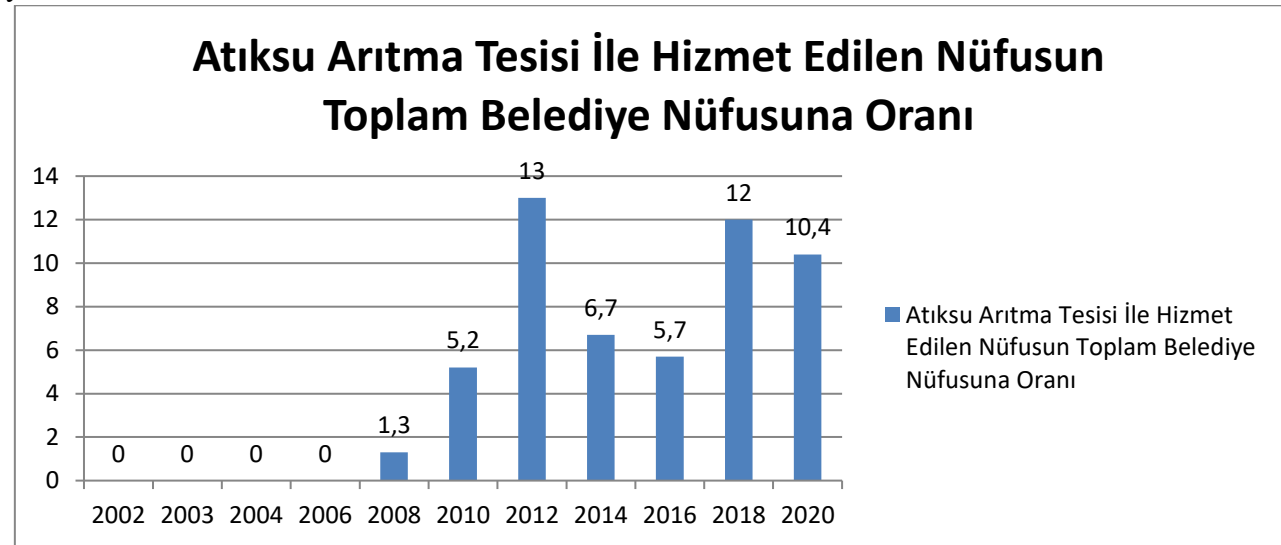
B.6.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Atıksu Arıtma Tesisi Hizmetleri

TÜİK verilerine göre Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı 2001 yılında %78, 2002 yılında %81, 2003 yılında %83, 2004 yılında %83, 2006 yılında %94, 2008 ve 2010 yıllarında ise %95 olup 2012 yılında %94, 2014 yılında %96, 2016 yılında %97, 2018 yılında %97, 2020 yılında ise %97 dir.

Grafik B.5– Yıllar bazında kanalizasyon şebekesi tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı
(TÜİK,2023)

Arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusu içindeki oranı 2008 yılında %1,3 , 2010 yılında %5,2 , 2012 yılında %13, 2014 yılında %6,7, 2016 yılında %5,7, 2018 yılında %12, 2020 yılında ise 10,4 dür.

Grafik B.6– Yıllar bazında atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı
(TÜİK,2023)

Çizelge B.16– 2022 yılı itibariyle kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu
(Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü,2023)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası	Deniz Deşarjı (var/yok)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri							
İl Merkezi	Merkez İlçe		İnşa aşamasında										
İlçeler	Atkaracalar (Çardaklı)	VAR				Doğal Arıtma				Kuru Dere		2.000 kişilik	
	Bayramören	VAR				Doğal Arıtma				Melan Çayı		1.000 kişilik	
	İlgaz	VAR				Doğal Arıtma				Devrez Çayı		2.000 kişilik	
	Korgun	VAR				Doğal Arıtma				Tatlı Çay		2.000 kişilik	
	Orta(Yaylakent)	VAR				Doğal Arıtma				Devrez Çayı			
	Şabanözü	VAR				Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi				Sanı Çayı			
	Yapraklı	VAR				Doğal Arıtma				Değirmendere			
	Yapraklı	VAR				Doğal Arıtma				Değirmendere		2.500 kişilik	
	Eldivan	VAR				Doğal Arıtma				Dümeşi Çayırılığı		2.000 kişilik	

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 5.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözünmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

B.6.2. Organize Sanayi Bölgeleri ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri

İlimizde 4 adet faal OSB Müdürlüğü bulunmaktadır. Korgun Organize Sanayi Müdürlüğü, Şabanözü Organize Sanayi Müdürlüğü, Çerkeş Organize Sanayi Müdürlüğü ve Yakınkent Organize Sanayi Müdürlüğü dür. Ayrıca Atıksuyu bulunan münferit sanayi tesisleri de bulunmaktadır.

Çizelge B.17– 2022 yılı OSB, Serbest Bölgeler ve Sanayi Sitelerinde atıksu arıtma tesislerinin (AAT) durumu

(Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Atıksu Bilgi Sistemi, 2023)

OSB/Serbest Bölge/Sanayi Sitesi Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Korgun OSB Atıksu Arıtma Tesisi	AKTİF	2000	Yok	Fiziksel+Biyolojik (Klasik Aktif Çamur Prosesi)	Korgun Deresi	Korgun Çayı
Şabanözü OSB Atıksu Arıtma Tesisi	YOK					
Çerkeş OSB Atıksu Arıtma Tesisi	YOK					
Yakınkent OSB Atıksu Arıtma Tesisi	YOK					
Orta OSB Atıksu Arıtma Tesisi	YOK					
Kurşunlu Çavundur OSB Atıksu Arıtma Tesisi	YOK					

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 5.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözülmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

Çizelge B.18– 2022 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı

(Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Atıksu Bilgi Sistemi, 2023)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT’si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	64	28
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi		
Diğer	2	-

B.6.3. Düzenli Depolama Tesislerinde Oluşan Sızıntı Sularının Yönetimi

Çankırı Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi, Aşağı Pelitözü Köyü Tozlu Deresi mevkiinde 114.000 m² alan üzerinde kurulmuş ve en yakın yerleşim yerine 3,5 km. mesafededir. İki lot olarak projelendirilen tesise Merkez ilçe dahil bütün ilçe ve belde belediyelerinin katı atıkları depolanacaktır. Tesise 17 km. mesafedeki Çankırı Belediyesi en yakın belediye, 133 km. mesafedeki Çerkeş Belediyesi ise en uzak belediyedir. Açılışı yapılacak olan 1. Lotun tesis alanı 27.400 m² olup, 7 yıl ömrü bulunmaktadır. Tesis, Çankırı Çevre Birliğine bağlı 184.406 kişilik nüfusa hizmet edecek olup yıllık 48.228 ton katı atık depolanacaktır. Tesis inşaatı 13.09.2010 başlamış ve 15.07.2011 tarihinde son bulmuştur. Çankırı Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi 2017 yılı kasım ayında faaliyete geçmiştir. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinde biriken atık sular toprağı ve suları kirletmemesi için sızıntı havuzunda biriktirilmektedir

B.6.4. Arıtılmış Atıksuların Yeniden Kullanılması veya Bertarafı

İlimizde hazır beton santralleri ve yıkama-eleme tesisleri başta olmak üzere endüstriyel faaliyette bulunan işletmeler, proseten kaynaklı atıksularının yeniden kullanımı ile ilgili olarak üniversitelerin Çevre Mühendisliği Bölümlerine hazırlattıkları Teknik Uygunluk Raporlarını İl Müdürlüğümüze sunmaktadır. Yapılan inceleme neticesinde raporun uygun bulunması halinde, işletmeler proseten kaynaklı atıksularını proseslerinde yeniden kullanabilmektedirler.

Çizelge B.19– 2022 yılı itibariyle yeniden kullanılan veya bertaraf edilen arıtılmış atıksu durumu

(Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Atıksu Bilgi Sistemi, 2023)

A ARITILMIŞ ATIKSULARIN YENİDEN KULLANILMASI VEYA BERTARAFI								
Alıcı Ortama Deşarj Edilen (m ³ /yıl)	Kanalizasyona Deşarj Edilen (m ³ /yıl)	Kentsel Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Tarımsal Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Endüstriyel Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Çevresel/Ekolojik Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Başka Bir Tesise Su Kaynağı (m ³ /yıl)	Diğer Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	TOPLAM (m ³ /yıl)
909.931	39.024	18.000	0	4.017.687	0	0	0	4.984.642

B.7. Toprak Kirliliği ve Kontrolü

B.7.1. Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar

08.06.2010 Tarih 27605 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmeliğinin amacı; alıcı ortam olarak toprağın kirlenmesinin önlenmesi, kirlenmenin mevcut olduğu veya olması muhtemel sahaları ve sektörleri tespit etmek, kirlenmiş toprakların ve sahaların temizlenmesi ve izlenmesi esaslarını sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde belirlemektir.

Çankırı ilinde tespit edilmiş kirlenmiş saha bulunmamaktadır.

B.7.2. Arıtma Çamurlarının Bertaraf Yöntemi

İlimizde Belediyelerden kaynaklanan arıtma çamuru bulunmamaktadır. Sanayiden Kaynaklanan arıtma çamuru bulunmakta olup düzenli depolama tesislerine gönderilmektedir.

B.7.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar

“Madencilik Faaliyetleri ile Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği” kapsamında arazi düzenleme ve çalışma usul ve esaslarına ilişkin çalışmalar yapılmakta ayrıca ÇED Yönetmeliği kapsamında taahhütname hazırlanarak arazinin yeniden kazandırılması işlemleri yapılmaktadır.

B.7.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği

Çizelge B.20- 2022 yılında kullanılan ticari gübre tüketiminin bitki besin maddesi bazında ve yıllık tüketim miktarları

(Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü,2023)

Bitki Besin Maddesi	Bitki Besin Maddesi Bazında Kullanılan Miktar (ton)	İlde Ticari Gübre Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
Azot	26.400	220.00
Fosfor	15.400	
Potas	-	
TOPLAM	41.800	

Çizelge B.21- 2022 yılında tarımda kullanılan girdilerden gübreler haricindeki diğer kimyasal maddeleri (tarımsal ilaçlar vb)

(Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü,2023)

Kimyasal Maddenin Adı	Kullanım Amacı	Miktarı (ton)	İlde Tarımsal İlaç Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
İnsektisitler	Böcek ilacı	2,32	81.594
Herbisitler	Yabancı ot ilacı	66,25	
Fungisitler	Mantar ilacı	25,03	
Rodentisitler	Kemirgenler için	0,113	
Nematositler	Nematod ilacı	-	
Akarisitler	Kırmızı Örümcek ilacı	0,37	
Kışlık ve Yazlık Yağlar	-	-	
Diğer	-	1,42	
TOPLAM		95,50	

İlimizde tarımsal mücadele için pestisit kullanılmaktadır. Pestisitlerden İnsektisit, fungusit, herbisit kullanımı yaygındır. Toprakta birikimi hakkında bir çalışma yapılmamış olup aşırı pestisit kullanımı görülmediğinden toprakta birikim olmadığı tahmin edilmektedir. Pestisit kullanımı hakkında İl Tarım ve Orman Müdürlüğünce düzenli eğitimler yapılmaktadır. İlimizde 2022 yılında topraktaki pestisit vb. tarım ilacı birikimini tespit etmek amacıyla yapılmış analiz yoktur.

Çizelge B.22- 2022 yılında topraktaki pestisit vb tarım ilacı birikimini tespit etmek amacıyla yapılmış analizin sonuçları
(Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü,2023)

Analizi Yapan Kurum/Kuruluş	Analiz Yapılan Yer (İlçe, Köy, Mevkii, Koordinatları)	Analiz Tarihi	Analiz Edilen Madde	Tespit Edilen Birikim Miktarı (µg/kg- fırın kuru toprak)
-	-	-	-	-

B.8. Sonuç ve Değerlendirme

İlgili yönetmelikler çerçevesinde ilimizin su kaynaklarının korunması çalışmaları sürdürülmektedir.

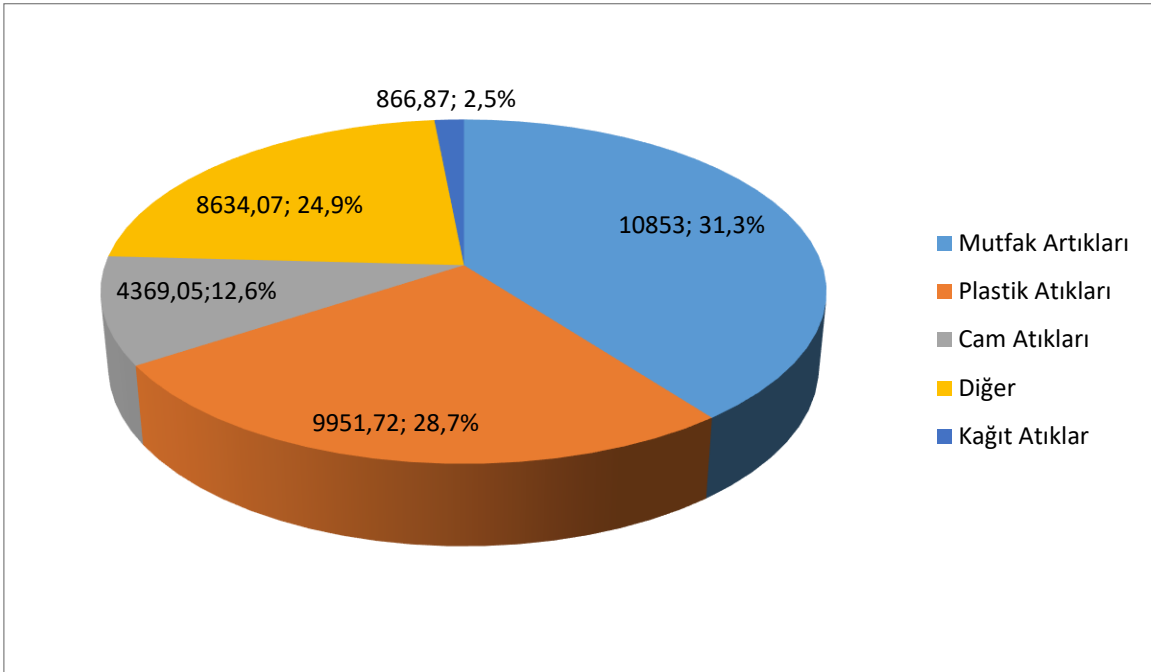
Kaynaklar

- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü
- DSİ 5. Bölge Müdürlüğü
- Çankırı Belediye Başkanlığı
- Çankırı Tarım ve Orman İl Müdürlüğü
- <https://sim.csb.gov.tr/>

C. ATIK

C.1. Belediye Atıkları

İlde yıllık ortalama olarak 34.675 ton/yıl evsel atık toplanmıştır. Çankırı Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi, Aşağı Pelitözü Köyü Tozlu Deresi mevkiinde 114.000 m2 alan üzerinde kurulmuş ve en yakın yerleşim yerine 3,5 km. mesafededir. İki lot olarak projelendirilen tesise Merkez ilçe dahil bütün ilçe ve belde belediyelerinin katı atıkları depolanacaktır. Tesise 17 km. mesafedeki Çankırı Belediyesi en yakın belediye, 133 km. mesafedeki Çerkeş Belediyesi ise en uzak belediyedir. Açılışı yapılan 1. Lotun tesis alanı 27.400 m2 olup, 7 yıl ömrü bulunmaktadır. Tesis, Çankırı Çevre Birliğine bağlı 184.406 kişilik nüfusa hizmet edecek olup yıllık 48.228 ton katı atık depolanacaktır. Tesis inşaatı 13.09.2010 tarihinde başlamış ve 15.07.2011 tarihinde son bulmuştur. Çankırı Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi Kasım 2017 yılı kasım ayında faaliyete başlamıştır.

Grafik C.7- 2022 yılı itibariyle katı atık karakterizasyonu
(Çankırı Belediye Başkanlığı, 2023)

Çizelge C.23- 2022 yılı için il/ilçe belediyelerince toplanan ve yerel yönetimlerce (büyükşehir belediyesi/ belediye/ birliklerce) yönetilen belediye atığı miktarı ve toplanma, taşınma ve bertaraf yöntemleri (Belediyeler, TUIK, 2023)

Büyükşehir/İl/ilçe Belediye veya Birliğin Adı	Büyükşehir Belediyesi / Birlik ise birliğe üye olan belediyeler	Birlik Üyesi Olmayan İlçe Belediyeleri	Nüfus* (*)		Toplanan Atık Miktarı (ton/gün)		Sıfır atık yönetim sistemi çerçevesinde kaynağında ayrı toplanan Atık Miktarı (ton/gün)	Tesis İşletmecisi (*) (Belediye (B), Özel Sektör (OS), Belediye Şirketi (BŞ))*	Mevcut Belediye Atığı Yönetim Tesisi Türü					
			Yaz	Kış	Yaz	Kış			Düzenli Depolama	Düzenli Depolama Öncesi Yapılan Ön İşlem (Mekanik Ayırma/ Biyokurutma/ Kompost/ Biyometanizasyon, ATY vb.)	Atık Yakma	Depo Gazından Enerji Üretimi	Diğer	
Çankırı Yerel Yön. Çev. Hiz. Birliği	Çankırı		91.383	91.383	92	94	1	BŞ	VAR					
Çankırı Yerel Yön. Çev. Hiz. Birliği	Çerkeş		27.000	12.000	12	12		-						
Çankırı Yerel Yön. Çev. Hiz. Birliği	Kızılırmak		2.384	2.384	11,2	7,8		B	VAR					
Çankırı Yerel Yön. Çev. Hiz. Birliği	Eldivan		3.456	3.456	12	8		B	VAR					
Çankırı Yerel Yön. Çev. Hiz. Birliği	Korgun		2.370	2.370	10,2	8,5		B	VAR					

Çankırı Yerel Yön. Çev. Hiz. Birliği	Yapraklı		1.797	1.797	2,4	2,4			B	VAR				
Çankırı Yerel Yön. Çev. Hiz. Birliği	Kurşunlu		5.090	5.090	10	10	-		B	VAR				
Çankırı Yerel Yön. Çev. Hiz. Birliği	Ilgaz		7.796	7.796	43	36			B	VAR				
Çankırı Yerel Yön. Çev. Hiz. Birliği	Atkaracalar		2.129	2.129	1,55	1,1			B	VAR				
Çankırı Yerel Yön. Çev. Hiz. Birliği	Şabanözü		8.915	8.915	15,2	15,2			B	VAR				
Çankırı Yerel Yön. Çev. Hiz. Birliği	Orta		3.119	3.119					B	VAR				
Çankırı Yerel Yön. Çev. Hiz. Birliği	Bayramören		482	482										
İl Geneli														
İl Geneli														

*TÜİK nüfus verilerinde mevsim ayrımı (yaz/kış) bulunmamaktadır.

*Belediye(B), Özel Sektör(OS), Belediye Şirketi(BŞ) seçeneklerinden uygun olanın sembolünü yazınız.

C.2. Hafriyat Toprağı, İnşaat Ve Yıkıntı Atıkları

Çankırı il merkezi için planlanmış 1 adet döküm sahası bulunmaktadır.

Buğday Pazarı Mahallesi 613 Ada 157 Parsel bölgesinde yer almaktadır. Kurşunlu ilçesinde ki döküm alanı ise Cömert Mahallesi Hayvan pazarı yanında yer almaktadır.

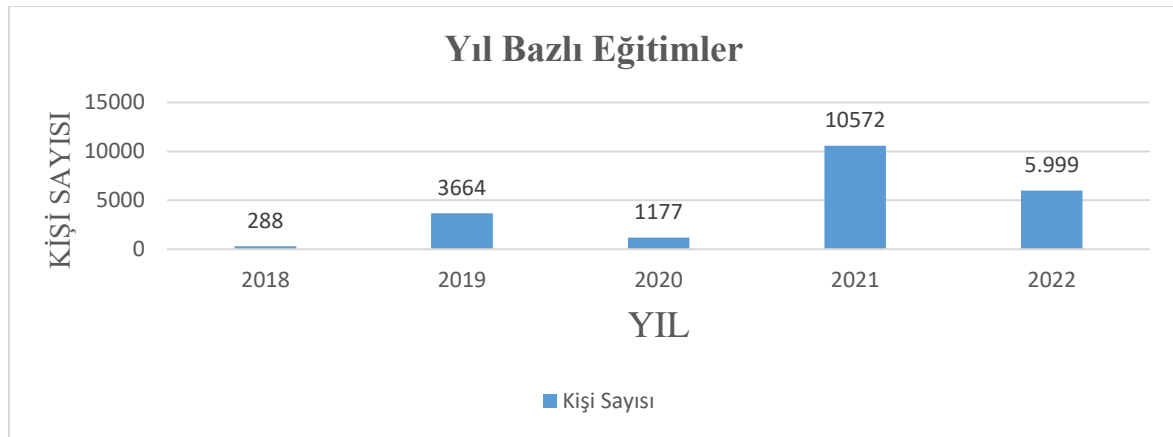
Çizelge C.24– 2022 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi (Belediyeler, 2023)

Belediye Adı	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (m ³ /yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (m ³ /yıl)	İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Yönetimi		Hafriyat Toprağı Yönetimi
			Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Düzenli Depolama Tesisi Sayısı	Döküm Sahası Sayısı
Çankırı	9.241,96	13.350,00	-	-	1
Kurşunlu		2.500,00	-	-	1
Çerkeş	300	450	-	-	-
Şabanözü	-	1.000	-	-	1
Yapraklı	30	20	-	-	1
Orta	780	260	-	-	-
İl Geneli (Toplam)					

C.3. Sıfır Atık Yönetimi

C.3.1. Eğitimler

2022 yılında Sıfır Atık kapsamında il genelinde 5.999 kişiye eğitim verilmiştir.

Grafik C.8– Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitime katılan kişi sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2023)

C.3.2. Atık Getirme Merkezleri

Çizelge C.25– 2022 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri/ Mobil Atık Getirme Merkezleri (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2023)

Atık Getirme Merkezi (AGM) /Mobil AGM	Belediye/AVM	Atık Getirme Merkezi Sayısı	AGM Alan Bilgisi(m ²)	Toplanan Atık Grupları
Atık Getirme Merkezi	.... Belediyesi			
Mobil Atık Getirme Merkezi	.....Belediyesi	10		Atık Pil, Bitkisel Atık Yağ, Evsel Tehlikeli Atık, AEEE, Kağıt Atık
Mobil Atık Getirme Merkezi	.... AVM	1		

C.3.3. Sıfır Atık Belgesi Alan ve Sisteme Geçen Kuruluş Sayısı

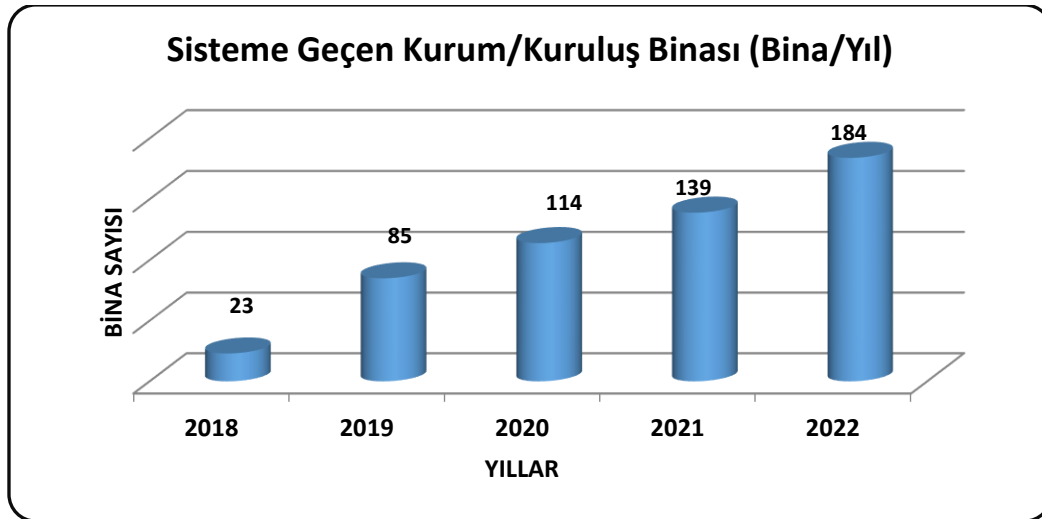
Çizelge C.26– 2022 yılı itibariyle sıfır atık sistemini kuran ve belediye geneli temel seviye sıfır atık belgesini alan belediye sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2023)

Sıfır Atık Yönetim Sistemine Geçmesi Gereken Mahalli İdareler	İl Genelindeki Toplam Sayı	Sıfır Atık Belgesi Alan Belediye Sayısı
Büyükşehir İlçe Belediyeleri (250.000 Nüfus ve üzeri)		
Büyükşehir İlçe Belediyeleri (250.000 Nüfus altı)		
Büyükşehir Dışındaki İl, İlçe, Belde Belediyeleri İl Merkez İlçe Belediyeleri	12	-
Belediye Birlikleri		
Büyükşehir Dışındaki İl, İlçe, Belde Belediyeleri İl Merkez İlçe Belediyeleri Dışındaki Diğer Belediyeler	5	-
İl Özel İdareleri Mücavir Alan Dışı		

Çizelge C.27– 2022 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan (faaliyet bildiren) ve temel seviye sıfır atık belgesini alan il genelindeki bina yerleşkelerin sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2023)

Kurum Türü	Toplam Kurum Sayı	Sıfır Atık Belgesi alan bina/yerleşke sayısı
300 ve üzeri Konuta Sahip Siteler		
Akaryakıt istasyonları ve Dinlenme Tesisleri		11
Alışveriş Merkezleri		1
Belediyeler	17	1
ÇŞİD İl Müdürlüğü		

Eğitim Kurumları ve Yurtlar		49
Havalimanları	-	
İl Özel İdareleri	-	
İş merkezi ve Ticari Plazalar	-	
Kamu Kurum ve Kuruluşları		49
Konaklama İşletmeleri		2
Limanlar		
Organize Sanayi Bölgeleri		1
Sağlık Kuruluşları		2
Tren ve Otobüs Terminalleri	-	-
Zincir Marketler		68
Serbest Bölgeleri, Sanayi Siteleri		-
Laboratuvarlar, Hukuk Büroları, Dernek, Kooperatif, Çevre Danışmanlık Firmaları ve Meslek Kuruluşları, Tüzel Kişiliğe Sahip Kuruluşlar		-
Kafeterya ve Restoranlar		-
Kargo Şirketleri		-
27/11/2014 tarihli ve 29188 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği kapsamında ambalajlı ürün satışı yapan yerler		-

Grafik C.9– Yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen il genelindeki bina ve yerleşkelerin sayısı (aynı şekilde belediyeler içinde hazırlanmalıdır)
(Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2023)

C.4. Ambalaj Atıkları

“Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında 2021 yılı içerisinde ilde, piyasaya süren işletme sayısı 37 adettir. Ambalaj üreticileri ve piyasaya sürenler takip edilip firmalara sistem üzerinden kullanıcı adı ve şifre verilmektedir.

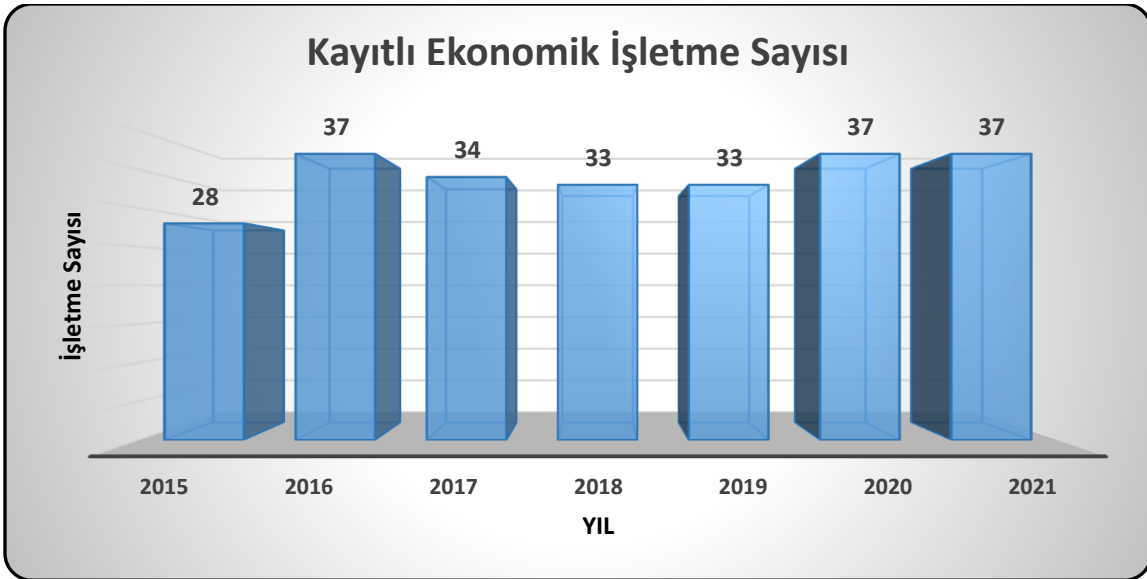
Çizelge C.28- 2020 yılı ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları*
(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2022)

Ambalaj Cinsi	Toplanan Ambalaj Atığı Miktarı	Geri Kazanılan Ambalaj Atığı Miktarı
Plastik	-	-
Metal	-	-
Kompozit	-	-
Kağıt Karton	-	-
Cam	-	-
Ahşap	-	-
Karışık	-	-
Toplam	-	-

*Ambalaj Bilgi Sisteminde 2021 yılı istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2020’yi içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistik veriyeye Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında Ambalaj Bülteninden ulaşılabilir.

Çizelge C.29- 2021 yılında kayıtlı ekonomik işletme sayısı
(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2022)

Piyasaya Süren İşletme Sayısı	37
Ambalaj Üreticisi Sayısı	2
Tedarikçi Sayısı	2

Grafik C.10– Yıl bazında kayıtlı ekonomik işletme sayısı
(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2022)

Çizelge C.30- 2022 yılında kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı

(e-İzin Uygulaması,2023)

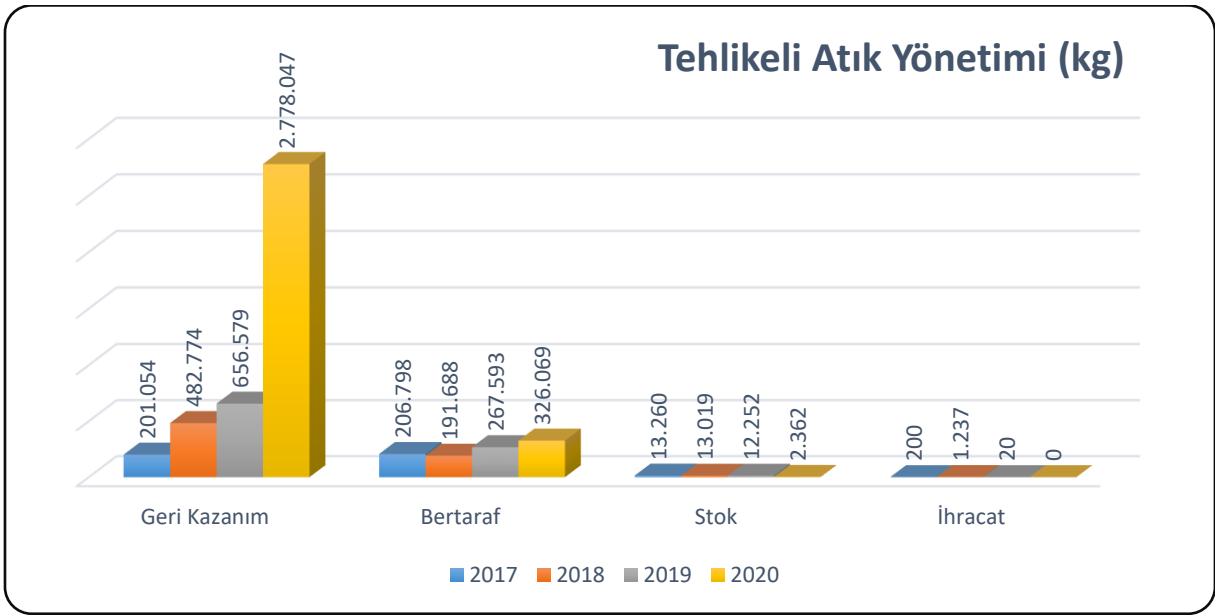
Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi (TAT) Sayısı Toplam	1. Tip TAT Sayısı	2. Tip TAT Sayısı	3. Tip TAT Sayısı
2	-	1	1

Çizelge C.31- 2022 yılında ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı
(e-İzin Uygulaması, 2023)

Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisi (GKT) Sayısı Toplam*	Plastik Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Kağıt-Karton Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Cam Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Metal Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Ahşap Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Kompozit Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Tekstil Ambalaj Atığı GKT Sayısı
-	-	-	-	-	-	-	-

*Bir geri kazanım tesisi birden fazla ambalaj atığı işleyebileceğinden toplam Geri Kazanım Tesis Sayısı farklı olabilir.

C.5. Tehlikeli Atıklar

Grafik C.11– Atık yönetim uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikeli atık yönetimi*
(Atık Yönetim Uygulaması, 2023)

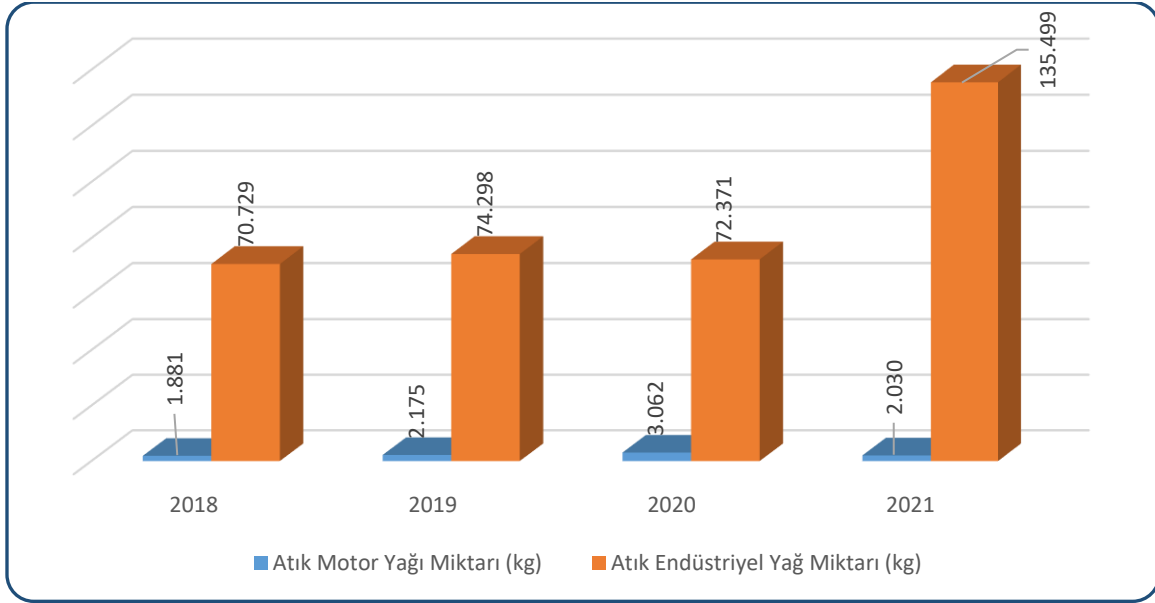
Çizelge C.32- 2022 yılında atık işleme yöntemine göre atık miktarları*
(Atık Yönetim Uygulaması, 2023)

ATIK İŞLEME KODU	ATIK İŞLEME YÖNTEMİ ADI	MİKTAR (kg)
R1	Enerji üretimi amacıyla başlıca yakıt olarak veya başka şekillerde kullanma	2.388
R2	Solvent (çözücü) ıslahı/yeniden üretimi	17.760
R4	Metallerin ve metal bileşiklerinin ıslahı/geri dönüşümü	45.145
R9	Kullanılmış yağların yeniden rafine edilmesi veya diğer tekrar kullanımları	78.397
R12	Atıkların R1 ile R11 arasındaki işlemlerden herhangi birine tabi tutulmak üzere değişimi	200.514
R13	R1 ile R12 arasında belirtilen işlemlerden herhangi birine tabi tutuluncaya kadar atıkların stoklanması (atığın üretildiği alan içinde geçici depolama, toplama hariç)	2.433.843
D9	D1 ile D12 arasında verilen işlemlerden herhangi biri ile bertaraf edilen nihai bileşiklere veya karışımlara uygulanan ve bu ekin başka bir yerinde ifade edilmeyen fiziksel-kimyasal işlemler (örn: buharlaştırma, kurutma, kalsinasyon ve benzeri)	188.012
D10	Yakma (karada)	138.057
-	Stok	2.362

*Atık Beyan Sisteminde yer alan tehlikeli atık verisi, atık üreticilerinin gerçekleştirdikleri beyanlardan oluşmakta olup edilen yılda atık üreticisinin tesisinde oluşan ve geri kazanım/bertaraf amacıyla atık işleme tesisine gönderilen tehlikeli atık verisini içermektedir.

C.6. Atık Yağlar

Tesislerin atık madeni yağlarını, “Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği”ne uygun şekilde biriktirmesi ve göndermesi gerektiği yönünde bilgilendirmeler yapılmıştır. Ayrıca, 2021 yılında 19 adet Motor Yağı Değişim Noktası (MoYDeN) İzin Belgesi verilmiştir. “Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği” çerçevesinde atık yağ oluşturan resmi ve özel kuruluşların denetimleri yapılarak atık yağlarını yılında uygun şekilde bertaraf etmeleri sağlanmaktadır. İlimizde 2021 yılında 2.030 kilogram atık motor yağı, 135.499 kg atık endüstriyel yağ toplanarak geri kazanım/bertarafı sağlanmaktadır.

Grafik C.12– Yıllar itibariyle ilinde atık madeni yağ miktarları &
(Atık Yönetim Uygulaması, 2023)

Çizelge C.33– 2020 yılı için atık madeni yağ geri kazanım ve bertaraf miktarları
(Atık Yönetim Uygulaması, 2023)

Geri kazanım ^{&} (kg)	Nihai bertaraf (kg)	İhracat (kg)	Stok (kg)
75.433	0	0	2000

[&] Ek yakıt olarak kullanım dahildir.

C.7. Atık Pil ve Akümülatörler

Çizelge C.34– Yıllar itibariyle atık akü ve pil miktarı (kg)*
(Atık Yönetim Uygulaması, 2023)

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
5.520	3.960	0	6.128	8.795	20.092	10.085

*Atık kodları:

160601 Kurşunlu piller ve akümülatörler

160602 Nikel kadmiyum piller

160603 Cıva içeren piller

160604 Alkali piller (16 06 03 hariç)

160605 Diğer piller ve akümülatörler

160606 Piller ve akümülatörlerden ayrı toplanmış elektrolitler

200133 16 06 01, 16 06 02 veya 16 06 03'un altında geçen pil ve akümülatörler ve bu pilleri içeren sınıflandırılmamış karışık pil ve akümülatörler

200134 20 01 33 dışındaki pil ve akümülatörler

C.8. Bitkisel Atık Yağlar

“Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında ilimizde işletmelerde oluşan atık bitkisel yağlar lisanslı firmalarca toplanarak geri dönüşümü sağlanmaktadır. İlimizde lisanslı Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi ve Bitkisel Atık Yağ Taşıma Lisanslı Araç bulunmamaktadır. Diğer illerden gelen lisanslı araçlarla bitkisel atık yağlar toplanılmaktadır.

Çizelge C.35– 2020 yılı için atık bitkisel yağlarla ilgili veriler

(Atık Yönetim Uygulaması, 2022)

Bitkisel Atık Yağ Ara Depolama Lisansı Verilen Tesisi Sayısı ¹	Bitkisel Atık Yağ Miktarı (kg) ²		Lisans Alan Geri Kazanım Tesisi Sayısı
	Kullanılmış Kızartmalık Yağ (20 01 26*)	Kullanım Ömrü Dolmuş Yağlar (20 01 25)	
	23.749	400	

¹ Bitkisel atık yağlar için 6.6.2015 tarihinden önce verilen Bitkisel Atık Yağ Geçici Depolama İzinleri dahil

² Atık Yönetim Uygulamasında beyan edilen atık miktarı stok hariç olarak değerlendirilmektedir.

C.9. Ömrünü Tamamlamış Lastikler

İlimizde “Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında lisanslı bertaraf tesisi bulunmamaktadır.

Çizelge C.36– 2022 yılında oluşan ömrünü tamamlamış lastikler ile ilgili veriler

(Atık Yönetimi Uygulaması, 2023)

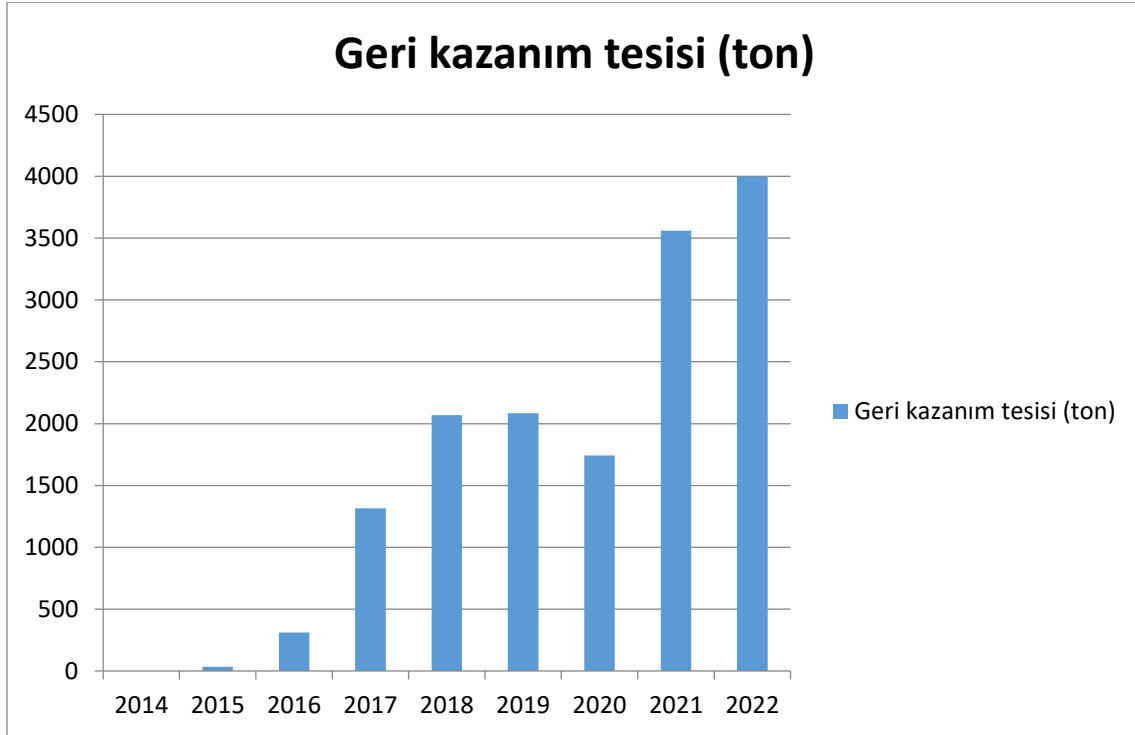
ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER (ÖTL)					
ÖTL Geçici Depolama Alanı Sayısı	Geçici Depolama Alanlarındaki ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Geri Kazanılan ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Bertaraf Tesisi Sayısı	Bertaraf Edilen ÖTL Miktarı (ton)
-	-	-	3.997,16	-	-

Çizelge C.37– Yıllar itibariyle toplam ÖTL miktarları (ton/yıl)

(Atık Yönetim Uygulaması, 2023)

	2014	2015	2016	2017	2018	2020	2021	2022
Geri Kazanım Tesisi	-	33,486	310,71	1.314,14	2.069,33	1.741,6	3.559,57	3.997,16
AYT Tesisi	-	-	-	-	-	-	-	-

Atık üreticileri tarafından Atık Beyan Sistemine gerçekleştirilen beyanlardan elde edilen atık pil ve akümülatörlerin toplam miktarını gösterir.

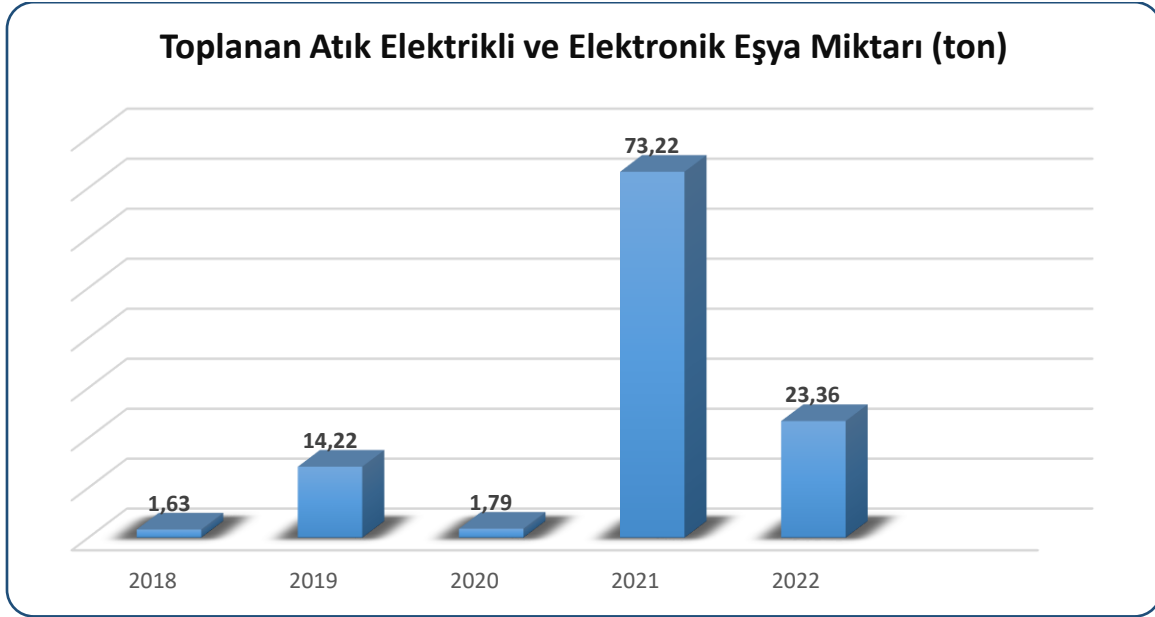

Grafik C.13– Yıllar itibariyle toplam ÖTL miktarları (ton/yıl)
(Atık Yönetim Uygulaması, 2023)

C.10. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar

Avrupa Birliği'nin 2002/96/EC sayılı Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya Direktifi ile elektrikli ve elektronik eşyaların üretiminde kullanılan tehlikeli maddelerin kullanılmasını yasaklayan 2002/95/EC sayılı elektrikli ve elektronik eşyalarda bazı zararlı maddelerin kullanımının sınırlandırılmasına ilişkin direktiflerin ulusal mevzuatımıza uyumlaştırılması çalışmaları kapsamında "Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü (AEEE) Yönetmeliği" hazırlanarak 22.05.2012 tarih ve 28300 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin Ek-1/A'sında yer alan büyük ev eşyaları, küçük ev aletleri, bilişim ve telekomünikasyon ekipmanları, tüketici ekipmanları, aydınlatma ekipmanları, elektrikli ve elektronik aletler (büyük ve sabit sanayi aletleri hariç olmak üzere), oyuncaklar, eğlence ve spor aletleri, tıbbi cihazlar (implantasyon ürünleri ve hastalık bulaşıcı temaslarda bulunan ürünler hariç), izleme ve kontrol aletleri ve otomat kategorilerine dâhil olan elektrikli ve elektronik eşyaları kapsamaktadır.

Grafik C.14- Yıllar itibariyle atık elektrikli ve elektronik eşya miktarları (ton)
(Atık Yönetim Uygulaması, 2023)

İlimizde AEEE işleyen tesis bulunmamaktadır.

Çizelge C.38- 2020 yılı AEEE toplanan ve işlenen miktarlar
(Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, 2023)

AEEE'nin Biriktirildiği Atık Getirme Merkezleri Sayısı	AEEE'lerin Biriktirildiği Aktarma Merkezleri Sayısı	AEEE İşleme Tesisi Sayısı	Atık Getirme Merkezlerinde ve Aktarma Merkezlerinde Biriktirilen AEEE Miktarı (ton)	İşlenen AEEE Miktarı (ton)
5	-	-	-	-

C.11. Ömrünü Tamamlamış Araçlar

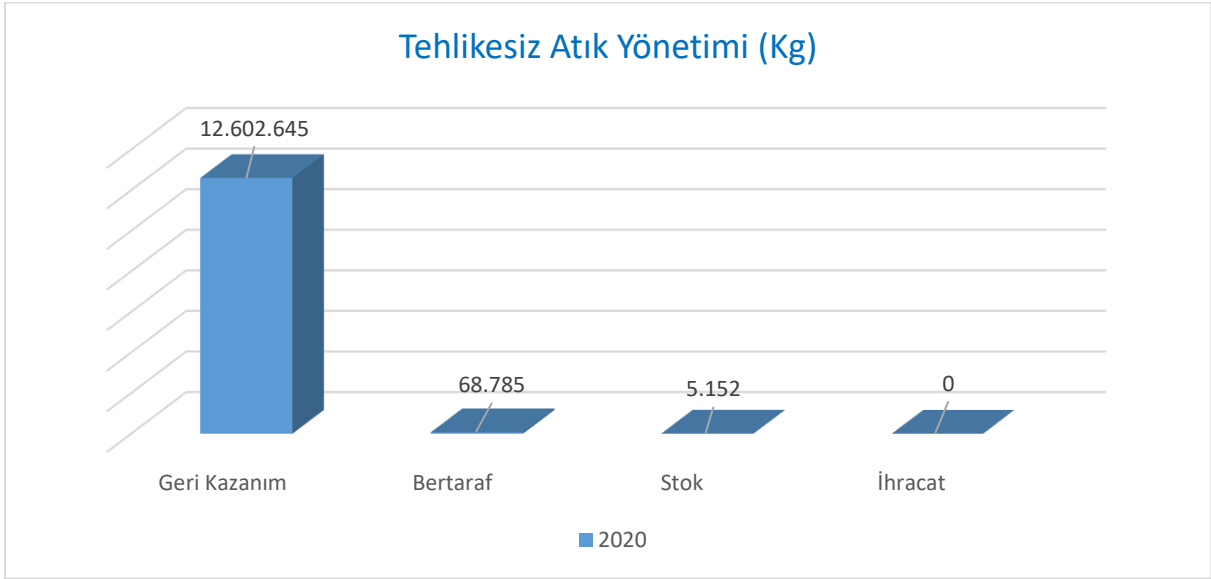
30.12.2009 Tarih 27448 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkındaki Yönetmeliğin amacı; çevre ve insan sağlığının korunması için araçlardan kaynaklanan atıkların oluşumunu engellemek, ömrünü tamamlamış araçlar ve bunlara ait parçaların yeniden kullanım, geri dönüşüm ve geri kazanım işlemleri ile bertaraf edilecek atık miktarını azaltmak, ekonomik operatörlerin ve geçici depolama alanlarının tabi olacakları standartları ve yükümlülükleri belirlemektir.

İlimizde ÖTA Araç teslim yeri, ÖTA Geçici Depolama Alanı ve ÖTA İşleme Tesisi bulunmamaktadır.

Çizelge C.39– 2021 yılı teslim alınan ÖTA sayısı
(Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, 2023)

ÖTA Teslim Yerleri Sayısı	ÖTA Geçici Depolama Alanı Sayısı	ÖTA İşleme Tesisi Sayısı	Teslim Alınan ÖTA Sayısı	İşlenen ÖTA Miktarı (ton)
-	-	-	-	-

C.12. Tehlikesiz Atıklar

Grafik C.15- Atık yönetim uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikesiz atık yönetimi*
(Atık Yönetim Uygulaması, 2023)

Çizelge C.40– 2020 yılı tehlikesiz atıkların miktarı ve bertaraf edilmesi ile ilgili verileri
(Atık Yönetim Uygulaması, 2023)

Atık Kodu	Atık İşleme Yöntemi Kodu	Miktar (kg)
D	Bertaraf	68.785
R	Geri Kazanım	12.602.645
-	Stok	5.152
-	İhracat	0

Atık Kodu	Atık İşleme Yöntemi Kodu	Toplam (kg)
D10	Yakma (karada)	67.527
D9	D1 ile D12 arasında verilen işlemlerden herhangi biri ile bertaraf edilen nihai bileşiklere veya karışımlara uygulanan ve bu ekin başka bir yerinde ifade edilmeyen fiziksel-kimyasal işlemler (örn: buharlaştırma, kurutma, kalsinasyon ve benzeri)	1.258
R_AHM	Alternatif Hammadde İşleme	48.500
R12	Atıkların R1 ile R11 arasındaki işlemlerden herhangi birine tabi tutulmak üzere değişimi	9.517.404
R3	Solvent olarak kullanılmayan organik maddelerin ıslahı/ geri dönüşümü (kompost ve diğer biyolojik dönüşüm süreçleri dahil)	2.744.346
R4	Metallerin ve metal bileşiklerinin ıslahı/geri dönüşümü	291.995
R9	Kullanılmış yağların yeniden rafine edilmesi veya diğer tekrar kullanımları	400
-	Stok	5.152
	İhracat	0

C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları

Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar, 05 Temmuz 2008 tarih ve 26927 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik”in Atık Listesinde; 10 02 koduyla, “**Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar**” olarak belirtilen başlık altında yer almaktadır. İlimizde demir çelik sektörü bulunmamaktadır.

C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül

İlimizde kömürle çalışan termik santral mevcut değildir.

C.12.3 Atıksu Arıtma Çamurları

İlimizde ki İlçe ve Belde Belediye Başkanlıklarına ait evsel atık sular toplam 8 adet doğal atıksu arıtma tesisi ile arıtılarak alıcı ortama verilmektedir. Bir ilçemizde biyolojik arıtma tesisi bulunmaktadır. İlimizde Belediyelerden kaynaklanan arıtma çamuru bulunmamaktadır. Sanayiden Kaynaklanan arıtma çamuru bulunmakta olup düzenli depolama tesislerine gönderilmektedir.

C.13. Tıbbi Atıklar

Çizelge C.41– 2022 yılında il sınırları içinde oluşan yıllık tıbbi atık miktarı (Atık Yönetim Uygulaması, 2023)

İl/ilçe Belediyesinin Adı	Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atık Taşıma araç sayısı		Toplanan tıbbi atık miktarı ton/yıl	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesisi Sterilizasyon/ Yakma		
	Var	Yok	Özel	Kamu		Yakma	Sterilizasyon	Belediyenin	Yetkili Firmanın	Tesisin Bulunduğu İl
Çankırı	X		X		139,614				X	Kastamonu
Atkaracalar	X		X		0,727				X	Kastamonu
Bayramören	X		X		0,073				X	Kastamonu
Çerkeş	X		X		9,349				X	Kastamonu
Eldivan	X		X		0,087				X	Kastamonu
Ilgaz	X		X		0,969				X	Kastamonu
Kızılırmak	X		X		1,169				X	Kastamonu
Korgun	X		X		0,125				X	Kastamonu
Kurşunlu	X		X		7,082				X	Kastamonu
Orta	X		X		1,341				X	Kastamonu
Şabanözü	X		X		2,605				X	Kastamonu
Yapraklı	X		X		0,127				X	Kastamonu

Çizelge C.42- Yıllara göre tıbbi atık miktarı (Atık Yönetim Uygulaması, 2023)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Tıbbi Atık Miktarı (ton)	108,19	196,14	116,35	121,62	124,88	124,17	184,17	194,46	171,353

C.14. Maden Atıkları

İlimizde ortaya çıkan Metalik Minerallerin Fiziki ve Kimyasal Olarak İşlenmesinden Kaynaklanan Atıklar, Metalik Olmayan Minerallerin Fiziki ve Kimyasal İşlemlerinden Kaynaklanan Atıklar, Sondaj Çamurları ve Diğer Sondaj Atıkları, Maden Zenginleştirme Tesislerinden Kaynaklanan Atık bulunmamakta olup maden kazılarında kaynaklanan atıklar bulunmaktadır. İlimizdeki maden sahalarından oluşan proses atığı bulunmamaktadır.

C.15. Sonuç ve Değerlendirme

Çankırı ilinde tüm atıklarla ilgili yönetmelikler çerçevesince denetimler yapılarak, atıkların uygun şekilde geri kazanım ve bertarafının yapılması sağlanmaktadır.

Çizelge C.43– 2022 yılı itibariyle bulunan atık işleme tesisi sayısı
(Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, 2023)

Düzenli Depolama Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Ömrünü Tamamlamış Araç Geçici Depolama Alanı Sayısı	-
Ömrünü Tamamlamış Araç İşleme Tesisi Sayısı	-
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	-
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	3
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	-
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	-
Atık Yağ Rafinasyon Tesisi Sayısı	-

Kaynaklar

Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Atık Yönetim Uygulaması
Ambalaj Bilgi Sistemi
Çankırı İl/İlçe Belediye Başkanlıkları
Sıfır Atık Bilgi Sistemi
e-İzin Uygulaması

Ç. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİ ÇALIŞMALARI

Ç.1. Büyük Endüstriyel Kazalar

“Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik” kapsamında tehlikeli maddeleri bulunduran ya da bulundurması muhtemel kuruluşlar Yönetmeliğin bildirim maddesi uyarınca Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Entegre Çevre Bilgi Sistemi altında çalışan BEKRA Bildirim Sistemine bildirimlerini yapmakla ve üst seviyeli kuruluşun işletmecisi Yönetmeliğin 13 üncü maddesi uyarınca Bakanlığımız tarafından yayımlanan Büyük Endüstriyel Kazalarda Uygulanacak Dâhili Acil Durum Planları Hakkında Tebliğde belirtilen hususları dikkate alarak bir dâhili acil durum planı hazırlamak, kuruluştaki bulundurmaya ve BEKRA Bildirim Sistemine yüklemekle yükümlüdür.

2022 yılında, BEKRA bildirimlerine göre kuruluş sayıları ve kategorileri Çizelge Ç.44’de yer almaktadır.

Çizelge Ç.44– 2022 yılında BEKRA kuruluşlarının sayısı (BEKRA Bildirim Sistemi, 2023)

KURULUŞ	SAYISI
Alt Seviye	1
Üst Seviye	2
TOPLAM	3

2022 yılında yapılan çevre denetimlerinde BEKRA denetimi yapılan kuruluş sayıları Çizelge Ç.45’de yer almaktadır.

Çizelge Ç.45– 2022 yılında BEKRA denetimi yapılan kuruluş sayısı (BEKRA Bildirim Sistemi, 2023)

KURULUŞ	DENETİM SAYISI
Alt Seviye	1
Üst Seviye	2
Kapsam Dışı	-
TOPLAM	3

Ç.2. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik kapsamında 2 üst seviye kuruluş ve 1 alt seviye kuruluş bulunmaktadır. Yönetmelik kapsamında 3 firma da denetlenmiştir.

Kaynaklar

BEKRA Bildirim Sistemi ve E-Denetim Uygulaması

D. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK

Türkiye biyolojik zenginlikler bakımından, bulunduğu coğrafyadaki hiçbir ülke ile kıyaslanamayacak düzeyde şanslı bir ülkedir. Tüm Avrupa’da 12.000 civarında bitki türü varken, Türkiye’deki bugüne kadar tespit edilen bitki taksonu sayısı 11.000’i geçmiştir. Bunların yaklaşık 3.500’ü endemiktir.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından “Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi” ile ülke genelinde biyolojik çeşitlilik çalışmaları başlamıştır. Bu proje ile “Çankırı İlinin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme İşi” kapsamında gerekli bütün arazi ve literatür çalışmaları tamamlanmış, Çankırı İlinin bütün flora ve fauna zenginliği ortaya koyulmuştur. Bu proje kapsamında yapılan literatür ve arazi çalışmaları sonucunda Çankırı İlinde 1974 bitki taksonu, 171 kuş, 51 memeli, 17 sürüngen, 8 amfibi, 1420 omurgasız canlı ve 18 iç su balığı tespit edilmiştir.

D.1. Flora

Karadeniz iklim kuşağından Orta Anadolu iklim kuşağına geçiş şeridinde yer alan Çankırı’da kuzeyden güneye doğru inildikçe bitki örtüsünde yoksullaşma görülmektedir. Elverişsiz iklim koşulları, orman yangınları, düzensiz kesimler ve otlatma gibi nedenlerle ormanlık alanların büyük bir bölümü yol olmuş veya verimsizleşmiştir. Kuzeyde genellikle iğne yapraklı ağaçlardan oluşan orman ve koruluklar, güneyde ise yükseklerle doğru doğru yer yer örmen kalıntıları yer almaktadır. İlin güney ve güney batısında geniş alanlarda stepler mevcuttur.

Bu alanlarda akarsular boyunca yer yer kavak ve söğütlerden oluşan ağaçlık alanlara rastlanmaktadır. İldeki ormanlar Ilgaz, Ovacık, Düvenlik, Eldivan, Ilıslık Yapraklı, Sarıkaya, Karakaya ve Erikli Dağları ve çevresindeki alanlarda yer alır. Başlıca ağaç türleri çam, köknar, ardıç, kayın ve meşedir. Ayrıca vadi tabanlarında kavak ve söğüt ağaçları yanında zengin meyve ve sebze bahçelikleri de yer almaktadır.

Çankırı il merkezinin bulunduğu bölge 3. jeolojik zamanda meydana gelmiş jipsli yani alçıtaşı toprak yapısına sahiptir. Bu jipsli bölgelere has birçok endemik bitki bulunmaktadır. Aynı zamanda Çankırı ili sınırları içerisinde bulunan Ilgaz dağı Türkiye’nin en zengin bitki çeşitliği olan bölgelerinden biridir. Çankırı il sınırlarında Türkiye Florası’nın ilk dokuz cildinin kayıtlarına göre 52 familyaya ait 357 tür olmak üzere 360 adet takson bulunmaktadır. Tür sayısı daha sonra yapılan flora çalışmalarıyla yaklaşık 1.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Çankırı ilinde bulunan bu türlerden Türkiye Florası’nın ilk dokuz cildine göre 119 tanesi endemiktir. Endemik türler içerisinde altı tanesi (*Tanacetum germanicopolitanum* (Bornm. et Heimerl) Grierson, *Gypsophila germanicopolitana* Hub.-Mor., *Gypsophila simonii* Hub.-Mor., *Helianthemum germanicopolitanum* Bornm., *Astragalus barbarae* Bornm., *Onobrychis germanicopolitana* Hub.-Mor. et Simon,) lokal endemiktir yani dünya üzerinde tek yaşam alanı Çankırı ilidir. Bu altı türe daha sonra 10 tane tür (*Acantholimon lycaonicum* Boiss.et Heldr. subsp. *cappadocicum* Dogan et Akaydın, *Alyssum nezaketiae* Aytac & H. Duman, *Viola alba* Besser subsp. *alba* Dinc et al., *Genista vuralii* A.Duran & H.Dural, *Astragalus fallacinus* Podlech, *Centaurea cankiriense* A.Duran & H.Duman, *Erysimum jacquemoudii* Yıld., *Erysimum yaltirikii* Yıld., *Astragalus rausianus* Podlech & Ekici, *Galium cankiriensis* Yıld.)

eklenerek lokal endemik tür sayısı 16 adede çıkmıştır. Bu türlerin tek nokta endemiği olması da ayrıca çok önemlidir

Resim D.1- Nezaket kevkesi(*Alyssum nezaketiae*)

Resim D.2- *Acantholimon lycaonicum*

Resim D.3- *Tanacetum germanicopalitanum*

Resim D.4- *Gypsophila germanicopolitana*

Resim D.5- Ters Şeytanayağı (*Bupleurum Sulphureum*)

Resim D.6- *Allium Stylosum*

Resim D.7- Beyaz üçgül (*Trifolium repens*)

Resim D.8- Sarı Üçgül(*Trifolium campestre*)

Resim D.9- Kuşburnu(*Rosa canina*)

Resim D.10- Kekik (Tyhmus sp.)

Resim D.11- Deve Dikeni(cirsium sp.)

Resim D.12- Bögürtlen(Rubus sanctus)

Çizelge D.46– Çankırı İlinin Florası

(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü,2023)

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Mor darımancaı	<i>Amaranthus blitoides</i>	Er tırnakotu	<i>Pilosella hoppeana</i>
Tilkikuyruğu	<i>Amaranthus retroflexus</i>	Daz tırnakotu	<i>Pilosella piloselloides</i>
Çorak döşeği	<i>Camphorosma monspeliaca</i>	Kulak tırnakotu	<i>Pilosella x auriculoides</i>
Kızılacak	<i>Chenopodium botrys</i>	Keçe tırnakotu	<i>Pilosella x macrotricha</i>
Kum döngesi	<i>Salsola tragus</i>	Yaraotu	<i>Pulicaria dysenterica</i>
Lifli körmən	<i>Allium atroviolaceum</i>	Kekre dikenı	<i>Rhaponticum repens</i>
Benli soğan	<i>Allium guttatum</i>	Tekesakalı	<i>Scorzonera cana</i>
Kıllı soğan	<i>Allium hirtovaginatum</i>	Tekesakalı	<i>Scorzonera cana</i>
Narin soğan	<i>Allium huber-morathii</i>	Köksakızı	<i>Scorzonera eriophora</i>
Sülün soğan	<i>Allium jubatum</i>	Goftigoda	<i>Scorzonera mollis</i>
Konya soğanı	<i>Allium lycaonicum</i>	Çatalkök	<i>Scorzonera parviflora</i>
Sürüsalkım	<i>Allium paniculatum</i>	Şıro	<i>Senecio racemosus</i>
Kayış soğanı	<i>Allium peroninianum</i>	Kanarya otu	<i>Senecio vernalis</i>
Küllü soğan	<i>Allium pseudoflavum</i>	Gevirtlek	<i>Sonchus asper</i>
Dilli soğan	<i>Allium stylosum</i>	Kaya papatyası	<i>Tanacetum armenum</i>
Sakızlık	<i>Pistacia atlantica</i>	Diri pireotu	<i>Tanacetum germanicopolitanum</i>
Dereotu	<i>Anethum graveolens</i>	Beyaz papatya	<i>Tanacetum parthenium</i>
Kekire	<i>Angelica sylvestris</i>	Dişlek pireotu	<i>Tanacetum poteriifolium</i>
Gımı	<i>Anthriscus sylvestris</i>	Yaygın pireotu	<i>Tanacetum vulgare</i>
Bendik	<i>Apium nodiflorum</i>	Karahindiba	<i>Taraxacum butleri</i>
Dağ yıldızcası	<i>Astrantia maxima</i>	Ümbülükçiçeği	<i>Tephrosia integrifolia</i>
Gendeme	<i>Berula erecta</i>	Sarı yemlik	<i>Tragopogon aureus</i>
Ters şeytanayağı	<i>Bupleurum sulphureum</i>	Katır yemliği	<i>Tragopogon coloratus</i>
Baldıran	<i>Conium maculatum</i>	Çayır yemliği	<i>Tragopogon porrifolius</i>
Benekli havuç	<i>Daucus guttatus</i>	Sülün papatya	<i>Tripleurospermum elongatum</i>
Sarıçördük	<i>Echinophora tenuifolia</i>	Güş gödesi	<i>Tripleurospermum rosellum</i>
Orakotu	<i>Falcaria vulgaris</i>	Hanım gödesi	<i>Tripleurospermum sevanense</i>
Etekli kişniş	<i>Ferulago pauciradiata</i>	Öksürükotu	<i>Tussilago farfara</i>
Yalancı kişniş	<i>Fuernrohria setifolia</i>	Koca pıtırak	<i>Xanthium strumarium</i>
Göbekaksar	<i>Gasparrinia peucedanoides</i>	Kağıtçiçeği	<i>Xeranthemum annuum</i>
Öğrekotu	<i>Heracleum platytaenium</i>	Karamuk	<i>Berberis crataegina</i>
Saçlı enguban	<i>Laserpitium hispidum</i>	Gürgen	<i>Carpinus betulus</i>
Gelinpitrağı	<i>Lisaea papyracea</i>	Fındık	<i>Corylus avellana</i>
Attohumu	<i>Oenanthe silaifolia</i>	Sarı sormuk	<i>Alkanna orientalis</i>
Şeker havucu	<i>Pastinaca sativa</i>	Şığırdili	<i>Anchusa azurea</i>
Bahar	<i>Peucedanum palimbioides</i>	Toklubası	<i>Anchusa leptophylla</i>
Salkım anason	<i>Pimpinella corymbosa</i>	Ballık	<i>Anchusa leptophylla</i>
Yeşilcire	<i>Pimpinella oliverioides</i>	Kırkbatıran	<i>Anchusa pusilla</i>
Teke anasonu	<i>Pimpinella tragiun</i>	Tarla taşkesesi	<i>Buglossoides arvensis</i>
Dağ anasonu	<i>Pimpinella tragiun</i>	Çobansüzeği	<i>Cerinthe glabra</i>
Atkişnekotu	<i>Scandix iberica</i>	Livarotu	<i>Cerinthe minor</i>
Zühretarağı	<i>Scandix pecten-veneris</i>	Pisiktetiği	<i>Cynoglossum creticum</i>
Dağ kişkişi	<i>Scandix stellata</i>	Dağ köpek dili	<i>Cynoglossum montanum</i>
Horozgözü	<i>Seseli tortuosum</i>	Kurtkuyruğu	<i>Echium italicum</i>
Mor dercikotu	<i>Torilis arvensis</i>	Engerekotu	<i>Echium vulgare</i>
Zilasur	<i>Vincetoxicum canescens</i>	Gürke	<i>Lappula barbata</i>
Hıyaluk	<i>Vincetoxicum tmoieum</i>	Mavi kesen	<i>Moltkia coerulea</i>
Yılanekmeği	<i>Arum maculatum</i>	Taş boncukotu	<i>Myosotis lithospermifolia</i>
Kırsümbülü	<i>Bellevalia clusiana</i>	Unutmabeni	<i>Myosotis sylvatica</i>

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Aktepeli	<i>Bellevalia gracilis</i>	Eşek sormuğu	<i>Nonea macrosperma</i>
Püsküllübaş	<i>Muscari tenuiflorum</i>	Dağ sormuğu	<i>Nonea monticola</i>
Sahra yıldızı	<i>Ornithogalum neurostegium</i>	Yıldız emziği	<i>Onosma briquetii</i>
Sunbala	<i>Ornithogalum umbellatum</i>	Kül emcek	<i>Onosma isaurica</i>
Girtkesen	<i>Achillea cappadocica</i>	Ankara çarşağı	<i>Paracaryum ancyritanum</i>
Özge civanperçemi	<i>Achillea phrygia</i>	Çankırı çarşağı	<i>Paracaryum paphlagonicum</i>
Çorak papatyası	<i>Anthemis fumarifolia</i>	Arap taşçantası	<i>Aethionema arabicum</i>
Löşlek	<i>Arctium minus</i>	Taşçantası	<i>Aethionema armenum</i>
Baldikeni	<i>Arctium platylepis</i>	Boz kuduzotu	<i>Alyssum dasycarpum</i>
Acı pelin	<i>Artemisia absinthium</i>	Dumaotu	<i>Alyssum desertorum</i>
Yavşan	<i>Artemisia austriaca</i>	Yıldız kevkisi	<i>Alyssum lepidoto-stellatum</i>
Kara yavşan	<i>Artemisia campestris</i>	Çıplak kuduzotu	<i>Alyssum linifolium</i>
Saka diken	<i>Carduus acanthoides</i>	Nezaket kevkisi	<i>Alyssum nezaketiae</i>
Tomara	<i>Carduus adpressus</i>	Kanatlı kevke	<i>Alyssum pateri</i>
Kırkbaş diken	<i>Carlina corymbosa</i>	Kedidili	<i>Alyssum sibiricum</i>
Keygana	<i>Carlina lanata</i>	Sade kuduzotu	<i>Alyssum simplex</i>
Dişlek sarıbaş	<i>Centaurea kotschy</i>	Dökük kuduzotu	<i>Alyssum strigosum</i>
Uludüğme	<i>Centaurea olympica</i>	Çöp kuduzotu	<i>Alyssum virgatum</i>
Çoruşbozan	<i>Centaurea pterocaula</i>	İlgaz teresi	<i>Arabis abietina</i>
Çakırdiken	<i>Centaurea solstitialis</i>	Kazteresi	<i>Arabis alpina</i>
Kötürüm	<i>Centaurea urvillei</i>	Tıfıl kazteresi	<i>Arabis nova</i>
Deli kapele	<i>Centaurea urvillei</i>	Sülün obrizya	<i>Aubrieta libanotica</i>
Alakötürüm	<i>Centaurea urvillei</i>	Götlezgötü	<i>Barbarea plantaginea</i>
Karakavuk	<i>Chondrilla juncea</i>	Tosya nicarı	<i>Barbarea trichopoda</i>
Köyğöçüren	<i>Cirsium arvense</i>	Sarıot	<i>Boreava orientalis</i>
Üç hamurkesen	<i>Cirsium leucocephalum</i>	Uzun şalgam	<i>Brassica elongata</i>
Kör kazankulpu	<i>Cirsium ligulare</i>	Ketentere	<i>Camelina rumelica</i>
Afyon kangalı	<i>Cirsium pseudocreticum</i>	Çobançantası	<i>Capsella bursa-pastoris</i>
Bodur kangal	<i>Cirsium simplex</i>	Kıllı kodim	<i>Cardamine hirsuta</i>
Su kangalı	<i>Cirsium subinerme</i>	Topuztelkari	<i>Conringia clavata</i>
Babuçça	<i>Cota austriaca</i>	Telkariotu	<i>Conringia planisiliqua</i>
Kara babuçça	<i>Cota melanoloma</i>	Akyumak	<i>Crambe orientalis</i>
Boyacı papatyası	<i>Cota tinctoria</i>	Tatarlahanası	<i>Crambe tataria</i>
Babuçça	<i>Cota wiedemanniana</i>	Aksotu	<i>Descurainia kochii</i>
Kese kiskısı	<i>Crepis vesicaria</i>	Sadirotu	<i>Descurainia sophia</i>
Gelindöndüren	<i>Crupina crupinastrum</i>	Türpenk	<i>Diploxys tenuifolia</i>
Kır gelindöndüren	<i>Crupina vulgaris</i>	Çirçirotu	<i>Draba verna</i>
Has gökbaş	<i>Cyanus germanicopolitanus</i>	Zarifeotu	<i>Erysimum crassipes</i>
Topuz	<i>Echinops ritro</i>	Kuyruklu zarife	<i>Erysimum cuspidatum</i>
Şeytan arabası	<i>Echinops sphaerocephalus</i>	Kaba zarife	<i>Erysimum pulchellum</i>
Tarla şifaotu	<i>Erigeron daënsis</i>	Zeybek zarifesi	<i>Erysimum smyrnaeum</i>
Keçeo tu	<i>Filago arvensis</i>	Dadaş zarifeotu	<i>Erysimum uncinatifolium</i>
Alaman keçeo tu	<i>Filago germanica</i>	Sikkeotu	<i>Fibigia clypeata</i>
Ateşpamuğu	<i>Filago pyramidata</i>	Gecemenekşesi	<i>Hesperis bicuspidata</i>
Çatlakçanak	<i>Garhadiolus hedynois</i>	Nadasturpu	<i>Hirschfeldia incana</i>
Çam bozağanu	<i>Gnaphalium sylvaticum</i>	Civanotu	<i>Iberis simplex</i>
Mantuvar	<i>Helichrysum plicatum</i>	Soğutot	<i>Isatis glauca</i>
Titrek şahinotu	<i>Hieracium gentile</i>	Gübreotu	<i>Lepidium perfoliatum</i>
Top şahinotu	<i>Hieracium ovalifrons</i>	Boynuzlu şebboy	<i>Matthiola longipetala</i>
Havlı şahinotu	<i>Hieracium paphlagonicum</i>	Giyle	<i>Microthlaspi perfoliatum</i>
Sinirli şahinotu	<i>Hieracium reductum</i>	Göçmen hardalı	<i>Neslia paniculata</i>

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Gümüş şahinotu	Hieracium sylvularum	Mor kuşbaşıotu	Noccaea violascens
Kaya andızı	Inula anatolica	Hardal	Sinapis arvensis
Çorak andızotu	Inula aucherana	Ergelenotu	Sisymbrium altissimum
Çayır andızı	Inula britannica	Bülbülotu	Sisymbrium loeselii
Kılıç andızotu	Inula ensifolia	Keçe teresi	Strigosella africana
Su andızotu	Inula salicina	Tavşanekmeği	Asyneuma limonifolium
Kanatlı andızotu	Inula thapsoides	Bozkırdeğneği	Asyneuma lobelioides
Sobü göbek	Jurinea stoechadifolia	Nujdan	Asyneuma rigidum
Güzel merhemotu	Lactuca intricata	Erciyes çanı	Campanula ajugifolia
Eşekhelvası	Lactuca serriola	Yumak çanı	Campanula glomerata
Çukurçitlak	Lactuca viminea	Sarım çanı	Campanula involucrata
Deli şebrek	Lapsana communis	Memek	Campanula lyrata
Sidikli şebrek	Lapsana communis	Taraklı çan	Campanula pinnatifida
Alman papatyası	Matricaria chamomilla	Elmacık	Campanula rapunculoides
Atdikeni	Onopordum tauricum	Kadınaynası	Legousia pentagonia
Bozkangal	Onopordum turcicum	Mahmuzçiçeği	Centranthus longiflorus
Kılıkdiken	Picnomon acarna	Çoruh pelemiri	Cephalaria aristata
Deli şiro	Picris hieracioides	Fesçitarağı	Dipsacus laciniatus
Acışiro	Picris strigosa	Çakkana	Lonicera caucasica
Saplı tırnakotu	Pilosella hoppeana	Merdivençiçeği	Morina persica
Köse tırnakotu	Pilosella piloselloides	Top uyuzotu	Scabiosa rotata
Mamık tırnakotu	Pilosella procera	Pişot	Valeriana alliariifolia
Kirpi tırnakotu	Pilosella x ruprechtii	Taçlı kuzugevreği	Valerianella coronata
Has bozlanotu	Ptilostemon afer	Tarla kumotu	Arenaria serpyllifolia
Şevketi bostan	Scolymus hispanicus	Parlak boynuzotu	Cerastium chlorifolium
Sivri tekesakalı	Scorzonera acuminata	Mızrak boynuzotu	Cerastium dubium
Tekesakalı	Scorzonera cana	Ekin boynuzotu	Cerastium perfoliatum
Yar tekesakalı	Scorzonera pygmaea	Güzel karanfil	Dianthus calocephalus
Alabent	Scorzonera tomentosa	Kaya karanfili	Dianthus zonatus
Saz kanaryaotu	Senecio mollis	Bozkır çöveni	Gypsophila ericalyx
Sarı şiro	Senecio pseudo-orientalis	Çankırı çöveni	Gypsophila germanicopolitana
Zeze	Taraxacum androssovii	Ak çöven	Gypsophila parva
Leblebiotu	Taraxacum hellenicum	Kalecik çöveni	Gypsophila simonii
Kars çitliği	Taraxacum macrolepium	Şeytan küpesi	Holosteum umbellatum
Kıvırkıvr	Taraxacum scaturiginosum	Tıstıotu	Minuartia anatolica
Aslandişi	Taraxacum serotinum	Çengel tıstı	Minuartia hirsuta
Tarla yemliği	Tragopogon bupthalmoides	Dördüz otu	Moenchia mantica
Iskık	Tragopogon latifolius	Boz kepekotu	Paronychia kurdica
yemlik	Tragopogon porrifolius	Kargasabunu	Saponaria glutinosa
Salsifin	Tragopogon pratensis	Ebemterliği	Saponaria prostrata
Çelebi yemliği	Tragopogon pterodes	Puşkullu	Silene chlorifolia
Yer gödesi	Tripleurospermum repens	Kanlıbasıra otu	Silene compacta
Turanotu	Turanecio hypochionaeus	Çatal nakıl	Silene dichotoma
Pıtrak	Xanthium spinosum	Salkım nakıl	Silene dichotoma
Dikenüzümü	Berberis cretica	Yüğüşyüreği	Silene italica
Kızılkaramuk	Berberis vulgaris	Gıcime	Silene latifolia
Istiriç	Carpinus orientalis	Ulu nakıl	Silene olympica
Yoz havacivaotu	Alkanna pseudotinctoria	Ana nakılı	Silene spergulifolia
Havaciva otu	Alkanna tinctoria	Fırat nakılı	Silene supina
Nevazilotu	Asperugo procumbens	Ecibücü	Silene vulgaris
Agres	Echium angustifolium	Urgancık	Stellaria holostea

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Bambulotu	Heliotropium dolosum	Kınavel	uncinatus
Akrepotu	Heliotropium europaeum	Ekin ebesi	Vaccaria hispanica
Sülün gürke	Lappula squarrosa	Kır güneşotu	Fumana aciphylla
Hüthütgözü	Myosotis laxa	Özge güngülü	Helianthemum germanicopolitanum
Kuşgözü	Myosotis ramosissima	Çayır güngülü	Helianthemum nummularium
İnciboncuk	Myosotis sicula	Tüylü güngülü	Helianthemum oelandicum
Yitik unutmabeni	Myosotis stricta	Söğüt güngülü	Helianthemum salicifolium
Boz sormuk	Nonea anchusoides	Şepart	Colchicum speciosum
Kirpi sormuğu	Nonea echoides	Katır çiğdemi	Colchicum szovitsii
Sormuk otu	Nonea stenosolen	Öksüzali	Colchicum triphyllum
Kısataç	Onosma angustissima	Tarla şarmaşığı	Convolvulus arvensis
Emcek	Onosma aucheriana	Boz sarmaşık	Convolvulus galaticus
Uzun emcek	Onosma bourgaei	Gündüz sefası	Convolvulus holosericeus
Binbir emcek	Onosma mutabilis	Kızılıcak	Cornus mas
Akrep emziği	Onosma paphlagonica	Horozlelesi	Prometheum sempervivoides
Tosya emceği	Onosma stenoloba	Acı damkoruğu	Sedum acre
Emzikotu	Onosma taurica	Gelinparmağı	Sempervivum armenum
Emzikotu	Onosma taurica	Akhaylin	Bryonia alba
Pisikcirnağı	Paracynoglossum glochidiatum	Bodur ardıç	Juniperus communis
Kirpikli kekke	Alyssum blepharocarpum	Katran ardıcı	Juniperus oxycedrus
Kuduzotu	Alyssum condensatum	Çipilotu	Bolboschoenus laticarpus
Killi kuduzotu	Alyssum hirsutum	Kurusaz	Carex cuprina
Gillik kuduzotu	Alyssum minutum	Zevzirçimeni	Carex divisa
Seki kuduzotu	Alyssum murale	Boz çayırşazı	Carex flacca
Kokar kuduzotu	Alyssum paphlagonicum	Delisaz	Eleocharis palustris
Yoluk kuduzotu	Alyssum pseudomouradicum	Vurla	Scirpoides holoschoenus
Dik kuduzotu	Alyssum strictum	İğde	Elaeagnus angustifolia
Çar kuduzotu	Alyssum szovitsianum	İğde	Elaeagnus angustifolia
Kekik kekkisi	Alyssum thymops	Atkuyruğu	Equisetum arvense
Dalsız kekke	Alyssum xanthocarpum	Fıçıotu	Euphorbia apios
Tarla ketenteresi	Camelina microcarpa	Kızıl sütleğen	Euphorbia erythron
Kokar külünk	Chorispora tenella	Tekmil sütleğen	Euphorbia ledebourii
Sepetçi penki	Diploaxis viminea	Neblul	Euphorbia macroclada
Çayır dolaması	Draba huetii	Deli sütleğen	Euphorbia myrsinites
Sarışebboy	Erysimum x cheiri	Katı sütleğen	Euphorbia stricta
Bayır zarifesi	Erysimum leucanthemum	Çobangülü	Anthyllis vulneraria
Çatal zarife	Erysimum repandum	Keçi geveni	Astragalus angustifolius
Paşa zarifeotu	Erysimum yaltirikii	Torbali geven	Astragalus anthylloides
Peri çivitotu	Isatis cappadocica	Eşek geveni	Astragalus baibutensis
Deliizgin	Isatis floribunda	Amasya gümüşü	Astragalus densifolius
Kornik	Lepidium chalepense	Gümüş geveni	Astragalus densifolius
Tere	Lepidium sativum	Killi geven	Astragalus dipsaceus
Üçodaotu	Myagrum perfoliatum	Yazıyoncası	Astragalus elongatus
Yamaç papatyası	Noccaea valerianoides	Tüylü geven	Astragalus hirsutus
Hırık süsün	Sterigmostemum sulphureum	Korumaz geveni	Astragalus karamasicus
Hoşdeğnek	Asyneuma amplexicaule	Aksak geven	Astragalus leucothrix
Dişlideğnek	Asyneuma rigidum	Sarıponpon	Astragalus macrocephalus
Çiçeklideğnek	Asyneuma virgatum	Anadolu kitresi	Astragalus microcephalus
Orman çanı	Campanula olympica	Pala geveni	Astragalus ornithopodioides
Firenk salatası	Campanula rapunculus	Sırık geveni	Astragalus pendulus
Ancer gökçesi	Jasione supina	Tavşantopağı	Astragalus plumosus

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Keşir	Michauxia campanuloides	Güçük geven	Astragalus sigmoideus
Kirpibaşı	Michauxia tchihatcheffii	Basık geven	Astragalus strictifolius
Gök cücükotu	Pteroccephalus plumosus	Karın geveni	Astragalus wiedemannianus
Yazı süpürgesi	Scabiosa argentea	Nakaçe	Cicer anatolicum
Sarı uyuzotu	Scabiosa columbaria	Patlangaç	Colutea cilicica
Kavurotu	Scabiosa micrantha	Çalı tırfılı	Cytisus procumbens
Sandal kuzugevreği	Valerianella carinata	Cüce keçirtirfilı	Cytisus pygmaeus
Maki kuzugevreği	Valerianella costata	Kaplanotu	Dorycnium pentaphyllum
Dişli kuzugevreği	Valerianella dentata	Ak borcak	Genista albida
Tarla kuzugevreği	Valerianella kotschyi	Borcak	Genista sessilifolia
Yar kuzugevreği	Valerianella turgida	Boyacı katırtırnağı	Genista tinctoria
Kuzugevreği	Valerianella vesicaria	Şah borcağı	Genista vuralii
Buğday karamuğu	Agrostemma githago	Meyan	Glycyrrhiza glabra
Çorak havalotu	Bolanthus thymoides	Batalak	Hedysarum varium
Gevşek boynuzotu	Cerastium brachypetalum	Yemelik	Lathyrus brachypterus
Çatal boynuzotu	Cerastium dichotomum	Çalı mürdümüğü	Lathyrus czeczottianus
Bozdağ boynuzotu	Cerastium fragillimum	Yılan mürdümüğü	Lathyrus inconspicuus
Küçük boynuzotu	Cerastium gracile	Yılan gürülü	Lathyrus pratensis
Yabani karanfil	Dianthus anatolicus	Kuşbaklası	Lathyrus tukhtensis
Ankara karanfili	Dianthus ancyrensis	Nohudak	Lotus aegaeus
Aslan karanfili	Dianthus balansae	Gazalboynuzu	Lotus corniculatus
Eldivan karanfili	Dianthus eldivenus	Gazalboynuzu	Lotus corniculatus
Deli karanfil	Dianthus elegans	Hançer yoncası	Medicago crassipes
Kastamonu karanfili	Dianthus kastembeluensis	Kart yonca	Medicago falcata
Hoş karanfil	Dianthus leucophaeus	Mızrak yonca	Medicago fischeriana
Köse karanfili	Dianthus liboschitzianus	Bitçikoru	Medicago lupulina
Er karanfil	Dianthus zederbaueri	Gurnik	Medicago minima
Kaya karanfili	Dianthus zonatus	Dağ güniği	Medicago monantha
İğne kumotu	Eremogone ledebouriana	Karayonca	Medicago sativa
Alçıotu	Gypsophila laricina	Ak taşyoncası	Melilotus albus
Kabayaran	Herniaria incana	Muflun	Melilotus tauricus
Kaşıqçalan	Holosteum marginatum	Kuşkaçiran	Onobrychis cornuta
Şeytan küpesi	Holosteum umbellatum	Zarif korunga	Onobrychis gracilis
Koruotu	Minuartia hamata	Merkep korungası	Onobrychis hypargyrea
Çayır tıstısı	Minuartia hybrida	Kır korungası	Onobrychis oxyodonta
Keleşotu	Moehringia trinervia	Ala gagageveni	Oxytropis argyroleuca
Eş dörtlü	Moenchia erecta	Ala köriğen	Securigera orientalis
Gümüş etyaran	Paronychia argentea	Köriğen	Securigera varia
Kır kepekotu	Paronychia beauverdii	Tavşan ayağı	Trifolium arvense
Özge etyaran	Paronychia dudleyi	Ana üçgül	Trifolium caudatum
Kuru kepekotu	Paronychia galatica	Helva üçgülü	Trifolium elongatum
Yaylaferacesi	Petrorhagia alpina	Melez üçgül	Trifolium hybridum
Kınavel	Scleranthus annuus	Köse yonca	Trifolium medium
Boz nakıl	Silene argentea	Çayır üçgülü	Trifolium pratense
Sidikli simotu	Silene caesarea	Ak üçgül	Trifolium repens
Çomak nakıl	Silene caryophylloides	Koç boyaotu	Trigonella sibthorpii
Şıvananaotu	Silene conoidea	Meşe fiği	Vicia cracca
Sinekkıran	Silene otites	Salkım bakla	Vicia noeana
Ilgaz nakılı	Silene paphlagonica	Kasap baklası	Vicia truncatula
Yastık nakılı	Silene pungens	Mazı meşesi	Quercus infectoria
Mahruti nakıl	Silene subconica	Kafkas meşesi	Quercus macranthera

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Koşuotu	<i>Stellaria media</i>	Tüylü meşe	<i>Quercus pubescens</i>
Tıgotu	<i>Velezia rigida</i>	Kirpikli boduran	<i>Gentianella ciliata</i>
İğcik ağacı	<i>Euonymus europaeus</i>	İğnelik	<i>Erodium cicutarium</i>
Has güneşotu	<i>Fumana paphlagonica</i>	Yaramerhemi	<i>Geranium asphodeloides</i>
Yer güneşotu	<i>Fumana procumbens</i>	Turnagagası	<i>Geranium macrostylum</i>
Kuru güngülü	<i>Helianthemum ledifolium</i>	Gelinçarşafı	<i>Geranium pyrenaicum</i>
Güngülü	<i>Helianthemum nummularium</i>	Çakmuz	<i>Geranium tuberosum</i>
Yeşil güngülü	<i>Helianthemum ovatum</i>	Uludağ koyunkıranı	<i>Hypericum bithynicum</i>
Aslandişi	<i>Leontodon crispus</i>	Cayesancıyan	<i>Hypericum lydium</i>
Top yayılğan	<i>Convolvulus lineatus</i>	Sandık çiçeği	<i>Hypericum orientale</i>
Cinsaçı	<i>Cuscuta epithimum</i>	Lüferotu	<i>Hypericum organifolium</i>
Bostanbozan	<i>Cuscuta europaea</i>	Kantaron	<i>Hypericum perforatum</i>
Küt pisikulağı	<i>Phedimus obtusifolius</i>	Karahasançayı	<i>Hypericum scabrum</i>
Çobankovurgası	<i>Sedum album</i>	Ankara çiğdemi	<i>Crocus ancyrensis</i>
Küme kuruğu	<i>Sedum confertiflorum</i>	Hırçın çiğdem	<i>Crocus olivieri</i>
Damkuruğu	<i>Sedum hispanicum</i>	Kıraç süseni	<i>Gladiolus atroviolaceus</i>
Koyunörmece	<i>Sedum pallidum</i>	Çalı süseni	<i>Iris kerneriana</i>
Çıbanotu	<i>Sedum urvillei</i>	Ana kurtkulağı	<i>Iris sari</i>
Geliyağı	<i>Sempervivum armenum</i>	Bodur süsen	<i>Iris suaveolens</i>
Karasaparna	<i>Carex atrata</i>	Ceviz	<i>Juglans regia</i>
Sarisaparna	<i>Carex flava</i>	Sazak	<i>Juncus inflexus</i>
Arpa çayırsazı	<i>Carex hordeistichos</i>	Acıgıcı	<i>Ajuga chamaepitys</i>
İnce sazotu	<i>Carex leersii</i>	Dağmayası	<i>Ajuga orientalis</i>
Benli ayakotu	<i>Carex melanostachya</i>	Filiskin	<i>Clinopodium graveolens</i>
Yelsaparna	<i>Carex oreophila</i>	Yabani fesleğen	<i>Clinopodium vulgare</i>
Ekin ayakotu	<i>Carex spicata</i>	Kalkanbaşı	<i>Lallemantia peltata</i>
Sivriberdi	<i>Schoenoplectiella mucronata</i>	Baltutan	<i>Lamium amplexicaule</i>
İnekgözü	<i>Schoenus nigricans</i>	Tel balıcağ	<i>Lamium garganicum</i>
Domuz pıtırağı	<i>Scirpus sylvaticus</i>	Güzelce	<i>Lamium orientale</i>
Çıçırgan	<i>Elaeagnus rhamnoides</i>	Ballıbaba	<i>Lamium purpureum</i>
Kırk kilitotu	<i>Equisetum giganteum</i>	Kurtayağı	<i>Lycopus europaeus</i>
Sarıkuşyuvası	<i>Monotropa hypopithys</i>	Bozcaboğum	<i>Marrubium globosum</i>
Siğilotu	<i>Chrozophora tinctoria</i>	Karaküncü	<i>Nepeta nuda</i>
Haşul	<i>Euphorbia aleppica</i>	Morküncü	<i>Nepeta nuda</i>
Gizeletri	<i>Euphorbia condylocarpa</i>	Karakınık	<i>Origanum vulgare</i>
Karasütlük	<i>Euphorbia denticulata</i>	Boz şavlak	<i>Phlomis armeniaca</i>
Şiremara	<i>Euphorbia eriophora</i>	Silvanok	<i>Phlomis pungens</i>
Eğri sütleğen	<i>Euphorbia falcata</i>	Bodur fesleğen	<i>Prunella laciniata</i>
Dere sütleğeni	<i>Euphorbia glareosa</i>	Geliciklemeotu	<i>Prunella vulgaris</i>
Boncuk sütleğen	<i>Euphorbia herniariifolia</i>	Kara şalba	<i>Salvia absconditiflora</i>
Sütleğen	<i>Euphorbia rigida</i>	Habeş adaçayı	<i>Salvia aethiopis</i>
Aguldikeni	<i>Alhagi maurorum</i>	Boz şalba	<i>Salvia argentea</i>
Zıvırcık	<i>Anagyris foetida</i>	Çoban şalbası	<i>Salvia bracteata</i>
Zarif geven	<i>Astragalus amoenus</i>	Galabor	<i>Salvia candidissima</i>
Kör geven	<i>Astragalus angustifolius</i>	Mor galabor	<i>Salvia cyanescens</i>
Kır geveni	<i>Astragalus aucheri</i>	Siyahot	<i>Salvia hypargeia</i>
Öküz geveni	<i>Astragalus barba-jovis</i>	Kurdeşik	<i>Salvia russellii</i>
Kuş geveni	<i>Astragalus brachypterus</i>	Paskulak	<i>Salvia sclarea</i>
Tokalı geven	<i>Astragalus camptoceras</i>	Kekik şalbası	<i>Salvia tchihatcheffii</i>
Boynuzlu geven	<i>Astragalus campylorhynchus</i>	Şalba	<i>Salvia tomentosa</i>
Sıkgeven	<i>Astragalus condensatus</i>	Fatmanaotu	<i>Salvia virgata</i>

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Çubukgeveni	<i>Astragalus coodei</i>	Zarif şalba	<i>Salvia viridis</i>
Yalancı geven	<i>Astragalus fallacinus</i>	Kırbaç sırımı	<i>Scutellaria orientalis</i>
Çankırı geveni	<i>Astragalus germanicopolitanus</i>	Has kaside	<i>Scutellaria salviifolia</i>
Tatlı geven	<i>Astragalus glycyphylloides</i>	Kırçayı	<i>Sideritis galatica</i>
Koçboynuzu	<i>Astragalus hamosus</i>	Karaçay	<i>Sideritis montana</i>
Misk geveni	<i>Astragalus odoratus</i>	Mor Karaçay	<i>Sideritis montana</i>
Irmak geveni	<i>Astragalus oxyglottis</i>	Haciosmanotu	<i>Stachys annua</i>
Acıkır geveni	<i>Astragalus physodes</i>	Ulu deliçay	<i>Stachys bithynica</i>
Oğlak geveni	<i>Astragalus podperae</i>	Boz karabaş	<i>Stachys byzantina</i>
Gevrek geven	<i>Astragalus rausianus</i>	Yağlıkara	<i>Stachys cretica</i>
Kediçomağı	<i>Astragalus schizopterus</i>	Benli deliçay	<i>Stachys iberica</i>
Susam geveni	<i>Astragalus sesameus</i>	Kısamahmut	<i>Teucrium chamaedrys</i>
Sıçantarası	<i>Astragalus setulosus</i>	Sıcakotu	<i>Teucrium chamaedrys</i>
Pembe geven	<i>Astragalus spruneri</i>	Kirveotu	<i>Teucrium orientale</i>
Sert geven	<i>Astragalus strigillosus</i>	Acıyavşan	<i>Teucrium polium</i>
Civcivotu	<i>Astragalus vulnerariae</i>	Ana kekik	<i>Thymus leucostomus</i>
Kemaliye geveni	<i>Astragalus xylobasis</i>	Aş kekiği	<i>Thymus longicaulis</i>
Ermemek geveni	<i>Astragalus zederbaueri</i>	Sipil kekiği	<i>Thymus sipyleus</i>
Akrep burçağı	<i>Coronilla scorpioides</i>	Anuk	<i>Ziziphora capitata</i>
Ak kaplanotu	<i>Dorycnium graecum</i>	Çok reyhanı	<i>Ziziphora taurica</i>
Keçisedefi	<i>Galega officinalis</i>	Fareotu	<i>Ziziphora tenuior</i>
Bayır borcağı	<i>Genista aucheri</i>	Sarıyıldız	<i>Gagea bohemica</i>
Geyik borcağı	<i>Genista januensis</i>	Yapraklı yıldız	<i>Gagea foliosa</i>
Tatlı tırfıl	<i>Hedysarum cappadocicum</i>	Yediyıldız	<i>Gagea granatellii</i>
Atnalı	<i>Hippocrepis unisiliquosa</i>	Karga sarımsağı	<i>Gagea peduncularis</i>
Sarı burçak	<i>Lathyrus aphaca</i>	Tüylü yıldız	<i>Gagea villosa</i>
Mürdümük	<i>Lathyrus sativus</i>	Zeyrek	<i>Linum austriacum</i>
Gazalboynuzu	<i>Lotus corniculatus</i>	Kaba çimit	<i>Linum flavum</i>
Küme yoncası	<i>Medicago brachycarpa</i>	Bozkır keteni	<i>Linum hirsutum</i>
Şerit yonca	<i>Medicago orthoceras</i>	Tebeşir keteni	<i>Linum mucronatum</i>
Uşak yoncası	<i>Medicago phrygia</i>	Yaban keten	<i>Linum nodiflorum</i>
Buruşuk yonca	<i>Medicago rhytidocarpa</i>	Fatmaanagülü	<i>Alcea biennis</i>
Kaba yonca	<i>Medicago rigidula</i>	Çobançöreği	<i>Malva neglecta</i>
Yaban yoncası	<i>Medicago x varia</i>	Üzerlik	<i>Peganum harmala</i>
Boylu korunga	<i>Onobrychis altissima</i>	Boruk	<i>Jasminum fruticans</i>
Çankırı korungası	<i>Onobrychis germanicopolitana</i>	Yakiotu	<i>Epilobium angustifolium</i>
Süslü korunga	<i>Onobrychis ornata</i>	Dağyakısı	<i>Epilobium montanum</i>
Kır korungası	<i>Onobrychis oxydonta</i>	Elçik	<i>Dactylorhiza romana</i>
Yaltak diken	<i>Ononis pusilla</i>	Keseli salep	<i>Dactylorhiza saccifera</i>
Demirdelen	<i>Ononis spinosa</i>	Pirinççiçeği	<i>Orchis coriophora</i>
Boylu bezelye	<i>Pisum sativum</i>	Sadırlı davunotu	<i>Bornmuellerantha aucheri</i>
Canavardişi	<i>Tetragonolobus maritimus</i>	Üç kernekotu	<i>Bungea trifida</i>
Üçgül	<i>Trifolium campestre</i>	Gözotu	<i>Euphrasia pectinata</i>
Deli yonca	<i>Trifolium hirtum</i>	İnekbuğdayı	<i>Melampyrum arvense</i>
Melez üçgül	<i>Trifolium hybridum</i>	Davuotu	<i>Odontites vulgaris</i>
Pembediş	<i>Trifolium ligusticum</i>	Boğasak	<i>Orobanche alba</i>
Mızrak üçgülü	<i>Trifolium ochroleucum</i>	Göveotu	<i>Orobanche minor</i>
Üçkulak otu	<i>Trifolium phleoides</i>	Kır canavarotu	<i>Orobanche rechingeri</i>
Meşe üçgülü	<i>Trifolium physodes</i>	Horozotu	<i>Rhinanthus angustifolius</i>
Ak üçgül	<i>Trifolium repens</i>	Kırlangıçotu	<i>Chelidonium majus</i>
Anadolu üçgülü	<i>Trifolium resupinatum</i>	Rumeli kazgagası	<i>Corydalis solida</i>

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Hint kokası	<i>Trigonella coerulescens</i>	Ak şahtere	<i>Fumaria asepalae</i>
Hülbe	<i>Trigonella gladiata</i>	Şahtere	<i>Fumaria officinalis</i>
Som çemenotu	<i>Trigonella monspeliaca</i>	Güvercingöğsü	<i>Fumaria vaillantii</i>
İpek boyotu	<i>Trigonella velutina</i>	Devallesi	<i>Glaucium grandiflorum</i>
Kuş fiği	<i>Vicia cracca</i>	Al göğündürme	<i>Glaucium grandiflorum</i>
Gülçine	<i>Vicia cracca</i>	Yavruağzı	<i>Hypocoum procumbens</i>
Küşne	<i>Vicia ervilia</i>	Hidrellezotu	<i>Hypocoum pseudograndiflorum</i>
Macar fiği	<i>Vicia pannonica</i>	Köpekyığı	<i>Papaver dubium</i>
Kavli	<i>Vicia peregrina</i>	Kellale	<i>Papaver pilosum</i>
Fiğ	<i>Vicia sativa</i>	Gelincik	<i>Papaver rhoeas</i>
Tüylü fiğ	<i>Vicia villosa</i>	Pıtpıtotu	<i>Roemeria hybrida</i>
Sapsız meşe	<i>Quercus petraea</i>	Duvarnöhutu	<i>Andrachne telephioides</i>
Saplı meşe	<i>Quercus robur</i>	Kazdağı göknarı	<i>Abies nordmanniana</i>
Tukulotu	<i>Centaureum erythraea</i>	Karaçam	<i>Pinus nigra</i>
Yeşilken	<i>Gentiana cruciata</i>	Sarıçam	<i>Pinus sylvestris</i>
Afat	<i>Gentiana olivieri</i>	Sarıçam	<i>Pinus sylvestris</i>
Kocakarığnesi	<i>Erodium ciconium</i>	Arikovanı	<i>Digitalis ferruginea</i>
Eşek iğneliği	<i>Erodium hoefftianum</i>	Yüksükotu	<i>Digitalis lamarckii</i>
Dağ ıtırı	<i>Geranium robertianum</i>	Küre çiçeği	<i>Globularia orientalis</i>
Çayırtırı	<i>Geranium sintenisii</i>	Köse yayılımı	<i>Globularia trichosantha</i>
İlgaz çiğdemi	<i>Crocus speciosus</i>	Tarla nevrüzotu	<i>Linaria corifolia</i>
Göksüsen	<i>Iris x germanica</i>	Çok nevrüzotu	<i>Linaria genistifolia</i>
Kaba süsen	<i>Iris galatica</i>	Yalın nevrüzotu	<i>Linaria simplex</i>
Van nevrüzü	<i>Iris pseudocaucaşica</i>	Beşdamarotu	<i>Plantago holosteum</i>
Has kofa	<i>Juncus anatolicus</i>	Damarlıca	<i>Plantago lanceolata</i>
Hasırşazı	<i>Juncus conglomeratus</i>	Sugedemesi	<i>Veronica anagallis-aquatica</i>
Erkek kofa	<i>Juncus gerardii</i>	Camak	<i>Veronica anagalloides</i>
Acem kofası	<i>Juncus persicus</i>	Bozakman mavişi	<i>Veronica bozakmanii</i>
Yayla kekiği	<i>Thymus praecox</i>	Kandilçiçeği	<i>Veronica gentianoides</i>
Kayamayasıllı	<i>Ajuga chamaepitys</i>	Devesabunu	<i>Veronica multifida</i>
Sivrimayasıl	<i>Ajuga salicifolia</i>	Çelebi maviş	<i>Veronica praecox</i>
Giripotü	<i>Ballota nigra</i>	Kızıldağ mavisii	<i>Veronica thymoides</i>
Balıcak	<i>Lamium album</i>	Pişikkeveni	<i>Acantholimon acerosum</i>
Güzelce	<i>Lamium multifidum</i>	Üçkılçık	<i>Aegilops triuncialis</i>
Mor yayotu	<i>Marrubium astracanicum</i>	Tarla tilkikuyruğu	<i>Alopecurus myosuroides</i>
Bozotu	<i>Marrubium parviflorum</i>	Sakalotu	<i>Bothriochloa ischaemum</i>
İtsineği	<i>Marrubium trachyticum</i>	Tekkılcan	<i>Brachypodium distachyon</i>
Pünk	<i>Mentha longifolia</i>	Zembilotu	<i>Briza media</i>
Dere nanesi	<i>Mentha longifolia</i>	İyeotu	<i>Bromus japonicus</i>
Yarpuz	<i>Mentha pulegium</i>	Kır bromu	<i>Bromus tectorum</i>
Kedinanesi	<i>Nepeta cataria</i>	Bekarotu	<i>Calamagrostis epigeios</i>
Bozkırpsişiği	<i>Nepeta congesta</i>	Sazçimi	<i>Calamagrostis pseudophragmites</i>
Top piskotu	<i>Nepeta stricta</i>	Buzayıotu	<i>Chrysopogon gryllus</i>
Mor mercan	<i>Origanum sipyleum</i>	Kıllı domuzayıığı	<i>Dactylis glomerata</i>
Silvanok	<i>Phlomis pungens</i>	Dikenbaşotu	<i>Echinaria capitata</i>
Çalıbaba	<i>Prasium majus</i>	Elimotu	<i>Elymus hispidus</i>
Akgalabor	<i>Salvia candidissima</i>	Aksak tarak	<i>Eremopyrum confusum</i>
Kutnu	<i>Salvia dichroantha</i>	Çarşak yumağı	<i>Festuca callieri</i>
Şağır şalba	<i>Salvia frigida</i>	Meşe yumağı	<i>Festuca valesiaca</i>
Ayaklı şalba	<i>Salvia heldreichiana</i>	Kıllı yulaf	<i>Helictotrichon pubescens</i>
Gehareş	<i>Salvia nemorosa</i>	Boncuk arpa	<i>Hordeum bulbosum</i>

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Puslu şalba	<i>Salvia recognita</i>	Duvar arpası	<i>Hordeum murinum</i>
Kalın şalba	<i>Salvia suffruticosa</i>	Çim	<i>Lolium perenne</i>
Çevlikotu	<i>Salvia syriaca</i>	Dağ itkuyruğu	<i>Phleum montanum</i>
Hart şalbası	<i>Salvia verticillata</i>	Kamış	<i>Phragmites australis</i>
Dadırac	<i>Salvia verticillata</i>	Yayla salkımotu	<i>Poa alpina</i>
Çibriska	<i>Satureja hortensis</i>	Yumrulu salkım	<i>Poa bulbosa</i>
Bodurçay	<i>Sideritis amasiaca</i>	Orman salkımı	<i>Poa nemoralis</i>
Karakurbağa çayı	<i>Sideritis germanicopolitana</i>	Gagaotu	<i>Rostraria cristata</i>
Haciosmanotu	<i>Stachys annua</i>	Ak bozkiryumağı	<i>Sesleria alba</i>
Tok deliçay	<i>Stachys iberica</i>	Buzağılık	<i>Stipa arabica</i>
Zarif deliçay	<i>Stachys setifera</i>	Dirgen kılaç	<i>Stipa holosericea</i>
Ververik	<i>Teucrium brevifolium</i>	Gevşek sorguçotu	<i>Stipa lessingiana</i>
Kirveotu	<i>Teucrium orientale</i>	Zarif kılaç	<i>Stipa pulcherrima</i>
Kurtluca	<i>Teucrium scordium</i>	Kılçık arpası	<i>Taeniatherum caput-medusae</i>
Sivas kekiği	<i>Thymus pectinatus</i>	Ekmeklik buğday	<i>Triticum aestivum</i>
Kara reyhan	<i>Ziziphora persica</i>	Makarnalık buğday	<i>Triticum durum</i>
Bozkır yıldızı	<i>Gagea taurica</i>	Yılan yoncası	<i>Polygala anatolica</i>
Çam keteni	<i>Linum aroanium</i>	Puslu sütotu	<i>Polygala pruinosa</i>
Özge keten	<i>Linum cariense</i>	Gihaye sipirge	<i>Polygala supina</i>
Sarıkamış	<i>Linum mucronatum</i>	Yerdeğiştiren	<i>Polygonum amphibium</i>
Tebeşir keteni	<i>Linum mucronatum</i>	Atmercimeği	<i>Polygonum patulum</i>
Narin keten	<i>Linum tenuifolium</i>	Soğanbağı	<i>Polygonum patulum</i>
Hevhulma	<i>Lythrum salicaria</i>	Kuzukulağı	<i>Rumex acetosella</i>
Gülhannaz	<i>Althaea cannabina</i>	Labada	<i>Rumex crispus</i>
Gülhatmi	<i>Althaea hirsuta</i>	Kuzukıkırdağı	<i>Rumex tuberosus</i>
Ebecik	<i>Malva alcea</i>	Suotu	<i>Potamogeton natans</i>
Yastıman	<i>Malva cretica</i>	Farekulağı	<i>Anagallis arvensis</i>
Ebegümeçi	<i>Malva sylvestris</i>	Tavukkursağı	<i>Androsace maxima</i>
Ayidutu	<i>Maclura pomifera</i>	Hilal kargaotu	<i>Lysimachia verticillaris</i>
Ak dut	<i>Morus alba</i>	Çuhaçiçeği	<i>Primula acaulis</i>
Cilbirtı	<i>Fontanesia phillyreoides</i>	Felçotu	<i>Primula auriculata</i>
Sivri dışbudak	<i>Fraxinus angustifolia</i>	Kan damlası	<i>Adonis aestivalis</i>
Hasanhüseyin çiçeği	<i>Epilobium hirsutum</i>	Cinlalesi	<i>Adonis flammea</i>
Dilyakısı	<i>Epilobium lanceolatum</i>	Yelotu	<i>Ceratocephala falcata</i>
Kurbağasalebi	<i>Coeloglossum viride</i>	Akasma	<i>Clematis vitalba</i>
Kurbağa salebi	<i>Corallorhiza trifida</i>	Morçiçek	<i>Consolida orientalis</i>
Kocadudaklı	<i>Dactylorhiza nieschalkiorum</i>	Topal mahmuz	<i>Consolida raveyi</i>
Bindallıçiçeği	<i>Epipactis helleborine</i>	Horoz kuyruğu	<i>Consolida regalis</i>
Saçuzatan	<i>Limodorum abortivum</i>	Tarla çörekotu	<i>Nigella arvensis</i>
Pipisi salebi	<i>Listera cordata</i>	Mustafa çiçeği	<i>Ranunculus arvensis</i>
Çayır salebi	<i>Orchis palustris</i>	Buladanotu	<i>Ranunculus brutius</i>
Dağ salebi	<i>Orchis spitzelii</i>	Kağıthane çiçeği	<i>Ranunculus constantinopolitanus</i>
Sarı gözotu	<i>Macrosyringion glutinosum</i>	Gümüş düğünçiçeği	<i>Ranunculus illyricus</i>
Kokulu süpürgeotu	<i>Orobanche caryophyllacea</i>	Tiktakdana	<i>Ranunculus repens</i>
Deli yerböreği	<i>Orobanche cernua</i>	Kavgaotu	<i>Reseda germanicopolitana</i>
Toros veremotu	<i>Orobanche cilicica</i>	Ören gerdanlığı	<i>Reseda inodora</i>
Mor veremotu	<i>Orobanche purpurea</i>	Muhabbet çiçeği	<i>Reseda lutea</i>
Narin canavarotu	<i>Orobanche ramosa</i>	Muhabbet çiçeği	<i>Reseda lutea</i>
Hotozlu bitotu	<i>Pedicularis comosa</i>	Eşekçitlimi	<i>Reseda luteola</i>
Kırk bitotu	<i>Pedicularis condensata</i>	Karaçalı	<i>Paliurus spina-christi</i>

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Kardaşkanı	Phelypaea coccinea	Fıtıkotu	Agrimonia eupatoria
Tarla şahteresi	Fumaria parviflora	Su keltatı	Alchemilla mollis
Çömlekçatlatan	Glaucium corniculatum	Akpençe	Alchemilla sericea
Tarla düğünçüceği	Hypecoum pendulum	Tüylü karagöz	Amelanchier ovalis
Kara gelincik	Papaver lacerum	Payam	Amygdalus orientalis
Fukaraotu	Kickxia elatine	Mahlep	Cerasus mahaleb
Som nevrüzotu	Linaria genistifolia	Dağ muşmulası	Cotoneaster nummularius
Ekin nevrüzotu	Linaria genistifolia	Çayirmelikesi	Filipendula vulgaris
Koca aslanagzı	Linaria grandiflora	Dağ çileği	Fragaria vesca
Sarı nevrüzotu	Linaria kurdica	Mübarekotu	Geum rivale
Yedidamarotu	Plantago major	Meryemotu	Geum urbanum
Sinirotu	Plantago major	Su parmakotu	Potentilla recta
Yılandili	Plantago maritima	Kuz parmakotu	Potentilla umbrosa
Kır mavişi	Veronica arguteserrata	Yunus eriği	Prunus divaricata
Ekin mavişi	Veronica arvensis	Bey armudu	Pyrus communis
Çifte maviş	Veronica biloba	Ahlat	Pyrus elaeagnifolia
Baharmavisi	Veronica hederifolia	Kuşburnu	Rosa canina
Oropaçayı	Veronica officinalis	Çobankösteği	Rubus canescens
Gözmumcuğu	Veronica orientalis	Böğürtlen	Rubus sanctus
Bahçe mavişi	Veronica triphyllos	Geyik elması	Sorbus umbellata
Fızık	Acantholimon acerosum	Akçabelumotu	Asperula involucrata
Köslü keveni	Acantholimon caesareum	Sarmaş belum	Asperula lilaciflora
Kavuzlu geven	Acantholimon glumaceum	Nermik	Callipeltis cucullaris
Baca kirpiotu	Acantholimon lycaonicum	Kulaklı sarılıkotu	Cruciata articulata
Güdük kirpiotu	Acantholimon lycaonicum	Kırım güzeli	Cruciata taurica
Kardikeni	Acantholimon ulicinum	Çobansüzgeci	Galium aparine
Kınalı kirpiotu	Acantholimon venustum	Gür iplikçik	Galium incanum
Karakına	Plumbago europaea	Orman iplikçiği	Galium odoratum
İkikilçik	Aegilops biuncialis	Koru yoğurtotu	Galium rotundifolium
Karaot	Aegilops caudata	Sarı yoğurtotu	Galium verum
Ak buğdayanası	Aegilops speltoides	Boyalık	Galium verum
Hanım buğday	Aegilops umbellulata	Kökboyası	Rubia tinctorum
Otlak ayriği	Agropyron cristatum	Kır sedefotu	Ruta thesioides
Tavusotu	Agrostis stolonifera	Karakavak	Populus nigra
Kamış tilkikuyruğu	Alopecurus arundinaceus	Titrek kavak	Populus tremula
Puslu ipekçimi	Apera intermedia	Aksöğüt	Salix alba
İpek çimi	Apera spica-venti	Ardıç güveleği	Arceuthobium oxycedri
Çayıryulafı	Arrhenatherum elatius	Meşe güveliği	Thesium billardieri
Yulaf	Avena sativa	Ökseotu	Viscum album
Kadındili	Briza humilis	Çam güveliği	Viscum album
Küçükzembil	Briza minor	Ova akçağacı	Acer campestre
İbubukotu	Bromus danthoniae	İsfendan	Acer negundo
Salkım kılcan	Bromus racemosus	Sarı taşkıran	Saxifraga cymbalaria
Kaba brom	Bromus ramosus	Benli taşkıran	Saxifraga rotundifolia
Kirpikli damiye	Bromus squarrosus	Elköpürten	Scrophularia scopolii
Sağır ilcan	Bromus sterilis	Serkele	Scrophularia xanthoglossa
Bozkır bromu	Bromus tomentellus	Banotu	Hyoscyamus niger
Köpekdişi	Cynodon dactylon	Sofur	Solanum dulcamara
Puslu putaotu	Elymus elongatus	İlgın	Tamarix smyrnensis
Tebeşir buğdayı	Elymus nodosus	Sırımağu	Daphne pontica
Sabankıran	Elymus repens	Duvar fesleğeni	Parietaria judaica

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Toros buğdayı	<i>Elymus tauri</i>	Isırgan	<i>Urtica dioica</i>
Uzun salkım	<i>Festuca longipanicula</i>	Kokulu menekşe	<i>Viola odorata</i>
Alaca yulaf	<i>Helictotrichon versicolor</i>	Çekiçlik	<i>Asphodeline damascena</i>
Odun arpası	<i>Hordelymus europaeus</i>	İtüzerliği	<i>Zygophyllum fabago</i>
İkili arpa	<i>Hordeum distichon</i>	Çobandüdüğü	<i>Alisma plantago-aquatica</i>
Yatık arpa	<i>Hordeum geniculatum</i>	Hayat süpürgesi	<i>Atriplex hortensis</i>
Arpa	<i>Hordeum vulgare</i>	Yufka unluca	<i>Atriplex laevis</i>
İtalyan çimi	<i>Lolium multiflorum</i>	Unluca	<i>Atriplex tatarica</i>
Sert çim	<i>Lolium rigidum</i>	Dağ pancarı	<i>Beta lomatomogona</i>
Kirpikli inci	<i>Melica ciliata</i>	Ezgen	<i>Camphorosma monspeliaca</i>
Narin darı	<i>Milium vernale</i>	Çatalacı	<i>Petrosimonia brachiata</i>
Yiğit pirinçotu	<i>Oryzopsis miliacea</i>	Döngele	<i>Salsola kali</i>
Fıskiyeotu	<i>Pennisetum orientale</i>	Sırtlı körmən	<i>Allium carinatum</i>
Alp itkuyruğu	<i>Phleum alpinum</i>	Kaya sarmısağı	<i>Allium macrochaetum</i>
Kumul itkuyruğu	<i>Phleum bertolonii</i>	Kardelen	<i>Galanthus elwesii</i>
Meşe itkuyruğu	<i>Phleum exaratum</i>	Karabenek	<i>Artemisia squamata</i>
Bayır itkuyruğu	<i>Phleum phleoides</i>	Kimyon	<i>Carum carvi</i>
Uslu salkım	<i>Poa cenisia</i>	Göz dikenli	<i>Eryngium creticum</i>
Çayıralkımotu	<i>Poa pratensis</i>	Tavşancilotu	<i>Heracleum paphlagonicum</i>
Tüylüceot	<i>Polypogon viridis</i>	Kefe kimyonu	<i>Laser trilobum</i>
Yeşil sıçansaçı	<i>Setaria viridis</i>	Sanikel	<i>Sanicula europaea</i>
Sorguçotu	<i>Stipa ehrenbergiana</i>	Azmiryon	<i>Smyrniolum galaticum</i>
Taş kilaç	<i>Stipa joannis</i>	Sarıkörek	<i>Smyrniolum perfoliatum</i>
Ventenotu	<i>Ventenata dubia</i>	Yılincücüğü	<i>Arum elongatum</i>
Kirpikliçim	<i>Vulpia ciliata</i>	Kargabardağı	<i>Aristolochia maurorum</i>
Yamuk kirpikliçim	<i>Vulpia unilateralis</i>	Gangırdak	<i>Aristolochia pontica</i>
Bezmeceotu	<i>Polygonum arenastrum</i>	Kuşkonmaz	<i>Asparagus officinalis</i>
Madımak	<i>Polygonum cognatum</i>	Gök müşkürüm	<i>Muscari aucheri</i>
Yayılgan	<i>Polygonum convolvulus</i>	Keşişbaşı	<i>Muscari azureum</i>
Tırşon	<i>Polygonum lapathifolium</i>	Soryaz	<i>Ornithogalum armeniacum</i>
Ekşikulak	<i>Rumex conglomeratus</i>	Akbaldır	<i>Ornithogalum narbonneense</i>
Ekşimen	<i>Rumex scutatus</i>	Saçakotu	<i>Asplenium trichomanes</i>
Farekulağı	<i>Anagallis arvensis</i>	Yaylapatı	<i>Aster alpinus</i>
Bağırsakotu	<i>Anagallis foemina</i>	Koyungözü	<i>Bellis perennis</i>
Kargaitu	<i>Lysimachia vulgaris</i>	Ihrız	<i>Carthamus persicus</i>
Dağlalesi	<i>Anemone blanda</i>	Aspir	<i>Carthamus tinctorius</i>
Yağlı mahmuz	<i>Consolida glandulosa</i>	Dişlek sarıbaş	<i>Centaurea kotschyi</i>
Süvari mahmuzu	<i>Consolida hellespontica</i>	Kirpi kangalı	<i>Cirsium echinus</i>
Boz mahmuz	<i>Consolida thirkeana</i>	İlgaz darınacı	<i>Doronicum bithynicum</i>
Başhezaren	<i>Delphinium davisii</i>	Kenger	<i>Gundelia tournefortii</i>
Hezaren	<i>Delphinium venulosum</i>	Çayır şahinotu	<i>Hieracium medianiforme</i>
Deli çörekotu	<i>Nigella elata</i>	Ak andızotu	<i>Inula heterolepis</i>
Cüccem	<i>Nigella nigellastrum</i>	Dedegülü	<i>Jurinea moschus</i>
Kara çöreotu	<i>Nigella segetalis</i>	Galagan	<i>Onopordum acanthium</i>
Evlimemedotu	<i>Ranunculus cornutus</i>	Karasakız	<i>Reichardia dichotoma</i>
Şam düğünçiçeği	<i>Ranunculus damascenus</i>	Çalık	<i>Scorzonera suberosa</i>
Yamuk çirniotu	<i>Ranunculus lateriflorus</i>	Papatya	<i>Tripleurospermum decipiens</i>
Kaya yağotu	<i>Ranunculus pedatus</i>	Saçaklı beybinik	<i>Tripleurospermum tenuifolium</i>
Savotu	<i>Ranunculus polyanthemus</i>	Yel eğreltisi	<i>Athyrium filix-femina</i>
Has düğünçiçeği	<i>Ranunculus reuterianus</i>	Firek	<i>Ostrya carpinifolia</i>
Rumeli yağotu	<i>Ranunculus rumelicus</i>	Göktaşkesen	<i>Aegonychon purpurocaeruleum</i>

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Kaytaran	Thalictrum minus	Tatlıbaba	Anchusa hybrida
Cehri	Rhamnus petiolaris	Tok taşkesen	Buglossoides incrassata
Balkan cehrisi	Rhamnus rhodopea	Sarı taşkesen	Neatostema apulum
Kaf şebnemlisi	Alchemilla caucasica	Bahar sormuğu	Nonea caspica
Top keltat	Alchemilla holocycla	Amasya şıncarı	Onosma bornmuelleri
Dişlek keltat	Alchemilla porrectidens	Küpeli emcek	Onosma bracteosa
Hacıeli bademi	Amygdalus balansae	Kağıt emcek	Onosma sericea
Badem	Amygdalus communis	Bozkır çarşağı	Paracaryum calycinum
Karabadem	Amygdalus webbii	Ak kayagülü	Aethionema iberideum
Kiraz	Cerasus avium	Sarımsak hardalı	Alliaria petiolata
Kaba muşmula	Cotoneaster tomentosus	Güzel kuduzotu	Alyssum praecox
Yemişen	Crataegus monogyna	Sülün kevke	Alyssum trichostachyum
Alıç	Crataegus orientalis	Köse kazteresi	Arabis allionii
Koyun alıcı	Crataegus orientalis	Tüylü kazteresi	Arabis hirsuta
Kotan alıcı	Crataegus tanacetifolia	Temrentere	Arabis sagittata
Kızlar yemişi	Crataegus x bornmuelleri	Nicarotu	Barbarea vulgaris
Ayva	Cydonia oblonga	Peri seyyahotu	Bornmuellera cappadocica
Acı elma	Malus sylvestris	Karahardal	Brassica nigra
Gümüş parmakotu	Potentilla argentea	Dişlikök	Cardamine bulbifera
Bursa parmakotu	Potentilla buccoana	Sultan kodimotu	Cardamine impatiens
Beşparmakotu	Potentilla crantzii	Taraklı kodimotu	Cardamine impatiens
Yatık parmakotu	Potentilla humifusa	Piçik	Cardamine penzesii
Cüce parmakotu	Potentilla micrantha	Sarıgıllık	Chrysochamela elliptica
Gül parmakotu	Potentilla palustris	Kocatelkari	Conringia orientalis
Reşatiotu	Potentilla reptans	Anadolama	Draba anatolica
Erik	Prunus x domestica	Kaya dolaması	Draba bruniifolia
Has gül	Rosa boissieri	Tüylü dolama	Draba heterocoma
Öküz gülü	Rosa pulverulenta	Cüce dolama	Draba nana
Kara kuşburnu	Rosa spinosissima	Kaba zarife	Erysimum pulchellum
Cazı gülü	Rosa villosa	Fındık hardalı	Euclidium syriacum
Ahududu	Rubus idaeus	Morbeğendiotu	Iberis carnosa
Çayır düğmesi	Sanguisorba minor	Çivitotu	Isatis tinctoria
Gambatı	Sanguisorba officinalis	Kızlargöbeği	Isatis tinctoria
Keçisakalı	Spiraea crenata	Horozcuk	Lepidium campestre
Özge belumotu	Asperula bornmuelleri	Diğnik	Lepidium draba
Has belumotu	Asperula pestalozzae	Nujdar	Lepidium latifolium
Yamaç belumotu	Asperula tenella	Tuzık	Lepidium ruderales
İnce haçotu	Crucianella angustifolia	Ada giylesi	Microthlaspi natolicum
Çayır haçotu	Crucianella bithynica	Kaşıkotu	Pseudosempervivum sempervivum
Tüylü sarılıotu	Cruciata pedemontana	Kedi turbu	Rapistrum rugosum
Bursa iplikçiği	Galium album	Çakandura	Rorippa sylvestris
Çankırı yoğurtotu	Galium cankiriense	Ekin dağarcığı	Thlaspi arvense
Yarık	Galium fissurense	Mor dağarcık	Thlaspi lilacinum
Kıvrık iplikçik	Galium floribundum	Sırıktare	Turritis laxa
Çalı iplikçiği	Galium lovcense	Uludeğnek	Asyneuma rigidum
Duvar iplikçiği	Galium murale	Kovan çanı	Campanula trachelium
Gök iplikçik	Galium paschale	Kebere	Capparis spinosa
Keçi iplikçiği	Galium spurium	Ganteper	Cephalaria procera
Havotu	Galium tricorntum	Deli eşekkulağı	Knautia involucrata
Kıllı örenotu	Valantia hispida	Dokuzdon	Lonicera etrusca
Taş sedefotu	Ruta suaveolens	Kediotu	Valeriana officinalis

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Salkım söğüt	Salix babylonica	Top kediotu	Valeriana tuberosa
Yer güveleği	Thesium procumbens	Atyaran	Herniaria glabra
Gökmar güveleği	Viscum album	Kuzey tıstısı	Minuartia micrantha
Taraklık ağacı	Acer hyrcanum	Kavuklu nakıl	Silene capitellata
İt sıracaotu	Scrophularia canina	Gagalı nakıl	Silene rhynchocharpa
Ulu sıracaotu	Scrophularia olympica	Remilotu	Spergularia rubra
Gökmar sığirkuyruğu	Verbascum abieticola	Subounuzu	Ceratophyllum submersum
Koca sığırotu	Verbascum bithynicum	Karağan	Cistus laurifolius
Bozkulak	Verbascum cheiranthifolium	Üç mahrut	Colchicum trigynum
Bozkulak	Verbascum cheiranthifolium	Şaşortkovan	Colchicum umbrosum
Gavur sığirkuyruğu	Verbascum eriocarpum	Bürük	Calystegia silvatica
Altuni sığirkuyruğu	Verbascum flavidum	Çadırçiçeği	Convolvulus cantabrica
Öküzkuşruğu	Verbascum georgicum	Kafirsacı	Cuscuta campestris
Danakkuyruğu	Verbascum glomeratum	Bodur daoruğu	Sedum cespitosum
Uslu sığirkuyruğu	Verbascum gnaphalodes	Eşek hıyarı	Ecballium elaterium
Tavşan sığirkuyruğu	Verbascum lagurus	Boz ardıç	Juniperus excelsa
Yünlü sığirkuyruğu	Verbascum lasianthum	İkiz ayakotu	Carex distachya
Yanık sığirkuyruğu	Verbascum phoeniceum	Çol ayakotu	Carex stenophylla
İnebolu sığirkuyruğu	Verbascum pseudovarians	Pambıkotu	Eriophorum latifolium
Bağ sığirkuyruğu	Verbascum tossiense	Ayna semerotu	Schoenoplectus tabernaemontani
Mor sığirkuyruğu	Verbascum wiedemannianum	Gevrek eğrelti	Cystopteris fragilis
Kokarağaç	Ailanthus altissima	Renkotu	Datisca cannabina
Ova ılgını	Tamarix tetrandra	Deredoruk	Equisetum telmateia
Çekem	Thymelaea passerina	Ayıüzümü	Vaccinium myrtillus
Kindıra	Sparganium erectum	Sütlüağu	Euphorbia anacamperos
Cil	Typha latifolia	Tasmaotu	Euphorbia seguieriana
Püf sazı	Typha shuttleworthii	Urus sütleğeni	Euphorbia szovitsii
Ova karaağacı	Ulmus minor	Patpat	Astragalus lineatus
Mineçiçeği	Verbena officinalis	Ankara geveni	Astragalus listoniae
Yabani menekşe	Viola kitaibeliana	Aydın geveni	Astragalus lycius
Saklı menekşe	Viola occulta	Bıyık geveni	Astragalus melanophrurius
Tüylü menekşe	Viola parvula	Serçe geveni	Astragalus micropterus
Kılçiriş	Asphodeline taurica	Parlak geven	Astragalus nitens
Çobançökerten	Tribulus terrestris	Babadağ geveni	Astragalus pinetorum
Lokman ayıpençesi	Acanthus dioscoridis	Bolaman geveni	Astragalus polemoniicus
Kıllı ayıpençesi	Acanthus hirsutus	Zümra geveni	Astragalus ponticus
Mürver otu	Sambucus ebulus	Türk geveni	Astragalus turcicus
Ağaç mürver	Sambucus nigra	Asfaltotu	Bituminaria bituminosa
Germeşe	Viburnum lantana	Top borcak	Genista involucrata
Kurbağakaşığı	Alisma lanceolatum	Sarısalkım	Laburnum anagyroides
Yatık ateştöpu	Bassia prostrata	Koru mürdümüğü	Lathyrus aureus
Kır pancarı	Beta corolliflora	Colban	Lathyrus cicera
Aksirken	Chenopodium album	Tavşankanı	Lathyrus digitatus
Cülek	Chenopodium foliosum	Gümüş korunga	Onobrychis argyrea
Hölmezotu	Noaea mucronata	Dağ korungası	Onobrychis montana
Boz soda	Salsola boissieri	Korunga	Onobrychis viciifolia
Sarısoğan	Allium flavum	Yalancı akasya	Robinia pseudoacacia
Deliprasa	Allium scorodoprasum	Top çemenotu	Trigonella capitata
Boyacı sumağı	Cotinus coggygria	Kocafiğ	Vicia narbonensis
Çöğre	Pistacia palaestina	Delişıra	Blackstonia perfoliata

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Sumak	<i>Rhus coriaria</i>	Sütlü güşad	<i>Gentiana asclepiadea</i>
Peçek	<i>Anthriscus nemorosa</i>	Gentiyan	<i>Gentiana verna</i>
Havyıldız	<i>Astrodaucus orientalis</i>	İncegeliınçarşafı	<i>Geranium pusillum</i>
Yumurca	<i>Bifora radians</i>	Sucivanperçemi	<i>Myriophyllum spicatum</i>
Gincırop	<i>Bunium microcarpum</i>	Yamaç kantaronu	<i>Hypericum microcalycinum</i>
Çalı şeytanı	<i>Bupleurum gerardii</i>	Çay kantaronu	<i>Hypericum montbretii</i>
Soluk şeytanayağı	<i>Bupleurum rotundifolium</i>	Kangıranotu	<i>Hypericum trachyphyllum</i>
Kavgal	<i>Caucalis platycarpus</i>	Çakır çiğdem	<i>Crocus biflorus</i>
Sarılakotu	<i>Chaerophyllum aureum</i>	Sarı navruz	<i>Crocus danfordiae</i>
Yabani havuç	<i>Daucus carota</i>	Meşe luzulu	<i>Luzula sylvatica</i>
Dikenli çördük	<i>Echinophora tournefortii</i>	Kaba fesleğen	<i>Clinopodium grandiflorum</i>
Çakırotu	<i>Eryngium bithynicum</i>	Balbaş	<i>Lamium macrodon</i>
Çakırotu	<i>Eryngium campestre</i>	Küllü bozotu	<i>Marrubium parviflorum</i>
Yer kestanesi	<i>Eryngium campestre</i>	Çanakçiçeğı	<i>Moluccella laevis</i>
Boğadikeni	<i>Eryngium giganteum</i>	Bozok şalbası	<i>Salvia yosgadensis</i>
Davarotu	<i>Malabaila secacul</i>	Tüylü çay	<i>Stachys lavandulifolia</i>
Peri anasonu	<i>Pimpinella cappadocica</i>	Gülfatma	<i>Alcea apterocarpa</i>
Sultanteresi	<i>Prangos meliocarpoides</i>	Hubazi	<i>Malvella sherardiana</i>
Kışkış	<i>Scandix australis</i>	Gümüşü ihlamur	<i>Tilia tomentosa</i>
İnce dercikotu	<i>Torilis leptophylla</i>	Tuzağacı	<i>Nitraria schoberi</i>
Karaheci	<i>Turgenia latifolia</i>	Kurtbağı	<i>Ligustrum vulgare</i>
Peynirotu	<i>Zosima absinthifolia</i>	Çayırgülü	<i>Epilobium dodonaei</i>
Bacırgan	<i>Cynanchum acutum</i>	Sivrisalep	<i>Anacamptis pyramidalis</i>
Bikir çiçeğı	<i>Vinca herbacea</i>	Ormankuşçuğı	<i>Cephalanthera damasonium</i>
Nivik	<i>Arum hygrophilum</i>	Çamçiçeğı	<i>Cephalanthera rubra</i>
Yaldıran	<i>Arum orientale</i>	Laz salebi	<i>Dactylorhiza euxina</i>
Kuşkonmaz	<i>Asparagus persicus</i>	Kırım salebi	<i>Dactylorhiza iberica</i>
Saplı sümbül	<i>Bellevalia speciosa</i>	Osmanlı salebi	<i>Dactylorhiza osmanica</i>
Minik sümbül	<i>Hyacinthella micrantha</i>	Kayışlı keşkeş	<i>Himantoglossum caprinum</i>
Gavurbaş	<i>Muscari armeniacum</i>	Kedikulağı	<i>Ophrys mammosa</i>
Top müşkürüm	<i>Muscari bourgaei</i>	Sinek salebi	<i>Ophrys oestrifera</i>
Morbaş	<i>Muscari comosum</i>	Çam salebi	<i>Orchis mascula</i>
Arapüzümü	<i>Muscari neglectum</i>	Solgun salep	<i>Orchis pallens</i>
Akyıldız	<i>Ornithogalum alpigenum</i>	Hasancık	<i>Orchis purpurea</i>
Göze sasal	<i>Ornithogalum comosum</i>	Katran alacası	<i>Orchis tridentata</i>
Kirpi sasal	<i>Ornithogalum fimbriatum</i>	Guguk salebi	<i>Platanthera bifolia</i>
Kurt soğanı	<i>Ornithogalum oligophyllum</i>	Horozlu bitotu	<i>Pedicularis comosa</i>
Bayır yıldızı	<i>Ornithogalum orthophyllum</i>	Acer şetere	<i>Fumaria schleicheri</i>
Sakarca	<i>Ornithogalum sigmoideum</i>	Gündürmelalesi	<i>Glaucium flavum</i>
Salkım sakarca	<i>Ornithogalum sphaerocarpum</i>	Cancan	<i>Veronica chamaedrys</i>
Ergin yıldız	<i>Ornithogalum wiedemannii</i>	Güzelnane	<i>Veronica serpyllifolia</i>
Orman sümbülü	<i>Scilla bifolia</i>	Kıl buğday	<i>Aegilops columnaris</i>
Akbaşlı	<i>Achillea aleppica</i>	Narin yulaf	<i>Avena barbata</i>
Hanzabel	<i>Achillea arabica</i>	Peri kılcanı	<i>Bromus cappadocicus</i>
Oymadere	<i>Achillea gypsicola</i>	İbubuk ekini	<i>Bromus scoparius</i>
Civanperçemi	<i>Achillea millefolium</i>	Top tarakotu	<i>Cynosurus echinatus</i>
Kardaşkınası	<i>Achillea santolinoides</i>	Kıvrık tatlıçim	<i>Glyceria notata</i>
Ayvabala	<i>Achillea setacea</i>	Arsız kirkpikliçim	<i>Vulpia myuros</i>
Beyaz civanperçemi	<i>Achillea teretifolia</i>	Çimen eveleğı	<i>Polygonum bistorta</i>
Akçabaş	<i>Anthemis cretica</i>	Şortah	<i>Rumex alpinus</i>
Horoz papatyası	<i>Anthemis cretica</i>	Kökükızıl	<i>Rumex obtusifolius</i>

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Babunç	<i>Anthemis cretica</i>	Deli süsümbülü	<i>Potamogeton berchtoldii</i>
Yaz papatyası	<i>Anthemis sintenisii</i>	Catili	<i>Androsace villosa</i>
Eşekdikeni	<i>Carduus nutans</i>	Yersomunu	<i>Cyclamen coum</i>
Soymaç	<i>Carduus pycnocephalus</i>	Mor kargaotu	<i>Lysimachia atropurpurea</i>
Deli dokuzdikeni	<i>Carlina vulgaris</i>	Lilpar	<i>Caltha palustris</i>
Kır sarıbaşı	<i>Centaurea cankiriensis</i>	Yakmuk	<i>Clematis viticella</i>
Kavgalaz	<i>Centaurea carduiformis</i>	Çöpleme	<i>Helleborus orientalis</i>
Çelebi sarıbaş	<i>Centaurea coronopifolia</i>	Hoş kebiğeç	<i>Ranunculus dissectus</i>
Çakır sarıbaş	<i>Centaurea drabifolia</i>	Narin yağçıçeği	<i>Ranunculus gracilis</i>
Salkım düğme	<i>Centaurea patula</i>	Kır yaylaçanağı	<i>Ranunculus oxyspermus</i>
Acı süpürge	<i>Centaurea virgata</i>	Göl yağotu	<i>Ranunculus rionii</i>
Çağlaotu	<i>Chardinia orientalis</i>	Batak düğünçeği	<i>Ranunculus sceleratus</i>
Hindiba	<i>Cichorium intybus</i>	Suluçanak	<i>Ranunculus trichophyllus</i>
Vişne kangalı	<i>Cirsium hypoleucum</i>	Pala cehri	<i>Rhamnus thymifolia</i>
Dere kangalı	<i>Cirsium pubigerum</i>	Kasıkotu	<i>Aremonia agrimonoides</i>
Selviotu	<i>Conyza canadensis</i>	Kayısı	<i>Armeniaca vulgaris</i>
Boyacı papatyası	<i>Cota tinctoria</i>	Vişne	<i>Cerasus vulgaris</i>
Küt kızan	<i>Cousinia stapfiana</i>	Sivri parmakotu	<i>Potentilla calabra</i>
Yürekotu	<i>Crepis alpina</i>	Çakal eriği	<i>Prunus spinosa</i>
Sakarkanak	<i>Crepis foetida</i>	Kadingöbeği	<i>Rosa hemisphaerica</i>
Ak kısık	<i>Crepis macropus</i>	Tüntürük	<i>Rubus hirtus</i>
Yabankısı	<i>Crepis sancta</i>	Çayır düğmesi	<i>Sanguisorba minor</i>
Gökbaş	<i>Cyanus depressus</i>	Pitlicen	<i>Sorbus torminalis</i>
Düğmeli ot	<i>Cyanus pichleri</i>	Yumyumotu	<i>Asperula glomerata</i>
Deli kapele	<i>Cyanus triumfettii</i>	Berit belumotu	<i>Asperula stricta</i>
Kaplanotu	<i>Doronicum orientale</i>	Sarılıkotu	<i>Cruciata laevipes</i>
Yayla çiçeği	<i>Helichrysum arenarium</i>	Tezgüvelek	<i>Thesium arvense</i>
Hencecalık	<i>Helichrysum graveolens</i>	Kazdağı akçaağacı	<i>Acer hyrcanum</i>
Bey şahinotu	<i>Hieracium oblongum</i>	Yivli taşkıran	<i>Saxifraga exarata</i>
Acıkanak	<i>Hieracium pannosum</i>	Leblebiçiçeği	<i>Saxifraga kotschy</i>
Kökçayı	<i>Inula montbretiana</i>	Ak taşkıran	<i>Saxifraga moschata</i>
Yolotu	<i>Inula oculus-christi</i>	Su kestereotu	<i>Scrophularia umbrosa</i>
Geyikgöbeği	<i>Jurinea consanguinea</i>	Harbakotu	<i>Myricaria germanica</i>
Kavotu	<i>Jurinea pontica</i>	Kördiken	<i>Reaumuria alternifolia</i>
Kaşgaldak	<i>Koelpinia linearis</i>	Deli ılgın	<i>Tamarix parviflora</i>
Şebrek	<i>Lapsana communis</i>	Gövçek	<i>Daphne oleoides</i>
Aşyemliği	<i>Leontodon asperrimus</i>	Ak menekşe	<i>Viola alba</i>
Aslandışı	<i>Leontodon crispus</i>	Çayır menekşesi	<i>Viola sieheana</i>
Gulikazer	<i>Leontodon hispidus</i>	Çiriş	<i>Eremurus spectabilis</i>
Kabalak	<i>Petasites hybridus</i>	Er tırnakotu	<i>Pilosella hoppeana</i>

Resim D.13- Ilgaz Teresi(*Arabis abietina*)

Resim D.14- Kır Sarıbaş(*Centaurea cankiriense*)

D.2. Fauna

İlimiz faunası ile ilgili yapılan çalışmalarda bugüne kadar 51 memeli, 171 kuş, 18 iç su balığı, 17 sürüngen, 8 amfibi ve 1420 omurgasız canlılar tespit edilmiştir.

6 takım, 19 familyaya ait 51 memeli türünden; IUCN kriterlerine göre bunlardan 44 tanesi "LC", 5 tanesi "NT" ve 1 tanesi "VU", 1 tanesi "DD" statülerinde yer almaktadır.

Ornitolojik gözlemler neticesinde 17 takım, 44 familyaya ait toplam 171 kuş türlerinden; IUCN kriterlerine göre bunlardan 164 tanesi "LC", 1 tanesi "EN", 4 tanesi "NT" ve 2 tanesi "VU" statülerinde yer almaktadır.

İç su balıkları için yapılan çalışmalarda 18 iç su balığı türünden; IUCN kriterlerine göre bunlardan 14 tanesi "LC", 2 tanesi "NE" 2 tanesi "VU" statülerinde yer almaktadır.

17 sürüngen türünden; IUCN kriterlerine göre bunlardan 11 tanesi "LC", 3 tanesi "NE" 2 tanesi "NT" ve 1 tanesi "VU" statülerinde yer almaktadır.

8 amfibi türünün IUCN kriterlerine göre bunlardan 6 tanesi "LC", 1 tanesi "NT" 1 tanesi "DD" statülerinde yer almaktadır.

Omurgalı canlılar için yapılan çalışmada 1420 omurgalı türünden; IUCN kriterlerine göre bunlardan 126 tanesi "LC", 128 tanesi "NE" 5 tanesi "NT", 1 tanesi "EN" 2 tanesi "VU" ve 1 tanesi de "CR" statülerinde yer almaktadır.

(Çankırı İlinin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme İşçi projesi)

IUCN : (International Union for Conservation of Nature - Dünya Doğayı Koruma Birliği)

"EN": Tehlikede

"CR": Kritik Tehlikede

"NT": Tehdide Yakın

"NE": Az Endişe Verici

"LC": En Az Endişe Verici

"VU": Duyarlı Hassas

"DD": Yetersiz Veri

Çankırı Karadeniz ve İç Anadolu Bölgeleri arasında bulunması nedeniyle, fauna açısından çeşitlilik gösterdiği bilinmektedir. Kuzeyde, karadeniz ikliminin hakim olduğu ormanlık ve dağlık coğrafyada ayı, kızılgeyik, karaca, çakal ve kurt gibi memeli türler mevcuttur. Son yıllarda Yapraklı, Eldivan, Orta ve Merkez ilçe ormanlık alanlarında da karaca popülasyonunun varlığı tespit edilmiştir. Tilki, tavşan, sansar ve sincap gibi memeliler ise ilin neredeyse genelinde görülmektedir. İlimizin güneydoğusundan geçen Kızılırmak ise, göç mevsiminde sakarca, çamurcun, fiyu, elmabaş patka ve yeşilbaş gibi su kuşlarını misafir etmektedir. Ayrıca ilimizin hemen hemen her ilçesinde yer alan küçük göller ve göletler de angıt ve sakarmeke gibi hayvanları barındırmaktadır.

Çizelge D.47– Çankırı İlinin Memeli Hayvan Türleri
(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü,2023)

ÇANKIRI İLİ MEMELİ HAYVAN TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Ağaç sansarı	Martes martes	Ev Faresi	<i>Mus macedonicus</i>
Çakal	Canis aureus	Ev Sıçanı	<i>Rattus rattus</i>
Kurt	Canis lupus	Su Samuru	<i>Lutra lutra</i>
Kızıl Tilki	Vulpes vulpes	Kaya Sansarı	<i>Martes foina</i>
Karaca	Capreolus capreolus	Porsuk	<i>Meles meles</i>
Kızıl Geyik	Cervus elaphus	Gelincik	<i>Mustela nivalis</i>
Su Sıçanı	Arvicola amphibius	Büyük nalburunlu yarasa	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>
Kar Faresi	Chionomys nivalis	Küçük nalburunlu yarasa	<i>Rhinolophus hipposideros</i>
Cüce Avurtlak	Cricetulus migratorius	Kafkas Sincabı	<i>Sciurus anomalus</i>
Çöl Sıçanı	Meriones tristrami	Gelengi	<i>Spermophilus xanthoprimum</i>
Avurtlak	Mesocricetus brandti	Küçük Beyaz Dişli Sivriburunlu fare	<i>Crocidura suaveolens</i>
Tarla Faresi	Microtus guentheri	Kör Fare	<i>Nannospalax xanthodon</i>
Su Kıyı Faresi	Microtus levis	Yaban Domuzu	<i>Sus scrofa</i>
Sosyal Tarla Faresi	Microtus socialis	Boz Ayı	<i>Ursus arctos</i>
Kızıl Sırtlı Fare	Myodes glareolus	Geniş kanatlı yarasa	<i>Eptesicus serotinus</i>
Arap Tavşanı	Allactaga williamsi	Savi'nin Cüce Yarasası	<i>Hypsugo savii</i>
Kirpi	Erinaceus concolor	Küçük farekulaklı yarasa	<i>Myotis blythii</i>
Yaban Kedisi	Felis silvestris	Farekulaklı Büyük Yarasa	<i>Myotis myotis</i>
Vaşak	Lynx lynx	Küçük sakallı yarasa	<i>Myotis mystacinus</i>
Ağaç Yediuyuru	Dryomys nitedula	Cüce Yarasa	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>
Yaban Tavşanı	Lepus europaeus	Alaca Sansar	<i>Vormela peregusna</i>
Uzun kanatlı yarasa	Miniopterus schreibersii	Köstebek	<i>Talpa levantis</i>
Sarı Boyunlu Orman Faresi	Apodemus flavicollis	Büyük kulaklı yarasa	<i>Myotis bechsteinii</i>
Kaya Faresi	Apodemus mystacinus	Bayağı akşamcı yarasa	<i>Nyctalus noctula</i>
Küçük Orman Faresi	Apodemus uralensis	Çift renkli yarasa	<i>Vespertilio murinus</i>
Orman Faresi	Apodemus witherbyi	Ev Faresi	<i>Mus macedonicus</i>

Resim D.15-Kızıl Tilki (Vulpes vulpes)

Resim D.16- Ağaç Sansarı(Martes martes)

Resim D.17- Kızıl Geyik(Cervus elaphus)

Resim D.18- Arap Tavşanı(*Allactage williamsi*)

Resim D.19- Porsuk(*Meles meles*)

Resim D.20- Boz Ayı(*Ursus arctos*)

2022 yılı dördüncü dönem izleme çalışmaları esnasında fotokopan görüntülerine Saz kedisi (*Felis chaus*) rastlanmış olup izlenecek türler listesine dahil edilmiştir.

Resim D.21-Saz kedisi (Felis chaus)

Çizelge D.48– Çankırı İlinin Kuş Türleri

(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü,2023)

ÇANKIRI İLİ KUŞ TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Şah Kartal	Aquila heliaca	Tahtalı güvercin	Columba palumbus
Kızıl şahin	Buteo rufinus	Kumru	Streptopelia decaocto
Yılan kartalı	Circaetus gallicus	Küçük kumru	Streptopelia senegalensis
Saz delicesi	Circus aeruginosus	Gökkuzgun	Coracias garrulus
Çayır delicesi	Circus pygargus	Kuzgun	Corvus corax
Küçük orman kartalı	Clanga pomarina	Küçük karga	Corvus monedula
Sakallı akbaba	Gypaetus barbatus	Tepeli guguk	Clamator glandarius
Kızıl akbaba	Gyps fulvus	Bahçe kirazkuşu	Emberiza cirrus
Küçük kartal	Hieraaetus pennatus	Kirazkuşu	Emberiza hortulana
Tarlakuşu	Alauda arvensis	Byıklı doğan	Falco biarmicus
Kulaklı toygar	Eremophila alpestris	Küçük kerkenez	Falco naumanni
Tepeli toygar	Galerida cristata	Gökdoğan	Falco peregrinus
Orman toygarı	Lullula arborea	Kocabaş	Coccythraustes coccythraustes
Boğmaklı toygar	Melanocorypha calandra	Çaprazgaga	Loxia curvirostra
Angıt	Tadorna ferruginea	Şakrak kuşu	Pyrrhula pyrrhula
Ebabil	Apus apus	Kara iskete	Serinus pusillus
Büyük ak balıkçıl	Ardea alba	Karabaşlı iskete	Spinus spinus
Sığır balıkçılı	Bubulcus ibis	Bataklık kırlangıcı	Glareola pratincola
Küçük ak balıkçıl	Egretta garzetta	Kızıl kırlangıç	Cecropis daurica
Kızkuşu	Vanellus vanellus	Ev kırlangıcı	Delichon urbicum
Ak leylek	Ciconia ciconia	Kaya kırlangıcı	Ptyonoprogne rupestris
Kara leylek	Ciconia nigra	Kum kırlangıcı	Riparia riparia
Kaya güvercini	Columba livia	Büyük örümcekkuşu	Lanius excubitor
Üveyik	Streptopelia turtur	Kara alınlı örümcek kuşu	Lanius minor
Leş Kargası	Corvus cornix	Maskeli örümcekkuşu	Lanius nubicus
Ekin kargası	Corvus frugilegus	Kızıl başlı örümcek kuşu	Lanius senator
Ala karga	Garrulus glandarius	Gülen sumru	Gelochelidon nilotica
Saksağan	Pica pica	Karabaş martı	Larus ridibundus
Guguk kuşu	Cuculus canorus	Arikuşu	Merops apiaster
Tarla kirazkuşu	Emberiza calandra	Kır incir kuşu	Anthus campestris

ÇANKIRI İLİ KUŞ TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Kaya kirazkuşu	Emberiza cia	Çayır incir kuşu	Anthus pratensis
Karabaşlı kirazkuşu	Emberiza melanocephala	Dağ incirkuşu	Anthus spinoletta
Delice doğan	Falco subbuteo	Akkuyruksallayan	Motacilla alba
Kerkenez	Falco tinnunculus	Dağ kuyruksallayanı	Motacilla cinerea
Keten kuşu	Carduelis cannabina	Sarı kuyruksallayan	Motacilla flava
Saka	Carduelis carduelis	Kızılgerdan	Erithacus rubecula
Florya	Chloris chloris	Halkalı sinekkapan	Ficedula albicollis
İspinoz	Fringilla coelebs	Alaca Sinekkapan	Ficedula semitorquata
Alamecek	Rhodopechys sanguineus	Taşbülbulü	Irania gutturalis
Küçük iskete	Serinus serinus	Taşkızılı	Monticola saxatilis
Kır kırlangıcı	Hirundo rustica	Gökardıç	Monticola solitarius
Kızıl sırtlı örümcek kuşu	Lanius collurio	Benekli sinekkapan	Muscicapa striata
Sumru	Sternula albifrons	Ak sırtlı kuyrukkakan	Oenanthe finschii
Kızılgerdanlı incirkuşu	Anthus cervinus	Karakulaklı kuyrukkakan	Oenanthe hispanica
Ağaç İncir Kuşu	Anthus trivialis	Alaca kuyrukkakan	Oenanthe pleschanka
Bülbül	Luscinia megarhynchos	Karakızılkuşuk	Phoenicurus ochruros
Boz kuyrukkakan	Oenanthe isabellina	Kızılkuşuk	Phoenicurus phoenicurus
Kuyrukkakan	Oenanthe oenanthe	Çayır taşkuşu	Saxicola rubetra
Büyük baştankara	Parus major	Taşkuşu	Saxicola torquata
Ev serçesi	Passer domesticus	Sarı asma	Oriolus oriolus
Ağaç serçesi	Passer montanus	Mavi baştankara	Cyanistes caeruleus
Bıldırcın	Coturnix coturnix	Çam baştankarası	Periparus ater
Orman alaca ağaçkakanı	Dendrocopos major	Söğüt serçesi	Passer hispaniolensis
Küçük batağan	Tachybaptus ruficollis	Kaya serçesi	Petronia petronia
Sakarmeke	Fulica atra	Kınalı keklik	Alectoris chukar
Saz Tavuğu	Gallinula chloropus	Çilkeklik	Perdix perdix
Siğircik	Sturnus vulgaris	Aksırtlı Ağaçkakan	Dendrocopos leucotos
Boz Çıvgın	Phylloscopus bonelli	Alaca Ağaçkakan	Dendrocopos syriacus
Çıvgın	Phylloscopus collybita	Boyunçeviren	Jynx torquilla
Söğüt bülbülü	Phylloscopus trochilus	Bahri	Podiceps cristatus
Karabaşlı ötleğen	Sylvia atricapilla	Büyük Dağ Bülbülü	Prunella collaris
Akgerdanlı ötleğen	Sylvia communis	Uzunbacak	Himantopus himantopus
Çeltikçi	Plegadis falcinellus	Çulha kuşu	Remiz pendulinus
Karatavuk	Turdus merula	Dere düdükcünü	Actitis hypoleucos
Çakır kuşu	Accipiter gentilis	Küçük Kum kuşu	Calidris minuta
Atmaca	Accipiter nisus	Döğüşkenkuş	Philomachus pugnax
Kara akbaba	Aegypius monachus	Yeşil düdükcün	Tringa ochropus
Kaya kartalı	Aquila chrysaetos	Sıvacı kuşu	Sitta europaea
Şahin	Buteo buteo	Kaya sıvacı kuşu	Sitta neumayer
Büyük orman kartalı	Clanga clanga	Kulaklı orman baykuşu	Asio otus
Kara çaylak	Milvus migrans	Kukumav	Athene noctua
Küçük akbaba	Neophron percnopterus	İshak kuşu	Otus scops
Uzun kuyruklu baştankara	Aegithalos caudatus	Büyük kamışçın	Acrocephalus arundinaceus
Bozkır toygarı	Calandrella brachydactyla	Saz kamışçını	Acrocephalus scirpaceus
Yalıçapkını	Alcedo atthis	Kamış bülbülü	Cettia cetti
Kaşıkgağa	Anas clypeata	Ak mukallit	Iduna pallida
Fiyu	Anas penelope	Boz ötleğen	Sylvia borin
Yeşibaş ördek	Anas platyrhynchos	Küçük akgerdanlı ötleğen	Sylvia curruca
Akkarınlı Ebabil	Tachymarptis melba	Maskeli ötleğen	Sylvia melanocephala
Gri balıkçıl	Ardea cinerea	Çizgili ötleğen	Sylvia nisoria

ÇANKIRI İLİ KUŞ TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Erguvani Balıkçıl	Ardea purpurea	Çitkuşu	Troglodytes troglodytes
Çobanaldatan	Caprimulgus europaeus	Öter ardıç	Turdus philomelos
Orman tırmaşığı	Certhia familiaris	Tarla ardıç kuşu	Turdus pilaris
Halkalı küçük cılıbit	Charadrius dubius	Boğmaklı ardıç kuşu	Turdus torquatus
Dere Kuşu	Cinclus cinclus	Ökse ardıcı	Turdus viscivorus
Gökçe güvercin	Columba oenas	Tahtalı güvercin	Columba palumbus

Resim D.22- Çit Ötleğeni (*Sylvia nisoria*)

Resim D.23- Şah Kartal (*Aquila heliaca*)

Resim D.24- Büyük Dağ Bülbülü

Resim D.25- Saz Tavuğu

Resim D.26- Yalıçapkını

Resim D.27- Tahtalı Güvercin

Resim D.28- Alaca Ağaçkakan

Resim D.29- Küçük Akgerdanlı Ötleğen

Çizelge D.49– Çankırı İlinin Sürüngen Türleri
(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü,2023)

ÇANKIRI İLİ SÜRÜNGEN TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
İnce Yılan	<i>Pelophylax ridibundus</i>	Hazer yılanı	<i>Pelophylax ridibundus</i>
Kafkas Burunlu Engereği	<i>Bufo bufo</i>	Benekli Kaplumbağa	<i>Bufo bufo</i>
Yılan kertenkele	<i>Bufotes variabilis</i>	Yeşil Kertenkele	<i>Bufotes variabilis</i>
Trabzon Kertenkelesi	<i>Hyla orientalis</i>	Hazer Çizgili Kaplumbağası	<i>Hyla orientalis</i>
İri Yeşil Kertenkele	<i>Ommatotriton ophryticus</i>	İnce Parmaklı Keler	<i>Ommatotriton ophryticus</i>
Tarla Kertenkelesi	<i>Pelobates syriacus</i>	Küpelı Yılan	<i>Pelobates syriacus</i>
Cüce kertenkele	<i>Rana macrocnemis</i>	Su Yılanı	<i>Rana macrocnemis</i>
Tosbağa	<i>Triturus karelinii</i>	Kör Yılan	<i>Triturus karelinii</i>
İnce kertenkele	Tür*	Hazer yılanı	<i>Pelophylax ridibundus</i>

Resim D.30- Cüce Kertenkele

Resim D.31- Tosbağa

Resim D.32- Hazer Yılanı

Resim D.33- İnce Parmaklı Keler

Çizelge D.50– Çankırı İlinin Çiftyaşar Türleri

(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü,2023)

ÇANKIRI İLİ ÇİFTYAŞARLAR TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Ova Kurbağası	<i>Pelophylax ridibundus</i>	Kuzey Şeritli Semenderi	<i>Ommatotriton ophryticus</i>
Siğilli Kurbağa	<i>Bufo bufo</i>	Toprak Kurbağası	<i>Pelobates syriacus</i>
Değişken Desenli Gece Kurbağası	<i>Bufotes variabilis</i>	Uludağ Kurbağası	<i>Rana macrocnemis</i>
Oriental Ağaç Kurbağası	<i>Hyla orientalis</i>	Pürtüklü Semender	<i>Triturus karelinii</i>

Resim D.34- Ova Kurbağası

Resim D.35- Pürtüklü Semender

Resim D.36- Oriental Ağaç Kurbağası

Resim D.37- Uludağ Kurbağası

Çizelge D.51– Çankırı İlinin Balık Türleri

(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü,2023)

ÇANKIRI İLİ BALIK TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Sazan	Cyprinus carpio	Kababurun	Chondrostoma angorense
Siraz	Capoeta sieboldii	Taşısiran	Cobitis simplicispina
Kaya Balığı	Neogobius fluviatilis	Kızılırmak Kaya Balığı	Gobio kizilirmakensis
Noktalı İnci Balığı	Alburnoides freyhofi	Çöpçü Balığı	Oxynoemacheilus angorae
İnci Balığı	Alburnus derjugini	Çöpçü Balığı	Oxynoemacheilus kosswigi
İnci Balığı	Alburnus escherichii	Kızılırmak Çöpçü Balığı	Oxynoemacheilus samanticus
Gümüş Balığı	Atherina boyeri	Çakıl Balığı	Pseudorasbora parva
Bıyıklı Balık	Barbus tauricus	Acıbalık	Rhodeus amarus
Siraz	Capoeta baliki	Tatlısu Kefali	Squalius pursakensis

Resim D.38- Tatlisu Kefali

Resim D.39- Noktalı İnci Balığı

Resim D.40- Kababurun Balığı

Çizelge D.52– Çankırı ilinin Omurgasız Canlılar Türleri
(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü,2023)

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Sarı Lekeli Kavak Süslüböceği	Melanophila picta	<i>Rhagium inquisitor</i>	<i>Gymnopleurus mopsus</i>
Dip kurdu	Capnodis tenebrionis	<i>Dinoptera collaris</i>	<i>Holochelus (Miltotrogus) escherichi</i>
Haziran böceği	Polyphylla (s.str.) fullo	<i>Cortodera discolor</i>	<i>Oxythyrea cinctella</i>
Çilek Tohum Böceği	Harpalus rufipes	<i>Cortodera flavimana</i>	<i>Tropinota (Epicometis) hirta</i>
Süne	Eurygaster integriceps	<i>Cortodera rufipes</i>	<i>Aphodius fimetarius</i>
Kımıl	Aelia rostrata	<i>Vadonia moesiaca</i>	<i>Euheptaulacus sus</i>
Dut kimili	Dolycoris baccarum	<i>Vadonia unipunctata</i>	<i>Euoniticellus fulvus</i>
Mermer Zıpzıpı	Carcharodus (Lavatheria) lavatherae	<i>Pseudovadonia livida</i>	<i>Euoniticellus pallipes</i>
Şark Zıpzıpı	Carcharodus (Reverdinus) orientalis	<i>Stictoleptura fulva</i>	<i>Caccobius histeroides</i>
Kara Zıpzıp	Erynnis (Hesperopegasus) marloyi	<i>Anastrangalia dubia</i>	<i>Furconthophagus furcatus</i>
Paslı Zıpzıp	Erynnis (s.str.) tages	<i>Anastrangalia sanguinolenta</i>	<i>Palaeonthophagus ovatus</i>
İspanyol Zıpzıpı	Pyrgus armoricanus	<i>Judolia erratica</i>	<i>Palaeonthophagus ruficapillus</i>
Ege Zıpzıpı	Pyrgus melotis	<i>Rutpela maculata</i>	<i>Copris (Copris) armeniacus</i>
Zeytuni Zıpzıp	Pyrgus serratulae	<i>Stenurella bifasciata</i>	<i>Onthophagus (Palaeonthophagus) carpanetoi</i>
Sarıbandlı Zıpzıp	Pyrgus sidae	<i>Stenurella septempunctata</i>	<i>Onthophagus (Palaeonthophagus) rakovici</i>
Kızıl Zıpzıp	Spialia (Neospialia) orbifer	<i>Asemum striatum</i>	<i>Onthophagus (Palaeonthophagus) parmatus</i>
Levantin Zıpzıpı	Thymelicus hyrax	<i>Spondylis buprestoides</i>	<i>Phaeaphodius tauricola</i>
Siyah Antenli Zıpzıp	Thymelicus lineolus	<i>Purpuricenens budensis</i>	<i>Alosimus abeillei</i>
Sarı Antenli Zıpzıp	Thymelicus sylvestris	<i>Certallum ebulinum</i>	<i>Meloe proscarabaeus</i>
Yalancıapollo	Archon apollinus	<i>Ropalopus clavipes</i>	<i>Muzimes collaris</i>
Erik Kırlangıçkuyruğu	Iphiclidides podalirius	<i>Phymatodes testaceus</i>	<i>Mylabris variabilis</i>
Kırlangıçkuyruk	Papilio (s.str.) machaon	<i>Anaglyptus arabicus</i>	<i>Stenodera caucasica</i>
Dumanlıapollo	Parnassius (Driopa) mnemosyne	<i>Plagionotus floralis</i>	<i>Zonitis nana</i>
Apollo	Parnassius (s.str.) apollo	<i>Plagionotus bobelayei</i>	<i>Nicrophorus germanicus</i>
Stepfistosu	Zerynthia (Allancastria) deyrollei	<i>Chlorophorus varius</i>	<i>Nicrophorus humator</i>
Turuncüsülü	Anthocharis cardamines	<i>Chlorophorus aegyptiacus</i>	<i>Silpha obscura</i>
Alıçbeyazı	Aporia (s.str.) crataegi	<i>Chlorophorus sartor</i>	<i>Acinopus picipes</i>
Sarıazamet	Colias (Eriocolias) crocea	<i>Rusticoclytus rusticus</i>	<i>Cicindela monticola</i>
Güzel azamet	Colias (s.str.) alfaciariensis	<i>Clytus arietis</i>	<i>Carabus (Ischnocarabus) tenuitarsis</i>
Dağ Oyklösü	Euchloe (s.str.) ausonia	<i>Clytus rhamnii</i>	<i>Carabus (Lamprostus) torosus</i>
Orakkanat	Gonepteryx (s.str.) rhamnii	<i>Clytus schurmanni</i>	<i>Carabus (Oxycarabus) saphyrinus</i>
Doğulu Narinormanbeyazı	Leptidea duponcheli	<i>Stenopterus rufus</i>	<i>Cephalota (Taenidia) eiselti</i>
Narinormanbeyazı	Leptidea sinapis	<i>Dorcadion boluense</i>	<i>Cephalota (Taenidia) cankiriana</i>
Çizgili Dağbeyazmeleği	Pieris (Artogeia) bryoniae	<i>Dorcadion cinerarium</i>	<i>Cylindera (Cicindina) arenaria</i>
Dağbeyazmeleği	Pieris (Artogeia) ergane	<i>Dorcadion muchei</i>	<i>Cylindera (s.str.) germanica</i>
Mann'ın Beyazmeleği	Pieris (Artogeia) mannii	<i>Dorcadion subsericatum</i>	<i>Lophyridia littoralis</i>
Yalancı Beyazmelek	Pieris (Artogeia) pseudorapae	<i>Dorcadion sabanoezueense</i>	<i>Trechus (s.str.) ilgazicus</i>
Küçük Beyazmelek	Pieris (Artogeia) rapae	<i>Dorcadion eptemlineatum</i>	<i>Pseudoophonus rufipes</i>
Küçük Beneklimelek	Pontia chloridice	<i>Dorcadion scabricolle</i>	<i>Carabus (Procrustes) chevrolati</i>
Yeni Beneklimelek	Pontia edusa	<i>Dorcadion septemlineatum</i>	<i>Calomera fischeri</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Zegrıs	Zegrıs eupheme	<i>Dorcadion subsericatum</i>	<i>Calomera littoralis</i>
Küçük Kaplumbağa	<i>Aglais urticae</i>	<i>Dorcadion yilmazi</i>	<i>Harpalus griseus</i>
Niyobe	<i>Argynnis (Fabriciana) niobe</i>	<i>Morimus orientalis</i>	<i>Harpalus smaragdinus</i>
Bahadır	<i>Argynnis (Pandoriana) pandora</i>	<i>Pogonocherus fasciculatus</i>	<i>Pachystus graecus</i>
Güzelinci	<i>Argynnis (Speyeria) aglaja</i>	<i>Acanthocinus aedilis</i>	<i>Brachinus explodens</i>
Beyazinci	<i>Boloria (Clossiana) euphrosyne</i>	<i>Leiopus nebulosus</i>	<i>Brachinus crepitans</i>
Dikenkelebeği	<i>Vanessa (Cynthia) cardui</i>	<i>Oberea resslı</i>	<i>Poecilus cupreus</i>
Nazugum	<i>Euphydryas (Eurodryas) aurinia</i>	<i>Oxyilia argentata</i>	<i>Calathus (Neocalathus) melanocephalus</i>
Güzel Nazugum	<i>Euphydryas (Eurodryas) orientalis</i>	<i>Phytoecia humeralis</i>	<i>Ophonus (Metophonus) veluchianus</i>
İspanyol Kraliçesi	<i>Issoria lathonia</i>	<i>Phytoecia wachanrui</i>	<i>Cylindronotus (Odocnemis) dasypus</i>
Akdeniz Hanımeli kelebeği	<i>Limnitis (Azuritis) reducta</i>	<i>Phytoecia merkli</i>	<i>Probatiscus (Pelorinus) granipennis</i>
Cezayirli İparhan	<i>Melitaea (Cinclidia) (phoebe) punica</i>	<i>Phytoecia pauliraputii</i>	<i>Gonocephalum (s. str.) granulatum</i>
Benekli İparhan	<i>Melitaea (Didymaeformis) didyma</i>	<i>Phytoecia caerulea</i>	<i>Opatrum (s. str.) geminatum</i>
Güzel İparhan	<i>Melitaea (Didymaeformis) fascelis</i>	<i>Phytoecia praetextata</i>	<i>Opatrum (s. str.) sabulosum</i>
İparhan	<i>Melitaea (s.str.) cinxia</i>	<i>Phytoecia praetextata</i>	<i>Podonta soror</i>
Amannisa	<i>Melitaea (Mellicta) athalia</i>	<i>Phytoecia pubescens</i>	<i>Omophlus caucasicus</i>
Karaağaç Nıfıfıfısı	<i>Nymphalis polychloros</i>	<i>Phytoecia rufipes</i>	<i>Pimelia (camphonota) subglobosa</i>
Yırtık yırtık	<i>Polygonia (Comma) c-album</i>	<i>Phytoecia virgula</i>	<i>Anisoplia (Autanisoplia) austriaca</i>
Atalanta	<i>Vanessa (s.str.) atalanta</i>	<i>Phytoecia coerulea</i>	<i>Netocia (Potosia) cuprina</i>
Karamurat	<i>Brintesia circe</i>	<i>Agapanthia lateralis</i>	<i>Prataetia (Philhelena) ungarica</i>
Cadı	<i>Chazara (s.str.) briseis</i>	<i>Agapanthia cardui</i>	<i>Prataetia (Potosia) funebris</i>
Funda Zıpızıp Perisi	<i>Coenonympha (s.str.) arcania</i>	<i>Agapanthia suturalis</i>	<i>Laccobius (Microlaccobius) gracilis</i>
Küçük Zıpızıp Perisi	<i>Coenonympha (s.str.) pamphilus</i>	<i>Agapanthia violacea</i>	<i>Laccobius (Dimorpholaccobius) simulatrix</i>
İskoç güzelesmeri	<i>Erebia aethiops</i>	<i>Prionus coriarius</i>	<i>Hydraena ancyrae</i>
Orman Güzelesmeri	<i>Erebia medusa</i>	<i>Ergates faber</i>	<i>Hydraena coryleti</i>
Güney kızılmeleği	<i>Hipparchia (Parahipparchia) aristaeus</i>	<i>Rhagium (Megarhagium) mordax</i>	<i>Agabus (Gaurodytes) biguttatus</i>
Esmerperi	<i>Hyponephele (s.str.) lupina</i>	<i>Pachytodes erraticus</i>	<i>Agabus bipustulatus</i>
Azeri Esmerperi	<i>Hyponephele (s.str.) zuvandica</i>	<i>Cerambyx carinatus</i>	<i>Agabus paludosus</i>
Orman esmerboncuğu	<i>Lasiommata petropolitana</i>	<i>Acanthocinus griseus</i>	<i>Acilius sulcatus</i>
Çayiresmeri	<i>Maniola (s.str.) jurtina</i>	<i>Agapanthia frivaldszkyi</i>	<i>Hydroglyphus geminus</i>
Anadolu Melikesi	<i>Melanargia (Turcargia) larissa</i>	<i>Opsilia coerulea</i>	<i>Platambus maculatus</i>
Ormanmelikesi	<i>Melanargia (s.str.) galathea</i>	<i>Phytoecia (Neomusaria) balcanica</i>	<i>Scarodytes halensis</i>
Karanlık Orman Esmeri	<i>Pararge aegeria</i>	<i>Phytoecia (s.str.) cylindrica</i>	<i>Elmis rioloides</i>
Anadolu Yalancıcadısı	<i>Pseudochazara (Achazara) anthelea</i>	<i>Phytoecia (s.str.) caerulea</i>	<i>Stenelmis puberula</i>
Zümrüt	<i>Callophrys rubi</i>	<i>Phytoecia (s.str.) gamzeae</i>	<i>Gyrinus substriatus</i>
Kutsalmavi	<i>Celastrina argiolus</i>	<i>Niphona picticornis</i>	<i>Notonecta (s.str.) glauca</i>
Mavi Osiris	<i>Cupido (s.str.) osiris</i>	<i>Cortodera neslihanae</i>	<i>Notonecta marmorea</i>
Karagöz mavisı	<i>Glaucopteryx (s.str.) alexis</i>	<i>Julodis ehrenbergi</i>	<i>Hydrometra stagnorum</i>
Anadolu Dev mavisı	<i>Glaucopteryx (lolana) lessei</i>	<i>Sphenoptera (s. str.) antiqua</i>	<i>Gerris (s. str.) costae</i>
Büyük Morbakırgüzeli	<i>Lycaena (Alciphronia) alciphron</i>	<i>Sphenoptera (s. str.) coracina</i>	<i>Gerris (s. str.) costae</i>
Ormanbakırgüzeli	<i>Lycaena (Heodes) virgaureae</i>	<i>Anthaxia (Cratomerus) hungarica</i>	<i>Gerris thoracicus</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
İslibakırgüzeli	Lycaena (Loweia) tityrus	<i>Anthaxia (Haplanthaxia) millefolii</i>	<i>Adelphocoris lineolatus</i>
Ateşbakırgüzeli	Lycaena (Palaeochrysophanus) candens	<i>Anthaxia (Melanthaxia) nigrojubata</i>	<i>Closterotomus norwegicus</i>
Küçükateşgüzeli	Lycaena (Thersamonia) thersamon	<i>Anthaxia (Melanthaxia) godeti</i>	<i>Aphanosoma italicum</i>
Beneklibakırgüzeli	Lycaena (s.str.) phlaeas	<i>Agrilus roscidus</i>	<i>Atractotomus magnicornis</i>
Rebel'in Korubenisi	Phengaris rebeli	<i>Capnodis tenebricosa</i>	<i>Atractotomus mali</i>
Doğulu Esmegöz	Plebejus (Kretania) carmon	<i>Anthobium melanocephalum</i>	<i>Auchenocrepis reuteri</i>
Idasmavisi; Esmegöz	Plebejus (Lycaeides) idas	<i>Trigonurus asiaticus</i>	<i>Brachycoleus decolor</i>
Anadolu Esmegözü	Plebejus (Plebejides) modicus	<i>Aleochara bipustulata</i>	<i>Calocoris affinis</i>
Gümüş Lekeli Esmegöz	Plebejus (s.str.) argus	<i>Aleochara bilineata</i>	<i>Calocoris angularis</i>
Çokgözlü Gümüşmavi	Polyommatus (Albulina (Plebejidea)) loewii	<i>Aleochara laevigata</i>	<i>Camponotidea saundersi</i>
Geranyum Çokgözlüsü	Polyommatus (Aricia (Eumedonia)) eumedon	<i>Aleochara intricata</i>	<i>Campylomma lindbergi</i>
Çokgözlü Balkan mavisi	Polyommatus (Aricia (Ultraaricia)) anteros	<i>Aleochara haematoptera</i>	<i>Campylomma verbasci</i>
Çokgözlü Esmer	Polyommatus (Aricia (s.str.)) agestis	<i>Acrotone obfuscata</i>	<i>Charagochilus gyllenhali</i>
Çokgözlü Ormanesmeri	Polyommatus (Aricia (s.str.)) artaxerxes	<i>Aloconota gregaria</i>	<i>Chlamydatus (Euattus) pullus</i>
Anormal Çokgözlü	Polyommatus (s.str. (Agrodiaetus (Admetusia))) admetus	<i>Atheta atramentaria</i>	<i>Dichroscytus seidenstückeri</i>
Çokgözlü Demavendesmeri	Polyommatus (s.str. (Agrodiaetus (Admetusia))) demavendi	<i>Atheta cinnamoptera</i>	<i>Eurycolpus annulatus</i>
Ripart'ın Anormal Çokgözlüsü	Polyommatus (s.str. (Agrodiaetus (Admetusia))) ripartii	<i>Atheta crassicornis</i>	<i>Globiceps flavomaculatus</i>
Çokgözlü Güzelmavi	Polyommatus (s.str. (Cyaniris)) bellis	<i>Atheta monstrosa</i>	<i>Globiceps sordidus</i>
Çokgözlü Gök mavisi	Polyommatus (s.str. (Lysandra)) bellargus	<i>Xantholinus (Helicophallus) ilgazensis</i>	<i>Globiceps sphegiformis</i>
Çokgözlü Dafnis	Polyommatus (s.str. (Meleageria)) daphnis	<i>Nehemitropia lividipennis</i>	<i>Halticus macrocephalus</i>
Çokgözlü Amanda	Polyommatus (s.str. (Plebicula)) amandus	<i>Anaulacaspis nigra</i>	<i>Harpocera thoracica</i>
Çokgözlü Turkuvazmavisi	Polyommatus (s.str. (Plebicula)) dorylas	<i>Falagria sulcatula</i>	<i>Icodema infuscatum</i>
Çokgözlü Küçük Turanmavisi	Polyommatus (s.str. (Sublysandra)) cornelius	<i>Falagrioma thoracica</i>	<i>Lygus lucorum</i>
Çokgözlü Menekşemavisi	Polyommatus (s.str. (Thersitesia)) thersites	<i>Bolitochara reyi</i>	<i>Macrolophus costalis</i>
Çokgözlü Mavi	Polyommatus (s.str.) icarus	<i>Gyrophaena affinis</i>	<i>Megalocoleus molliculus</i>
Himalayamavisi	Pseudophilotes vicrama	<i>Drusilla canaliculata</i>	<i>Megaloceroea recticornis</i>
Mormeşe	Quercusia quercus	<i>Ocalea ruficollis</i>	<i>Stenodema (s. str.) laevigata</i>
Sevbeni	Satyrium (Nordmannia) abdominalis	<i>Oxypoda abdominalis</i>	<i>Stenodema (s. str.) turanica</i>
Minik Sevbeni	Satyrium (Nordmannia) acaciae	<i>Oxypoda brevicornis</i>	<i>Trigonotylus pulchellus</i>
Güzel Sevbeni	Satyrium (Strymonidia) spini	<i>Oxypoda formosa</i>	<i>Deraeocoris (Knightocapsus) lutescens</i>
Akbes Gelinciği	Tomares (Nogelii) nesimachus	<i>Oxypoda obscuricollis</i>	<i>Deraeocoris (Camptobrochis) serenus</i>
Biberli güve	Biston betularia	<i>Oxypoda opaca</i>	<i>Campylomma nicolasi</i>
Sarı Zerafet	Camptogramma bilineatum	<i>Tetralaucopora rubicunda</i>	<i>Plagiognathus (s. str.) bipunctatus</i>
Sarı Dalgalmühendis	Idaea aureolaria	<i>Stenus callidus</i>	<i>Halticus apterus</i>
Gümüş Gamma	Autographa gamma	<i>Leptobium gracile</i>	<i>Notostira elongata</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Sade Altın Gamma	Autographa jota	<i>Leptobium ilgazicum</i>	<i>Notostira erratica</i>
Yeşil kurt	Helicoverpa armigera	<i>Xantholinus audrasi</i>	<i>Oncotylus (Cylindromelus) setulosus</i>
Büyük kaplan güvesi	Arctia caja	<i>Scymbalium anale</i>	<i>Oncotylus (Oncotylus) viridiflavus</i>
Ağaç Kızılkurdu	Cossus cossus	<i>Scopaeus cameroni</i>	<i>Opisthothaenia fulvipes</i>
Büyük tavuskelebeği	Saturnia pyri	<i>Scopaeus haemusensis</i>	<i>Orthops (s.str.) frenatus</i>
Çam çadırtırtılı	Dendrolimus pini	<i>Scopaeus korelli</i>	<i>Orthocephalus parvulus</i>
Yüzük kelebeği	Malacosoma neustria	<i>Sunius adanensis</i>	<i>Orthocephalus saltator</i>
Kuru fsukafa kelebeği	Acherontia atropos	<i>Othius punctulatus</i>	<i>Orthotylus prasinus</i>
Çam Atmacagüvesi	Sphinx pinastri	<i>Philonthus concinnus</i>	<i>Phytocoris tauricola</i>
Elma iç kurdu	Cydia pomonella	<i>Quedius ochripennis</i>	<i>Pilophorus clavatus</i>
Yaprak yeşiltırtılı	Hedya nubiferana	<i>Othius lapidicola</i>	<i>Plagiognathus arbustorum</i>
Yeşil meşe bükücüsü	Tortrix viridana	<i>Gabrius astutoides</i>	<i>Polymerus cognatus</i>
Çam keseböceği	Thaumetopoea pityocampa	<i>Gabrius nigrifulus</i>	<i>Polymerus unifasciatus</i>
Çalı Antenli Çam Yaprakarısı	Diprion pini	<i>Philonthus ebeninus</i>	<i>Polymerus vulneratus</i>
Sarı Çalı Antenli Çam Yaprakarısı	Neodiprion sertifer	<i>Philonthus rufimanus</i>	<i>Fulvius punctumalbum</i>
Altın Kelebek	Euproctis chrysochroa	<i>Acylophorus glaberrimus</i>	<i>Deraeocoris (s. str.) ruber</i>
Saydam Kanatlı Kavak Kelebeği	Paranthrene tabaniformis	<i>Acylophorus lindbergi</i>	<i>Deraeocoris (s. str.) rutilus</i>
Danaburnu	Gryllotalpa gryllotalpa	<i>Quedius brevis</i>	<i>Megalocoleus tanaceti</i>
Börülce afidi	Aphis craccivora	<i>Quedius limbatus</i>	<i>Leptopterna dolabrata</i>
Fasülye afidi	Aphis fabae	<i>Quedius pseudonigriceps</i>	<i>Grypocoris (Turciocoris) heinzi</i>
Erik afidi	Brachycaudus helichrysi	<i>Quedius umbrinus</i>	<i>Stenotus binotatus</i>
Yeşil afid	Capitophorus eleagni	<i>Emus hirtus</i>	<i>Psallus pinicola</i>
Gül afidi	Macrosiphum rosae	<i>Gyrohypnus angustatus</i>	<i>Psallus varians</i>
Havuç afidi	Cavariella aegopodii	<i>Nudobius lentus</i>	<i>Psallus kolenatii</i>
Tahıl afidi	Schizaphis graminum	<i>Xantholinus coiffaiti</i>	<i>Stenodema virens</i>
Söğüt koşnili	Chionaspis salicis	<i>Achenium anatolicum</i>	<i>Tuponia eckerleini</i>
Yedi noktali uğurböceği	Coccinella septempunctata	<i>Scopaeus laevigatus</i>	<i>Tuponia unicolor</i>
Ekin yaprak sülüğü	Oulema melanopus	<i>Rugilus angustatus</i>	<i>Rhynocoris (s. str.) punctiventris</i>
Dalkıran	Xleborus dispar	<i>Rugilus similis</i>	<i>Sphedanolestes (s. str.) pulchellus</i>
Daldelen	Lymantor coryli	<i>Philonthus mimus</i>	<i>Nagusta goedeli</i>
Meyve yazıcı böceği	Scolytus rugulosus	<i>Philonthus atratus</i>	<i>Nabis (Tropicnabis) capsiformis</i>
Küçük göknar kabukböceği	Cryphalus piceae	<i>Xantholinus procerus</i>	<i>Nabis rugosus</i>
6 Dişli Kabuk Böceği	Ips acuminatus	<i>Forficula auricularia</i>	<i>Neides tipularius</i>
Akdeniz çam kabuk böceği	Orthotomicus erosus	<i>Chalcionellus orcinus</i>	<i>Lygaeus equestris</i>
İkidişli Çam Kabukböceği	Pityogenes quadridens	<i>Meligethes coracinus</i>	<i>Lygaeus pandurus</i>
Büyük Göknar Kabukböceği	Pityokteines curvidens	<i>Meligethes discoideus</i>	<i>Lygaeus saxatilis</i>
Göknar hortumlu böceği	Trypodendron lineatum	<i>Meligethes lepidii</i>	<i>Orsillus depressus</i>
Geniş cüsseli yusufçuk	Libellula depressa	<i>Meligethes maurus</i>	<i>Lygaeosoma reticulatum</i>
Siyah ayaklı taş yusufçuğu	Sympetrum sanguineum	<i>Meligethes nigrescens</i>	<i>Melanocoryphus albomaculatus</i>
Güneyli yusufçuk	Orthetrum brunneum	<i>Meligethes brachialis</i>	<i>Ortholomus punctipennis</i>
Karinalı yusufçuk	Orthetrum coerulescens	<i>Auletobius politus</i>	<i>Emblethis griseus</i>
Sarı kanatlı yusufçuk	Sympetrum flaveolum	<i>Coenorrhinus aequatus</i>	<i>Peritrechus ambiguus</i>
Büyük taş bakiresi	Sympetrum striolatum	<i>Coenorrhinus cribripennis</i>	<i>Peritrechus gracilicornis</i>
Gökmavisi kızböceği	Coenagrion puella	<i>Pselaphorhynchites nanus</i>	<i>Scolopostethus grandis</i>
Mavi kızböceği	Enallagma cyathigerum	<i>Rhynchites hungaricus</i>	<i>Tropistethus fasciatus</i>
Çatal desenli yusufçuk	Coenagrion scitulum	<i>Cantharis pulicaria</i>	<i>Xanthochilus quadratus</i>
Mavikuyruklu kızböceği	Ischnura elegans	<i>Cantharis rustica</i>	<i>Heterogaster affinis</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Büyük kral yusufçuk	Anax imperator	<i>Cantharis smyrnensis</i>	<i>Oxycarenum pallens</i>
Beyaz bacaklı kızböceği	<i>Platycnemis pennipes</i>	<i>Metacantharis taurigrada</i>	<i>Beosus quadripunctatus</i>
İki çizgili yusufçuk	<i>Cordulegaster picta</i>	<i>Chrysanthia varipes</i>	<i>Rhyparochromus phoenicus</i>
Saz yusufcuğu	<i>Lestes barbarus</i>	<i>Ischnomera caerulea</i>	<i>Piocoris erythrocephalus</i>
Kahverengi kızböceği	<i>Sympecma fusca</i>	<i>Ischnomera haemorrhoidalis</i>	<i>Metopoplax origani</i>
Kavun Sineği	<i>Myiopardalis pardalina</i>	<i>Oedemera (s.str.) lurida</i>	<i>Emblethis brachynotus</i>
Kiraz sineği	<i>Rhagoletis cerasi</i>	<i>Oedemera (s.str.) penicillata</i>	<i>Emblethis verbasci</i>
Balarısı	<i>Apis mellifera</i>	<i>Oedemera (s.str.) pthysica</i>	<i>Rhyparochromus consors</i>
<i>Rhyparochromus immaculatus</i>	<i>Teinoptera olivina</i>	<i>Macrosteles fieberi</i>	<i>Wormaldia subnigra</i>
<i>Pyrrhocoris apterus</i>	<i>Phragmatobia fuliginosa</i>	<i>Chiasmus conspurcatus</i>	<i>Psychomyia mengensis</i>
<i>Dicranocephalus agilis</i>	<i>Phragmatobia placida</i>	<i>Cicadula (Henriana) lineatopunctata</i>	<i>Psychomyia pusilla</i>
<i>Dicranocephalus albipes</i>	<i>Leucoma salicis</i>	<i>Cicadula (s. str.) quadrinotata</i>	<i>Cheumatopsyche lepida</i>
<i>Cixius (Ceratocixius) pallipes</i>	<i>Diacrisia sannio</i>	<i>Limotettix striola</i>	<i>Hydropsyche contubernalis</i>
<i>Hyalesthes mlokosievici</i>	<i>Callimorpha dominula</i>	<i>Artianus manderstjernii</i>	<i>Hydropsyche martynovi</i>
<i>Hyalesthes obsoletus</i>	<i>Diaphora mendica</i>	<i>Psammotettix pictipennis</i>	<i>Hydropsyche pellucidula</i>
<i>Pentastira major</i>	<i>Catocala elocata</i>	<i>Psammotettix provincialis</i>	<i>Hydropsyche resli</i>
<i>Pentastira megista</i>	<i>Catocala fraxini</i>	<i>Ebarrius cognatus</i>	<i>Hydropsyche sciligr</i>
<i>Duilus fasciata</i>	<i>Tyria jacobaeae</i>	<i>Empoasca solani</i>	<i>Thremma anomalum</i>
<i>Pentastiridius (s. str.) leporinus</i>	<i>Ethmia bipunctella</i>	<i>Macrosteles sexnotatus</i>	<i>Lithax musaca</i>
<i>Entithena musiva</i>	<i>Crambus pinellus</i>	<i>Paramesus major</i>	<i>Dinarthrum iranicum</i>
<i>Tettigometra (Mitricephalus) leucophaea</i>	<i>Earias clorana</i>	<i>Grypotes puncticollis</i>	<i>Drusus bayburtii</i>
<i>Tettigometra obliqua</i>	<i>Watsonarctia deserta</i>	<i>Selenocephalus stenopterus</i>	<i>Drusus muchei</i>
<i>Raivuna striata</i>	<i>Chelis maculosa</i>	<i>Aguriahana germari</i>	<i>Limnephilus ponticus</i>
<i>Lepyronia coleoprata</i>	<i>Arctinia casearea</i>	<i>Selenocephalus obsoletus</i>	<i>Micropterna ilgazica</i>
<i>Dictyla echii</i>	<i>Epicalia villica</i>	<i>Selenocephalus pallidus</i>	<i>Beraea walteri</i>
<i>Kalama tricornis</i>	<i>Lithosia quadra</i>	<i>Macropsis megerlei</i>	<i>Adicella syriaca</i>
<i>Monosteira unicostata</i>	<i>Odonestis pruni</i>	<i>Hephathus nanus</i>	<i>Leptocerus interruptus</i>
<i>Physatocheila municeps</i>	<i>Malacosoma castrense</i>	<i>Anaceratagallia ribauti</i>	<i>Nemorius vitripennis</i>
<i>Tingis auriculata</i>	<i>Lasiocampa quercus</i>	<i>Iassus scutellaris</i>	<i>Chrysops (s. str.) caecutiens</i>
<i>Corythucha arcuata</i>	<i>Lasiocampa eversmanni</i>	<i>Iassus lanio</i>	<i>Chrysops (Petersenychrysops) hamatus</i>
<i>Enoplops disciger</i>	<i>Phyllodesma tremulifolium</i>	<i>Zyginidia pullula</i>	<i>Tabanus autumnalis</i>
<i>Ceraleptus obtusus</i>	<i>Lemonia balcanica</i>	<i>Dryodurgades reticulatus</i>	<i>Tabanus bromius</i>
<i>Coreus marginatus</i>	<i>Agrius convolvuli</i>	<i>Tremulicerus fulgidus</i>	<i>Tabanus latetinctus</i>
<i>Gonocerus juniperi</i>	<i>Deilephila suellus</i>	<i>Frutioidia bisignata</i>	<i>Tabanus leleani</i>
<i>Syromastus rhombeus</i>	<i>Hyles euphorbiae</i>	<i>Parthenolecanium corni</i>	<i>Tabanus oppugnator</i>
<i>Ceraleptus gracilicornis</i>	<i>Hyles hippophaes</i>	<i>Eulecanium tiliae</i>	<i>Tabanus spectabilis</i>
<i>Coriomeris hirticornis</i>	<i>Hyles livornica</i>	<i>Colposcencia osmanica</i>	<i>Haematopota kemali</i>
<i>Corixa punctata</i>	<i>Laothoe populi</i>	<i>Rhinocola aceris</i>	<i>Haematopota sewelli</i>
<i>Sigara (s.str.) striata</i>	<i>Macroglossum stellatarum</i>	<i>Trioza centranthi</i>	<i>Dasyramphis umbrinus</i>
<i>Cyphostethus minitristriatus</i>	<i>Marumba quercus</i>	<i>Aphis nasturtii</i>	<i>Tipula (Lunatipula) subacuminata</i>
<i>Alydus calcaratus</i>	<i>Mimas tiliae</i>	<i>Brachycaudus (Acaudus) lyncidis</i>	<i>Delia platura</i>
<i>Camptopus lateralis</i>	<i>Proserpinus proserpina</i>	<i>Eulachnus rileyi</i>	<i>Anopheles maculipennis</i>
<i>Corizus hyoscyami</i>	<i>Sphinx ligustri</i>	<i>Sitobion avenae</i>	<i>Anopheles sacharovi</i>
<i>Liorhyssus hyalinus</i>	<i>Smerinthus ocellatus</i>	<i>Uroleucon cichorii</i>	<i>Ptychoptera lacustris</i>
<i>Rhopalus (s. str.) parumpunctatus</i>	<i>Smerinthus kindermannii</i>	<i>Cinara pini</i>	<i>Blepharicera fasciata</i>
<i>Stictopleurus crassicornis</i>	<i>Acleris variegana</i>	<i>Liosomaphis berberidis</i>	<i>Empis (Euempis) sericans</i>
<i>Stictopleurus pictus</i>	<i>Eana goiiana</i>	<i>Metopolophium dirhodum</i>	<i>Coenagrion ornatum</i>
<i>Maccevethus caucasicus</i>	<i>Gypsonoma dealbana</i>	<i>Thelaxes suberi</i>	<i>Coenagrion pulchellum</i>
<i>Maccevethus persicus</i>	<i>Grapholita nebritana</i>	<i>Baetis (s.str.) alpinus</i>	<i>Ischnura pumilio</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
<i>Odontotarsus caudatus</i>	<i>Spilonota ocellana</i>	<i>Baetis (s.str.) scambus</i>	<i>Onychogomphus forcipatus</i>
<i>Odontotarsus impictus</i>	<i>Cerura vinula</i>	<i>Baetis (Rhodobaetis) rhodani</i>	<i>Calopteryx splendens</i>
<i>Odontotarsus karatasensis</i>	<i>Staurops fagi</i>	<i>Procloeon pennulatum</i>	<i>Lestes dryas</i>
<i>Psacasta exanthematica</i>	<i>Notodonta derbendica</i>	<i>Pseudocentropiloides shadini</i>	<i>Lestes sponsa</i>
<i>Odontotarsus robustus</i>	<i>Spatalia argentina</i>	<i>Ecdyonurus (s.str.) venosus</i>	<i>Baccha elongata</i>
<i>Eurygaster hottentotta</i>	<i>Rhegmaphila alpina</i>	<i>Rhithrogena semicolorata</i>	<i>Ceriana conopsoides</i>
<i>Eurygaster maura</i>	<i>Clostera curtula</i>	<i>Heptagenia (Dacnogenia) coeruleans</i>	<i>Cheilosia albitarsis</i>
<i>Eurygaster austriaca</i>	<i>Clostera pigra</i>	<i>Habroleptoides confusa</i>	<i>Cheilosia canicularis</i>
<i>Eurygaster dilaticollis</i>	<i>Notodonta ziczac</i>	<i>Habrophlebia lauta</i>	<i>Cheilosia himantopus</i>
<i>Eurygaster testudinaria</i>	<i>Notodonta phoebe</i>	<i>Potamanthus luteus</i>	<i>Cheilosia illustrata</i>
<i>Odontoscelis fuliginosa</i>	<i>Triphaena janthiana</i>	<i>Diaspidiotus zonatus</i>	<i>Cheilosia laticornis</i>
<i>Canthophorus melanopterus</i>	<i>Furcula bifida</i>	<i>Dynaspidiotus abietis</i>	<i>Cheilosia soror</i>
<i>Graphosoma lineatum</i>	<i>Phalera bucephala</i>	<i>Lepidosaphes newsteadi</i>	<i>Cheilosia variabilis</i>
<i>Aelia acuminata</i>	<i>Pheosia tremula</i>	<i>Leucaspis lowi</i>	<i>Cheilosia vulpina</i>
<i>Raphigaster nebulosa</i>	<i>Pterostoma palpinum</i>	<i>Parlatoria parlatoriae</i>	<i>Chrysogaster coemiteriorum</i>
<i>Holcostethus strictus</i>	<i>Acrida bicolor</i>	<i>Isoperla rhododendri</i>	<i>Chrysotoxum bicinctum</i>
<i>Neottiglossa leporina</i>	<i>Aiolopus strepens</i>	<i>Pontoperla teberdinica</i>	<i>Chrysotoxum festivum</i>
<i>Peribalus (s. str.) strictus</i>	<i>Aiolopus thalassinus</i>	<i>Oulema duftschmidi</i>	<i>Chrysotoxum lessonae</i>
<i>Carpocoris melanocerus</i>	<i>Calliptamus coelesyriensis</i>	<i>Clytra (s.str.) laeviuscula</i>	<i>Conosyrphus volucellinus</i>
<i>Carpocoris mediterraneus</i>	<i>Calliptamus italicus</i>	<i>Coptocephala unifasciata</i>	<i>Didea fasciata</i>
<i>Carpocoris (s. str.) fuscispinus</i>	<i>Calliptamus tenuicercis</i>	<i>Labidostomis atkaracalarica</i>	<i>Episyrphus balteatus</i>
<i>Carpocoris (s. str.) pudicus</i>	<i>Chorthippus (Glyptobothrus) bornhalmi</i>	<i>Labidostomis (s.str.) asiatica</i>	<i>Eristalinus aeneus</i>
<i>Carpocoris (s. str.) purpureipennis</i>	<i>Chorthippus (Glyptobothrus) macrocerus</i>	<i>Labidostomis (s.str.) basanica</i>	<i>Eristalinus sepulchralis</i>
<i>Codophila lunulata</i>	<i>Chorthippus (Glyptobothrus) mollis</i>	<i>Labidostomis (s.str.) beckeri</i>	<i>Eristalis alpina</i>
<i>Codophila pusio</i>	<i>Chorthippus (Glyptobothrus) vagans</i>	<i>Labidostomis (s.str.) brevipennis</i>	<i>Eristalis arbustorum</i>
<i>Codophila varia</i>	<i>Chorthippus (s.str.) dichrous</i>	<i>Labidostomis (s.str.) decipiens</i>	<i>Eristalis pertinax</i>
<i>Eurydema (s. str.) oleracea</i>	<i>Chorthippus ilkazi</i>	<i>Labidostomis (s.str.) diversifrons</i>	<i>Eristalis rupium</i>
<i>Eurydema (s. str.) ornata</i>	<i>Chorthippus (s.str.) loratus</i>	<i>Labidostomis (s.str.) karamanica</i>	<i>Eristalis similis</i>
<i>Eurydema (Rubrodorsalium) ventralis</i>	<i>Chorthippus (s.str.) parallelus</i>	<i>Labidostomis (s.str.) longimana</i>	<i>Eristalis tenax</i>
<i>Eurydema blanda</i>	<i>Chorthippus (Stauroderus) scalaris</i>	<i>Labidostomis (s.str.) maculipennis</i>	<i>Eumerus strigatus</i>
<i>Piezodorus lituratus</i>	<i>Celes variabilis</i>	<i>Labidostomis (s.str.) medvedevi</i>	<i>Eupeodes corollae</i>
<i>Sciocoris maculatus</i>	<i>Dasyhippus uvarovi</i>	<i>Labidostomis (s.str.) mesopotamica</i>	<i>Eupeodes luniger</i>
<i>Staria lunata</i>	<i>Dociostaurus (Notostaurus) anatolicus</i>	<i>Labidostomis (s.str.) pallidipennis</i>	<i>Lapposyrphus lapponicus</i>
<i>Zicrona coerulea</i>	<i>Dociostaurus (Kazakia) brevicollis</i>	<i>Labidostomis (s.str.) oertzeni</i>	<i>Lejogaster tarsata</i>
<i>Nezara viridula</i>	<i>Euchorthippus pulvinatus</i>	<i>Labidostomis (s.str.) propinqua</i>	<i>Melanogaster aerosa</i>
<i>Saldula saltatoria</i>	<i>Oedipoda caerulescens</i>	<i>Labidostomis (s.str.) rufa</i>	<i>Melanostoma mellinum</i>
<i>Anoplus viaticus</i>	<i>Oedipoda schochi</i>	<i>Labidostomis (s.str.) sulcicollis</i>	<i>Meligramma guttata</i>
<i>Anoplus infuscatus</i>	<i>Omocestus (s.str.) haemorrhoidalis</i>	<i>Smaragdina biornata</i>	<i>Meliscaeva auricollis</i>
<i>Anoplus concinnus</i>	<i>Omocestus (s.str.) nanus</i>	<i>Smaragdina hypocrita</i>	<i>Merodon armipes</i>
<i>Anoplus nigerimus</i>	<i>Omocestus (s.str.) rufipes</i>	<i>Smaragdina limbata</i>	<i>Merodon hikmeti</i>
<i>Episyron candiotum</i>	<i>Omocestus (s.str.) ventralis</i>	<i>Smaragdina tibialis</i>	<i>Merodon loewi</i>
<i>Episyron albonotatum</i>	<i>Omocestus (Dirshius) petraeus</i>	<i>Smaragdina xanthaspis</i>	<i>Merodon nanus</i>
<i>Episyron rufipes</i>	<i>Omocestus (Dirshius) minutus</i>	<i>Exema elliptica</i>	<i>Merodon nigratarsis</i>
<i>Episyron gallicum</i>	<i>Pararcyptera labiata</i>	<i>Tituboea macropus</i>	<i>Merodon planiceps</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
<i>Aporinellus sexmaculatus</i>	<i>Rammeihippus turcicus</i>	<i>Cryptocephalus octacasmus</i>	<i>Merodon spinipes</i>
<i>Pompilus cinereus</i>	<i>Stauroderus scalaris</i>	<i>Cryptocephalus turcicus</i>	<i>Merodon spinitarsis</i>
<i>Batozonellus lacerticida</i>	<i>Stenobothrus burri</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) curda</i>	<i>Merodon telmateia</i>
<i>Agenioideus excisus</i>	<i>Stenobothrus lineatus</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) amasiensis</i>	<i>Myathropa florea</i>
<i>Vespa orientalis</i>	<i>Sphingonotus nebulosus</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) connexus</i>	<i>Neoascia podagrica</i>
<i>Vespa crabro crabro</i>	<i>Stenobothrus nigromaculatus</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) exiguus</i>	<i>Orthonevra nobilis</i>
<i>Vespula (Paravespula) germanica</i>	<i>Locusta migratoria</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) fausti</i>	<i>Paragus bicolor</i>
<i>Vespula vulgaris</i>	<i>Isophya ilkazi</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) fulvus</i>	<i>Paragus quadrifasciatus</i>
<i>Dolichovespula sylvestris</i>	<i>Isophya rectipennis</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) ocellatus</i>	<i>Paragus tibialis</i>
<i>Dolichovespula omissa</i>	<i>Isophya nervosa</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) populi</i>	<i>Pipizella maculipennis</i>
<i>Polistes (s.str.) gallicus</i>	<i>Isophya obtusidens</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) pygmaeus</i>	<i>Pipizella virens</i>
<i>Polistes (s.str.) nimpha</i>	<i>Isophya staneki</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) anticus</i>	<i>Platycheirus albimanus</i>
<i>Polistes dominulus</i>	<i>Isophya stenocauda</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) biguttatus</i>	<i>Platycheirus aurolateralis</i>
<i>Andrena (Zonandrena) flavipes</i>	<i>Poecilimon (s.str.) bosporicus</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) bipunctatus</i>	<i>Scaeva pyrastris</i>
<i>Lithurgus chrysurus</i>	<i>Poecilimon celebi</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) cribratus</i>	<i>Scaeva selenitica</i>
<i>Lithurgus cornutus</i>	<i>Poecilimon (s.str.) iucundus</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) duplicatus</i>	<i>Spzigaster ambulans</i>
<i>Anthidiellum strigatum</i>	<i>Anterastes burri</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) flavipes</i>	<i>Sphaerophoria rueppelli</i>
<i>Hoplosmia bidentata</i>	<i>Anterastes serbicus</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) maraei</i>	<i>Sphaerophoria scripta</i>
<i>Osmia (Helicosmia) fulviventris</i>	<i>Decticus verrucivorus</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) octopunctatus</i>	<i>Syrirta flaviventris</i>
<i>Megachile (Xanthosarus) maritima</i>	<i>Parapholidoptera signata</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) paphlagonius</i>	<i>Syrphus ribesii</i>
<i>Chelostoma (Foveosmia) incognitum</i>	<i>Pholidoptera fallax</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) sericeus</i>	<i>Syrphus vitripennis</i>
<i>Coelioxys (Allocoelioxys) acanthura</i>	<i>Platycleis (s. str.) intermedia</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) trimaculatus</i>	<i>Volucella bombylans</i>
<i>Coelioxys (Allocoelioxys) brevis</i>	<i>Sporadiana sporadarum</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) virens</i>	<i>Volucella pellucens</i>
<i>Coelioxys (Allocoelioxys) caudata</i>	<i>Tartarogryllus burdigalensis</i>	<i>Cryptocephalus (Heterichnus) prusias</i>	<i>Volucella zonaria</i>
<i>Coelioxys (Allocoelioxys) elegantula</i>	<i>Tartarogryllus tartarus</i>	<i>Cryptocephalus (Lamellosus) angorensis</i>	<i>Xylota segnis</i>
<i>Coelioxys (Allocoelioxys) haemorrhoea</i>	<i>Melanogryllus desertus</i>	<i>Cryptocephalus (Protophysus) schaefferi</i>	<i>Dichrostigma malickyi</i>
<i>Coelioxys (Mesocoelioxys) argentea</i>	<i>Aprostocetus aartseni</i>	<i>Cryptocephalus (Protophysus) wehnckeii</i>	<i>Raphidia (s. str.) ambigua</i>
<i>Osmia (Helicosmia) niveata</i>	<i>Aprostocetus annulatus</i>	<i>Pachybrachis (s.str.) fimbriolatus</i>	<i>Sphex flavipennis</i>
<i>Colobopsis truncata</i>	<i>Aprostocetus artemisicola</i>	<i>Pachybrachis (s.str.) hieraglyphicus</i>	<i>Sphex (Prionyx) viduatus</i>
<i>Harpagoxenus sublaevis</i>	<i>Aprostocetus bakkendorfi</i>	<i>Pachybrachis (s.str.) limbatus</i>	<i>Ammophila heydeni</i>
<i>Leptothorax acervorum</i>	<i>Aprostocetus catus</i>	<i>Stylosomus (s.str.) flavus</i>	<i>Ammophila sabulosa</i>
<i>Leptothorax muscorum</i>	<i>Aprostocetus cerricola</i>	<i>Pachybrachis (s.str.) tessellatus</i>	<i>Argogorytes fargeii</i>
<i>Myrmica anatolica</i>	<i>Aprostocetus crino</i>	<i>Macrocoma rubripes</i>	<i>Bembix bidentata</i>
<i>Formica rufa</i>	<i>Aprostocetus constrictus</i>	<i>Chrysolina (Erythrochrysa) polita</i>	<i>Cerceris rybyensis</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
<i>Lomaspilis marginata</i>	<i>Aprostocetus emesa</i>	<i>Chrysolina (Synerga) herbacea</i>	<i>Aneomochtherus micrasiaticus</i>
<i>Rhodostraphia vibicaria</i>	<i>Aprostocetus fusificola</i>	<i>Chrysomela saliceti</i>	<i>Promachus leoninus</i>
<i>Rhodostraphia tabidaria</i>	<i>Aprostocetus incrassatus</i>	<i>Chrysomela tremula</i>	<i>Micropeza nigra</i>
<i>Cidaria fulvata</i>	<i>Aprostocetus larzacensis</i>	<i>Chrysomela vigintipunctata</i>	<i>Exochostoma osellai</i>
<i>Aplocera annexata</i>	<i>Aprostocetus ligus</i>	<i>Gastrophysa (s.str.) polygoni</i>	<i>Germaria obscuripennis</i>
<i>Aplocera plagiata</i>	<i>Aprostocetus micantulus</i>	<i>Gonioctena (Spartomena) fornicata</i>	<i>Hemipenthes velutinus</i>
<i>Chiasmia clathrata</i>	<i>Aprostocetus nubigenus</i>	<i>Phratora (Phyllodecta) laticollis</i>	<i>Tephritis dioscurea</i>
<i>Chlorissa viridata</i>	<i>Aprostocetus palustris</i>	<i>Phratora (Phyllodecta) vitellinae</i>	<i>Tephritis vespertina</i>
<i>Colostygia pectinataria</i>	<i>Aprostocetus pausiris</i>	<i>Diorhabda elongata</i>	<i>Ceratina (Euceratina) chalybea</i>
<i>Costaconvexa polygrammata</i>	<i>Aprostocetus phineus</i>	<i>Galeruca (s.str.) pomonae</i>	<i>Ceratina (Euceratina) cyanea</i>
<i>Elicrinia cardiaria</i>	<i>Aprostocetus pygmaeus</i>	<i>Luperus flavipes</i>	<i>Ceratina (Euceratina) nigrolabiata</i>
<i>Ligdia adustata</i>	<i>Aprostocetus productus</i>	<i>Luperus xanthopoda</i>	<i>Xylocopa (Xylocopa) violacea</i>
<i>Lomaspilis opis</i>	<i>Aprostocetus tymber</i>	<i>Nymphius lydius</i>	<i>Bombus (Thoracobombus) zonatus</i>
<i>Lomaspilis bithynica</i>	<i>Aprostocetus toddaliae</i>	<i>Altica carduorum</i>	<i>Bombus sylvarum</i>
<i>Odezia atrata</i>	<i>Aprostocetus venustus</i>	<i>Altica deserticola</i>	<i>Bombus humilis</i>
<i>Opisthograptis luteolata</i>	<i>Aprostocetus viridinitens</i>	<i>Altica palustris</i>	<i>Bombus ruderiarius</i>
<i>Rhodostraphia calabra</i>	<i>Anaprostocetus acuminatus</i>	<i>Aphthona semicyanea</i>	<i>Bombus armeniacus</i>
<i>Rhodostraphia discopunctata</i>	<i>Baryscapus adalia</i>	<i>Chaetocnema semicoerulea</i>	<i>Bombus sichelii</i>
<i>Scopula immorata</i>	<i>Baryscapus berhidanus</i>	<i>Crepidodera aurata</i>	<i>Bombus hortorum</i>
<i>Scopula ornata</i>	<i>Baryscapus bruchivorus</i>	<i>Phyllotreta cruciferae</i>	<i>Bombus humilis</i>
<i>Scotopteryx chenopodiata</i>	<i>Baryscapus bruchophagi</i>	<i>Cassida seraphina</i>	<i>Bombus mlokosievitzii</i>
<i>Siona lineata</i>	<i>Baryscapus endemus</i>	<i>Cassida viridis</i>	<i>Bombus (Thoracobombus) sylvarum</i>
<i>Selenia lunaria</i>	<i>Baryscapus impeditus</i>	<i>Hypocassida subferruginea</i>	<i>Bombus (Thoracobombus) pascuorum</i>
<i>Abrostola clarissa</i>	<i>Baryscapus nigroviolaceus</i>	<i>Ischyronota desertorum</i>	<i>Bombus terrestris</i>
<i>Abrostola triplasia</i>	<i>Baryscapus oophagus</i>	<i>Epitrix pubescens</i>	<i>Bombus (Megabombus) argillaceus</i>
<i>Acontia lucida</i>	<i>Baryscapus pallidae</i>	<i>Pachnephorus corinthius</i>	<i>Bombus (Subterraneobombus) fragrans</i>
<i>Acronicta (Subacronicta) megacephala</i>	<i>Baryscapus spartifoliellae</i>	<i>Pachnephorus villosus</i>	<i>Evylaeus linearis</i>
<i>Acronicta (Triaena) psi</i>	<i>Neotrichoporoides biogradensis</i>	<i>Bruchus affinis</i>	<i>Halictus (Hexataenites) cochlearitarsis</i>
<i>Acronicta (Viminia) euphorbiae</i>	<i>Neotrichoporoides bulgaricus</i>	<i>Bruchus hamatus</i>	<i>Lasioglossum discum</i>
<i>Acronicta (Viminia) orientalis</i>	<i>Sigmophora brevicornis</i>	<i>Taphrorychus villifrons</i>	<i>Sphecodes schenckii</i>
<i>Actebia praecox</i>	<i>Tamarixia monesus</i>	<i>Cionus hortulans</i>	<i>Attagenus quadrimaculatus</i>
<i>Actinotia radiosa</i>	<i>Tamarixia pronomus</i>	<i>Ceutorrhynchus sulcicollis</i>	<i>Cuneala confinis</i>
<i>Aedophron phlebophora</i>	<i>Tamarixia upis</i>	<i>Rhinoncus pericarpus</i>	<i>Macrophya superba</i>
<i>Aedophron rhodites</i>	<i>Tetrastichus decrescens</i>	<i>Cionus olivieri</i>	<i>Tenthredo liturata</i>
<i>Agrotis (Crassagrotis) bigramma</i>	<i>Tetrastichus melasomae</i>	<i>Cionus thapsi</i>	<i>Tenthredo propinqua</i>
<i>Agrotis (Crassagrotis) obesa</i>	<i>Tetrastichus sinope</i>	<i>Gymnaetron (Rhinusa) asellus</i>	<i>Tenthredopsis nassata</i>
<i>Agrotis (Putagrotis) puta</i>	<i>Entedon crassiscapus</i>	<i>Gymnaetron (Rhinusa) tetrum</i>	<i>Trissolcus manteroi</i>
<i>Agrotis (s.str.) cinerea</i>	<i>Entedon diotimus</i>	<i>Brachyderes incanus</i>	<i>Corynis mutabilis</i>
<i>Agrotis (s.str.) clavis</i>	<i>Entedon parvicarcar</i>	<i>Polydrusus (Eustolus) astutus</i>	<i>Eurytoma tibialis</i>
<i>Agrotis (s.str.) desertorum</i>	<i>Necremnus folia</i>	<i>Polydrusus (Eustolus) ponticus</i>	<i>Tetramesa maderae</i>
<i>Agrotis (s.str.) exclamationis</i>	<i>Pediobius eubius</i>	<i>Polydrusus (Conocetus) baudii</i>	<i>Augyles marmota</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
<i>Agrotis (s.str.) ipsilon</i>	<i>Antepipona deflenda</i>	<i>Polydrusus (Conocetus) gracilicornis</i>	<i>Cephus pygmaeus</i>
<i>Agrotis (s.str.) segetum</i>	<i>Syrista parreyssii</i>	<i>Eusomus ovulum</i>	<i>Trachelus libanensis</i>
<i>Agrotis (s.str.) trux</i>	<i>Calameuta) haemorrhoidalis</i>	<i>Sitona crinitus</i>	<i>Agathis anglica</i>
<i>Ammaconia senex</i>	<i>Calameuta (s.str.) idolon</i>	<i>Sitona hispidulus</i>	<i>Agathis rufipalpis</i>
<i>Amphipyra tragopoginis</i>	<i>Cephus brachycercus</i>	<i>Larinus (Larinodontes) sturnus</i>	<i>Hormius moniliatus</i>
<i>Antarchaea numisma</i>	<i>Cephus nigrinus</i>	<i>Larinus latus</i>	<i>Rhysipolis decorator</i>
<i>Apamea anceps</i>	<i>Cephus pygmeus</i>	<i>Larinus idoneus</i>	<i>Orgilus abbreviator</i>
<i>Apamea crenata</i>	<i>Cephus sareptanus</i>	<i>Lixus cardui</i>	<i>Allurus lituratus</i>
<i>Apamea furva</i>	<i>Cephus spinipes</i>	<i>Bangasternus orientalis</i>	<i>Allurus muricatus</i>
<i>Apamea monoglypha</i>	<i>Trachelus tabidus</i>	<i>Ceutorhynchus nanus</i>	<i>Perilitus (Microctonus) aethiops</i>
<i>Apamea sordens</i>	<i>Agriotes sputator</i>	<i>Tychius argentatus</i>	<i>Perilitus (Microctonus) moldavicus</i>
<i>Apamea syriaca</i>	<i>Melanotus robustus</i>	<i>Tychius cuprifer</i>	<i>Microchelonus (s.str.) sulcatus</i>
<i>Apopestes spectrum</i>	<i>Selatosomus gravidus</i>	<i>Tychius eldae</i>	<i>Diospilus belokobylskiji</i>
<i>Aporophyla australis</i>	<i>Selatosomus latus</i>	<i>Tychius picirostris</i>	<i>Diospilus capito</i>
<i>Auchmis (s.str.) detera</i>	<i>Zorochros dermestoides</i>	<i>Tychius ruscicus</i>	<i>Chelonus (s.str.) obscuratus</i>
<i>Autophila (Cheirophanes) ligaminosa</i>	<i>Cardiophorus discicollis</i>	<i>Tychius stephensi</i>	<i>Chelonus (s.str.) canescens</i>
<i>Autophila (s.str.) banghaasi</i>	<i>Cardiophorus nigratissimus</i>	<i>Apion aestimatum</i>	<i>Chelonus (s.str.) oculator</i>
<i>Autophila (s.str.) limbata</i>	<i>Nothodes parvulus</i>	<i>Apion trifolii</i>	<i>Glyptomorpha pectoralis</i>
<i>Dysgonia algira</i>	<i>Athous (s. str.) haemorrhoidalis</i>	<i>Apion viciae</i>	<i>Bracon (s.str.) intercessor</i>
<i>Behounekia freyeri</i>	<i>Athous subfuscus</i>	<i>Polydrusus inustus</i>	<i>Bracon (s. str.) pectoralis</i>
<i>Bena bicolorana</i>	<i>Prosternon syriacum</i>	<i>Sitona bicolor</i>	<i>Bracon (s. str.) trucidator</i>
<i>Phalaena nebulosa</i>	<i>Prosternon tessellatum</i>	<i>Sitona lineata</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) dolichurus</i>
<i>Lacanobia contigua</i>	<i>Peripontius terminatus</i>	<i>Sitona lineellus</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) larvicida</i>
<i>Leucania comma</i>	<i>Adrastus anatolicus</i>	<i>Tychius (s.str.) bicolor</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) lividus</i>
<i>Noctua orbona</i>	<i>Adrastus circassicus</i>	<i>Tychius flavicollis</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) obscurator</i>
<i>Noctua pronuba</i>	<i>Synaptus filiformis</i>	<i>Larinus turbinatus</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) osculator</i>
<i>Noctua fimbriata</i>	<i>Ampedus elegantulus</i>	<i>Lixus algirus</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) variator</i>
<i>Noctua haywardi</i>	<i>Ampedus (s. str.) ochropterus</i>	<i>Lixus filum</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) terebella</i>
<i>Phlogophora meticulosa</i>	<i>Agriotes infuscatus</i>	<i>Rhipidothrips gratiosus</i>	<i>Bracon (Lucobracon) erraticus</i>
<i>Phlogophora sciata</i>	<i>Agriotes paludum</i>	<i>Aeolothrips collaris</i>	<i>Bracon (Lucobracon) meyeri</i>
<i>Heliothis peltigera</i>	<i>Agriotes proximus</i>	<i>Aeolothrips meridionalis</i>	<i>Bracon (Rostrobracon) urinator</i>
<i>Agrochola lota</i>	<i>Quasimus minutissimus</i>	<i>Sitothrips arabicus</i>	<i>Bracon (s.str.) nigratus</i>
<i>Chazaria incarnata</i>	<i>Drasterius bimaculatus</i>	<i>Limothrips denticornis</i>	<i>Bracon (s.str.) trucidator</i>
<i>Plusia festucae</i>	<i>Dicronychus cinereus</i>	<i>Limothrips schumutzi</i>	<i>Agathis umbellatarum</i>
<i>Cucullia argentina</i>	<i>Balclutha pellucens</i>	<i>Haplothrips tritici</i>	<i>Microchelonus gracitis</i>
<i>Emmelia trabealis</i>	<i>Platymetopius major</i>	<i>Rhyacophila nubila</i>	<i>Macrocentrus collaris</i>
<i>Mythimna l-album</i>	<i>Populicerus sharifi</i>	<i>Rhyacophila subovata</i>	<i>Meteorus affinis</i>
<i>Mythimna conigera</i>	<i>Rhytidodus boluicus</i>	<i>Agapetus karabagi</i>	<i>Alysia tristis</i>
<i>Tyta luctuosa</i>	<i>Tremulicerus mesopyrrhus</i>	<i>Synagapetus anatolicus</i>	<i>Syrphoctonus nigratarsus</i>
<i>Oria musculosa</i>	<i>Arboridia adanae</i>	<i>Oxyethira falcata</i>	<i>Lissonota) flavovariegata</i>
<i>Sussaba pulchella</i>	<i>Araneus angulatus</i>	<i>Metellina mengei</i>	<i>Cylindroiulus abantensis</i>
<i>Syrphophilus bizonarius</i>	<i>Araneus diadematus</i>	<i>Dendryphantès rudis</i>	<i>Megaphyllum anatolicum</i>
<i>Aneclis melanaria</i>	<i>Araneus quadratus</i>	<i>Mesobuthus gibbosus</i>	<i>Megaphyllum byzantinum</i>
<i>Heterocola nigrotibialis</i>	<i>Araniella cucurbitina</i>	<i>Neobisium (s.str.) validum</i>	<i>Strongylosoma euxinum</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
<i>Ichneumon sarcitorius</i>	<i>Araniella inconspicua</i>	<i>Armenica (s.str.) laevicollis</i>	<i>Polydesmus complanatus</i>
<i>Temelucha lucida</i>	<i>Araniella opisthographa</i>	<i>Monacha samsunensis</i>	<i>Aphelenchus avenae</i>
<i>Promethes sulcator</i>	<i>Argiope bruennichi</i>	<i>Hirudo verbana</i>	<i>Aphelenchoides besseyi</i>
<i>Diplazon laetatorius</i>	<i>Cyclosa conica</i>	<i>Geophilus conjungens</i>	<i>Filenchus thornei</i>
<i>Syrphoctonus signatus</i>	<i>Larinioides cornutus</i>	<i>Geophilus carpophagus</i>	<i>Filenchus vulgaris</i>
<i>Tymmophorus obscuripes</i>	<i>Mangora acalypha</i>	<i>Geophilus mundus</i>	<i>Boleodorus (s.str.) thylactus</i>
<i>Netelia (Paropheltes) tarsata</i>	<i>Neoscona adianta</i>	<i>Henia (s.str.) athenarum</i>	<i>Bitylenchus parvus</i>
<i>Phytodietus griseanae</i>	<i>Pholcus phalangioides</i>	<i>Clinopodes flavidus</i>	<i>Helicotylenchus vulgaris</i>
<i>Phytodietus polyzonias</i>	<i>Pisaura mirabilis</i>	<i>Lithobius (s.str.) delictus</i>	<i>Pratylenchus penetrans</i>
<i>Collyria calcitrator</i>	<i>Thomisus onustus</i>	<i>Lithobius (s.str.) kastamonuensis</i>	<i>Pratylenchus thornei</i>
<i>Podagrion splendens</i>	<i>Xysticus kochi</i>	<i>Lithobius (s.str.) nigripalpis</i>	<i>Pratylenchus zea</i>
<i>Chrysomalla stigmatica</i>	<i>Xysticus laetus</i>	<i>Lithobius (s.str.) plesius</i>	<i>Zygotylenchus guevarai</i>
<i>Chrysomalla turci</i>	<i>Xysticus ninnii</i>	<i>Lithobius (s.str.) viriatus</i>	<i>Pratylenchoides alkani</i>
<i>Amblyseius armeniacus</i>	<i>Haplodrassus signifer</i>	<i>Lithobius (Sigibus) microps</i>	<i>Paratylenchus projectus</i>
<i>Kampimodromus aberrans</i>	<i>Agelena labyrinthica</i>	<i>Lithobius (Monotarsobius) aeruginosus</i>	<i>Healyella syriaca</i>
<i>Paraseiulus talbii</i>	<i>Coelotes pthysticus</i>	<i>Lithobius (Monotarsobius) evasus</i>	<i>Healyella schweigeri</i>
<i>Paraseiulus subsoleiger</i>	<i>Oxyopes lineatus</i>	<i>Lithobius (Monotarsobius) ferganensis</i>	<i>Aporrectodea trapezoides</i>
<i>Typhlodromus (s.str.) andrei</i>	<i>Pardosa agricola</i>	<i>Lithobius (Monotarsobius) sivasiensis</i>	<i>Aporrectodea jassyensis</i>
<i>Oligonychus coniferarum</i>	<i>Piniphantes pinicola</i>	<i>Scolopendra cingulata</i>	<i>Allolobophora rosea</i>
<i>Rhipicephalus bursa</i>	<i>Trichoncoides piscator</i>	<i>Cyrtops compositus</i>	<i>Dendrobaena semitica</i>
<i>Rhipicephalus turanicus</i>	<i>Brommella falcigera</i>	<i>Cyrtops kosswigi</i>	<i>Dendrobaena hortensis</i>
<i>Aculepeira ceropegia</i>	<i>Palpimanus gibbulus</i>	<i>Himantarium gabrielis</i>	<i>Dendrobaena pentheri</i>
<i>Agalenatea redii</i>	<i>Filistata insidiatrix</i>	<i>Strigamia acuminata</i>	

Resim D.41- *Agelena labyrinthica*

Resim D.42- Siona lineata

D.3. Ormanlar, Milli Parklar ve Tabiat Parkları

D.3.1. Ormanlar

Çankırı Orman İşletme Şefliği; Merkez, Korgun ve Eldivan ilçelerini kapsamaktadır. Toplam 146.217,10 hektar olan Şeflik sorumluluk alanınının 62.557,90 hektarlık kısmı orman vasıflı araziden oluşmaktadır.

Ormanlar genel olarak silsile halinde değil, coğrafyaya dağınık şekilde varlık göstermektedir. Çankırı ilçesi civarındaki ormanlarımızın çoğunlukla Karaçam, Sarıçam ve Meşe varlık göstermektedir.

Şeflik karasal iklim kuşağında bulunduğundan, ağaçların yetişme ortamı (bonitet) zayıftır. Bu sebepten dolayı ağaçlar uygun yetişme ortamındaki aynı cins ağaçlarla aynı çap-boy gelişimini gösterememektedir.

Şeflik sınırlarında genel olarak doğalgazın kullanılması, Köylerde yaşayan kişilerin neredeyse kalmaması bu sebeple oduna duyulan ihtiyacın azalmasıyla ve yapılan ağaçlandırma çalışmaları ile geçmiş yıllara bakılarak ormanlık alanda bir artıştan söz edilebilir.

Çizelge D.53- Çankırı Orman İşletme Şefliği Alan Döküm Tablosu
(Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü, 2023)

ALAN DÖKÜM TABLOSU					
Ormanlık Alanlar	Ağaçsız Orman Alanları	Orman Alan Toplamı	Orman Dışı Alanlar	Genel Toplam	Yüzdellik Verim
20.060,30	42.497,30	62.557,90	83.659,50	146.217,10	0,42

Eldivan Orman İşletme Şefliği; Eldivan ve Kızılırmak ilçelerinin mülki hudutlarından oluşmaktadır. Toplam 106.327,60 hektar olan Şeflik sorumluluk alanınının 27.963,70 hektarlık kısmı orman vasıflı araziden oluşmaktadır.

Ormanlar genel olarak blok halinde değil, coğrafyaya dağınık şekilde varlık göstermektedir.

Eldivan Orman İşletme Şefliği ormanlarında çoğunlukla Karaçam, Sarıçam, Meşe, Kavak ağaç türleri bulunmaktadır.

Eldivan Orman İşletme Şefliği sınırları içerisinde 1 adet Bülbülpınarı Orman Parkı yer almaktadır. Şeflik karasal iklim kuşağında bulunduğundan, ağaçların yetişme ortamı (bonitet) zayıftır. Bu sebepten dolayı ağaçlar uygun yetişme ortamındaki aynı cins ağaçlarla aynı çap-boy gelişimini gösterememektedir.

Şeflik sınırlarında genel olarak doğalgazın kullanılması, Köylerde yaşayan kişilerin neredeyse kalmaması bu sebeple oduna duyulan ihtiyacın azalmasıyla ve yapılan ağaçlandırma çalışmaları ile geçmiş yıllara bakılarak ormanlık alanda bir artıştan söz edilebilir.

Erikli Orman İşletme Şefliği; Yapraklı ve Merkez ilçelerinin mülki hudutlarından oluşmaktadır. Toplam 31.067,90 hektar olan Şeflik sorumluluk alanının 23.088,50 hektarlık kısmı orman vasıflı araziden oluşmaktadır

Erikli Orman İşletme Şefliği sınırları içerisinde Erikli Dağı Muhafaza Ormanı bulunmaktadır. Eldivan Orman İşletme Şefliği ormanlarında çoğunlukla Karaçam ve Meşe ağaç türleri bulunmaktadır.

Ormanlar genel olarak blok halinde değil, coğrafyaya dağınık şekilde varlık göstermektedir.

Şeflik karasal iklim kuşağında bulunduğundan, ağaçların yetişme ortamı (bonitet) zayıftır. Bu sebepten dolayı ağaçlar uygun yetişme ortamındaki aynı cins ağaçlarla aynı çap-boy gelişimini gösterememektedir.

Şeflik sınırlarında genel olarak doğalgazın kullanılması, Köylerde yaşayan kişilerin neredeyse kalmaması bu sebeple oduna duyulan ihtiyacın azalmasıyla ve yapılan ağaçlandırma çalışmaları ile geçmiş yıllara bakılarak ormanlık alanda bir artıştan söz edilebilir.

Sarıkaya Orman İşletme Şefliği; Yapraklı ilçesinin bir kısmını kapsamaktadır. Toplam 32.126,80 hektar olan Şeflik sorumluluk alanının 22.241,70 hektarlık kısmı orman vasıflı araziden oluşmaktadır

Ormanlar genel olarak blok halinde olup, şeflik sınırlarının güney kısımlarında ağırlık göstermektedir.

Yapraklı ilçesi civarındaki ormanlarımızda çoğunlukla Karaçam, Sarıçam, Gökmar ve Meşe varlık göstermektedir.

Şeflik karasal iklim kuşağında bulunduğundan, ağaçların yetişme ortamı (bonitet) zayıftır. Bu sebepten dolayı ağaçlar uygun yetişme ortamındaki aynı cins ağaçlarla aynı çap-boy gelişimini gösterememektedir.

Şeflik sınırlarında genel olarak doğalgazın kullanılması, Köylerde yaşayan kişilerin neredeyse kalmaması bu sebeple oduna duyulan ihtiyacın azalmasıyla ve yapılan ağaçlandırma çalışmaları ile geçmiş yıllara bakılarak ormanlık alanda bir artıştan söz edilebilir.

Çizelge D.54- Çankırı Sarıkaya Orman İşletme Şefliği Alan Döküm Tablosu
(Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü, 2023)

ALAN DÖKÜM TABLOSU					
Ormanlık Alanlar	Ağaçsız Orman Alanları	Orman Alan Toplamı	Orman Dışı Alanlar	Genel Toplam	Yüzdellik Verim
16.311,90	5.929,80	22.241,70	9.885,10	32.126,80	0,69

Şabanözü Orman İşletme Şefliği; Şabanözü ve Orta ilçelerinin mülki hudutları ile Kalecik ilçesinin Demirtaş, Kınık ve Hançılı köylerinin mülki hudutlarından oluşmaktadır. Toplam 119.652,80 hektar olan Şeflik sorumluluk alanınının 50.999,50 hektarlık kısmı orman vasıflı araziden oluşmaktadır.

Ormanlar genel olarak silsile halinde değil, coğrafyaya dağınık şekilde varlık göstermektedir. Şabanözü ilçesi civarındaki ormanlarımızda çoğunlukla Karaçam Orta ilçesi civarındaki ormanlarda çoğunlukla Sarıçam ormanları varlık göstermektedir.

Şeflikte Meşe ve Kavak ağaç türleri de geniş bir alanda yayılış göstermektedir. Bu ağaç türleri kapallık oluşturmamakla beraber genel olarak bozuk vasıftadır. Az miktarda da Göknar ağacı yayılış göstermektedir.

Şeflik karasal iklim kuşağında bulunduğundan, ağaçların yetişme ortamı (bonitet) zayıftır. Bu sebepten dolayı ağaçlar uygun yetişme ortamındaki aynı cins ağaçlarla aynı çap-boy gelişimini gösterememektedir.

Şeflik sınırlarında genel olarak doğalgazın kullanılması, Köylerde yaşayan kişilerin neredeyse kalmaması bu sebeple oduna duyulan ihtiyacın azalmasıyla ve yapılan ağaçlandırma çalışmaları ile geçmiş yıllara bakılarak ormanlık alanda bir artıştan söz edilebilir

Yapraklı Orman İşletme Şefliği; Yapraklı ilçesinin bir kısmını kapsamaktadır. Toplam 29.418,80 hektar olan Şeflik sorumluluk alanınının 20.815,70 hektarlık kısmı orman vasıflı araziden oluşmaktadır

Ormanlar genel olarak blok halinde olup, şeflik sınırlarının güney kısımlarında ağırlık göstermektedir.

Yapraklı ilçesi civarındaki ormanlarımızda çoğunlukla Karaçam, Sarıçam, Göknar ve Meşe varlık göstermektedir.

Şeflik karasal iklim kuşağında bulunduğundan, ağaçların yetişme ortamı (bonitet) zayıftır. Bu sebepten dolayı ağaçlar uygun yetişme ortamındaki aynı cins ağaçlarla aynı çap-boy gelişimini gösterememektedir.

Şeflik sınırlarında genel olarak doğalgazın kullanılması, Köylerde yaşayan kişilerin neredeyse kalmaması bu sebeple oduna duyulan ihtiyacın azalmasıyla ve yapılan ağaçlandırma çalışmaları ile geçmiş yıllara bakılarak ormanlık alanda bir artıştan söz edilebilir.

Çizelge D.55- Çankırı Yapraklı Orman İşletme Şefliği Alan Döküm Tablosu
(Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü, 2023)

ALAN DÖKÜM TABLOSU					
Ormanlık Alanlar	Ağaçsız Orman Alanları	Orman Alan Toplamı	Orman Dışı Alanlar	Genel Toplam	Yüzdelik Verim
13.714,80	7.100,90	20.815,70	8.603,10	29.418,80	0,71

D.3.2. Milli Parklar

Bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları Milli Park olarak tescil edilmişlerdir.

Ilgaz Dağı Milli Parkı: Batı Karadeniz Bölgesi'nde, Çankırı ve Kastamonu il sınırları içerisinde yer almakta olup; 1088,61 Ha (bu alanın 337,75 Ha'lık kısmı Çankırı il sınırları içerisinde 750,86 Ha'lık kısmı Kastamonu il sınırları içerisinde kalmaktadır) alanı kapsamaktadır. 02.06.1976 tarihinde milli park olarak ilan edilmiştir. Milli Park alanının çoğunluğunun Kastamonu'da olması ve yönetimin tek elden olmasının daha verimli olacağı düşüncesiyle 2010 yılına kadar (Mülga)Kastamonu İl Çevre ve Orman Müdürlüğü tarafından yönetilmekteydi. Ancak, Genel Müdürlüğün 28/12/2010 tarih ve 10653 sayılı yazısı ile milli park yönetimi ikiye bölünmüş, Çankırı il sınırları içerisinde kalan 337,75 ha'lık bölümün yönetimi (mülga) Çankırı il müdürlüğünün sorumluluğuna geçmiştir. Çankırı ili sınırları içerisinde kalan alanda Karayolları Genel Müdürlüğü Bakımevi, 2 adet otel(Derbent ve Doruk Otel), 1 adet inşası durdurulmuş karkas bina, 1 adet giriş kapısı, 2 adet verici bulunmaktadır. Milli Parka park içerisinden geçen Çankırı- Kastamonu Devlet karayolu ile ulaşılır. Milli park Kastamonu'ya 45 km, Çankırı'ya 80 km, Ankara'ya ise 200 km uzaklıktadır. Ilgaz Dağı Milli Parkı, başta Ankara olmak üzere, ülkemizde de giderek artan rekreasyonel gereksinimi büyük ölçüde karşılayabilecek önemli bir merkezdir. Mevcut hizmetleri içerisinde en önemli kaynağı kış sporlarıdır. Bu nedenle kış aylarında yoğun bir ziyaretçi potansiyeli vardır. Milli parka gelen ziyaretçilerin yeme, içme ve konaklama gibi ihtiyaçlarını karşılayabilecek tesisler mevcuttur.

2011 yılında Bakanlığın yeniden yapılanması sürecinde Sinop 10. Bölge Müdürlüğüne bağlı olarak Kastamonu ilinde Ilgaz Dağı Milli Park Müdürlüğü kurulmuştur. Milli parkın yönetimi bu müdürlük tarafından sürdürülmektedir.

Resim D.43- Ilgaz Dağı Milli Parkı

İstiklal Yolu Milli Parkı: Kastamonu ili İnebolu, Küre, Seydiler, Merkez ve Çankırı ili Merkez ilçesinde yer alan 235,7 hektarlık saha Cumhurbaşkanlığının 01.11.2018 tarihli ve 302 sayılı kararı ile belirlenmiş ve 02.11.2018 tarihli ve 30583 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak Tarihi Milli Park olarak ilan edilmiştir.

İstiklal Yolu Tarihi Milli Parkı Çankırı Bölümü (3 ayrı kısım), Kastamonu Bölümü, Seydiler Bölümü, Küre Bölümü (5 ayrı kısım) ve İnebolu Bölümü olmak üzere 11 bölümden oluşmaktadır.

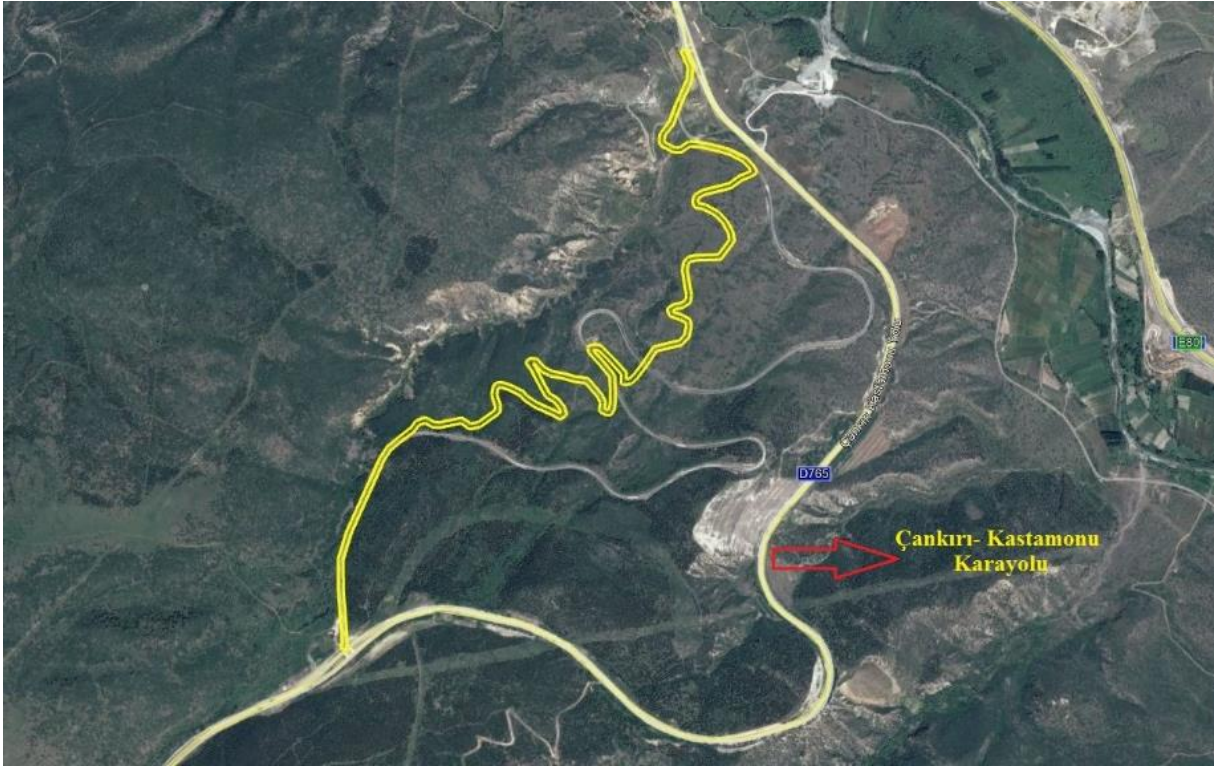
78,8 hektarlık kısmı Çankırı il sınırlarında kalmaktadır.

İnebolu-Küre-Seydiler-Kastamonu-Ilgaz-Çankırı-Kalecik-Ankara güzergâhı üzerinde yer alan İstiklal Yolu; 3 il, 7 ilçe ve 21 köy olmak üzere toplam 31 yerleşim merkezi içinden veya yakınından geçmekte olup yaklaşık uzunluğu 340 km'dir.

Alan Türkiye'nin 44. milli parkı olmuştur.

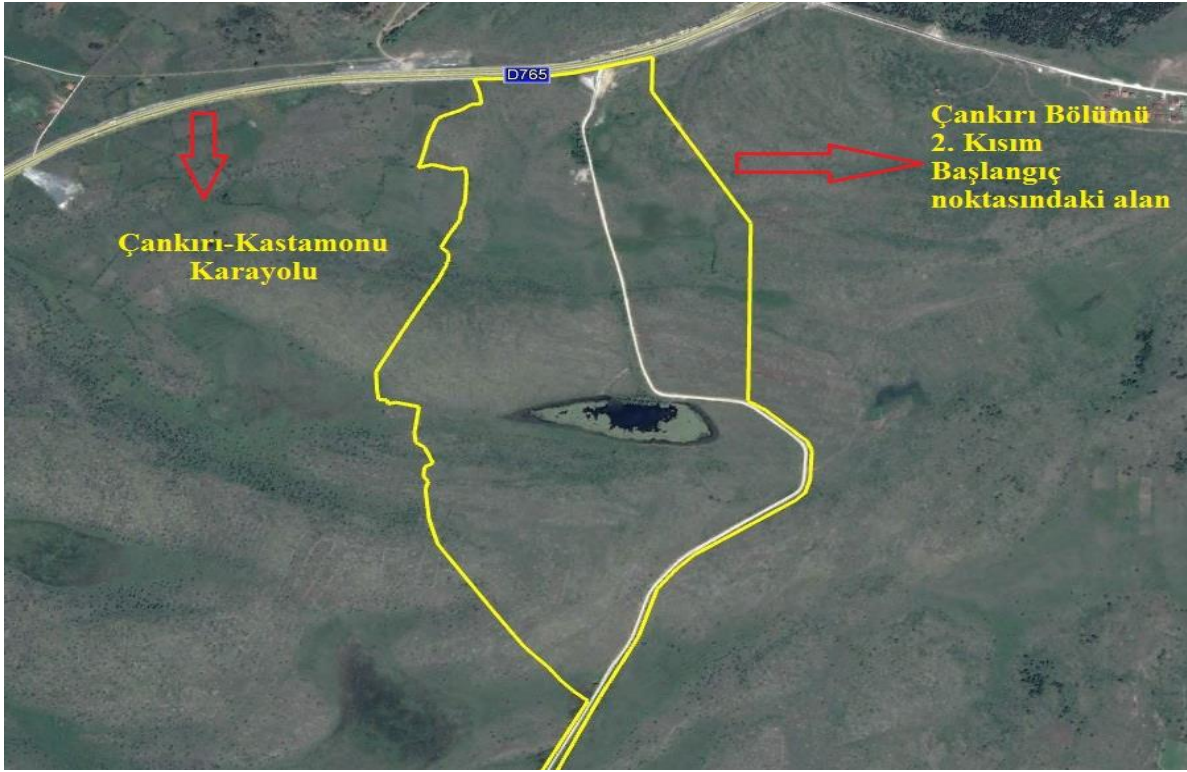
Harita D.3- İstiklal yolu Milli Parkı

Harita D.4 - İstiklal Yolu TMP Çankırı Bölümü 1. Kısım

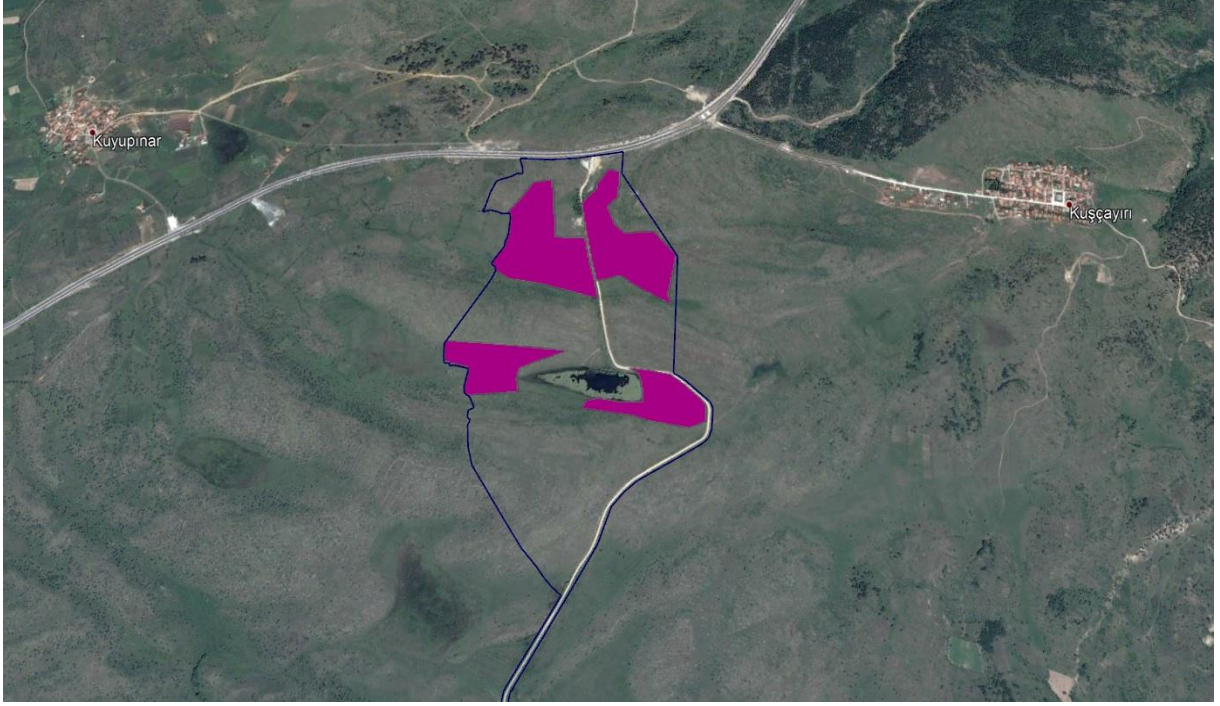
Resim D.44- Çankırı Bölümü 1. Kısım

Harita D.5- Çankırı Bölümü 2. Kısım başlangıç noktasındaki alan

Resim D.45- Çankırı Bölümü 2. Kısım Başlangıç noktası

Harita D.6-Çankırı Bölümü 2. Kısım Mera Alanları

Resim D.46-Üç Oluk Jandarma Karakolu ve Bilgilendirme Tabelası

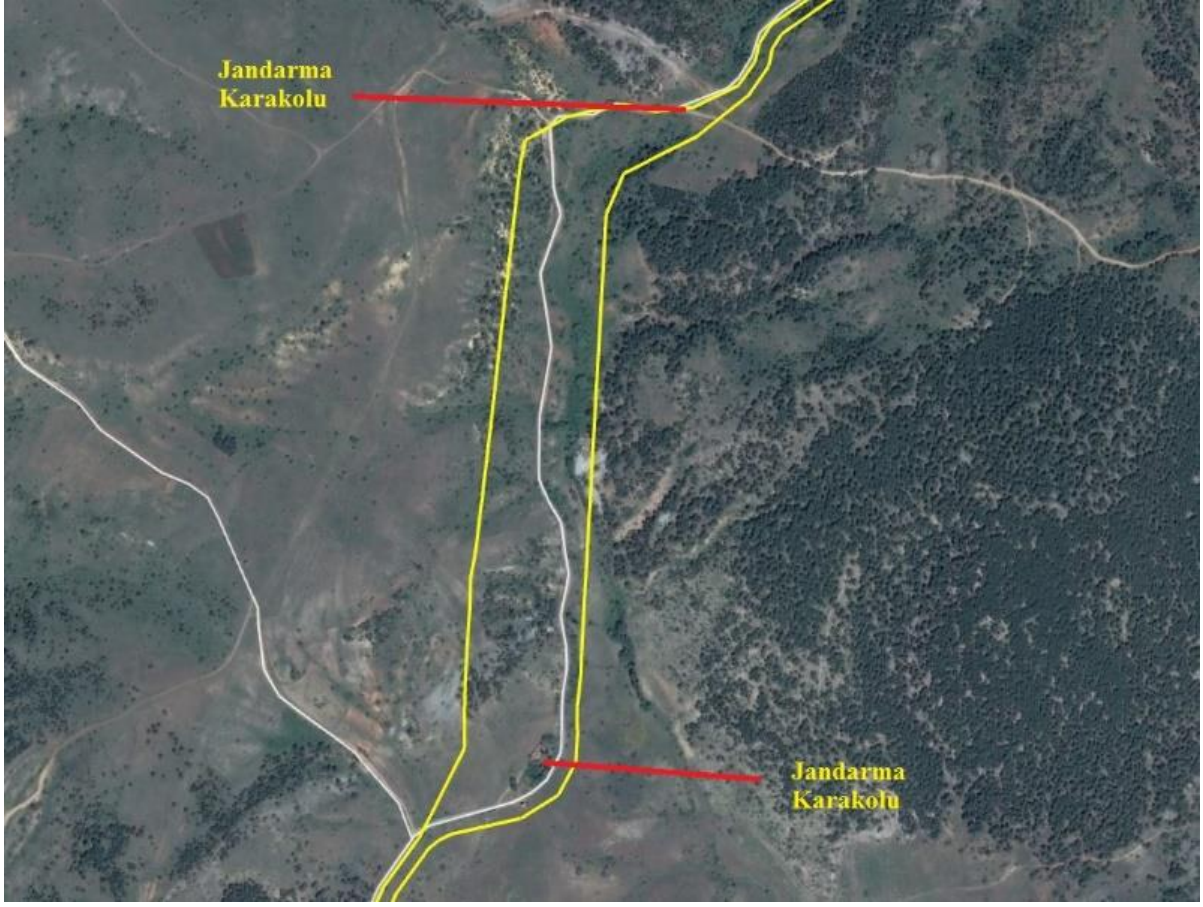

Resim D.47-Üç Oluk Jandarma Karakolu Müstemilatı

Resim D.48- Gölet

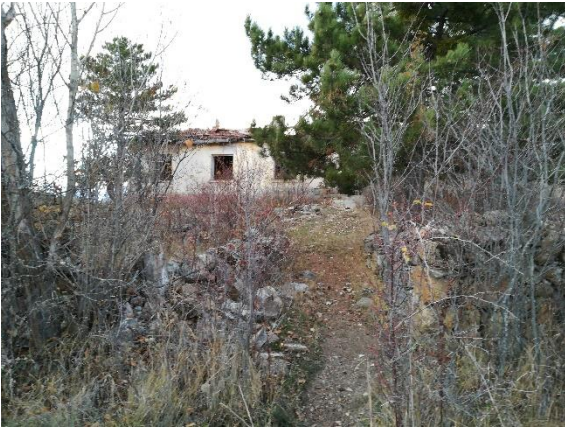
Harita D.7- Jandarma Karakollarının konumu

Resim D.49- Kuzeydeki Jandarma Karakolunun yerinde bulunan tanıtım tabelası

Resim D.50- Güneydeki Jandarma Karakolunun yerinde bulunan tanıtım tabelası

Resim D.51- Yeni Doğdu Jandarma Karakolu

Resim D.52- Yeni Doğdu Jandarma Karakolu

Resim D.53-Çankırı Bölümü 2. Kısım

Harita D.8- Çankırı Bölümü 3. Kısım

D.3.3. Tabiat Parkları

Tabiat parkları: bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarını, ifade eder.

Tabiat Varlığı ise “jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerler” olarak tanımlanmıştır. Tarihi mağaralar, kaya sığınakları; özellik gösteren ağaç ve ağaç toplulukları ile benzerleri; taşınmaz tabiat varlığı örneklerindedir.Çankırı ilinde 3 adet tabiat parkı bulunmaktadır. Bunlar Kadınçayırı tabiat parkı, Hazım Dağlı Tabiat Parkı ve Kenbağ Tabiat Parkıdır.

Kadınçayırı Tabiat Parkı

05.09.2012 tarihinde Tabiat Parkı olarak ilan edilen alan Ilgaz İlçesi Kadınçayırı mevkiinde bulunmaktadır. Tabiat parkının alanı 422 hektardır.

Parkın ana kaynak değeri; Orman ekosisteminin, ekolojik, biyolojik, jeolojik, jeomorfolojik ve peyzaj kaynak değerlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak. Gelişme planında belirtildiği üzere Kadınçayırı Tabiat Parkı ve Yakın Çevresine 211 adet floristik, 45 Adet endemik bitki türü vardır. Yine Gelişme planında belirtildiği üzere; 5 Adet İki Yaşamlı tür, 12 Adet Sürüngen tür, 28 Adet Memeli tür, 42 Adet kuş türün vardır.

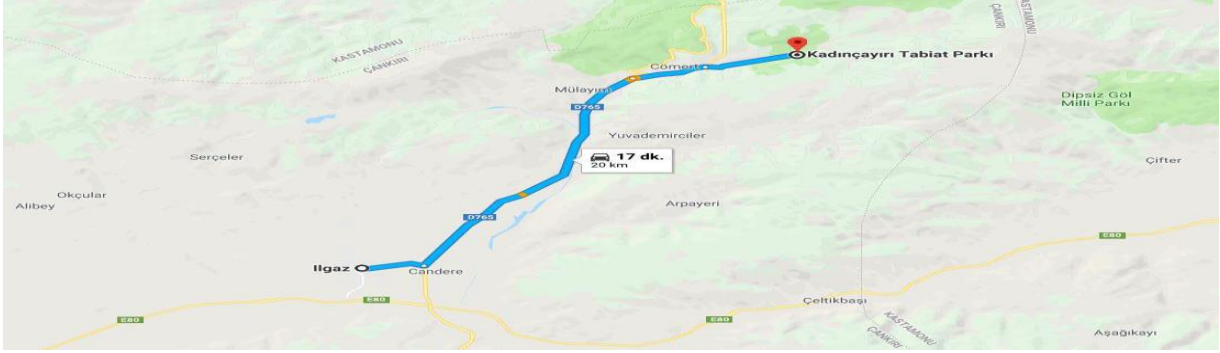
Kadınçayırı Tabiat Parkı sınırları içerisinde kırsal anlamda köy veya yayla ölçeğinde herhangi bir yerleşme dokusu bulunmadığından, “kültürel kaynak değerleri” anlamında geleneksel doku ve yerel mimari özelliklerinden bahsetmek mümkün değildir. Bu nedenle çalışma sahası Tabiat Parkı'nın yakın çevresinde yer alan Cömert Köyü ve Mülayim yaylası ölçeğinde incelenmiştir. Köy yerleşmelerinin özgün yerleşim karakteristiklerini (dokusunu) koruduğu; yapılar arasında mesafelerin olduğu, topoğrafik eğimi kullandıkları, yaşama katı olan üst kata girişlerin yukarı kottan alınırken depo katı ve ahır olan alt katlara girişin alt kottan olduğu gözlenmiştir. Köy ve yayla içine yapılan yeni yapıların yerleşmelere entegre edildiği gözlenmiştir.

Köylerin yerleşme desenine bakıldığında ana konut yapısı, bitişik veya ayırık inşa edilen ek konut yapısı (müştemilat) ve ayırık inşa edilen depo, erzak deposu, samanlık gibi yapılardan oluşmaktadır.

Tabiat Parkı içinde herhangi turizm faaliyeti bulunmamakla birlikte, içinde bulunduğu bölgenin turizm ve rekreasyon açısından çekim merkezlerine oldukça yakın bir konumdadır. Bu konumu ve sahip olduğu kaynak değerleri ile Tabiat Parkı, yakın çevresi ve Çankırı için bir çekim merkezi olma potansiyeline sahiptir.

Tabiat Parkı alanı Çankırı Ilgaz Kadınçayırı-Yıldıztepe Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi içinde yer almaktadır ve bu kapsamda Tabiat Parkı alanının doğusunda projelendirilen I.Etap İmar Planı kapsamında yatırımları devam eden Yıldıztepe Mevkiine çok yakın bir mesafededir. Ayrıca, Tabiat Parkı'nın kuzeybatısında, alana yaklaşık 10 km mesafede bulunan Ilgaz Dağı Milli Parkı içinde Türkiye'nin önemli kayak merkezlerinden biri yer almakta olup, bu alan özellikle kış turizmi açısından gelişmiş bir alandır.

Kadıncayırı Tabiat Parkı bu rekreasyonel aktivitelerin (çadır kamp, fotoğraf çekimi, bitki ve hayvan inceleme, sportif faaliyetler, piknik) gerçekleştirilmesini sağlayacak doğal kaynak değerlerinin birçoğuna sahiptir. Özellikle Gök Dere'nin iki kenarındaki ve Yarpınar mevkiindeki geniş çayırliklar rekreasyonel aktiviteler için uygundur. Tabiat Parkı sınırları içerisinde düzenli bir rekreasyonel faaliyet bulunmamakla birlikte yöre halkı sahayı gününbirlik piknik amacıyla kullanmaktadır. Ayrıca Doğa yürüyüşü ve dağ bisikleti sporu yapılabilir

Harita D.9- Kadıncayırı Tabiat Parkı

Resim D.54- Kadın Çayırı Tabiat Parkı

Hazım Dağı Tabiat Parkı

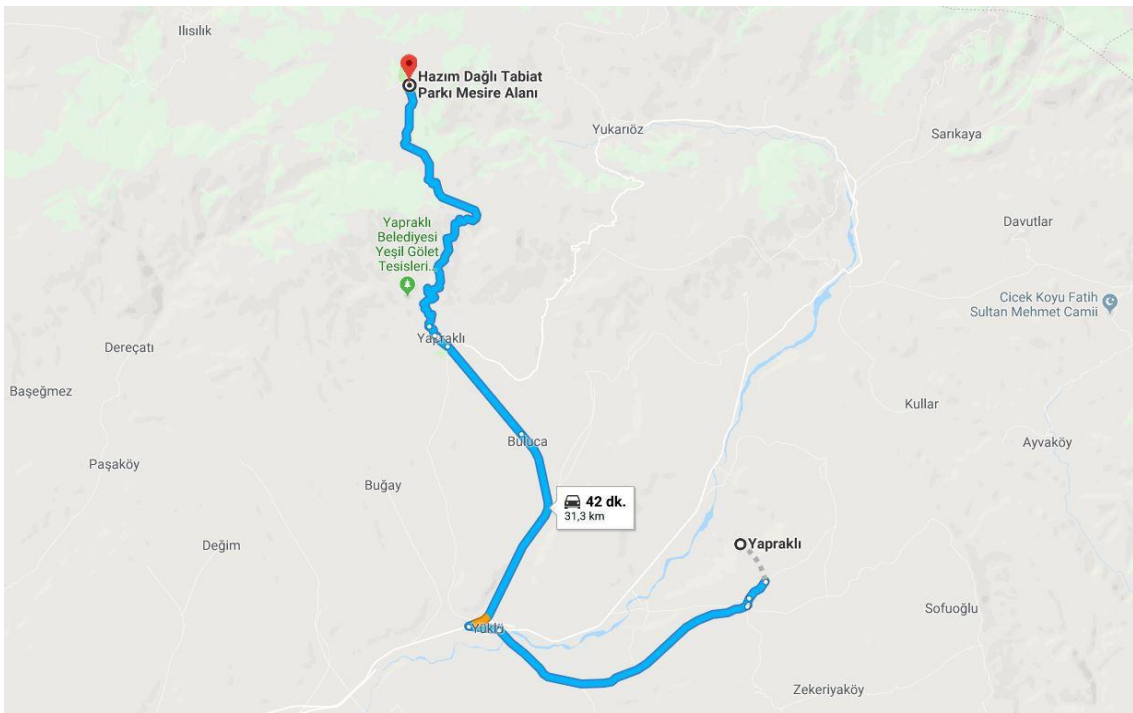
Yapraklı ilçesinde bulunan ilk olarak 22.12.2004 yılında mesire yeri olarak tescil edilen ve 21.11.2007 tarihinde işletmeciye ihale edilerek işletmeye açılan bu alan, 03.08.2009 yılında Tabiat Parkı olarak değiştirilmiştir. 126,36 hektarlık bir alana sahiptir.

Parkın ana kaynak değeri; Orman ekosisteminin, ekolojik, biyolojik, jeolojik, jeomorfolojik ve peyzaj kaynak değerlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak.

Gelişme planında belirtildiği üzere Hazım Dağı Tabiat Parkı ve Yakın Çevresine 123 adet floristik, 10 Adet endemik bitki türü vardır. Yine Gelişme planında belirtildiği üzere;4 Adet İki Yaşamlı tür, 13 Adet Sürüngen tür, 23 Adet Memeli tür, 54 Adet kuş türün vardır.

Tabiat parkı içerisinde herhangi bir yerleşim yeri yoktur ve dolayısıyla yerel mimari özellikleri yansıtmayacak yapılar bulunmamaktadır.

Yapraklı ilçesi dağlık arazi yapısı nedeniyle yaylalar açısından zengindir. Bunlardan Büyük Yayla Tabiat Parkına 1 km uzakta ve yaklaşık 40 haneden oluşmaktadır. Yayla yerleşimi geleneksel yayla evleri tipolojisinin dışında gelişmiş, giderek ikinci konut haline gelmiştir. Hazım Dağı Tabiat Parkı, Çankırı İl Merkezi'ne ve diğer merkezlere yakınlığı ve doğal niteliği korunmuş alanlara artan talep nedeniyle, il geneline hizmet verebilecek ve yayla ya da doğa turizmine hizmet edebilecek bir rekreasyon alanı potansiyeline sahiptir. Alan tabiat parkı olmadan önce, mesire yeri statüsünde olduğundan, piknik gibi günübirlik kullanımlar için tercih edilmektedir.

Harita D.10- Hazım Dağı Tabiat Parkı Mesire Alanı

Resim D.55- Hazım Dağlı Tabiat Parkı

Kenbağ Tabiat Parkı

Çankırı il merkezine 7 km mesafede bulunan, **11.05.2004** yılında mesire yeri olarak tescil edilen ve **21.11.2007** yılında ihale edilerek işletmeciliği 29 yıllığına kiraya verilen 36 hektarlık Kenbağ B Tipi Mesire Yeri, taşıdığı kaynak değerleri sonucu **11/07/2011** tarihli Bakanlık Makamı Olur'u ile Tabiat Parkına dönüştürülmüş, UDGP henüz yapılmamıştır. Hemen bitişiğinde bulunan kent ormanının, tabiat parkı sınırları içerisine alınması amacıyla sınır değişikliği teklifi yapılmıştır. Alanın denetimi ve kontrolleri düzenli olarak yapılmaktadır.

Parkın ana kaynak değeri;Orman ekosisteminin, ekolojik, biyolojik, jeolojik, jeomorfolojik ve peyzaj kaynak değerlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak.

Harita D.11- Kenbağ Tabiat Parkı

Resim D.56- Kenbağ Tabiat Parkı

D.4. Çayır ve Mera

ankırı İlinin toplam arazi varlığı 749.000 ha. olup bunun 240.570 ha. ı tarım alanı olarak kullanılmakta olup bu da toplam yüzölçümünün % 32'sini oluşturmaktadır.ankırı'nın doğal koşulları, toplam yüzölçümün % 19'nu teşkil eden çayır-mera alanı ve yem bitkileri üretimi ile hayvancılığa elverişli durumdadır. Mera ve ayırlarımız hayvan otlatılmasında kullanılmaktadır

İlimiz çayır ve mera alanları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Çizelge D.56- Çankırı İli çayır ve mera alanları
(Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2023)

İLÇE ADI	ÇAYIR MERA ALANI (HA)
MERKEZ	35.710
ATKARACALAR	5.716
BAYRAMÖREN	290
ÇERKEŞ	13.901
ELDİVAN	5.479
ILGAZ	4.882
KIZILIRMAK	13.052
KORGUN	7.067
KURŞUNLU	15.817
ORTA	26.415
ŞABANÖZÜ	9.279
YAPRAKLI	4.517
TOPLAM	142.130

İlimizde hazine taşınmazlarının ve tapulama harici alanların muhtar talepleri doğrultusunda mera olarak tescil edilmeleri ile mera alanlarında artışlar olmaktadır. Mera alanlarının tahsis amacı değişikliği işlemleri sonucunda hazine vasfına dönmesi sonucu ise de mera alanlarında azalışlar olmaktadır.

D.5. Sulak Alanlar

“Doğal veya yapay, devamlı veya geçici, suları durgun veya akıntılı, tatlı, acı veya tuzlu, denizlerin gelgit hareketlerinin çekilme devresinde altı metreyi geçmeyen derinlikleri kapsayan, başta su kuşları olmak üzere canlıların yaşama ortamı olarak önem taşıyan bütün sular, bataklık, sazlık ve turbiyeler ile bu alanların kıyı kenar çizgisinden itibaren kara tarafına doğru ekolojik açıdan sulak alan kalan yerler” sulak alan olarak tanımlanmaktadır.

Sulak alanlar, yeryüzünün en zengin ve en üretken ekosistemlerini oluşturmaktadır. Ülkemiz 1994 yılında taraf olduğu Ramsar Sözleşmesi kapsamında sahip olduğu sulak alanları korumayı ve akılcı kullanmayı taahhüt etmiştir. Ülkemizde 14 Ramsar Alanı, 45 Ulusal Öneme Sahip Sulak Alan, 8 Mahalli Öneme Sahip Sulak Alan vardır.

Bakkal Gölü Mahalli Öneme Haiz Sulak Alanı: 250 dekarlık alan 23.02.2016 tarihinde Mahalli Öneme Haiz Sulak Alan olarak tescil edilmiştir.

Çankırı İli Merkez İlçesi Esentepe mevkiinde bulunan sulak alan İl Merkezine 6 km. mesafede yer almaktadır.

Resim D.57- Bakkal Gölü Mahalli Öneme Haiz Sulak Alan

D.6. Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

D.6.1. Tabiat Anıtları

Tabiat anıtı; tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dahilinde korunan tabiat parçalarını, ifade eder.

İlimizde Dokuzkardeşler Çamı ve Türbe Çamı olmak üzere 2 adet tabiat anıtı vardır. Bu ağaçların hem korunması hem de ekoturizm kapsamında ziyaret edilebilirliğinin sağlanması ekoturizm zenginliğimize katkı sağlayacaktır.

Türbe Çamı Tabiat Anıtı

Çankırı Eldivan/ Küçükacıbey köyünde 2006 yılında ilan edilen Tabiat Anıtı kapladığı alan 298 m² dir. 400-500 arası yaşa sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Aşırı yayvan dallı ve bir gövdeden çıkan iki dalın sarmal birleşmesiyle oluşmuş Türbe Çamı; 13 m boyunda, toprak yüzeyinde 295 cm, 130 cm yüksekte 380 cm çevreye, toprak yüzeyinde 120 cm çap, 130 cm yüksekte 96 cm gövde çapına ve ortalama 9,7 m tepe yarıçapına sahiptir. 400-500 arası yaşa sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Çankırı-Ankara karayolu 35. Km'de sağa döndükten sonra yaklaşık 6,5 km gidilerek Büyükacıbey Köyüne ulaşılır.

Türbe Çamı Tabiat Anıtı

Resim D.58- Türbe Çamı Tabiat Anıtı

Dokuzkardeşler Çamı Tabiat Anıtı

Çankırı Çerkeş/Karacahöyük köyünde 1994 yılında ilan edilen Tabiat anıtının kapladığı alan 465 m² dir. Tabiat anıtının 200 yaşında olduğu tahmin edilmektedir.

Çankırı-Çerkeş arası Korgun-Kurşunlu istikametinden 85 km, Çerkeş-Karacahöyük arası ise 29 km'dir. Bu yollar asfalt kaplamadır. Karacahöyük –Dokuzkardeşler Çamı arası yaklaşık 1 km arazi yolu olup, Dokuzkardeşler Çamı Karacahöyük Köyü'nün kuzeyinde yer almaktadır. Çankırı il merkezine yaklaşık 92 km mesafededir.

Yöre halkının inancına göre ağacın dalları yanmamaktadır ve ağacın dibinde bulunan toprak ağrılara şifa olmaktadır. Baş ağrısını toprağı başına; dişi ağrıyan dişine koyarak ağrılardan kurtulmuş. Aldıkları toprak karşılığı olarak da çamın dibine bozuk para koyarlarmış.

Dokuz Kardeşler Çamı Tabiat Anıtı

Resim D.59- Dokuz Kardeşler Çamı Tabiat Anıtı

D.6.2. Tabiatı Koruma Alanları

Çankırıda Tabiatı Koruma Alanı Yoktur.

D.6.3. Anıt Ağaçlar

Anıt ağaçlar, doğanın kendilerine bahsettiği uzun ömürlerinden ötürü geçmiş geleceğe bağlayan değerli tartışılmaz zenginliklerimizdendir.

Türkiye hem kültürel hem de bilimsel değerleri oldukça yüksek korunan ya da korunması gerekli birçok doğal zenginliğe sahiptir. Bunlar arasında anıt ağaçlar en az ilgiyi görenlerdendir. Doğada yaşayan en yaşlı ama sessiz tarihçiler olan anıt ağaçlar geçmiş döneme ait birçok doğal olaya ilişkin kesin bilgiler edinmemizde bize yardımcı olurlar. Ayrıca bu yaşlı ağaçlarla kültürel olayları ilişkilendirmek mümkündür.

1, 2 ve 3 Ağaç ya da ormanların, özellikle anıt niteliğindeki ağaç ya da meşcerelerin; yörede yaşayan insanlar açısından, görkemli görünüşleriyle saygı duyulan doğal eserler olarak kabul edilmeleri, tarih boyunca toplumların ekonomik ve kültürel yaşamlarını etkilemeleri, ilkçağ toplumları tarafından şan, şeref, zenginlik ve büyüklüğün göstergesi sayılmaları, mitoloji ve destanlara konu olmaları, bazı devletlerin bayraklarında ağaç ve yaprak motifleri olarak yer almaları, devletler arasında yapılan antlaşmalarda simge olarak kullanılmaları ve buldukları yörelere turizm yönünden katkıda bulunmaları açısından taşıdıkları özellikler, onları önemli kılmaktadır.

Çankırı ilimizde 6 adet Anıt Ağaç Bulunmaktadır.

Koca Meşe Anıt Ağacı

Koca Meşe (Quercus Robur) Anıt Ağacı; Çankırı Yapraklı/Karacaözü köyünde 2005 yılında ilan edilen alan 256 m² dir. 12 m boyunda, Toprak yüzeyinde 389 cm, 1,3 m yükseklikte 449 cm çapında, ortalama 12,05 m tepe yarıçapına sahip olan Anıt Ağaç'ın 500 yaşında olduğu tahmin edilmektedir. Üç ayrı gövdenin birbirine kaynaması ile oluşan birleşik gövdeli bir ağaçtır. Sağlam, orta kısmı kovuk, çatlakların olduğu yerler bitki macunu ile kapatılmış, üç gövdenin orta yeri merkez olmak üzere dallar halatlar ile bağlanmıştır.

Çankırı-Yapraklı karayolunun 22. Km'sinden Karacaözü köy yoluna dönülerek 5 km sonra anıt ağaca ulaşılabilir. Anıt ağaç Karacözü köyü'ne yaklaşık 1 km mesafededir.

Yöre halkı tarafından geceleri yandığı rivayet edilmekte ve kutsal sayılmaktadır.

Resim D.60- Koca Meşe Anıt Ağacı

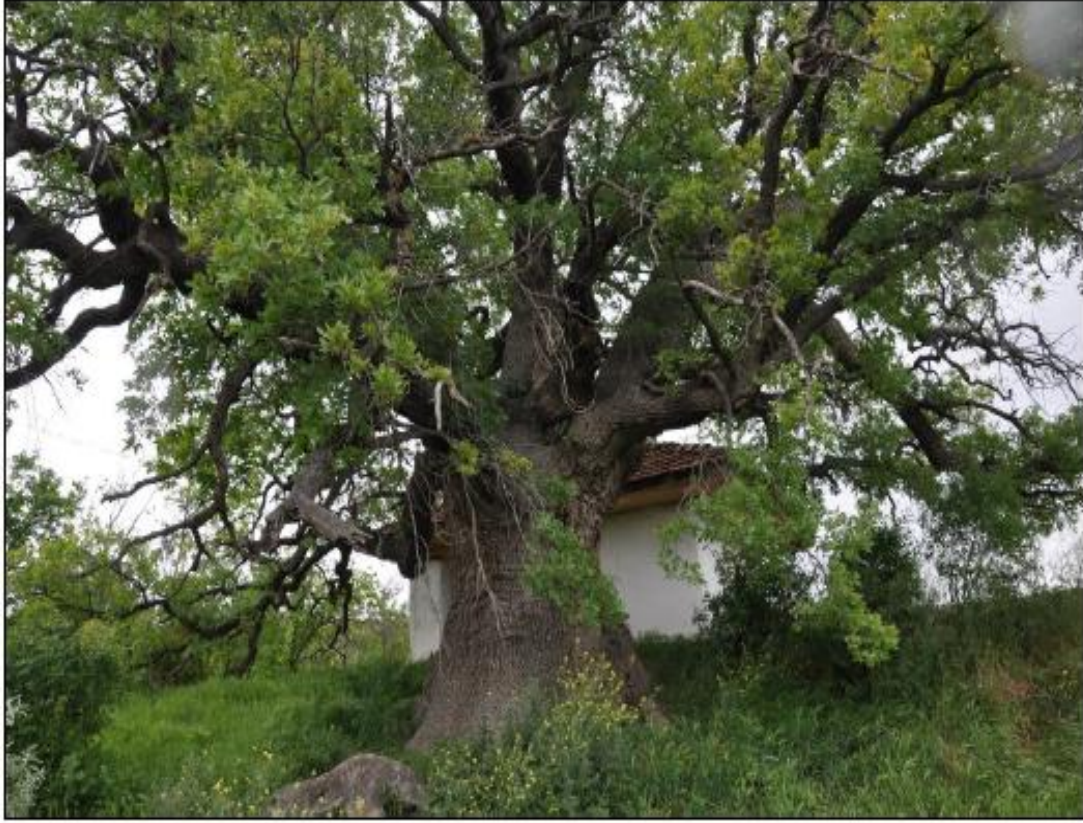
Demir Meşe Anıt Ağacı

Demir Meşe (*Quercus Robur*) Tabiat Anıtı; Çankırı Eldivan/ Küçükacıbey köyünde 2006 yılında ilan edilen alan 230 m² dir.

Çok yaşlı, tek gövdeli ve sağlam görünümlü Demir Meşe; 13 m boyunda, toprak yüzeyinde 850 cm çevreye, toprak yüzeyinde 280 cm ve 130 cm yüksekte ise 198 cm gövde çapına ve ortalama 900 cm tepe yarıçapına sahiptir. 700-1000 arası yaşa sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Çankırı-Ankara Karayolu 32. Km'den sağa döndükten 9 km sonra Küçükacıbey köyü'nde bulunan anıt ağaca ulaşılabilir. Küçükacıbey Köyü Eldivan ilçesine de 22 km mesafededir.

Ankara Savaşına tanık olduğu söylenmektedir.

Resim D.61- Demir Meşe Anıt Ağacı

Paşasultan Çamı Anıt Ağacı

Paşasultan Çamı (*Pinus nigra* Arnolt. spbps *pallasiana* L.) Tabiat Anıtı; Çankırı Orta/Yenice köyünde 2007 yılında ilan edilen alan 365 m² dir.

Paşasultan Çamı; 15 m boyunda, toprak yüzeyinde 510 cm, 130 cm yüksekte 410 cm çevreye, 130 cm yüksekte 162 cm gövde çapına ve ortalama 10,78 m tepe yarıçapına sahiptir. 400-500 arası yaşa sahip olduğu tahmin edilmektedir. Tek gövdeden oluşmuş ancak gövde yaralı ve iki çatallıdır. Yaşlı olduğundan tepe yayvan, 5 m den sonra 2 çatal, dallar aşağı doğru asılarak yere kadar inmiş, çatallardan biri kırık, 8 adet dal yandan çatlayarak aşağı doğru asılmış sağlıklı, dip kısmından çira alınmış yaralı, genel olarak da gövde dik ve sağlıklıdır.

Paşasultan Çamı Çankırı il merkezine yaklaşık 50 km, Orta İlçe merkezine ise 19 km mesadedir. Çankırı-Orta karayolu 42. Km'den sağa dönüldüğünde 3 km sonra Orta Yeniceköy yerleşimine ulaşılır. Anıt Ağaç Yeniceköy'ün 5 km kuzeydoğusundadır.

300 m yakınında köylülerce kutsal kabul edilen Paşasultan Türbesi bulunmaktadır. Ankara savaşı sırasında geri çekilen Yıldırım Beyazıt'ın kızının burada vefat ettiği, adına türbe yapıldığı ve ağaç dikildiği rivayet edilmektedir.

Resim D.62- Paşa Sultan Çamı Anıt Ağacı

Çatal Çam Anıt Ağacı

Çatal Çam (Pinus nigra) Tabiat Anıtı; Çankırı Eldivan/ Küçükacıbey köyünde 2006 yılında ilan edilen alan 298 m² dir.

Aşırı yayvan dallı ve bir gövdeden çıkan iki dalın sarmal birleşmesiyle oluşmuş Türbe Çamı; 13 m boyunda, toprak yüzeyinde 295 cm, 130 cm yüksekte 380 cm çevreye, toprak yüzeyinde 120 cm çap, 130 cm yüksekte 96 cm gövde çapına ve ortalama 9,7 m tepe yarıçapına sahiptir. 400-500 arası yaşa sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Çankırı-Ankara karayolu 35. Km'de sağa döndükten sonra yaklaşık 6,5 km gidilerek Büyükacıbey Köyüne ulaşılır.

Yanında köylülerce kutsal kabul edilen mezar bulunmaktadır.

Resim D.63- Çatal Çam Anıt Ağacı

Yağmur Çamı Anıt Ağacı

Yağmur Çamı (*Pinus nigra*) Tabiat Anıtı; Çankırı Eldivan/ Çukuröz köyünde 2008 yılında ilan edilen alan 265 m² dir.

Yayvan dallı ve tek gövdenin 4,75 m den sonra 2 çatala ayrılmasıyla oluşmuş Yağmur Çamı; 15 m boyunda, 130 cm yüksekte 295 cm çevreye, 130 cm yüksekte 94 cm gövde çapına ve ortalama 9,18 m tepe yarıçapına sahiptir. 450-500 arası yaşa sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Çankırı-Eldivan karayolu 15. Km'den sağa dönüp, 7 km sonra Çukuröz Köyü'ne ulaşılır. Anıt ağaç Çukuröz Köyü'nün yaklaşık 2 km güneybatısında yer almaktadır.

Yöre halkının zamanında, karaçam altında yağmur duası yaptıkları, heybetli karaçam için de kurban kestikleri, ağaca zarar verenlerin de zarar göreceğine inandıkları anlatılmaktadır.

Resim D.64- Yağmur Çamı Anıt Ağacı

Çınar Anıt Ağacı

Çarşı Hamamının 1 metre güneyindeki tretuvar üzerinde yer almaktadır. Tek gövde olan ağaç dört metreden sonra üçe ayrılmıştır. 17 metre uzunluğundadır. Gövde çapı toprak yüzeyinde 151 cm, 1.30 cm yüksekliğinde 104 cm'dir. Ağaç yan dalların uzantısıyla birlikte 80 m²'lik bir alanı kaplamaktadır. Ağaç türü *Platanus Orientalis* (Çınar Ağacı) olarak bilinmektedir. Ağacın yaşınının 160-180 yıl civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Resim D.65- Çınar Anıt Ağacı

D.6.4. Özel Çevre Koruma Bilgileri

İl sınırları içerisinde bulunan özel çevre koruma bölgesi bulunmamaktadır.

D.6.5. Doğal Sit Alanları

Doğal sit; 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 3.Maddesinin a bendinde yer alan tanımlara göre; Jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeniyle olağanüstü özelliklere sahip yer üstünde, yeraltında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlardır.

Tabiat Varlığı ise “jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerler” olarak tanımlanmıştır.

Doğal Sit ve Tabiat Varlığı arasındaki fark nedir? Bir başka ifade ile, “tabiat varlığı” mağara, anıt ağaç ve ağaç toplulukları gibi korunması gereken tabii varlıkları ifade ederken, “doğal sit” korunması gerekli tabii bir alanı ifade eder.

Çankırı ilindeki doğal sit alanları;

- **Çorakyerler Fosil Lokalitesi**
- **Gelincik Kayası Peri Bacaları**

Çorakyerler Fosil Lokalitesi; Üst Miyosen çökellerini oluşturan Çorakyerler Omurgalı Fosil Yatağı, Çankırı İli Yapraklı yolu üzerinde, şehir merkezinden yaklaşık 4-5 km. uzaklığında Fatih Mahallesi’nde yer almaktadır.

Lokalite ilk kez 1970 yılında MTA Genel Müdürlüğü ile Alman Linyit Araştırmaları ekibinin birlikte gerçekleştirdikleri çalışmalar sırasında keşfedilmiştir. Türkiye omurgalı fosil yatakları projesi çalışmaları sırasında yeniden gün ışığına çıkarılan lokalitenin ayrıntılı araştırılması sonucunda, zengin bir fosil potansiyele sahip olduğu ve önemli buluntular verebileceğine anlaşılmıştır.

Çorakyerler’den günümüze kadar elde edilen fosil buluntular lokalitenin zengin bir faunal çeşitliliğe sahip olduğunu kanıtlamıştır.

Gelincik Kayası Peri Bacaları: Çankırı’ya 68 km mesafedeki Orta İlçesinin 8 km. kuzeydoğusunda yer alan Sakaeli Köyün 3 km. kuzeydoğusunda Gelincik kaya peribacası oluşumları ile Delikçi güneyi önü mevki civarında 20 kadar kaya oyuğu yer almaktadır.

Peribacaları konglomera ve tüflü kayaç yapısının rüzgarlar ve suların aşındırması sonucunda oluşmuştur. *Tescil Tarihi 25.12.1990 ve Tescil Kararı 1583*

Resim D.66- Çankırı Orta Gelincik Kayası Peri Bacaları

D.7. Sonuç ve Değerlendirme

İlimiz sınırları içerisinde Ilgaz Dağı Milli Parkı ve İstiklal Yolu Milli Parkı olmak üzere 2 adet Milli park bulunmaktadır. 23.02.2016 tarihinde Mahalli Öneme Haiz Sulak Alan Olarak Tescil edilen Bakkal Gölü Mahalli Öneme Haiz Sulak Alanı 250 dekar alana sahiptir. Kenbağ Tabiat Parkı, Kadınçayırı Tabiat Parkı, Hazımdağlı Tabiat Parkı olmak üzere 3 adet Tabiat Parkı Dokuz Kardeşler Çamı Tabiat Anıtı, Türbe Çamı Tabiat Anıtı, olmak üzere 2 adet tabiat anıtı, Koca Meşe Anıt ağacı, Demir Meşe Anıt ağacı, Paşa Sultan Çamı Anıt ağacı, Çatal Çam Anıt ağacı, Yağmur Çamı Anıt ağacı, Yağmur Çamı anıt ağacı, Çınar anıt ağacı olmak üzere 6 adet anıtağaç bulunmaktadır.

Çankırı İlinin toplam arazi varlığı 749.000 ha. olup, bunun 256.580 ha. tarım alanı, 139.400 ha. 1 çayır-mera alanıdır. Çankırı'nın doğal koşulları, toplam yüzölçümün % 19'unu teşkil eden çayır-mera alanı ve yem bitkileri üretimi ile hayvancılığa elverişli durumdadır.

Kaynaklar

Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü –Çankırı Şube Müdürlüğü

Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

Orman Genel Müdürlüğü Ankara Orman Bölge Müdürlüğü Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü

E. ARAZİ KULLANIMI

E.1. Arazi Kullanım Verileri

İç Anadolu Bölgesinin Kuzey geçit kesiminde yer alan İlimizin arazisi 4. jeolojik zamanda teşekkül etmiştir. İlin rakımı 550-2565 m arasında değişmekte olup, Merkez İlçenin rakımı 750 metredir. İlin genel jeolojik yapısının oldukça dağlık ve engebeli oluşu tarım açısından dezavantaj olarak görülmektedir. İrili ufaklı 14 dağın mevcut olduğu bu engebelikler İlin yüzölçümünü %61'ini oluşturmaktadır. En alçak dağ 1117 metre ile Bozkır dağı, en yüksek dağı ise 2565 metre ile Ilgaz dağıdır. Ova çok azdır. Vadi şeklinde düz araziler mevcuttur. Bozkır, Uluyazı, Yapraklı, Aydos, Eldivan, Aliözü gibi yayla özeliğine sahip vadiler ise zaman içerisinde erozyon sebebiyle jeolojik yapı değişikliğine uğramaktadır.

Akarsuların geçtiği alüvyal topraklar %2-5 meyillidir. Kızılırmak nehrinin İl sınırları içerisinde 30 km boyunca mikroklima kuşağı hüküm sürdüğünden polikültür tarım yapılabilir. İlin genel toprak yapısı organik maddece oldukça fakir oluşu özellikle su erozyonundan kaynaklanmaktadır.

Çankırı İlinde doğal bitki örtüsü florasını karaçam, sarıçam, ardıç, ladin ve köknar gibi orman ağaçları ile ahlat, kızılırmak gibi meyve ağaçları teşkil eder. Alt florada ise hububat, yemlik ve yemeklik baklagiller ile deve diken, yumak, ayrık otu gibi bitkiler bulunur.

Genellikle çıplak dağlar ve platolar ile kaplı Çankırı ili toprakları toprak erozyonu tehdidi altındadır. Merkez, Şabanözü, Orta, Çerkeş ve güneyde bulunan ilçelerde 100.000 hektar civarındaki alanda şiddetli toprak erozyonu vardır.

İlin ana toprak grupları şunlardır :

a)Alüviyal Topraklar: Yüzey sularının tabanlarında yada etki alanlarında akarsularca taşınıp yığılmış genç sedimentler üzerinde yer alan düz yada düze yakın az eğimli yerlerdeki genç topraklardır. Kızılırmak havzası , Devres Çayı çevresindeki ovalar ,Tatlıçay'ın yatağı, Melan Çayı çevresi ve Çerkeş ovaları bu topraklarla kaplıdır.

b)Kolüvyal Topraklar: Yüzeysel akımla yada derelerin kısa mesafelerden taşıyarak eğimin azaldığı yerlerde bıraktıkları maddelerle oluşmuş genç topraklardır. Orta ilçesi ve çevresinde doğal eğimin %2 yi aştığı ovalık alanlar bu topraklarla kaplıdır.

c)Kestane Renkli Topraklar: Derinlikleri fazla çeşitli toprak katlarından oluşan yaşlı topraklardır.Çerkeş ilçesinin batısı ve doğusu ile Kurşunlu'nun güney kesimi dışındaki tüm yöreler bu topraklarla kaplıdır .Doğal bitki örtüsü kısa ve uzun otlarla çalılardan ve seyrek ağaçlardan oluşmaktadır.

d) Kahverengi Orman Toprakları: Genç topraklar ile yaşlı topraklar arasında kalan bu topraklar yüksek oranda kireç içeren ana maddeler üzerinde gelişmiştir. Toprağın üst katı gözenekli ve kalıntılı bir yapıdadır. Çerkeş'in kuzeyinde kestane renkli topraklardan sonra başlayan alanlar ile ilin kuzeyinde kahverengi topraklardan sonra başlayan alanlar bu tür topraklarla kaplıdır. Doğal bitki örtüsü kışın yaprağını döken ağaç ve çalılardır.

e) **Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları:** Toprağın üst katı iyi oluşmuş ve gözenekli bir yapı gösterir. Minerallerden ayrı yada az karışmış durumda asit karakterli organik maddeler içerir. Çerkeş ve Ilgaz ilçelerinin güneyi ile Orta ilçesinin batısı bu tür topraklar ile kaplıdır.

f) **Kahverengi Topraklar:** Yaşlı topraklardır. Şiddetli erozyon nedeni ile toprak katlarında yüksek miktarda kalsiyum birikmektedir. Toprağın üst katı belirgin gözenekli yapıdadır. Orta derecede organik madde içerir.

Şabanözü ilçesi çevresi bu topraklarla kaplıdır. Doğal bitki örtüsü kısa yada orta boylu otlar ve çayrlardır.

Bu ana toprak gurupları dışında ilimiz topraklarının çeşitli yerlerine dağılmış durumda kumlu, çakıllı, molozlu, ırmak ve taşkın yatakları ile çıplak kayalıklar bulunmaktadır. İlde görülen iklim ve jeolojik yapı farklılıkları ile vejetasyondaki çeşitlilik değişik özelliklere sahip toprakların oluşumuna neden olmuştur.

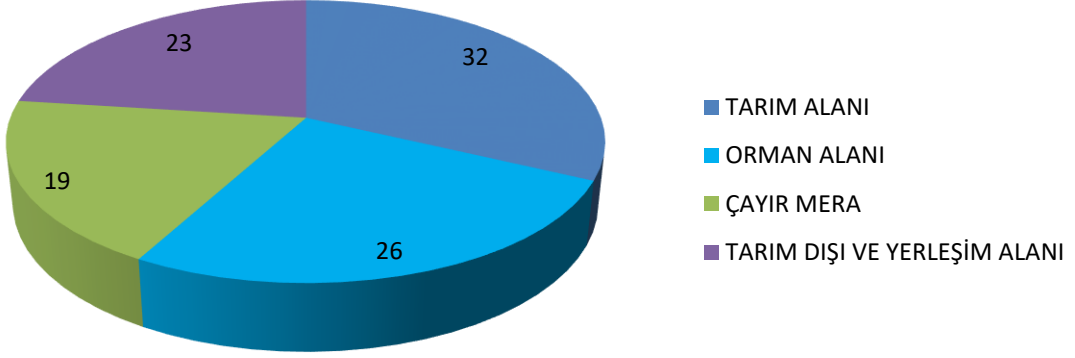
Çankırı İlinin toplam arazi varlığı 749.000 ha. olup, bunun 240.570 ha. ı tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Bu da toplam yüzölçümünün % 32'sini oluşturmaktadır.

Çankırı'nın doğal koşulları, toplam yüzölçümün % 19'unu teşkil eden çayır-mera alanı ve yem bitkileri üretimi ile hayvancılığa elverişli durumdadır.

Çizelge E.57- Çankırı İli 2022 yılı Arazi Dağılımı
(Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2023)

ARAZİNİN CİNSİ	Ha	Toplam İçindeki Payı (%)
Tarım Alanı	240.570	32
Orman Alanı	195.300	26
Çayır- Mera Alanı	142.130	19
Tarım Dışı ve Yerleşim Alanı	171.000	23
TOPLAM	749.000	100

ÇANKIRI İLİ ARAZİ DAĞILIMI

Grafik E.16– Çankırı ilinde 2021 yılı arazi kullanım durumuna göre arazi sınıflandırması (Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2023)

Çizelge E.58– Arazi kullanım sınıflandırması
(<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2023)

	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	3.946,13	0,52	4.151,29	0,55	4.567,43	0,60	5.981,68	0,79	6.348,11	0,84
2) Tarımsal Alanlar	315.902,00	41,84	311.130,35	41,21	301.248,88	39,90	297.923,34	39,46	297.582,30	39,41
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	432.833,58	57,33	437.093,35	57,89	446.888,87	59,19	448.609,9	59,42	448.463,70	59,40
4) Sulak Alanlar	1.172,67	0,16	1.172,67	0,16	837,46	0,11	837,46	0,11	837,46	0,11
5) Su Yapıları	1.170,27	0,15	1.476,98	0,20	1.482,01	0,20	1672,26	0,22	1.793,07	0,24
TOPLAM	755.024,65	100	755.024,64	100	755.024,65	100	755.024,64	100	755.024,64	100

E.2. Mekânsal Planlama

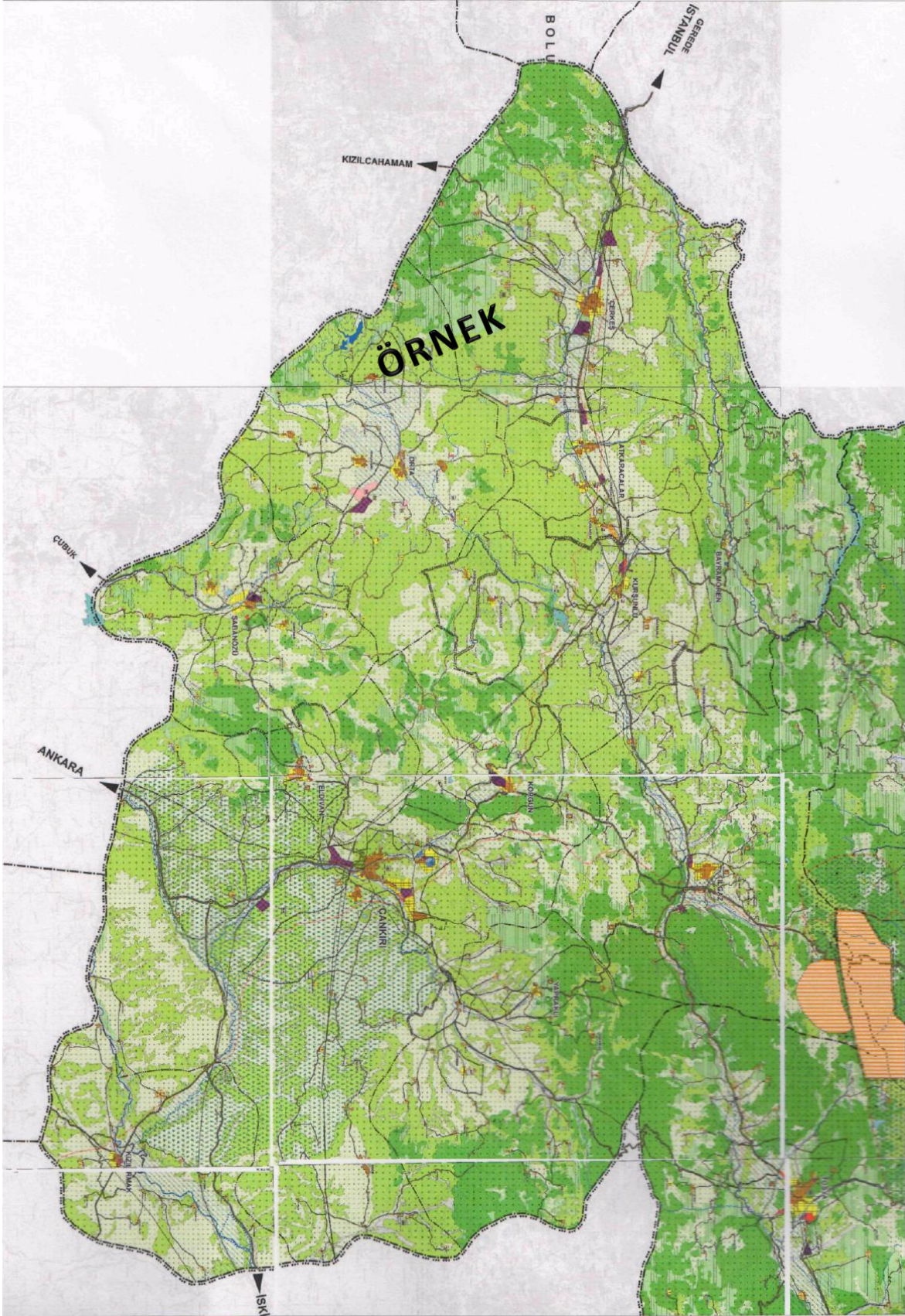
E.2.1. Çevre Düzeni Planı

Çevre Düzeni Planı Tanım olarak;

Dengeli ve sürekli kalkınma amacına uygun olarak;

- ◆ Ekonomik kararlar ile ekolojik değerlerin birbirine entegrasyonuna imkan veren,
- ◆ Rasyonel doğal kaynak kullanımını sağlamak üzere; kalkınma planları ve bölge planlarını temel alarak arazi kullanım kararlarını ve bunlara ilişkin gelişme ve koruma hedef, politika ve stratejilerini belirleyen,
- ◆ Alt ölçekli planlara esas olmak üzere havza veya bölge bazında 1/50.000 veya 1/100.000 ölçekte hazırlanan,
- ◆ Plan notları ve plan açıklama raporu ile bütün olan üst ölçekli fiziki planlar olarak tanımlamaktadır.

Sinop-Kastamonu-Çankırı illerine ait 1/100.000 lik çevre düzeni planı, mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 23.01.2008 tarihinde onaylanmıştır. İlin çevre düzen planı aşağıda Harita E.7 de sunulmuştur.

Harita E.12– Çankırı ilinin Çevre Düzeni Planı Harita
(Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü,2023)

T.C. ÇEVRE ve ORMAN BAKANLIĞI
Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü

SİNOP-KASTAMONU-ÇANKIRI PLANLAMA BÖLGESİ
1/100 000 ÖLÇEKLİ ÇEVRE DÜZENİ PLANI

GÖSTERİM

SINIRLAR

İDARI SINIRLAR

- İL SINIRI
- İLÇE SINIRI
- BELEDİYE SINIRI
- MÜCAVİR SAHA SINIRI

PLANLAMA SINIRLARI

- PLAN ONAMA SINIRI
- PLANLAMA ALT BÖLGESİ SINIRI
- ÖZEL PLANLAMA ALANI SINIRI
- ÇEVRE DÜZENİ PLANI SINIRI

SU KAYNAKLARI KORUMA ALANI SINIRLARI

- MUTLAK KORUMA ALANI SINIRI
- KISA MESAFELİ KORUMA ALANI SINIRI
- ORTA MESAFELİ KORUMA ALANI SINIRI

ÖZEL KANUNLARLA PLANLAMA YETKİSİ VERİLEN ALANLAR

- KÜLTÜR VE TURİZM KORUMA VE GELİŞİM BÖLGESİ / TURİZM MERKEZİ
- MİLLİ PARK
- YABAN HAYATI GELİŞTİRME ALANI
- TABIATİ KORUMA ALANI

ARAZİ KULLANIMI

YERLEŞİK ALANLAR VE GELİŞME ALANLARI

- KENTSEL YERLEŞİM ALANI
- KENTSEL GELİŞME ALANI
- KIRSAL YERLEŞİM ALANI
- YAYLA YERLEŞİMİ

ÇALIŞMA ALANLARI

- BÜYÜK ALAN KULLANIMI GEREKTİREN KAMU KURULUŞ ALANI
- KONUT DIŞI KENTSEL ÇALIŞMA ALANI
- ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ
- SANAYİ ALANI
- KÜÇÜK SANATLAR ALANI (SANAYİ SİTELERİ)
- DEPOLAMA ALANI
- ORGANİZE TARIM ALANI

TURİZM ALANLARI

- TURİZM TESİS ALANI
- TERMAL TURİZM
- EKOTURİZM
- KIŞ SPORLARI VE KAYAK MERKEZİ
- ATLI SPOR
- BAĞCILIK VE ŞARAPÇILIK
- BAZALT KAYALARI
- TREKİNG
- MAĞARA
- FİYORD
- MESİRE YERİ
- KALE
- KAYA MEZARI
- ÖREN YERİ
- ŞEHADE
- HÖYÜK

BÜYÜK VE AÇIK ALAN KULLANIMLARI

- ÜNİVERSİTE KAMPUS ALANI
- BÜYÜK KENTSEL YEŞİL ALAN

TARIM ARAZİLERİ

- TARIM ARAZİSİ
- ÇAYIR- MERA

ORMAN VE AĞAÇLANDIRILACAK ALANLAR

- ORMAN ALANI
- AĞAÇLANDIRILACAK ALAN
- MESİRE ALANI

DİĞER ARAZİ KULLANIM ALANLARI

- ASKERİ ALAN

KORUMA ALANLARI

SİT ALANLARI

- BİRİNCİ DERECE ARKEOLOJİK SİT ALANI
- İKİNCİ VE ÜÇÜNCÜ DERECE ARKEOLOJİK SİT ALANI
- BİRİNCİ DERECE ARKEOLOJİK VE DOĞAL SİT ALANI
- DOĞAL SİT ALANI
- KENTSEL SİT ALANI

DOĞAL KARAKTERİ KORUNACAK ALANLAR

- KAYALIK-TAŞLIK ALAN VE KUMUL ALANI
- SAZLIK-BATAKLIK ALAN
- MAKILIK-FUNDALIK-ÇALLIK ALANI
- KANYON
- PLAJ- KUMSAL

EKOLOJİK ÖNEME SAHİP ALANLAR

- SULAK ALAN
- ÖNEMLİ KUŞ ALANI
- ÖNEMLİ BİTKİ ALANI
- ÖNEMLİ ORMAN ALANI

YAPI YASAĞI GETİRİLEN ALANLAR

- JEOLOJİK SAKINICALI ALAN

ALTYAPI

ULASIM

KARAYOLLARI

- BİRİNCİ DERECE YOL
- İKİNCİ DERECE YOL
- ÜÇÜNCÜ DERECE YOL
- KENT İÇİ YOL
- KÖY YOLU
- TURİSTİK TUR GÜZERGAHI
- KENTİÇİ KAŞAK
- KENTDİŞİ KAŞAK

DEMİRYOLLARI

- DEMİRYOLU
- TELEFERİK HATTI

DENİZYOLLARI

- LİMAN
- YAT LİMANI-BALIKÇI BARINAĞI
- TERSANE
- LİMAN-BALIKÇI BARINAĞI
- DENİZ ULAŞIM BAĞLANTISI
- YAT TURİZMİ GÜZERGAHI

HAVA YOLLARI

- HAVAALANI

ENERJİ -SULAMA

ENERJİ ÜRETİMİ

- KULLANMA VE SULAMA SUYU BARAJI
- SULAMA VE İÇME SUYU BARAJI
- İÇME SUYU BARAJI
- TERMİK SANTRAL
- HİDROELEKTRİK SANTRALI
- SULAMA ALANI

ENERJİ TAŞINIMI

- ENERJİ İLETİM HATTI
- DOĞALGAZ BORU HATTI

SU YÜZEYLERİ

- GÖL-GÖLET
- NEHIR
- DERE

ATIK VE ARITMA TESİSLERİ

- KATI ATIK DEPOLAMA VE BERTARAF TESİSİ
- ARITMA TESİSİ

Ölçek: 1/100.000

0 1 2 4 6
Kilometre

E.3. Sonuç ve Değerlendirme

İlimiz toprakları erozyon tehdidi altındadır. Kuzey ilçelerde taşlılık nispeten daha fazladır. Kızılırmak vadisinde toprak derinliği İlimizdeki diğer alanlara göre daha fazladır. Şiddetli erozyona maruz kalan bazı yerlerde toprağın tamamen yok olduğu görölmektedir. Yanlış gübre uygulamaları ve aşırı sulamanın yapıldığı alanlarda yer yer çoraklaşmalar meydana gelmektedir. Bazı bölgelerimizde miras yoluyla arazi parçalanmaları yüksek seviyelerdedir. Bu durum karlı işletmeciliği olumsuz yönde etkilemekte zamanla arazinin terk edilmesi durumunu ortaya çıkarmaktadır. Böylece kullanım dışında bırakılan tarım arazileri artmaktadır.

Sinop-Kastamonu-Çankırı illerine ait 1/100.000 lik çevre düzeni planı, mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 23.01.2008 tarihinde onaylanmıştır.

Kaynaklar

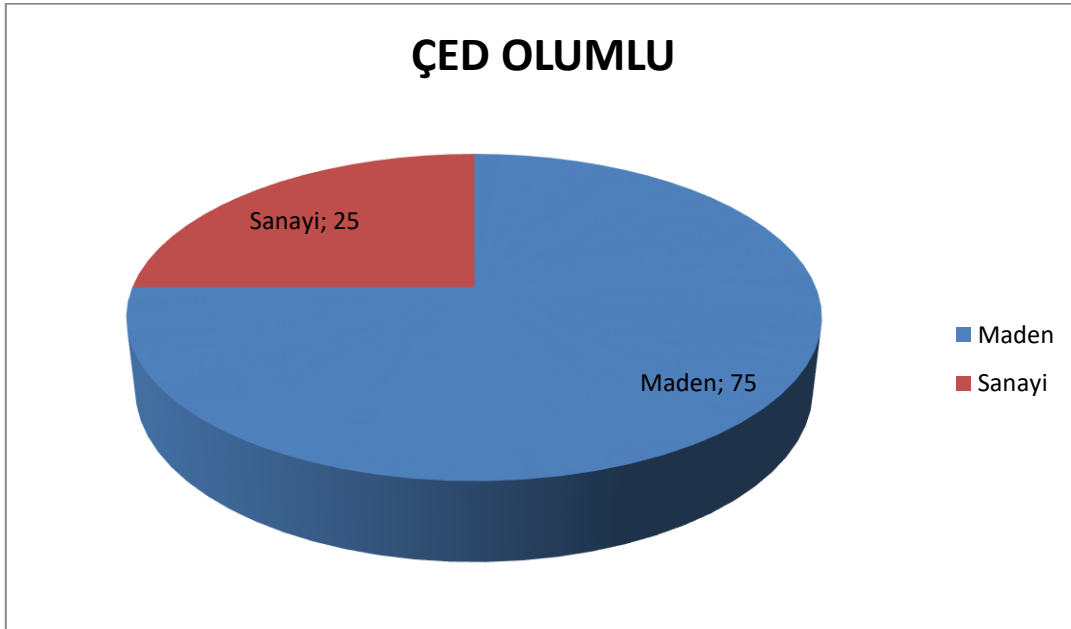
Tarım ve Orman Bakanlığı (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr/>)
Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Çankırı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü

F. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ

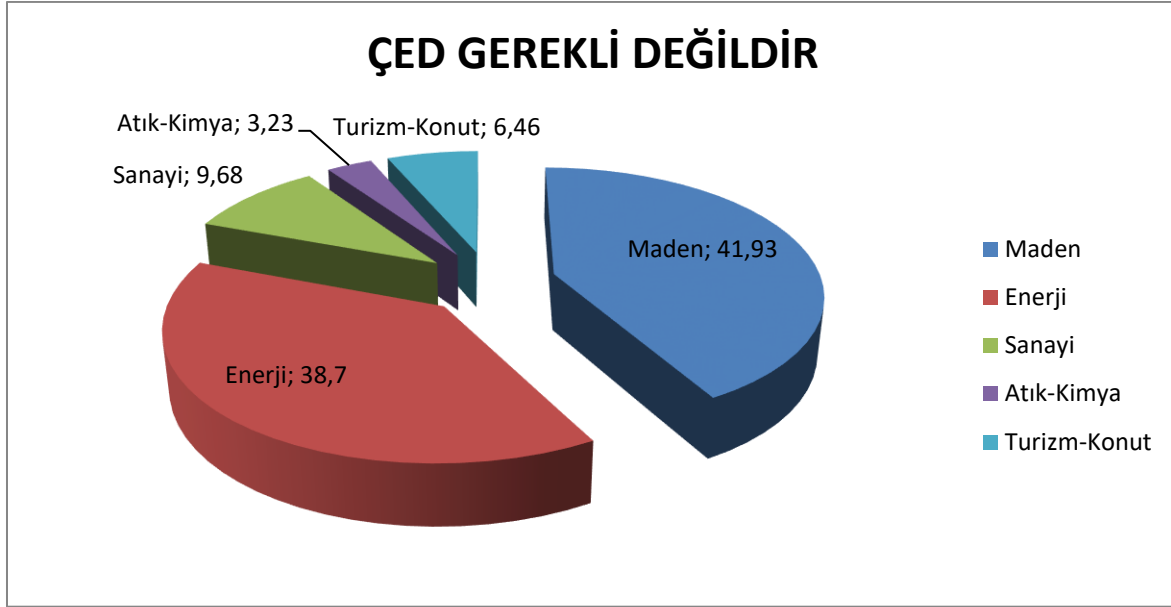
F.1. Çevresel Etki Değerlendirmesi İşlemleri

Çizelge F.59– Bakanlık merkez ve ÇŞİDİM tarafından 2022 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı*
(e-ÇED Yazılımı, <https://ced.csb.gov.tr/>, 2023)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım- Gıda	Atık- Kimya	Ulaşım- Kıyı	Turizm- Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	13	12	3	-	1	-	2	31
ÇED Gereklidir	-	-	-	-	-	-	-	-
ÇED Olumlu Kararı	3	-	1	-	-	-	-	4
ÇED Olumsuz Kararı	-	-	-	-	-	-	-	-
İade/İptal	-	-	-	-	-	-	-	-

Grafik F.17– 2022 yılında ÇED Olumlu Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı
(e-ÇED Yazılımı, <https://ced.csb.gov.tr/>, 2023)

Grafik F.18– 2022 yılında ÇED Gerekli Değildir Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; <https://ced.csb.gov.tr/>, 2023)

Çizelge F.60– Bakanlık merkez ve ÇŞİDİM tarafından 2014-2022 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; <https://ced.csb.gov.tr/>, verinin alındığı 31 Aralık 2022)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda-Hayvancılık	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Su	Turizm-Konut	Eğitim	TOPLAM
29	150	133	160	32	41	125	70	5	745

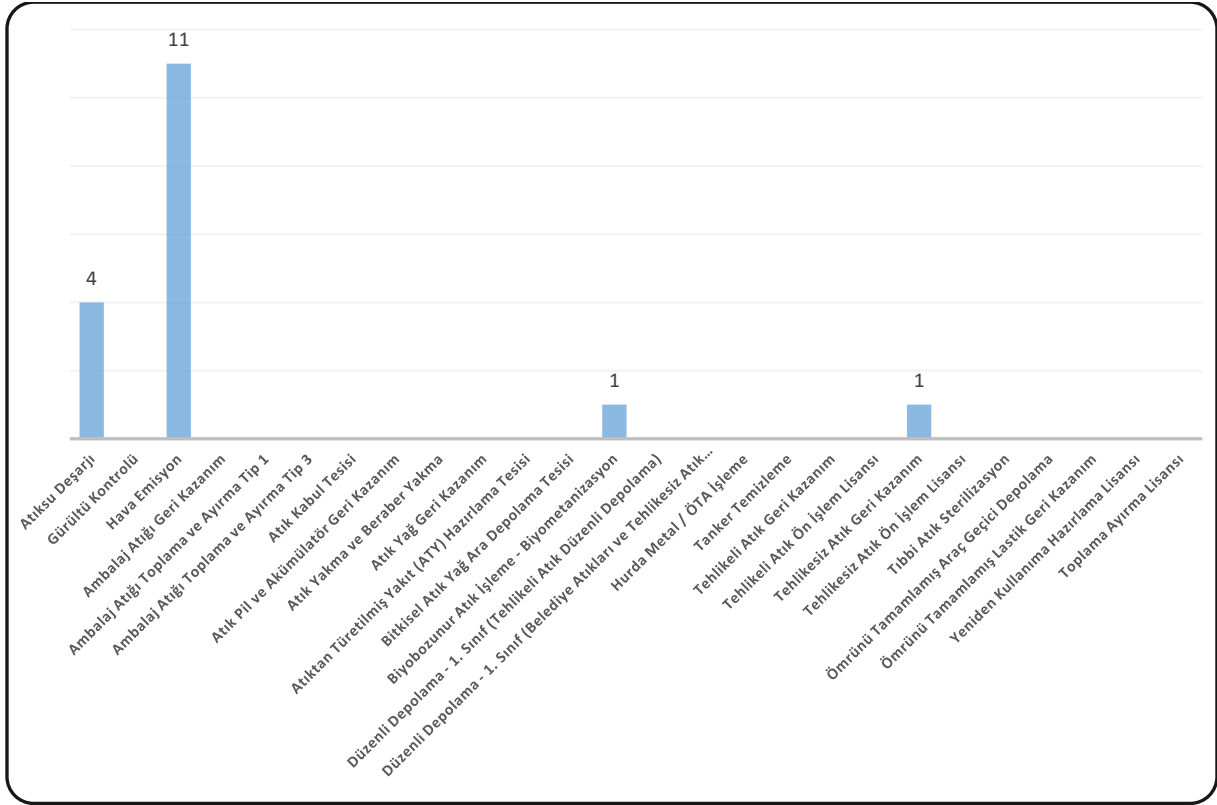
Çizelge F.61– 2014-2022 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı; <https://ced.csb.gov.tr/>, verinin alındığı 31 Aralık 2022)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
7	1	1	1	2	-	-	12

F.2. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge F.62– 2022 yılında Bakanlık Merkez teşkilatı ve ÇŞİDİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (e-İzin Yazılımı, 2023)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	3	2	5
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	2	10	12
Çevre İzni Muafiyet Sayısı	-	-	-
TOPLAM	5	12	17

Grafik F.19– 2022 yılında verilen Çevre İzin/ Çevre İzin ve Lisans Belgelerinin konularına göre dağılımı
(e-izin yazılımı, 2023)

F.3. Sonuç ve Değerlendirme

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüzde 2022 yılında toplam 31 adet Proje Tanıtım Dosyası(PTD) tamamlanarak ÇED Gerekli Değildir kararı verilmiş olup Bakanlık tarafından 4 adet ÇED Olumlu kararı alınmıştır. Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği kapsamında 5 adet geçici faaliyet belgesi ve 12 adet Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi verilmiştir.

Kaynaklar

Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü
e-ÇED Yazılımı
e-İzin Yazılımı

G. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI

G.1. Çevre Denetimleri

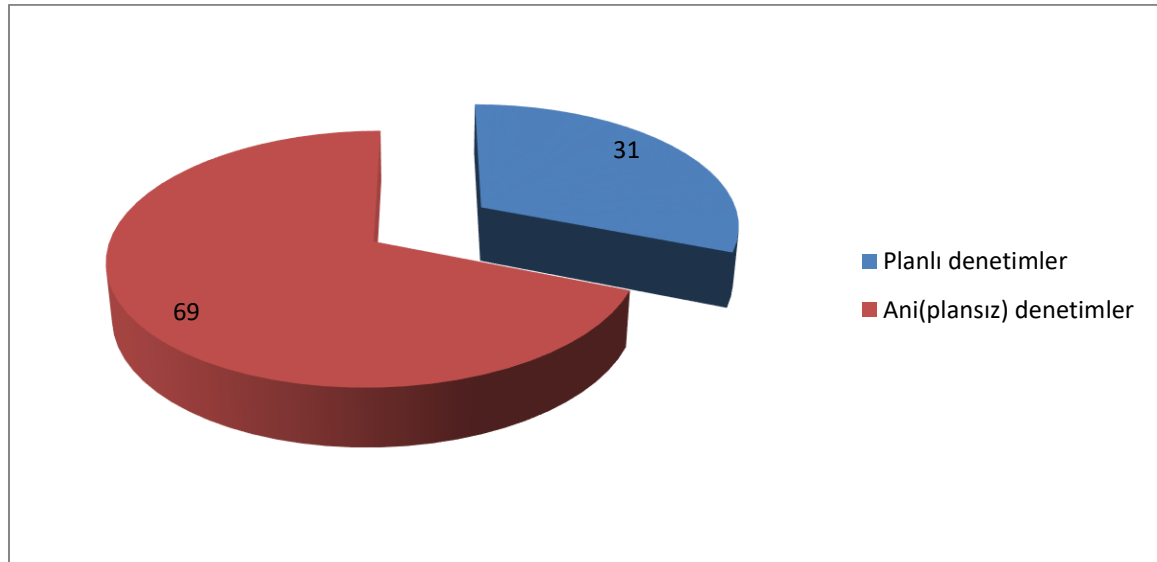
Bu rapor kapsamında denetim faaliyetleri değerlendirilirken, gerçekleştirilen denetimler planlı (rutin) ve ani (plansız-rutin olmayan) denetimler olarak ikiye ayrılmıştır. Planlı denetimler, bir ya da çok yıllık bir program çerçevesinde İl Müdürlüğü tarafından haberli veya habersiz olarak gerçekleştirilen denetimlerdir. Plansız denetimler ise;

- izin yenileme prosedürünün bir parçası olarak,
- yeni izin alma prosedürünün bir parçası olarak,
- kaza ve olaylar sonrasında (yangın ve aniden ortaya çıkan kirlilikler gibi),
- mevzuata uygunsuzluğun fark edildiği durumlarda,
- Bakanlık ya da ÇŞİDİM tarafından gerek görülen durumlarda,
- ihbar veya şikâyet sonrasında

ani olarak gerçekleşen ve herhangi bir programa bağlı kalınmaksızın ÇŞİDİM tarafından yapılan denetimlerdir.

Çizelge G.63- 2022 yılında ÇŞİDİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2023)

Denetimler	Toplam
Planlı denetimler	52
Plansız (ani+şikâyet) denetimler	117
Genel toplam	169

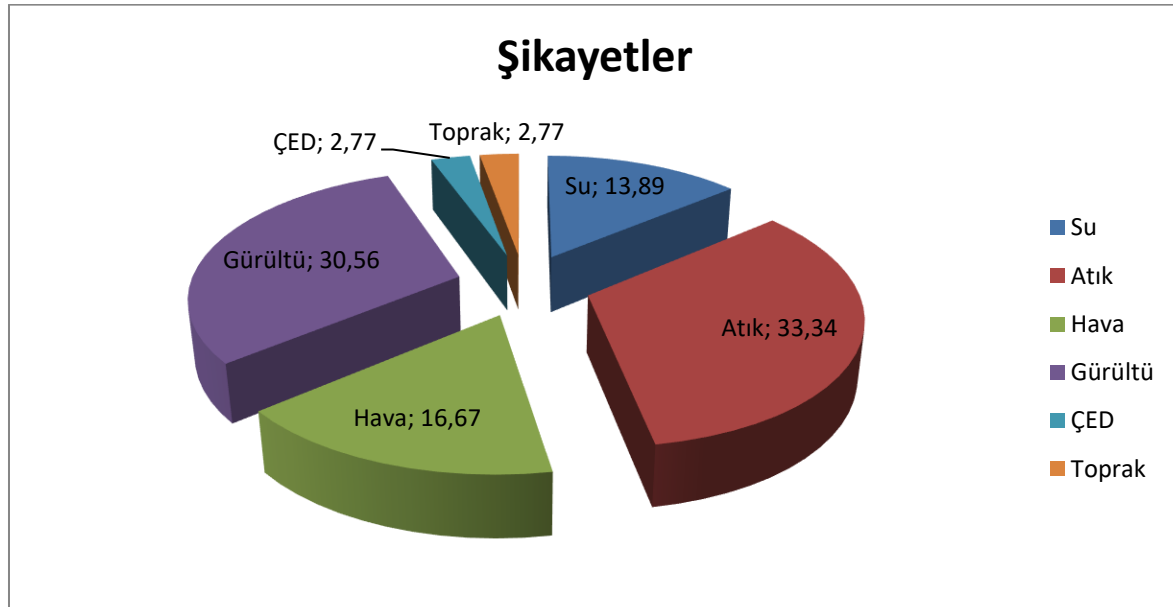
Grafik G.20– ÇŞİDİM tarafından 2022 yılında gerçekleştirilen planlı ve ani çevre denetimlerinin dağılımı (e-denetim yazılımı, 2023)

G.2. Şikâyetlerin Değerlendirilmesi

Çizelge G.64– 2022 yılında ÇŞİDİM’e gelen tüm şikâyetler ve bunların değerlendirilme durumları

(Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, 2023)

Şikâyetler	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	TOPLAM
Şikâyet sayısı	6	5	1	12	-	11	1	36
Denetimle sonuçlanan şikâyet sayısı	6	5	1	12	-	11	1	36
Şikâyetleri denetimle sonuçlanma (%)	100	100	100	100	-	100	100	100

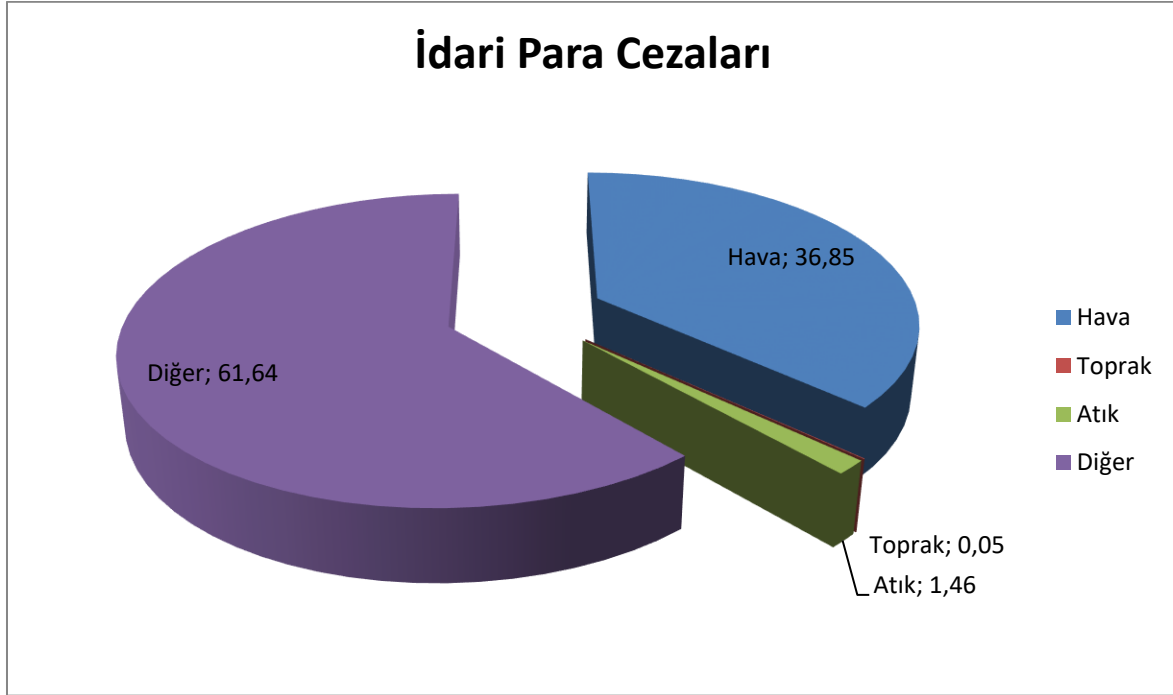

Grafik G.21– 2022 yılında ÇŞİDİM gelen şikâyetlerin konulara göre dağılımı (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, 2023)

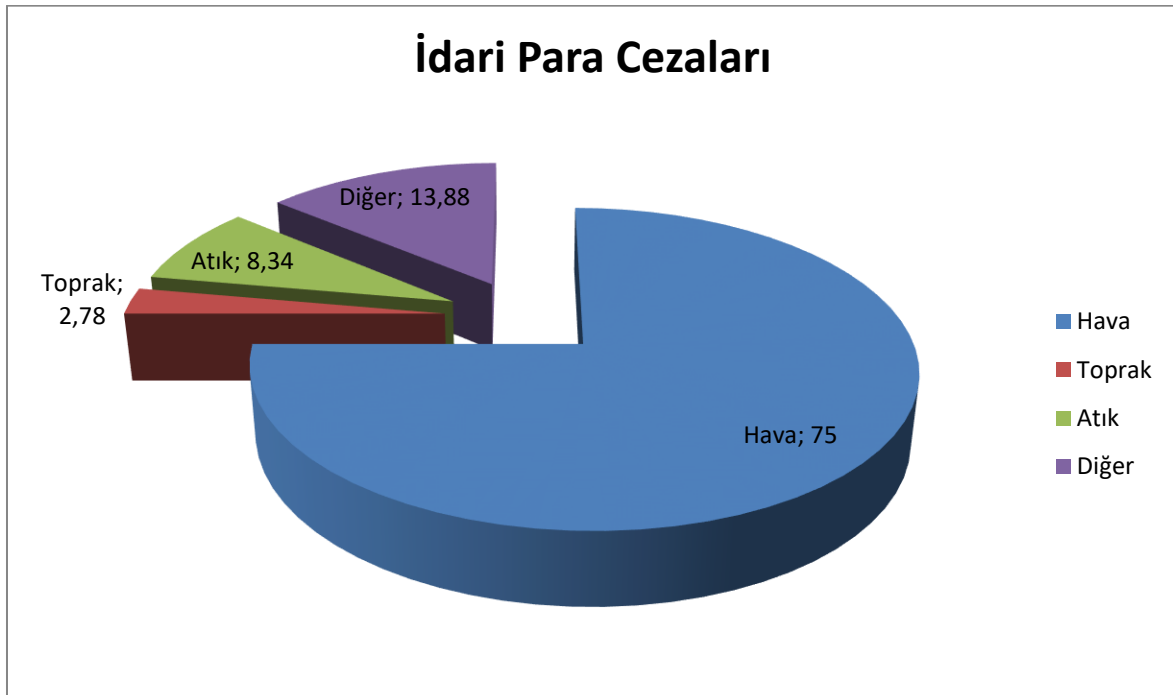
G.3. İdari Yaptırımlar

Çizelge G.65– 2022 yılında ÇŞİDİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, yıl)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	212.827,00	-	328,47	8.448,00				355.982,00	577.366,49
Uygulanan Ceza Sayısı	27	-	1	3				5	36

Grafik G.22- 2022 yılında ÇŞİDİM tarafından uygulanan idari para cezaları miktarının konulara göre dağılımı
(e-denetim yazılımı, 2023)

Grafik G.23- 2022 yılında ÇŞİDİM tarafından uygulanan idari para cezaları sayısının konulara göre dağılımı
(e-denetim yazılımı,2023)

G.4. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları

İlimizde 2022 yılı içerisinde, Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliğine tabi olup izin almadan faaliyetine devam ettiği gerekçesi ile 2872 sayılı Çevre Kanununun (Değişik 26/04/2006-5491/14. madde) 20. maddesinin (b) bendinin 1.parafrafına muhalefet eden 2 adet Firmaya 2872 sayılı Çevre Kanunu Uyarınca Verilecek İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliği (2022/1) gereğince idari para cezası verilerek, durdurma kararı uygulanmıştır

G.5. Sonuç ve Değerlendirme

İl Müdürlüğümüz tarafından 2022 yılında 52 Planlı, 117 plansız denetim olmak üzere toplamda 169 denetim gerçekleştirilmiştir.

2022 yılı içerisinde hava, su, toprak, atık, gürültü ve ÇED konularında toplam 36 adet şikâyet intikal etmiştir. Şikâyetlerle ilgili olarak ilgili mevzuatlar kapsamında gerekli önlemlerin alınması amacıyla plansız(anı) denetimler yapılmıştır. İl Müdürlüğümüzce 36 adet idari yaptırım uygulanmıştır.

Kaynaklar

Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü
e-Denetim Yazılımı

H. ÇEVRE EĞİTİMLERİ

Çevrenin korunması konusunda farkındalık oluşturulması amacıyla 1972 yılında düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre Konferansından bu yana tüm Dünyada olduğu gibi ülkemizde de 5 Haziran Dünya Çevre Günü olarak kutlanmaktadır.

Cumhurbaşkanlığımızın 20 Mayıs 2022 tarih ve 2022/3 no'lu Genelgesi ile; doğal çevrenin korunması, sürdürülebilir yaşam çevrelerinin oluşturulması, iklim değişikliği ile mücadele konularında çevre bilincinin her geçen gün giderek arttığı Ülkemizde; Dünya Çevre Günü Kutlamalarının daha katılımcı, çok paydaşlı şekilde gerçekleştirilmesi, çevre sorunlarının ve gelişmelerinin değerlendirilmesi amacıyla her yıl 5 Haziran tarihinin bulunduğu haftanın Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından duyurulacak bir temayla "Türkiye Çevre Haftası" olarak kutlanacağı ilan edilmiştir.

Bakanlığımız tarafından belirlenen tema çerçevesinde, İlimiz dahilinde, 1-7 Haziran 2022 tarihleri arasında "Türkiye Çevre Haftası" kapsamında İl Müdürlüğümüz öncülüğünde, Çevrenin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla TOKİ Ortaokulu öğrencileri ile birlikte çevre kirliliğinin temizlenmesi, İklim değişikliği ile mücadele kapsamında öğrencilerle toplu fidan dikimi, Çevre dostu bir yaşam için bisiklet turu, İlk adım çevre yürüyüşü, çevre müfettişi etkinliği, 125. Yıl Anaokulu öğrencilerinin dans gösterileri, atıklardan geri dönüştürülen materyallerin sergisi ve atıklardan geri dönüştürülen kıyafetlerin defilesi, Muzaaz Servet AMARATOĞLU Okulu öğrencilerinin folklor gösterileri, Okularda Çevre, sıfır atık ve iklim değişikliği konularında yapılan resim, şiir ve kompozisyon yarışmalarında dereceye giren öğrencilere ödülleri verilmesi, okullarda çevre ve doğa, sıfır atık, iklim değişikliğiyle mücadele konularında eğitim verilmesi etkinlikleri düzenlenmiştir.

Resim H.67- 5 Haziran Dünya Çevre Günü çelenk koyma

Resim H.68- Türkiye çevre haftası, fidan dikimi etkinliği

Resim H.69 - Türkiye çevre haftası,çevre dostu bir yaşam için bisiklet turu etkinliği

Resim H.70- Türkiye çevre haftası, çevre kirliliğinin temizlenmesi etkinliği

Resim H.71- Türkiye çevre haftası, ilk adım çevre yürüyüşü etkinliği

Resim H.72- Türkiye çevre haftası, çevre müfettişi etkinliği

Resim H.73- Türkiye çevre haftası etkinliği

Resim H.74- Türkiye çevre haftası, ödül töreni

Resim H.75- Türkiye çevre haftası, atıklardan geri dönüştürülen kıyafetlerin defilesi etkinliği

Resim H.76- Türkiye çevre haftası, öğrencilerin folklor gösterileri

Resim H.77- Türkiye çevre haftası, öğrencilerin dans gösterileri

Resim H.78- Türkiye çevre haftası, atıklardan geri dönüştürülen materyellerin sergisi

Kaynaklar

Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü